

**DIE RYK VAN GOD AS ONDER-BEKLEMTOONDE
DIMENSIE IN CHRISTELIKE SENDING:
‘N STREWE NA ‘N TRANSFORMERENDE,
POSTMODERNE PARADIGMA**

DEUR

DR. RUDOLPH MEYER

INGEDIEN VOLGENS DIE VEREISTES VIR DIE GRAAD VAN

DOKTOR IN TEOLOGIE

IN DIE DISSIPLINE

MISSIOLOGIE

BY DIE

UNIVERSITEIT VAN SUID-AFRIKA

PROMOTER: PROFESSOR NICO BOTHA

OKTOBER 2020

VERKLARING

**NAAM: RUDOLPH ADRIAAN MEYER
STUDENTE NOMMER:
GRAAD: PhD TEOLOGIE**

DECLARATION

**NAME: RUDOLPH ADRIAAN MEYER
STUDENT NUMBER:
DEGREE: PhD Theology**

**DIE RYK VAN GOD AS ONDER-BEKLEMTONDE DIMENSIE IN CHRISTELIKE SENDING:
STREWE NA 'N TRANSFORMERENDE, POSTMODERNE PARADIGMA
(ENGLISH: THE REIGN OF GOD AS UNDER-EMPHASISED DIMENSION IN CHRISTIAN
MISSION: STRIVING TO A TRANSFORMING, POSTMODERN PARADIGM)**

Ek verklaar dat die inhoud van die doktorale verhandeling my eie werk is en dat al die bronne wat ek gebruik, of aangehaal het, aangedui is asook erken word deur middel van volledige verwysings.

Verder verklaar ek dat ek die dissertasie voorgelê het vir die nagaan van oorspronklikheid. Die digitale kwitansie word ingesluit.

Verder verklaar ek dat ek nie voorheen hierdie werk, of 'n deel daarvan vir eksaminering by Unisa vir 'n ander kwalifikasie voorgelê het nie, of ook by enige ander hoër opvoedkundige instituut nie.

HANDTEKENING   DATUM 31 Oktober 2020

UNIVERSITEIT VAN SUID-AFRIKA

(English:

I declare that the above is my own work and that all the sources that I have used or quoted have been indicated and acknowledged by means of complete references.

I further declare that I submitted the dissertation to originality checking software. The digital receipt is enclosed.

I further declare that I have not previously submitted this work, or part of it, for examination at Unisa for another qualification or at any other higher education institution.

**SIGNATURE   DATE 31 Oktober 2020   (UNIVERSITY OF SA)
(DIGITALE KWITANSIE VIR OORSPRONKLIKHEID)**

DIGITAL RECEIPT FOR ORIGINALITY

CURRICULUM VITAE: RUDOLPH ADRIAAN MEYER (299 words)

ID:

ADDRESS: 250 Frangipani st. La Montagne, Pretoria.

CELL PHONE: 072 212 8332. **PERSONAL EMAIL:** meyer.ram@gmail.com

UNISA STUDENT NO.

ACADEMIC QUALIFICATIONS

Doctorate in Practical Theology: Counselling – Unisa. 2003.

M A- degree in Divinity – Witwatersrand University, 1978.

BA degree & Postgraduate Diploma in Theology – Pretoria University. 1962.

RESEARCH EXPERIENCE

Transactional Analysis Counselling – 1971-1981.

Doctorate Research in Political Philosophy – Stellenbosch Univ. 1983 - 1986.

Research in Theophostic Counselling 2007 - 2009.

PROFESSIONAL CAREER

**MINISTER OF DUTCH REFORMED CHURCH: Johannesburg; Zimbabwe:
Wankie, Chipinga, Bulawayo. Headmaster: Private Church School 1963-1970.**

**CHRISTIAN INSTITUTE: Study Secretary; Editor of *PRO VERITATE* 1970-1976.
(Banned by the government in 1976).**

Written 5 booklets.

Director of Zenith Printers: Publishing books on human relations, 1970-1976.

**EDITOR OF AFRICA, on justice in SA. 1980-1981. (Banned by the government).
Published a booklet on Torture in SA. (Only published newspaper items). 1981.
(Banned by the government).**

**Samcor Motor Corporation: Trainer of Senior Management of Transactional
Analysis and Senior Officer in Labour Relations, 1982-1986.**

PRETORIA COUNCIL OF CHURCHES: CHAIRMAN 1986-1991.

LIAISON OFFICER OF THE DRC IN AFRICA. 1992-1996

**CHAIRMAN OF THE KAGISO DEVELOPMENT PROJECT of the DRC in Africa.
1990-1995.**

CRISIS TELEPHONE COUNSELLOR 1991-1997.

**ADMINISTRATOR OF BOTSHABELO TRUST with Dr. Beyers Naude. Assisting
with food and clothing in poverty-stricken communities. 1992-1998.**

CONDUCTING COURSES AT UNISA IN COUNSELLING 1996-1999.

CONDUCTING COUNSELLING COURSES AT THE LANDBANK 1998-2001.

SUMMARISING NUMEROUS ARTICLES FOR *MISSIONALIA* AT UNISA. 2002-2005.

CHAIRMAN: THE TSHWANE AGATHOS PROJECT, assisting orphans at Loskop. 2003-2007.

EDITING AND/OR TRANSLATING OF NUMEROUS BOOKS AND ARTICLES 2004-2011.

ACADEMIC WORK 2006-2012:

DOCTORATE AT UNISA, 2003: "DANCING WITH UNCERTAINTY...."

SERVED AS EXTERNAL EXAMINER of numerous doctorate and MA-theses at UNISA. Once as promoter of a doctorate thesis.

RESEARCHING the life of Prof. David Bosch, under Proff. Kritzinger and Saayman. (WROTE 12 SEPARATE CHAPTERS still to be published.)

DELIVERED EIGHT LECTURES AT THE DOGMATOLOGICAL SOCIETY OF THEOLOGY AT THE UNIVERSITY OF PRETORIA 2006-2014.

WRITTEN SEVEN BOOKLETS 2013-2015.

CONDUCTING RESEARCH ON SECOND DOCTORATE IN THEOLOGY, MISSION AT UNISA 2017-2018. FINALISING THE DOCTORAL SCRIPT 2019-2020.

* * * * *

VYF AARDVERSKUIWENDE INSIGTE

1. Die Koninkryk is nie 'n artikel van die konfessie van die kerk nie, maar dit is die hele konfessie van die kerk - Snyman, W.
2. The resounding motif of Jesus' message – the imminent Kingdom of God must be recovered as a key to the whole of Christian theology - Pannenberg, W.
3. *An escapist view of salvation...Jesus is God and came to snatch us away from this world...has left out the heart of the matter. God is the creator and redeemer of the world, and Jesus' launch of the kingdom – God's worldwide sovereignty on earth as in heaven – is the central aim of his mission...God's great future purpose was not to rescue people out of the world, but to rescue the world itself, people included, from its present state of corruption* - Wright, N T.
4. *In modernity the pride of place was taken over by universal truths, which were deducible from reasoning about the forces of nature and the flow of history. Religion was required by society to conform to the demands of established truth or else be relegated to the private sphere, as revelation was perceived to be inferior to reason...postmodernity is a subjective, relational and dialectical approach to life; rather than seeking objective truth outside of ourselves...the answers to questions of...right and wrong depend on the perspective, the context, and therefore will always be partial and biased* - Kirk, A & Alstrand, K.
5. *(Dit is ook soos volg in die kwantum wetenskap se nuwe postmoderne paradigma van gees en materie waarin ons leef):*

...er is maar een werklikheid, deze ziggbare en tasbare waarin wij staan, en zij is daad Gods; en de mensch is er in gesteld, om...in haar te handelen... - Van Ruler, A A.

Uitgangspunt voor Van Ruler's 'theologie' is het Ryk van God, 'denken vanuit het einde'. De Geest werk niet psychologisch en mystiek, maar is historisch-eschatologies van aard; Hij werkt ook politiek en cultureel - Van Ruler-Hamelink, J A.

(As teologiese student was dit 'n geweldige ervaring om 'n doktorsale tesis te skryf en te probeer om dit suksesvol te voltooi. Dit is met gebreke afgehandel:

Ek het probeer om die nuwe en oorspronklike na vore te bring en dit op die situasie toe te pas; en ook om die nodige en relevante geskrifte na te vors, te interpreteer en om nuwe perspektiewe op die onderwerp te probeer verkry.)

TOEWYDING

- Opedra aan my dierbare vroulief, Hanigue.
Dankie vir jou liefde en ondersteuning die afgelope 21 jaar, ook ten opsigte van my twee doktrale studies; veral die afgelope twee en 'n half jaar na die aanval op my met my beenbesering. (Dit ten spyte van jou dogter se siekte die afgelope jaar). Hartelike dank vir die proefleeswerk wat jy gedeeltelik met jou briljante Afrikaans gedoen het.
Dankie dat jy my ook altyd met woord en daad aanmoedig tot voortreflikheid in my skrywe en werk; ook om my steeds tot 'n adelijke lewe te inspireer. Die lewe is vol vreugde en liefde saam met jou. Ek dra die verhandeling met groot blydskap aan jou op.

- Ook dra ek dit op aan my begaafde kinders, hulle uitstaande metgeselle en skrandere kleinkinders:
  - My dogter Ronél en haar man Abraham en my kleinkinders, Deon en Anel. (Veels geluk ook aan Ronél wat onlangs haar knap doktrale in musiekonderwys afgehandel het).
  - My dogter Judie en my kleinseun Stephan en sy vrou Stella, asook my kleindogter, Antoinette.
  - My dogter, Roelene.
  - My seun Jean-Jacques en sy vrou Ooy en my kleinseun Jack.
  - My dogter, Natasha.Dankie met erkentelikheid vir die veel liefde wat julle aan my betoon.
Ook opgedra aan Sharon, Hanique se begaafde dogter en haar uitstaande man, Marc, wat ook veel liefde aan my betoon en wat ek baie waardeer.

ERKENNING

Graag betoon ek my diepe waardering en opregte dank aan jou Prof. Nico Botha vir jou waardevolle bydrae tot my lewe. Jy het my genoeg vertrou om ruimte te laat om my idees en oortuigings in die verhandeling uit te spel. Dankie ook vir jou kritiese leiding en ondersteuning met jou uitgebreide kennis van die sendingteologie. Jy was nog altyd vir my 'n voorbeeld met jou passievolle diens aan mense in nood rondom jou. Is dit ook 'n simbool van jou postmoderne benadering tot die lewe? Dit was 'n plesier om saam met jou en onder jou leiding te werk.

Graag wil ek ook die volgende persone en groepe erken:

- Prof. Danie Veldsman, baie dankie vir jou aangename vriendskap, ondersteuning en gewilligheid om my altyd by te staan. Ek het baie waardering vir jou. Dankie dat jy my as Navorsingsgenoot by die Universiteit van Pretoria aangestel het – dit beteken baie vir my; ook in besonder vir die uitstaande biblioteek wat ek kon gebruik met hulle bekwame personeel. Dankie dat ek ook die teologiese besprekingsgroep met jou bekwame leiding by die Universiteit van Pretoria die afgelope jare kon bywoon. Dit was ook aangenaam om van tyd tot tyd 'n bydrae te lewer – dit het baie vir my beteken. Ek waardeer ons duursame vriendskap.
- Ek wil graag my diepste waardering en liefde betuig teenoor jou my seun, Jean-Jacques, wat my van Bahrain in die Midde Ooste af bygestaan het met die nodige boeke en publikasies, vir jou hulp met die rekenaar, asook jou ondersteuning tydens my langdurige besering.
- Graag wil ek my dank betuig vir al my kinders se liefdevolle kontak en ondersteuning tydens my besering die afgelope twee jaar. Dit was 'n riem onder my hart. Ek wil jou my dogter Judie, wat naby ons woon, in besonder hartelike bedank vir jou simpatieke hulp en liefde tydens die krisistyd.
- Vir my bekwame skoonseun, Abraham en knap kleinseun, Dion hartelike dank en waardering vir julle onbaatsugtige hulp, veral in noodsituasies met die tegniese werk en installering van programme vir die rekenaar – dit was onmisbaar, wat ek grootliks waardeer.
- Dit is aangenaam om ook 'n paar van ons vriende te bedank:
'n Diepe liefdevolle dankbaarheid en waardering vir julle, Gerhard en Emilie vir ongeveer 26 jaar se vriendskap en wonderlike ondersteuning in ons lewe – wat 'n besondere voorreg is dit nie om sulke vriende te hê nie. Baie dankie vir al die teologiese en geestelike gesprekke wat so baie vir ons oor die jare beteken het. Ook vir die belangrike ondersteuning van julle seun, Charl, 'n top spesialis, veral met sy mediese raad aan ons.
- Johann en ReINETTE, dankie vir julle langdurige vriendskap en ondersteuning. Dis aangenaam om julle te ken. Johann, dankie vir die vele teologiese, geestelike en politieke gesprekke wat jy en ek deur die jare gehad het – dit het baie vir my beteken. ReINETTE, dankie vir jou gasvryheid teenoor ons.
- Frank en Annie, baie dankie vir julle langdurige vriendskap en gasvryheid oor baie jare. Ons waardeer die diep geestelike gesprekke wat ons verhouding baie verryk het. Dankie dat julle ook altyd gereed is om ons by te staan as ons dit benodig. Dankie dat julle julle lewe as oorspronklike vlugteling vanaf 'n destydse kommunistiese deel van Hongarye met ons deel.
- Ernie en Michelle Adams, baie dankie vir julle vriendskap en interessante asook verassende teologiese besprekings die afgelope aantal jaar, veral oor jou teologiese werk en boeke wat jy die lig laat sien het. Julle het ons lewe ook verryk. Dankie vir julle gasvryheid om ons in julle gastehuis-kompleks in die Drakensberge te ontvang.

- Daan en Sanalisa, baie dankie vir julle gewaardeerde vriendskap en gasvryheid, ook in die wildtuin. Die aangename geestelike gesprekke het ook vir ons baie beteken. Dankie dat julle altyd daar is vir ons.
- Prof. Klaus Nürenberg, baie dankie vir jou jarelange vriendskap en diepgaande teologiese gesprekke deur die tyd heen. Ek het baie van jou geleer, ten spyte daarvan dat ons soms teologies en wetenskaplik verskil. Tog het ons baie waardering vir jou lewe en diens wat jy gelewer het.
- Graag bedank ek DIE SUID-AFRIKAANSE AKADEMIE VIR WETENSKAP EN KUNS hartelik wat my bygestaan het om die doktorsale verhandeling in Afrikaans, my moedertaal, te kon skryf. Ek waardeer dit baie. Sou die tesis in boekvorm met 'n gedeeltelike gewysigde teks uitgegee kon word, hoop ek dat dit ook vir die SA Akademie, Afrikaanse gemeenskappe, -organisasies en kerke veel sal beteken.

DIE BELANGRIKSTE VAN ALMAL, WIL EK U, MY HEER EN VERLOSSER, UIT DIE DIEPTE VAN MY HART BEDANK VIR DIE LEWE, ENERGIE EN INSIG DEUR U GEES WAT U MY NOG OP HIERDIE OUDERDOM GESKENK HET OM DIE STUDIE TOT U EER TE SKRYF, HOE GEBREKKIG OOKAL. EK BID DAT U DIT TOG SAL SEËN EN GEBRUIK.

('n Beknopte getuienis:

Ek het in die moeilike en gevaarlike situasie in SA benoud gevoel vir Hanique, my kinders en my lewe, selfs nadat ek my volwasse lewe aan die stryd teen die verwoestende aspekte van Apartheid gewy het. Ek wou hê dat Hanique en ek oorsee moes gaan woon om die pad ook vir ons kinders oop te maak. Ek glo dat die Here my gestuit en gelei het om die studie oor sy Godsryk in SA na te vors. Dit het ek nou voltooi, met groot dank aan God my Vader, Christus my Verlosser, en die Heilige Gees my Trooster en Leier).

‘N OPSOMMING VAN DIE TESIS/ A SUMMARY OF THE THESIS

Die uitgangspunt van die navorsing is dat die Godsryk die samevatting van die volledige evangelie behels; en as die primêre taak van die Christene, veral in die sending is, om dit na te jaag onder leiding van die Here wat dit finaal in die wêreld oprig. Deur die eeue heen het die kerk dié taak as prioriteit *onderbeklemtoon* omdat die Christene hoofsaaklik geestelike redding vir die hemel beklemtoon het. Die gevolg was dat die Christene nie met die evangelie die transformasie van die samelewing, kultuur, politiek en ekonomie nagejaag het nie.

Om dit te probeer regstel, word in die studie gestreef na ‘n postmoderne, geestelik-kwantum paradigma waarin die transformasie van die samelewing verbind word met die geestelike redding van die mens in ‘n non-kontradiktoriese holisme sodat God se wil op die aarde soos in die hemel geskied. In die eerste plek moet die Godsryk nagejaag word.

Die vonk wat die Christene daartoe sal aanspoor, is die lewe en voorbeeld van Jesus Christus, wat as verworpeling deur sy samelewing gedoem was omdat sy voorgeslag uit ‘n aantal slegte vroue bestaan het; Hy het tog saam met sy Vader Koning van die Godsryk geword. *As onwelkome Messias het hy na die uitvaagsels van die samelewing gedraai om vir hulle die weg na die Godsryk aan te toon.* Christus het uiteindelik vir die skuld én die skande van die mens gesterwe en oorwin. Die Christene moet gevolglik die oog op Jesus hou om sy voorbeeld tot vernuwing van die samelewing na te volg.

Die paradigmatische verskuiwing van modernism na die postmoderne plaas die klem terug op geloof as basis van die sin van die lewe teenoor die objektiewe rasionaliteit. Modernisme het die openbaringsgeloof as minderwaardig teenoor die rede beskou. Die postmoderne sending is ‘n subjektiewe verhoudingsbenadering tot die lewe wat omgee vir die armes en noodlydendes. Dit inspireer die mens *om vir die hervorming van die samelewing deur die koms van die Godsryk te werk en politieke en ekonomies strukture te skep tot ‘n mededeelsame en versorgende gemeenskap.*

Die klimaks van die evangelie was die opstanding van Christus waarna hy die meeste van die veertig dae voor sy hemelvaart die Godsryk aan sy dissipels verduidelik het. Sy opstanding was ook ‘n teken van die *geestelike toepassing van die postmoderne paradigma van die kwantum wetenskap waar sy liggaam dood én lewendig geword het.* Dié paradigma het ook die ongeldigheid van die evolusie dogma beteken.

Daar is in die navorsing gepoog om die triomf van die omvattende Godsryk vir die noodlydende én die verlore mens deur die postmoderne sending, geestelik én materieel aan te toon.

AKADEMIESE BEGRIPPE: Die Godsryk, skandeverksynsel, postmoderne sending, postmoderne geestelik-kwantum paradigma, dekonstruksie, perspektiewe, ‘n mededeelsame en versorgende samelewing, non-kontradiktoriese holistiese paradokse.

A SUMMARY OF THE THESIS

The approach of the research is that the reign of God comprises the complete gospel and it is the primary task of the Christians, especially in mission, to pursue it as primary task under the guidance of the Lord who erects it finally in the world. Throughout the ages the church under-emphasised this priority, as the Christians emphasised mainly salvation for heaven. The result was that the Christians did not use the gospel to transform society, culture, politics and the economy.

To try to correct this approach the study strived towards a postmodern, spiritual quantum paradigm where the transformation of society is combined with the spiritual salvation of people in a non-contradictory holism, so that the will of God could be done on earth as in heaven; as a priority the reign of God is to be pursued.

The spark that would inspire Christians to do this is the life and example of Jesus Christ. He was rejected and condemned by his society as his ancestors comprised a number of evil women; despite this He became King together with his Father of his reign. *As an unwelcome Messiah he turned to the rejected of his society* and showed them the way to the reign of God. Eventually Christ died for the guilt and shame of humanity and conquered death. Consequently, *Christians have to keep their eyes on Jesus to follow his example of renewing society.*

The paradigmatic change from modernism to the postmodern puts the emphasis back on trust and faith as the basis of the meaning of life over against reason. *Modernism perceived revelation as inferior to reason* as it seeks objective truth outside ourselves. *Postmodern mission is a subjective relational approach to life, caring about the poor and suffering.* It inspires people to work for the transformation of society realising that it is encouraged by the reign of God. The aim would be the erection of political and economic structures *towards caring and sharing regarding the poor and suffering.*

The climax of the gospel was the resurrection of Christ after which he explained the reign of God to his disciples for most of the 40 days before departing to heaven. *His resurrection was also a sign of the spiritual application of the postmodern paradigm of the quantum science where his body was dead and alive. This paradigm also meant the invalidity of the dogma of evolution.*

The research tried to show the triumph of the comprehensive reign of God for the suffering and the lost people by way of postmodern mission, spiritually *and* materially.

ACADEMIC CONCEPTS: Reign of God, shame phenomenon, postmodern mission, postmodern spiritual-quantum paradigm, deconstruction, perspectives, a caring and sharing society, non-contradictory holistic paradoxes.

DIE RYK VAN GOD AS ONDER-BEKLEEMTOONDE DIMENSIE IN CHRISTELIKE SENDING: ‘N STREWE NA ‘N TRANSFORMERENDE, POSTMODERNE PARADIGMA

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1	DIE AGTERGROND VAN DIE SKRIPSIE – DIE VERRASSING VAN MY LEWE	3
HOOFSTUK 2	DIE NAVORSINGSPROBLEEM, NAVORSINGSVRAAG EN SUBVRAE	9
HOOFSTUK 3	DIE METODOLOGIE VAN DIE NAVORSING	19
-	DIE METODE AS INTEGRALE DEEL VAN DIE STUDIE	
-	DIE HANDAWING VAN PARADOKSALE BESKRYWINGS	
-	DIE AFWYSING VAN DIE META-TEORIE	
-	POSTMODERNE DEKONSTRUKSIE VAN MODERNE AANHALINGS EN ONTWYKING VAN PLAGIAAT	
-	DIE POSTMODERNE BENADERING	
	DIE WAARDE VAN DIE STUDIE:	
-	DIE BEOOGDE DOELWIT	
-	DIE TREFKRAG VAN DIE EVANGELIE IS OP DIE SPEL	
	DIE BENADERING VAN DIE STUDIE:	
-	AKADEMIESE TAAL EN KONSTRUKSIES OM DIE ONDERWERP TE BELIG: DIE VERRUIMING EN GEESTELIKE VERRYKING VAN ONS DENKE	
HOOFSTUK 4	DIE DEURLOPENDE PLAN VAN GOD MET SY RYK: DIE EENHEID VAN DIE EVANGELIE	66
HOOFSTUK 5	DIE PROBLEEM VAN DIE ESKATOLOGIE TEENOR DIE GODSRYK IN DIE 20STE EEU:	89

DIE MISVERSTAND OOR DIE ESKATOLOGIE

HOOFSTUK 6	DIE “SKAND” SEUN EN “SKANDVLEK” VAN DIE SAMELEWING WORD KONING SAAM MET SY VADER	95
HOOFSTUK 7	STRUKTURELE TRANSFORMASIE VAN DIE SAMELEWING, POLITIES, EKONOMIES EN EVANGELIES DEUR MIDDEL VAN STRUKTURELE VERANDERING, ASOOK DIE KOMS VAN DIE HEERSKAPPY VAN GOD	127
HOOFSTUK 8	DIE AGTERGROND VAN DIE PROBLEME IN SUID-AFRIKA	152
HOOFSTUK 9	TEOLOGIE, WAT VAN DIE BEGIN AF ALTYD POLITIES INGESTEL WAS, GAAN OOR IN BEVRYDINGSTEOLOGIE – DIE TEOLOGIE VAN DIE GODSRYK GAAN OOR VAN ‘N HIERNAMAALS-GERIGTE NA ‘N AARDSGERIGTE BENADERING	167
HOOFSTUK 10	POSTMODERNE SENDING IN DIEPTE IN DIE 21STE EEU EN DIE KOMS VAN DIE GODSRYK IN VOLLE GLORIE MET DIE STREWE NA ‘N NUWE PARADIGMA	188
HOOFSTUK 11	VOORSTELLE VIR VERDERE STUDIE	211
HOOFSTUK 12	BIBLIOGRAFIE	212

HOOFSTUK 1

DIE AGTERGROND VAN DIE SKRIPSIE – DIE VERRASSING VAN MY LEWE...

Sjoe! Dit was asof 'n trein my reg van voor getref het. Ek het onmiddelik 'n gewaarwording gekry dat die Here my in my spore gestuit het. Meer as 65 jaar gelede toe ek 18 was , het ek Christus as Verlosser en Bevryder aangeneem en my lewe aan hom toegewy.

Dit was asof ek tot stilstand gebring is sodat ek my benadering tot die evangelie, die teologie en die missiologie van 65 jaar lank moes heroorweeg: Ek het my teologiese posisie in oënskou geneem: Ek het dit oorweeg dat ek nie die evangelie reg begryp het nie en dat my siening moontlik “verwonge” was. Ek het die blye boodskap van kleins af aanvaar en na 65 jaar en intense studie van die teologie en filosofie was ek onder die indruk dat my oortuigings moontlik grootliks verdraaid was.

Kortliks gestel, het ek begin insien dat *die koms van Christus, sy kruisdood en opstanding, asook die koms van die Heilige Gees nie die kern van die evangelie was nie, maar die uiters belangrike middel tot die eintlike doel – DIE VESTIGING VAN DIE LIEFDEVOLLE HEERSKAPPY VAN GOD EN SY GERECHTIGHEID OP DIE AARDE (Matt. 6:10, 33), wat aan die einde van hierdie bedeling voltooi of vervolmaak sal word.*

Ek het my lewe lank saam met die kerk gestem wat vir 2 000 jaar geglo het dat die kruis en opstanding die hoofdoel van die evangelie is. Nou het ek tot die besef gekom dat *die eintlike doel van die evangelie die koms van die Godsryk in die wêreld was, wat verkeerdelik onder-beklemtoon is. In die 14 hoof belydenisskrifte van die kerk van meer as 2 000 jaar, wat die leer en boodskap van die evangelie opgesom en uitgespel het, was die Godsryk en die uitvoering van sy wil, veral met die beoefening van gerechtigheid*

op die aarde, nie as hoofdoel beklemtoon nie. Ek kon nie glo dat ons dit nie deur al die jare kon insien nie. Daarby het Christus die gelowiges die lig van die wêreld genoem, wat die duisternis moes oorwin, asook die sout van die aarde, wat die verrotting van die samelewing, ook in die politiek en ekonomie, moes weer (Matt. 5:13, 14). Paulus het aan die einde van sy lewe in die Romeinse leeu se bek, openlik in Rome, die heerskappy van God verkondig. Hy het ook vantevore, as deel van sy gewone verkondiging van die evangelie, byvoorbeeld, vir 'n lang ruk die belangrike gemeente van Efese probeer oortuig en onderrig betreffende die heerskappy van God in Christus. Christus het vir 40 dae na sy opstanding die dissipels aangaande die Godsryk onderrig (Hand. 1:3).

Vir my was dit nog verder ontnugterend dat persoonlike redding en die verlossing van die mens in die middelpunt geplaas is, en dat persoonlike saligheid hoofsaaklik na die hiernamaals verskuif is, terwyl dit tog in die eerste plek oor die eer van God en sy wil in die wêreld gegaan het. Dit moes egter nie vir my onduidelik wees nie: ons persoonlike redding en ons diens aan Christus is van die uiterste belang, maar altyd as die middel tot die doel om die ryk van God te laat kom (Matt. 6:10).

Vir 65 jaar het ek in teologie en filosofie belanggestel en my doktersgraad in teologie in 2003 behaal en voortgegaan met navorsing en studie. Om die evangelie en relevante “filosofie” na te vors en te verkondig, is vir my belangrik: Dit het wyd gestrek: Toe 'n ouderling en ek vir 'n man wat gesterf het, gebid het, het ons dit as 'n geskenk van God ervaar dat hy weer lewendig geword het; ook toe my baba-dogterjie, wat sonder senuwees tussen haar ore en brein gebore is, na volgehoue gebed genees is.

Weer eens was ek oorbluf toe ek die Godsryk in die evangelies en in die briewe van Paulus begin nagaan het. Ek het begin vra wie Jesus werklik was, wat Hy alles kom

doen het en wat die betekenis en belangrikheid daarvan was. Hier kan ek na 'n aantal werke verwys wat my getref het: Tom Wright, 'n vermaarde Nuwe Testamentikus, het 54 boeke daaroor geskryf, waarvan ek 'n paar met verwondering gelees het, en waarvan die een in 2012 miskien die belangrikste was, *How God became King*. Wolfgang Pannenberg se treffende boek, *Theology and the Kingdom of God*, oor die Godsryk as die sentrale aspek en klinkspil waarom die evangelie draai, het my ook diep getref. Pieter van Hoof se briljante verhandeling oor Arnold van Ruler het my insig vedyep in die evangelie en die heerskappy van God met verrykende gevolge. Prof. J H (Amie) van Wyk het 'n treffende en omvattende boek met veel diepte navorsing die lig laat sien wat my insig baie verbreed het.

Dit is vir my aangenaam dat ek die voorreg het om daaroor te kan skryf. Ek noem graag nog 'n paar verhelderende boeke, met 'n paar bladsyverwysings, wat veral vir my belangrik was: Ridderbos, H N 1968:114-119; Patterson, S J 1998:86-106; Hertzog, W R 1994:9-16; Van Wyk, J H 2015:190-195, 207-228; Wright, N T 2011:7-13; Borg, M J 1998:X1-XX; Heyns, J A 1970:12-13 en sy treffende "Aftree-lesing"; Snyder, H A 1983:113, 17, 21; 1977:11-17; Bosch, D J 2003:31-34; Groenewald, E P 1963:94; Boschma, H 19--:256-265. Die werk van Simon Gathercole (2006) het 'n diep indruk op my gelaat oor die uitgebreide ooreenstemming tussen Christus, volgens die evangelies, en Paulus, in sy reise (Handelinge) en briewe, waar hy die ryk van God met die kruis en opstanding verbind het .

Dit is toe dat ek besef het hoe ingrypend anders Jesus se lewe en werk was as wat die kerk, en ek ingesluit, vir 2 000 jaar, veronderstel het. Om dit kortliks te stel, ek (en die kerk) wou 'n "geestelike" Leier hê, nie eintlik 'n liefdevolle "Heerser" nie; iemand wat ons "geestelik" vir die hemel kon red en nie een wat ook aktueel oor ons wêreld met geregtigheid kon heers nie. *Dit gaan ten diepste nie oor "godsdienst", soos ons dit in*

die kerk veronderstel het nie, maar dit gaan oor alle aspekte in die wêreld waar mense in God se diens is: die hele lewe in die algemeen, kultuur, kuns, politiek, ekonomie, filosofie, musiek, arbeid, onderwys, geregtigheid, en selfs ook die dood, en veral, hoe om waarlik mens te wees. In ons kultuur en samelewing het ons oor die jare daaraan gewoond geraak dat Jesus 'n "godsdiens" Leier sou wees, eerder as geestelike en aardse Heerser, Leidsman en Bevryder. Inderdaad beïnvloed Christus ons kultuur deurslaggewend, asook die ekonomie, politiek, samelewingsgeregtigheid en menswees, om liefdevolle, dienende, opofferende en omgee-mense te wees.

As die evangelie oor die bevryding van die mens gaan om *waarlik mens te wees* en om sy Godsryk in die wêreld te dien, wat dan van "godsdiens"? Die verband tussen ware menswees en die diens aan God, in plaas van "godsdiens", het vir my duidelik geword. 'n Baie goeie vriend wat sy lewe in Christus se diens in die kerk opgeoffer het, het onlangs aan my gesê, behalwe geestelike werk, is dit miskien tog meer sinvol om in gemeenskapsprojekte vir die opheffing van die mens in sy nood te werk, waar jy meer kan beteken, en waarmee jy besig kan wees. Dit het my verras van iemand wat so toegewyd was en wat my diep laat dink het oor hoe ons die evangelie begryp.

Wat egter hier ter sprake is, is nie minder nie as 'n Tweede Reformasie: Met die Eerste Hervorming het Martin Luther geworstel met die diepgaande vraag: hoe word ek as sondaar verlos? Daarop het hy die bevrydende antwoord vanuit Romeine geformuleer: deur geloof in Jesus Christus.

Die vraag na 'n Tweede Reformasie is, *hoe word ek waarlik mens om in God se ryk die samelewing met sy geregtigheid te help omvorm?* Daarop kom die antwoord dat Christus ons bevry en bemagtig het *om dienende mense te word, wat sy geregtigheid en versorging vir dié in nood najaag.* Die meerderheid van die wêreld se bevolking

leef in diepe ellende. Dit ontglip ons dat *God die aarde as aarde lief het, en die mens as méns*. Christus het ware mens geword, daarom gaan dit in die ryk van God om ook 'n egte mens volgens sy voorbeeld te word: "Mens moet...zeggen, dat God mens is geworden, opdat de mens méns zou worden" (Van Hoof, 1974:71, oor Arnold Van Ruler se teologie). Dit was die teenoorgestelde as wat 'n groot deel van die kerk geglo het dat God mens geword het sodat die mens "God", of liever gelyk aan hom sou word - veral in die Rooms-Katolieke Kerk. Wat my getref het, is dat Arnold Van Ruler teenoor Karl Barth beweer het dat hoe meer mense ware mense is, *hoe meer Christelik hulle is*: Barth het omgekeerd beweer dat om Christen te wees, is die vervulling van menswees (vgl. Idem:72). Hier word die tradisionele siening teenoor die werklike vernuwing van menswees gestel, wat die Godsryk as doel voorop stel, wat myns insiens, 'n Tweede Reformasie beteken. Dit kan waarskynlik ernstige probleme in die wêreld aanspreek, soos byvoorbeeld, die erge armoede-vraagstuk: ses superrykes besit die helfte van die wêreld se rykdom; in Suid-Afrika besit twee superrykes die helfte van die land se rykdom (vergelyk die nuutste Oxfam-verslag, 2017).

Dit was aangenaam en verrykend om *die Godsryk* na te vors; asook die verrassende *skande-begrip* rondom Christus; die verskuiwing van die modernistiese na *die postmoderne* verklaring van die evangelie; die insiggewende klem van die Godsryk op *die menslike van die mens* om ware mens te wees; *die eintlike politieke probleem in Suid-Afrika*, asook die moontlike *oplossing* daarvoor; die vernuwende *paradoksale teologiese benadering*; die postmoderne vernuwing in *die hermeneutiek* met Bybeluitleg; besondere benaderings in *metodiek, aanhalings en verwysings*; die fundamentele verskuiwing van *die meganiese wetenskap na die kwantumwetenskap*, wat 'n *Christelike regstellende antwoord vir die ateïstiese evolusieleer aangedui het*, asook 'n *uiteensetting van die lewe na die dood*; en 'n

oorwinnende taak, ook in Suid-Afrika, vir die Christene en die kerk in die een-en-twintigste eeu.

In besonder is ek dankbaar vir die ondersteuning van Professor Nico Botha, my studie-leier.

Jesus “se wêreld” en sy voorstelling van God aan ons was ‘n ander beeld as wat aan ons voorgehou is: Sy hoofsaak was, en is, om God se oorweldigende transformerende projek, onder sy leiding uit te voer – om sy heerskappy en geregtigheid hier te vestig. *God se heerskappy is selfs die beginpunt en konteks van sending* (vgl. David Bosch 2003:32). Dit gaan om die mens se totale lewe, samelewing en wêreld in al sy fasette, *ja ‘n totaal nuwe begrip van menswees - DIT IS WAAROM DIE STUDIE EN NAVORSING GAAN: Jesus was deur sy koms en lewe in beheer van die koms van die Godsryk, saam met sy Vader en die werking van die Heilige Gees : TOE HY DIE BOSE BEGIN UITDRYF HET, HET HY VIR SY VOLGELINGE GESÊ, AS JULLE DIT SIEN, MOET JULLE WEET DAT DIE GODSRYK HIER IS (Matt. 12:28).*

HOOFSTUK 2

DIE NAVORSINGSPROBLEEM, DIE NAVORSINGSVRAAG EN SUBVRAE

Die studieprobleem of navorsingsprobleem is krities vir die sukses van navorsing. As die probleem nie noukeurig beskryf word nie, sal die doel van die tesis nie op 'n gepaste wyse bereik word nie. Die studieprobleem en sy domeinaspekte moet onmiskenbaar duidelik wees. Die navorsingsprobleem word deur die navorsingvraag opgevolg en daarna die subvrae.

- Die navorsingsprobleem is soos volg gekarakteriseer:

Die prioriteit van die evangelie word nie beskou as die heerskappy van God en sy geregtigheid op aarde, wat die samelewing en persoonlike paradigmas transformeer nie, maar hoofsaaklik as spirituele redding wat deur moderne sending, veral vir die hiernamaals, in plaas van 'n postmoderne benadering, ondersteun en voorgestel word.

Die navorsingsprobleem word egter nie net aangedui om antwoorde daarvoor te formuleer nie, maar ook om vrae oor hierdie misvormde en verwarrende realiteit te stel. Die gevolg is dat die eerste reaksie van die navorser gewoonlik verbasing en verwondering is: wat het hier gebeur? Wat gaan met die evangelie in die kerk en die wêreld aan? Waarom het die kerk in die geskiedenis hierdie doodloopstraat in die samelewing met die evangelie en missiologie bereik en toegelaat?

- Dit bring 'n verskuiwing van die navorsingsprobleem na die navorsingsvraag:

Die navorsingvraag word gevolglik soos volg gekonstrueer:

Hoe kan die evangelie herformuleer word vir die ryk van God om met die strewe na 'n nuwe paradigma van die ryk van God om die samelewing en persoonlike paradigmas te transformeer deur middel van postmoderne sending, in plaas van feitlik die alleenlike klem op geestelike redding vir die hiernamaals met "moderne" sending?

Na aanleiding van die navorsingsvraag volg die verduideliking van die verskillende benaderings van die evangelies en van Paulus tot die Godsryk. Daaruit volg 'n ontleding van die politieke en Joodse agtergrond van die Nuwe Testament, met die oog op die prioriteitsklem van die praktiese transformerende ryk.

Dit bring ons by die subvrae van die navorsing: die navorsing word ontsluit deur openbaarmakende vrae.

Boonop sal die tesis die onderwerp in terme van missiologie, *die leer van sending, missiologie*, en nie alleenlik sending nie, benader. Die praktiese sendingvraag kan nie alleenlik wees waarom die kerk sending in terme van "geestelike" redding beoefen nie. Hierdie praktiese sendingprobleem moet omvorm word in 'n *missiologiese teorie* – in die navorsing sal die sinvolle vraag wees:

- ***Wat is die missiologiese veronderstelling van vergeesteliking in die sending, wat postmodern herskep word vanuit die Godsryk wat samelewingstrukture en persoonlike paradigmas transformeer?***

DIE SUBVRAE WORD SAAMGESTEL OM DIE NAVORSINGSVRAAG TE ONTSLUIT EN TE VERHELDER

- Is daar 'n grondige verskil tussen die evangeliese verkondiging van Christus en die van Paulus, behalwe die konteks van betekenis voor en na die opstanding? As daar is, hoe deurslaggewend is dit?
  - Wat is die verskil tussen die Godsryk en redding deur middel van die kruis en opstanding in terme van Wolfgang Pannenberg, Tom Wright, Arnold van Ruler, Amie van Wyk, Jan Muis, Johan Heyns en andere, wat daarop aanspraak maak dat teologie, en by implikasie missiologie, geherformuleer moet word in terme van die heerskappy van God op die aarde?
  - Die gekonstureerde missiologiese teorie van die tesis is dat die kerk, teoloë en missioloë die kar voor die perde ingespan het met betrekking tot die evangelie en sy verkondiging: *die kruis, die opstanding en die uitstorting van die Heilige Gees word as die doel van die evangelie beskou, in plaas daarvan dat dit die uitsonderlike middel was om die heerskappy van God en sy geregtigheid op aarde as doel daar te stel, om sy wil hier te laat geskied soos ook in die hemel. 'n Verwarring het gevolglik plaasgevind: Die metode is na die doel verander en die doelwit, die Godsryk, het na die agtergrond verskuif en is onderbeklemtoon.*
  - Hierdie omgekeerde verkondiging van die evangelie het krisis op krisis in die wêreld tot gevolg gehad, met die kerk en die sending wat meegesleur is. Die dringende vraag is, hoe kan hierdie konstruksie van die evangelie omgekeer word?
  - Waarom het die teoloë, die missioloë en die Christene in die algemeen nie die prioriteit van God se heerskappy op aarde aanvaar nie? Gedurende die afgelope 150 jaar het vele teoloë die hoë teologiese

status van die ryk van God beklemtoon; Waarom is dit nie aanvaar met 'n reuse omwenteling nie?

Waar kerke in hulle omgewing die Godsryk as hoofdoel beklemtoon en uitgeleef het, het herlewing uitgebreek, byvoorbeeld in London vanaf 1927 vir ongeveer 10 jaar.

- Is daar 'n diepgaande verskil tussen die beweerde “geestelike evangelie” en die teenoorgestelde “politieke evangelie” in die Nuwe Testament, spesifiek na aanleiding van die Godsryk en haar politieke geregtigheid? Die ryk van God in die Ou en Nuwe Testament is albei in die vroulike vorm; in die Nuwe Testament en *malkuth* in die Ou Testament. Die vroulike klem beteken dat God se uitoefening van geregtigheid is sagmoedig, liefdevol, genadig en vol minsame toewyding en ontferming soos dié van 'n vrou as vergelyking. Christus het ook gesê, “...geseënd is die sagmoediges want hulle sal die nuwe aarde ontvang...” (Matt. 5:5).
- Hoe moet die politieke geregtigheid van die evangelie nagevors en toegepas word met die oog op strukturele sosiale transformasie in terme van die politieke oorheersing en ekonomiese uitbuiting van die magteloses en armes?
- Wat is die regverdigende redes vir die teorie en hipotese van die tesis dat die evangelie in die Nuwe Testament strukturele transformasie *én* redding moet wees, wat teologies en missiologies as 'n holistiese eenheid verstaan word?

- Hoe kan die missiologiese teorie of veronderstelling van die heerskappy van God as hoogste prioriteit as 'n projek verstaan en verduidelik word om die samelewing struktureel te omvorm, asook die persoonlike paradigmas van mense in die algemeen? Ook verder, hoe kan die Christene, teoloë en missioloë gemotiveer word om Christus se opdrag uit te leef, naamlik, om in die eerste plek die heerskappy van God en sy geregtigheid na te jaag, asook sy wil, ook op die aarde soos in die hemel?

DIE WAARDE VAN DIE STUDIE EN WAT DAARMEE BEOOG WORD:

DIE TREFKRAG VAN DIE EVANGELIE SE INHOUD IS OP DIE SPEL

Die navorsing dek 'n omwenteling wat deurslaggewend vir die betekenis van die evangelie, die teologie en missiologie is.

Die doel, wat hopelik bereik sal word, is om die strewe na 'n nuwe transformerende paradigma te bewerk, wat die teologie se onder-beklemtoonde dimensie, die heerskappy van God, na vore sal bring en sodoende die interpretasie van die evangelie met betrekking tot die Christene, kerk en die samelewing se doelwit sal verander.

Die waarde van die studie is daarin geleë dat dit 'n aantal intepretasie-vernuwings van die evangelie sistematies en vanuit 'n strewe na 'n nuwe paradigma sal uitspel en op transformasie van die samelewing toepas.

- *Die koms van die ryk van God is die hoofdoel van die evangelie en moet in belydenis en praktyk nagejaag word.*

Die kruis, opstanding en die koms van die Heilige Gees moet as die belangrikste middel tot die doel van die Godsryk gehandhaaf word.

Die evangelie moet nie tot 'n humanistiese en sekulêre "Social Gospel" verwater nie; dit is die afgrensing van die studie: Die mens se probleem is fundamenteel nie om verkeerd te doen nie, maar om in sy menswees, sy bestaan as sodanig, verkeerd te wees; daar is 'n slagspreuk in Engels wat soos volg lui: "Not wrong-doing, but wrongbeing is the problem." (Oswald Chambers in "*My allerbeste vir sy Allerhoogste*). Daarom handhaaf die studie dat die mens nuut gebore, of wedergebore moet word om 'n nuwe mens te wees (vgl. Joh. 3:5 & 2 Kor. 5:17). Goeie dae en sosiale verandering as sodanig is nie genoegsaam vir geestelike vernuwing van die mens se persoonlike lewe en sosiale omvorming nie: die mens moet herbore word en sy paradigmas moet omvorm word, en die *ryk van God en sy geregtigheid moet die strukture van die samelewing, veral die politieke en ekonomiese sisteme, hervorm.*

Die evangliese inhoud in die Nuwe Testament moet as 'n historiese eenheid gehandhaaf word: Daar moet nie 'n grondliggende onderskeid tussen die vier evangelies en die teologie *na* die opstanding gemaak word nie. Verskuiwings en vernuwende denke is wel belangrik, maar dit is slegs die verlengstuk van die oorheersende evangelie, wat die Godsryk behels – Paulus het byvoorbeeld nie 'n ander evangelie as Jesus Christus verkondig nie. Die verskille met betrekking tot die evangelie na die opstanding is byvoorbeeld tussen Paulus en Christus, asook tussen Christus en die ander apostels nie so belangrik nie. Die uitgangspunt van die studie is dat daar regverdigende redes is om die evangelie as eenheid te handhaaf om die verrykende en verrykende Godsryk steeds verder te beklemtoon.

- *Die evangelie moet in die eerste plek op die aardse mens as méns in die kulturele, politieke, ekonomiese, samelewingstrukture, denkpatrone en wetenskap, verdiskonteer en toegepas word – in sy Sitz im Leben, sy aardse konteks. Die teologie van die vier evangelies wat beklemtoon dat die wil van God op die aarde moet geskied, is bestudeer. Verder is Paulus se briewe en preke in Handeling en sy teologiese bydrae tot die verstaan van die Godsryk, wat op die aarde moet kom, nagegaan. Tradisioneel het die uitleg van die evangelie hoofsaaklik oor die redding van die mens en die “geestelike lewe”, en “die lewe hierna” gegaan. Die studie beklemtoon dit dat die lewe van Christene, volgens die Godsryk, hier op aarde moet vrug dra: Die belangrikste hier is dat die vernietigende armoede-vraagstuk en die waarde wat op die menslike lewe geplaas word, begryp moet word en die nodige aandag en aksie moet ontvang. Hiermee word die geestelike lewe nie minder belangrik nie, maar weer eens as middel tot die doel, om die samelewing volgens die geregtigheid van God te omvorm, gehandhaaf. As persoonlike redding van die mens die doel word, verval die Christen in ‘n selfgerigte en selfsugtige mens waar dit om sy eie “geestelike” belange gaan.*
- *Die interpretasie van die evangelie moet ‘n Tweede Reformasie ondergaan. Dit moet vernuwend wees. Die Eerste Hervorming se sentrale vraag wat Martin Luther gestel het, was hoe dat ‘n mens vrede met God kon vind. Die belangrike antwoord was deur geloof in Jesus Christus. Dit het die aard van menswees in die sestiende eeu bepaal.*

Met die voorstel van ‘n Tweede Reformasie waar ‘n transformasie van die evangelie, die teologie en die missiologie deur die Godsheerskappy op die aarde beklemtoon word, is die sentrale vraag, *wat beteken dit om ‘n ware mens, ‘n koninkryksmens en*

samelewingsomvormende mens te wees? Hoe gaan die Godsrykskinders help om hulle samelewing met strukturele transformasie by te staan om 'n versorgende en mededeelsame gemeenskap daar te stel?

- ***Die volgende interpretasie-vernuwing is die verskuiwing van modernisme na die postmoderne en hoe dit die missiologie en karakter van die teologie beduidend beïnvloed. Sonder meer is hierdie verskuiwing, volgens Professor Andrew Kirk, 'n gesoute teoloog en sendeling, die belangrikste gebeurtenis van die 20ste eeu.***

Professore David Bosch en Andrew Kirk het die postmoderne as die nuwe paradigma van die sending begin beklemtoon. Hierdie verandering van lewenshouding is uitgebreid – dit bepaal hoe 'n mens die lewe interpreteer, beskou en jou daarin uitleef: Word ons lewe hoofsaaklik nog op 'n moderne wetenskaplike wyse deur rasionalisering geobjektifeer en gereglementeer? Is ons in staat om dit met 'n strewe na vernuwing paradigmatis te verskuif om meer menslik te word? Kan ons die postmoderne lewe deur intuïsie, kreatiewe verbeelding, emosie en liefde, naas die rede, bepaal?

- ***Die bevryding van die teologie van onto-teologie, wat 'n afwykende Godsbegrip van die heerskappy van God in die wêreld daarop nahou, veral by Heidegger, word ook genoem.***

Die onto-teologie was afwykend, omdat die Middeleeuse filosofie die Godsbegrip objektief vanuit die syn, die bestaande, rasionalisties tot vandag toe, bepaal het.

Daarteenoor word die Godsbegrip, volgens Heidegger, deur die openbaring van Jesus Christus vasgestel om relevant as liefdevolle Vader en versorgende God voorgestel te word. Daarmee saam word ook die diskwalifikasie van die metafisiese werklikheid, die sogenaamde wêreld agter hierde wêreld, verdiskonteer.

Die belangrike bevraagtekening van die rasionalistiese objektiewe kennis, as 'n strewe na 'n vernuwende postmoderne benadering, word ook hier deur die begrip dekonstruksie van Jacques Derrida uitgespel. Dekonstruksie beskerm die eer van God, omdat modernistiese objektiewe kennis, wat as "waar" gehandhaaf word, God en sy ryk nie geldig en sinvol kan beskryf nie.

- *God se geregtigheid behoort die praktyk grondig te beïnvloed en die strukture van die politiek en die ekonomie word bestudeer waar onderdrukking, uitbuiting, skokkende bedrog en selfs verskriklike marteling en moord aan die orde van die dag is.*

Voorstelle moet uitgewerk word vir strukturele verandering. Noodleniging van die staat en barmhartigheidsdienste van Christene en kerke is goed en wel, en 'n mens is dankbaar daarvoor, maar dis nie genoegsaam nie. *As 'n kraan oopgedraai is, help dit nie veel om die vloer met 'n lappie te probeer opdroog nie – die kraan moet toegedraai word; dit is noodsaaklike struktuurverandering om die oorsake van probleme hok te slaan.* Om dit te kan bereik, moet die politieke en ekonomiese sisteme in Suid-Afrika intensief bestudeer word met die oog op 'n omvattende strewe na 'n paradigma van transformasie volgens God se geregtigheid.

- *Dit bring ons by die beduidende praktiese navorsingsonderwerp, hoe dat hierdie omvattende omwenteling in projekte en postmoderne missiologie toegepas kan word.*

Die eerste stap is om die evangelie van die heerskappy van God in die kerk en missiologie uit te dra. Dit sal vernuwing bring by Christene en in die kerk *om hulle met 'n duidelike doelwit te voorsien waaraan hulle hul met entoesiasme kan toewy*. Waar nodig, kan Christene in kennis van politiek en ekonomie deur bekwame en ingeligde persone opgelei word om in die samelewing te getuig en druk op die owerhede toe te pas om tot strukturele verandering oor te gaan.

Bogenoemde vernuwings in die interpretasie van die evangelie is nie maar net kosmetiese verskuiwings nie. Die hart van die evangelie is op die spel:

***IS ONS MET DIE EGTE EVANGELIE VAN JESUS CHRISTUS EN DIE GODSRYK BESIG?
IS DAAR INDERDAAD 'N UITERSBELANGRIKE KERN VAN DIE EVANGELIE AFWESIG
WAT VEROORSAAK DAT DIE EVANGELIE NIE NET SY TREFKRAG PRYSGEE NIE,
MAAR BEDREIG WORD OM SY WERKLIKE BETEKENIS OP DIE SPEL TE PLAAS NIE?***

HOOFSTUK 3

DIE METODOLOGIE VAN DIE NAVORSING

- DIE METODE AS INTEGRALE DEEL VAN DIE NAVORSING

“Hoe jy ‘n saak heeltyd benader (metodologie), is die kwalitatiewe waarde van die inhoud van ‘n saak”

“Sonder ‘n aanhoudende duidelike ingeweefde metode in ‘n saak is die poging om ‘n saak se inhoud te bepaal, lukraak”

(Bogenoemde is is twee karakteriserings vanuit die strewe na ‘n geestelike-kwantumpostmoderne benadering in die metodologie.)

Die veronderstelling van die metodologie is dat die metode ‘n integrale deel is van die *die volledige tesis* wat uitgewerk word, of vir ‘n bepaalde doel ingerig word - die doel is om met ‘n strewe na ‘n nuwe paradigma, sending met ‘n postmoderne omvormende benadering, die samelewing te transformeer en sodoende die modernistiese handelswyse te vervang. Gevolglik is die metode nie om ‘n modernistiese voorskriftelike metodologie, lostaande van die inhoud, te handhaaf nie. Die metodologie bepaal die inhoud gedurig.

“HERHALING” IS NIE HERHALING NIE

“Herhaling” vind dwarsdeur die verhandeling plaas, soos byvoorbeeld wat die postmoderne is, of hoe die kwantum wetenskap werk, en veel meer, maar dit is nie eenvoudige herhaling met dieselfde bewoording nie. Dit is altyd “herhaling” binne ‘n nuwe konteks met ‘n ander “betekenis”, of “herhaling” met ‘n wyer konteks, of “herhaling” met groter slaankrag, of “herhaling” met ‘n veranderde “betekenis”. Jacques Derrida, seker een van die grootste filosowe van die 20ste eeu, is een keer gevra hy moet vertel wat ‘n bepaalde skrywe eintlik beteken: Hy het geantwoord hy kan nie, want dan sal dit weer ‘n volgende skrywe wees al sê hy “dieselfde”, en so sal hy

skrywe op skrywe moet herhaal. Dus herhaling met dieselfde “betekenis” is nooit maar net herhaling nie; daar is altyd iets nuuts in herhaling.

“Herhaling” staan ook direk in verband met die moderne teenoor die postmoderne met betrekking tot die modernistiese “sekerheid” van betekenis. Die postmoderne herhaal gedurig, omdat daar nie finale sekerheid van betekenis is nie; gevolglik moet die postmoderne weer en weer die perspektief herhaal om die saak of fenomeen duidelik te formuleer. Die veranderlikes is te groot in die natuur en die mens om sulke finale sekerheid soos die modernistiese finaliteit te verkry. Om maar net een voorbeeld te noem, daar is nie twee blare van ‘n boom ooit dieselfde nie; ook nie twee sneeuvlokkies nie. Die manier waarop ons dit stel is alweer modernisties, omdat niemand die miljoene blare van bome nog onder die mikroskoop teen mekaar getoets het nie, of die miljarde sneeuvlokkies nie; miskien het iemand maar net twee of vyf of ‘n honderd of ‘n duisend getoets, en nou trek ons alreeds die modernistiese konklusie dat dit seker is dat daar nooit twee dieselfde is nie. Dis ook so by die mens as die natuur. Ons het nie “sekerheid” nie, maar ons trek finale konklusies op grond van sogenaamde “bewyse”, byvoorbeeld die konklusie oor die twee blare of sneeuvlokkies wat nooit dieselfde is nie, op grond van ‘n paar toetse. Bogenoemde beteken gevolglik dat ons verstom staan teenoor die reusagtige verskeidenheid van God en sy skepping, wat ons nooit kan omvat nie.

‘n Metode is die wyse waarop iets gedoen word – dis ‘n prosedure wat met ‘n boodskap verbind is. Dit is byvoorbeeld die wyse waarop kennis, ook van navorsing, geïnterpreteer word met ‘n bepaalde oogmerk. Op ‘n hoër vlak is ‘n metode ‘n benadering om kennis of navorsing *te interpreteer*. Dit lei geen twyfel nie dat Friedrich Nietzsche (1844-1900) die begin van die oorwinning van die moderne paradigma ingelui het met sy verskuiwing na die grondslae van die postmoderne: Dit het die volgende beteken:

- As jong professor in *filologie*, die vergelykende taalwetenskap, het hy reeds laat in die 18e eeu daarin geslaag om die modernistiese, *letterlike of eenduidige* betekenis van taal na *figuurlike, simboliese, metaforiese, beeldsprakige, of paraliptiese (paralipsis) of oordragtelike betekenis van taal* te verander. Die verskuiwing van letterlike na figuurlike taal was ingrypend – dit het byvoorbeeld konsepte as verwysings, *na perspektiewe* verskuif. Uiteindelik het die postmoderne nie modernistiese *konsepte* as sekerheid aanvaar nie, maar slegs as *perspektiewe* of voorlopige *heenwysings*.

Dit het onder andere beteken dat die modernistiese vastelling van kennis as “absolute sekerheid” van waarheid *in epistemologie* na die postmoderne, die “uitstel van die waarheid” in *en na perspektiewelike dekonstruktiewe* waarneming verskuif het : “There is *only* a perspective seeing, *only* a perspective ‘knowing’; and the *more* affects we allow to speak about one thing, the more complete will our ‘concept’ of the thing, our ‘objectivity’ be” (Nietzsche, 1969:119; cf. Keller:25; emphasis in the original text). Vir Nietzsche was daar geen “feite” nie, alleenlik interpretasies, vertolkings, verklarings, inligtingshorisonne, uitleggings of weergawes en perspektiewe – gevolglik was dit deur die interpreteerder se waardes, vooroordele, vertolkings en beperkings beïnvloed. Sy uitgangspunt was dat hoe meer perspektiewe jy kon sien, hoe beter kon jy verstaan om ‘n spesifieke fenomeen te begryp. Om eensydige en gedeeltelike sienings te oorkom en te ontkom, moes ons leer “...how to employ a *variety* of perspectives and interpretations in the service of knowledge” (Nietzsche, idem).

Die benadering van perspektiewe verwys ook na ‘n verdere kritiese alternatief van “essensie”: hy het nie geglo dat ‘n objek ‘n inherente essensie het nie; objekte verwys elke keer op ‘n ander wyse na ‘n onderwerp volgens die perspektief en die konteks

waarin dit voorkom. Dit beteken, "...learning to defer judgement, to investigate and comprehend the individual case in all its aspects" (Nietzsche 1889:65). Hierdie waarneming van botsende perspektiewe het ook sy oë oopgemaak om die verskille en die andersheid van mense en situasies te waardeer en veral ook die onsekerheid, voorlopige, hipotetiese en "eksperimentele" aard van kennis (vgl. Keller 1919:27). Die modernistiese kultuur van eenvormige, homogene en gelyksoortige fenomene wat die kwalitatiewe *partikularisme of fenomeen met sy spesifieke besonderhede* verwerp, is daarmee ook deur Nietzsche afgewys. Hy het ook die houding van diegene wat geglo het dat die meganiese *wetenskap* alleenlik die waarheid bereik en wat gevolglik 'n bevoorregte toegang tot die "realiteit" daarop nahou, "verag" ("scorned") (vgl. Idem).

Nietzsche se vernuwing het ook die dekonstruktiewe handhawing van taal ingesluit. Dekonstruksie sluit die volgende in: Sentraal in 'n gewone gedagtegang is die vertrouwe in konsepte as weergawes van voorwerpe, asook die verteenwoordigende aard van taal (vgl. Adam Schrift, 11/1919:2). Die tradisionele beskouing van taal is dat taal 'n spieëlbeeld van die werklikheid sou wees, met die hulp van konsepte om die werklikheid met verwysings of heenwysings weer te gee. Die benoeming van die werklikheid lei tot konsepte wat weer lei tot kunsmatige onderskeidings ("differentiations"), klassifikasies en aanwysings ("designations") (vgl. Idem). Nietzsche verwerp hierdie siening van konsepte omdat daar uiteindelik nie iets "werklik" is wat, volgens hom, weergegee word nie. *"...all presence is a two-fold representation: first as image, then as image of the image. Life is the incessant procreation of this double representation..."*(idem; emphasis added). Dit toon ook die gebruik van metaforiese in plaas van letterlike taal by Nietzsche aan – *die "oordraagbare" taalgebruik*: die senuwee wat deur waarneming gestimuleer word, vorm 'n beeld wat *oorgedra* word in 'n metaforiese klank; die klank word weer oorgedra na 'n konsep. Nietzsche toon aan dat hierdie metaforiese oordraagbare sferes

eintlik *ervaringsfere* is: fisiologiese (senuwees), intellektuele, taalkundige of linguistieke en abstraksies (inbeeldinge) – waarneming is dus eintlik ‘n oordrag van een sfeer na ‘n ander deur middel van ‘n metafoor en *dit het nie ‘n letterlike betekenis tussen die verskillende sfere nie*. “...Nietzsche wants to rule out...a *literal* translation between spheres...” (Cf. Idem:3; emphasis added). Hierdie gebruik van die metafoor in plaas van die modernistiese letterlike weergawe word deur Nietzsche geïllustreer met die begrip “being”, die bestaande, waar die begrip antropomorfies, van ‘n menslike aspek, gebruik word: “being” of die bestaande kom etimologies van die Latyn “esse” vandaan wat oorspronklik “om asem te haal” beteken. As ‘n mens nou volgens Nietzsche “die bestaande”, “being” of “esse” op enige iets anders as die mens *ontologies* gebruik, soos die modernistiese gewoonte is, skep dit onnodige erge verwarring. Schrift trek van die bogenoemde die volgende *ingrypende konklusie*: “...there is no ‘real’ expression and no real knowing apart from metaphor. *But deception on this point remains, i.e., the belief in a truth of sense impressions...*” (Ibid:4, emphasis added).

Hoe dit ookal sy, die metodologie dek die hele verhandeling – die navorsingsvraag wat byvoorbeeld na ‘n nuwe sendingparadigma strewe, doen dit vanuit die transformasie van die samelewing met ‘n postmoderne benadering: Die moderne benadering huldig byvoorbeeld die direkte, *afgeskeide onderskeid tussen subjek en objek*, wat *die metodologie*, as subjek, van *die inhoud* van die navorsing self, as objek, *onderskei*. Die postmoderne benadering handhaaf die direkte saamgeweefde betrokkenheid van subjek en objek – gevolglik word die metodologie in hierdie oorsig volledig en uitgebreid behandel. In ‘n sekere opsig wat belangrik is, lei die moderne metodiek na “sekerheid”, omdat dit die navorsing met objektiewe “sekerheid” weergee. As hiedie skeiding van subjek en objek gehandhaaf word, is die gevolgtrekkings ook nie in ooreenstemming met die boodskap van die verhandeling

nie. *Gevolgtlik word hierdie hoofstuk volledig uitgebreid behandel* en vind dit steeds plaas dwarsdeur uiteensettings waar die metodiek vervleg is met die inhoud van die navorsing. Hierdie hoofstuk oor die metodologie beslaan reeds heelwat navorsingsstof, omdat die metodiek uitgespel word met talle voorbeelde uit die navorsing, wat reeds die noue verband tussen die metode en die navorsing self uitspel.

Die vraag in die metodologie is in hoeverre is die postmoderne transformasie van die samelewing die paradigma, waarna gestreef word, reeds die veronderstelling van die metodologie: Die heerskappy van God gaan juis oor die transformasie van die samelewing met die nuwe paradigma van die postmoderne sending van hierdie boodskap van God se ryk. Die betekenis van die behoorlike beklemtoning in plaas van die onder-beklemtoning van die heerskappy van God, word deur die uiteensetting van die postmoderne sending as transformasie uiteengesit.

Gevolgtlik is die vraag wat in drie vrae uiteenval wat hier deur die metodologie gestel en beantwoord word, die volgende:

1. Hoe staan die Godsryk in verhouding met die transformasie van die samelewing?

Die eenvoudige antwoord waarop ingegaan sal word, is dat die ryk van God met haar *metode* van 'n oorkoepelende liefdevolle, genadige en omgee-houding en veral geregtigheid die samelewing en lydendes se toestand transformeer.

2. Hoe gebruik die heerskappy van God die postmoderne sending? Die probleem wat oorbrug moet word, is dat die modernistiese subjek-objek versplintering oorbrug moet word waar die naaste as objek beskou, behandel en verneder word. Die postmoderne sending, met *die metode* van 'n omgee-houding van liefde, genade en

veral geregtigheid oorbrug die kloof van verwydering van die elite van die hulpelose af.

3. Wat is die vonk wat die motivering ontbrand om inderdaad in diepte om te gee vir die verarmdes en noodlydendes?

Die grootliks onbekende “skandseun”, Christus, se *metode* van omdraai na die verworpenes, na sy verwerping van sy “eie mense”, *is die geheim van die vonk vir die navolging van Christus deur sy dissipels.*

- DIE NAVORSINGSTEORIE

Die metode wat in die tesis gevolg is, is ook om die relevante onderwerpe van skrywers oor die studie te bestudeer en uiteen te sit, en met soortgelyke of teenoorgestelde standpunte te vergelyk. Daarby word beskryf wat van besondere belang gebeur in hierdie historiese epog, volgens die gekonstrueerde oortuigings van die navorsing in verband met die vernuwing van die evangeliese, teologiese en missiologiese *navorsingsteorie*:

Hierdie teorie is dat die interpretasie van die evangelie, die teologie en die missiologie volgens die herwinning van die heerskappy van God in die wêreld van ‘n onderbeklemtoonde dimensie geherformuleer word in ‘n paradoksale holistiese verhouding met die geestelike vernuwende benadering, tot ‘n transformerende postmoderne paradigma, ook in die sending.

- DIE HANDHAWING VAN NIE-KONTRADIKTORIESE PARADOKSALE

BESKRYWINGS

'n Beduidende veronderstelling van die studie is die aanvaarding van die niekontradiktoriese paradoks, naamlik dat die evangelie byvoorbeeld, twee verskillende interpretasies van stellings kan bevat, wat deurslaggewend is, naamlik dat die heerskappy van God op die aarde nagejaag moet word, asook terselfdertyd dat die aardse lewe vanuit 'n geestelike dimensie paradoksaal as 'n geheel en holisties verstaan moet word.

Die nuwe Testament bestaan grotendeels uit die vier evangelies en Handeling, en die dertien briewe van Paulus; die ander nege geskrifte is egter ook belangrik. Vir die doeleinde van die studie word die evangelies, veral dié van Johannes, asook Handeling en die briewe van Paulus, hoofsaaklik gebruik. Vir die studie word die ryk van God oorwegend in die evangelies as die boodskap en waarheid van die evangelie begryp, asook by Paulus en Christus na die opstanding. Die uitgangspunt van die studie is dat die evangelie van die heerskappy van God in die wêreld en daarnaas, die evangelie na die opstanding, saam as 'n aardse en geestelike dimensie as 'n *paradoksale eenheid beskryf word.*

Die veronderstelling is egter *nie* dat die evangelies net die Godsryk verkondig en Paulus net die geestelike lewe na die opstanding *nie*. Intendeel, die studie veronderstel dat die twee dele van die evangelie, die Godsryk en Paulus se evangelie na die opstanding, 'n hegte, holistiese paradoksale eenheid vorm en dat albei hierdie geestelike benaderings in die Ou en Nuwe Testament beklemtoon word: Die veronderstelling is dat die ryk histories deurlopend is en dat die opstanding van Jesus Christus deel van die noodsaaklike wyse is om hierdie doelwit te bereik – Paulus maak ook inderdaad 'n sinvolle bydrae tot die koms van die ryk van God op die aarde.

Die veronderstelling van die probleem in die teologie deur die afgelope tweeduisend jaar, vanaf die koms van Christus en die Bybelse geskrifte daarna, is dat die interpretasie van die teologie en missiologie oor die algemeen skeefgeloop het: die klem het oorwegend op die geestelike deel van die evangelie geval en die ryk van God op aarde is hoofsaaklik op die agtergrond gelaat. Daarom is die tema van die navorsing, die onder-beklemtoonde dimensie van die evangelie, die heerskappy van God, wat die samelewing struktureel en persoonlike benaderings paradigmaties transformeer.

‘n Verdere probleem is dat hierdie twee waarhede, die koms van die ryk, aan die een kant, en die geestelike lewe, aan die ander kant, moeilik in een formulering as eenheid saamgevat word. Dus is die veronderstelling van die navorsing om die twee waarhede as ‘n paradoks te behandel, naamlik as twee stellings wat albei geldig is en wat albei gelykmatig, in dieselfde mate of eenders *langs mekaar en as ‘n eenheid* gehandhaaf behoort te word. ‘n Paradoks kan ook ‘n *positiewe betekenis* daarop nahou sodat dit nie noodwendig ‘n kontradiksie of teenstelling is nie: Dit word dan as “...a seemingly absurd or contradictory statement...” beskou tussen ander moontlikhede (illustrated Oxford Dictionary 1998:592; klem bygevoeg). Gevolglik word ‘n paradoks as positief, as ‘n nie-kontradiktoriese paradoks in die tesis aanvaar, wat tot ‘n holistiese samestelling lei.

Hierdie benadering sluit nie die oortuiging uit dat een interpretasie meer effektief en bruikbaar in bepaalde kontekste kan wees as die ander nie. Die keuse van een standpunt bo ander word normaalweg deur regverdigende kontekstuele redes ondersteun. ‘n Teologiese voorbeeld van ‘n paradoks is dat God as een “Persoon” verstaan kan word, asook tegelykertyd as drie “Persone”, God die Vader, God die Seun en God die Heilige Gees. Beide oortuigings word albei gelykmatig, holisties en nonkontradiktories paradoksaal as geldig aanvaar.

Die uiterste teenstellings van modernistiese rasionaliteit, word afgewys en dan egter om iets sinsvols en geldig te ontdek, wat die denke self nie kan ontdek of uitdink nie; met ander woorde, die evangelie kan iets bekend maak wat die rede op sigself nie kan uitdink nie. Gewoonlik is die modernistiese denke eendimensioneel, waar twee standpunte wat kontradiktories of teenstellend teenoor mekaar staan, mekaar uitsluit, bv. “a” kan nie gelyk aan “b” wees nie, maar is andersoortig. Die veronderstelling in die tesis is egter dat teologies “a” en “b” as geldig in ’n non-kontradiktoriese paradoksale verhouding holisties langs mekaar as eenheid gehandhaaf kan word. Dit word ook veral in die kwantum-teorie bevestig, waarop later teruggekom sal word – “a” en “b” is nie noodwendig verskillend nie, *omdat dit nie meer objektief deur waarneming as verskillend vasgestel kan word nie* – dit kan ’n nie-kontradiktoriese eenheid tot ’n holistiese eenheid vorm.

Die uitgangspunt van die tesis is dat die evangelie grotendeels oor die jare ongelukkig onsamehangend verstaan is. Die ryk van God in verhouding tot die kruis, opstanding en die koms van die Gees is nie in ’n sinvolle eenheidsverhouding verstaan nie - die evangelie is eensydig vergeestelik en die Christen is hoofsaaklik as ’n “geestelike” wese beskou en soms word die lewe totaal vergeestelik. Die lewe in al sy vorme, polities, ekonomies, kultureel en wetenskaplik word gevolglik nie as terreine beskou wat volgens die evangelie omvorm moet word nie. Dit beteken dat Christene dit nie as hulle taak beskou om te help om die samelewing te herkonstrueer nie. Die klem val gewoonlik op die innerlike privaatlewe van die Christene wat ’n mooi en goeie lewe voorstaan.

Missiologie word dan ook vanuit hierdie “evangelies-afwykende” uitgangspunt bedryf en sending word as ’n “geestelike” aktiwiteit uitgevoer, wat soms ook “bykomstige”

praktiese projekte bedryf, om byvoorbeeld armoede te verlig – daarvoor moet ‘n mens ook dankbaar wees.

- DIE AFWYSING VAN DIE META-TEORIE (vgl. Mouton, J en Marais, H C 1985:196)

Die meesleurende en oorheersende benadering tot die meta-teorie in die tesis is dat daar geen universele, ware, voorafopgestelde beherende kategorieë is waarvolgens die navorsingproses gelei word nie.

Die metode wat gebruik word om oortuigings volgens meta-toerieë te neutraliseer, is om hulle voorafopgestelde veronderstellings wat die studie oorheers en in ‘n bepaalde rigting stuur, te ontbloot, oop te vlek en om hulle valse aanmatigende sekerheid te ontmasker. Dit is veral om hulle oordrewe aansprake wat die ondersoekmetode bepaal, te ontluister en uit te skakel. Teenoor die meta-teorie word die navorsingstaak en -teorie so duidelik as moontlik *vanuit spontane navorsingsoortuigings en -veronderstellings beskryf*, terwyl moontlike verborge standpunte, doelwitte en belange geopenbaar word:

Dit is die dekonstruktiewe postmoderne benadering in die metodologie van die studie.

Die regverdigende rede vir die afwys van die meta-teorie is om aksiomatiese of voorafopgestelde “beginsels” te oorkom. Die meta-teorie gee voor om in sigself ‘n bewysbare universele oortuiging en algemeen aanvaarde “wet” te wees – dit is ongeldig. “Some sosiologists refer to such axiomatic beliefs as ‘domain assumptions’ or ‘meta-theoretical beliefs’” (Marshall 1994:24).

‘n Postmoderne dekonstruktiewe benadering as navorsingsmetode kan egter nie as finaal rigtinggewend bepaal word nie. Daar is nie ‘n posisie waarvandaan daar beweer kan word dat *dít* die absolute, amptelike of outoritêre metode is nie. Hierdie benadering

word teenoor die modernistiese metode gevolg, maar dit is geensins so dat die werkswyse as *anti-metodologies* beskou moet word nie. Inteendeel, die postmoderne metode sluit altyd die oormaat of oortollige van die metode in, insluitende die onnoukeurige, verkeerde berekenings en onsekerheid. Die postmoderne redeneer ook logies, maar nie uit finale “sekerhede” nie. *Die Christen aanvaar egter geloofsekerheid wat omvattend is.*

Wat oorheersend belangrik is, is dat die dekonstruktiewe postmoderne die absolute verskil tussen die objektiewe en die subjektiewe afwater of verswak. Die objek in ons denke word met *interpreterende tekste oor die objek* vervang. Die uitgangspunt is dat die subjek *met interpreterende tekste en insig van die objek*, teenoor die objek gestel word. Die subjek en objek word nie modernisties in ‘n uitsluitende situasie teenoor mekaar geplaas nie. Dit is die postmoderne ontluistering van die subjek-objekgespletenheid deur René Descartes, wat vir 400 jaar die denke van die mens oorheers het. Helmut Thieleke, die beroemde Duitse teoloog, het sover gegaan om te beweer dat daar twee soorte evangelies en teologieë is, die non-Cartesiaanse en die Cartesiaanse. Hy het onomstootlik die non-Cartesiaanse voorgestaan en die Cartesianisme verwerp. Gevolglik het hy die betrokkenheid van die subjek direk en volledig by die objek gehandhaaf. (H. Thielicke 1974:38 ff.)

Hierdie benadering stroop die navorser van sy objektiewe akademiese “onskuld”, waar hy as outeur kontrole verkry oor bepaalde objektiewe “kennis”: hierdie kontrole gee terstond voorkeur aan bepaalde vooraf-opgestelde idees wat veralgemeen word en in navorsing as “waar” toegepas word.

‘n Voorbeeld hiervan vir die studie is dat dit onaanvaarbaar is as ons die evangelie bestudeer en dan vooraf in die navorsing besluit dat ‘n geestelike benadering, wat bo of agter die lewe staan, die lewe alleen van buite af beheer. Voortvloeiend daaruit is dat

daar 'n moontlikheid in die navorsing oopgelaat word dat *die evangelie 'n direkte bepalende invloed op die lewe en die samelewing sal hê* – dit is die boodskap van die ryk van God.

Hierdie modernistiese metode van die meta-teoretiese benadering verdraai, verwing en misvorm die inhoud en kennis van egte navorsing. Geen twee iterasies of herhalings van beskrywing van kennis van “objekte”, tekste of gebeure is ooit dieselfde nie. Dit word in die skrywe van Greese en Goldhaber, oor die verskuiwing van die kontemporêre wêreld na die “Quantum moment”, met die pragtige sub-titel uitgespel, *“How Planck, Bohr, Einstein, and Heisenberg taught us to love uncertainty”* (2015; klem bygevoeg).

Daar is 'n aantal modernistiese gevare wat die navorser aanguur as hy 'n meta-teorie navolg:

- Daar is 'n geneigdheid tot *positivisme*, die aanvaarding van finale objektiewe maatstawwe wat as 'n vaste basis van sekerheid funksioneer.

Positivisme is egter in ooreenstemming met die objektiewe modernistiese natuurwetenskaplike terrein, wat teenoor en afsydig van die menslike staan.

- 'n Meta-teorie kan maklik deurglip as 'n universele oorsaaklike teorie, wat die geldigheid van 'n teorie handhaaf, terwyl die eintlike bepalende *menslike konteks* buite rekening gelaat word.

- Daar is 'n formele geneigdheid by 'n meta-teorie om hierdie teorie slegs as 'n *aksiomatiese*, onbewese, finale grondstelling, en afgeleide, afsluitende proposisie te behandel. Dit behoort egter met regverdigende navorsing en beredeneerde argumente aangetoon te word.

- 'n Deur word vir 'n standhoudende of *logiese geneigdheid* oopgemaak. Hierdie

formele beginsel dehumaniseer die menslike lewe deur 'n dwang-korset van *reëls, wette, beginsels en sogenaamde ewige norme, wat eintlik maar menslike stellings is wat geobjektiveer is.*

- Die *modernistiese* metodologie werk normaalweg met voorafopgestelde benaderings en definisies om die objek van die studie te bepaal.

Dit word so gedoen om die studieveld se veronderstelde *essensie of wesenlike kern* en fundamentele aard vas te stel, asof die navorser weet wat die “essensie” beteken. Die metode van die studie is *niet om die tesis formeel, dit is op 'n vaste wyse te definieer, of op 'n deduktiewe en wetsgebonde wyse, te beskryf niet.* Die verklaring is nie universele stellings van norme of gekonstrueerde *waarhede* nie; dit sou veronderstel om die “*explanans*”, die uitleg te verleen om die “*explanandum*”, die objek 'n vaste beskrywing en verklaring van die navorsing te voorsien. *Die postmoderne veronderstellings om die metode om die studie te beskryf, word beskou as die “ratio”, die grond of oorsaak, die stimulus, rationale, die rede, inspirasie, die raison d'être, die regverdigende en motiverende oorsake wat die besluite van die inhoud beïnvloed, asook die wyse van skrywe of aanhalings, wat die studie verhelder en meer oorspronklik maak.* Dit is uiters belangrik dat die regte vraag gevra moet word oor hoe die skripsie of verhandeling geskryf moet word: DIE VRAAG OOR DIE SKRIPSIE IS NIE

NET IN DIE EERSTE PLEK OF DIE REËLS EN DIE REGTE VOORSKRIFTE GEVOLG IS NIE, WAT BELANGRIK IS, IS OOK 'N VERDERE VRAAG, OF DIE SKRIPSIE 'N POSTMODERNE SINVOLLE BYDRAE TOT DIE VERNUWENDE AKADEMIE EN OOK DIE VERSKUIWENDE PRAKTIESE TOEPASSING DAARVAN IN DIE SAMELEWING GELEWER HET. HET DIE VERHANDELING 'N BEDUIDENDE BYDRAE VIR DIE GODSRYK GELEWER? IS DIT 'N VERHANDELING NET VOLGENS VOORSKRIF EN REËLS, OF IS DIE STUDENT GELEI EN ONDERSTEUN OM OOK SY BES TE PROBEER OM MEER OORSPRONKLIC TE SKRYWE?

(In die navorsing oor die meta-teorieë is gebruik gemaak van Mouton, E 1990; Mouton, J & Joubert, D (ed.s) 1990; Mouton, J & Marais, H C (ed.s) 1992).

‘n Tersaaklike en noodsaaklike veronderstelling van die tesis is om die wyse van, en hoeveelheid DIREKTE AANHALINGS wat gebruik word, te beperk, asook die ontwyking van plagiaat.

Die probleem en uitdaging van die modernistiese metode is dat tekste nie op ‘n vrye, gemaklike en lewendige of selfs uitgelate wyse uitgespel word nie, maar op ‘n gedetermineerde, formele of gereglementeerde wyse, gewoonlik om positivistiese stellings te maak, wat voorgee om finale waarhede te bevat. Dit behels dan ‘n onbuigsame, streng, vaste plan of rigiede sisteem. ‘n Dekonstruktiewe postmoderne manier van skrywe of navorsing is om tekste te “ondervra” oor dit wat hulle verberg, naamlik om voor te gee dat dit finale kennis of waarheid is, maar sonder regverdigende redes. Dit beteken dat ‘n dekonstruktiewe postmoderne manier van skryf, ‘n verabsoluterende manier van skrywe moeilik vind, wat nie baie evokatief of ontvouend is nie, asook nie suggestief en uitdruklik genoeg nie: die resultaat is dat modernistiese skrywes nie as aksiomatiese waarheid beskou en behandel kan word nie; ‘n mens is terstond in die postmoderne benadering geneig om die finale betekenis daarvan nie te handhaaf nie, maar uit te stel totdat meer perspektiewe uiteengesit is.

Daarby moet onthou word dat elke aanhaling vanuit jou eie skryfkonstek gemaak word en dat jou konteks nie noodwendig presies dieselfde as die aangehaalde konteks is, of in dieselfde verband gebruik word nie.

Verder let die navorser daarop dat aanhalings ‘n reïnterpretasie van ‘n ander se skrywe is deurdat ‘n *selektiewe* deel altyd aangehaal word. Daarbenewens weet die navorser, wat ‘n ander aanhaal, nie werklik wat die eintlike bedoeling en egte betekenis van die outeur is nie. ‘n Skrywer is altyd met aanhalings van ander skrywers in ‘n moeilike

situasie, indien nie in 'n onmoontlike posisie nie, om vas te stel wie se stem vanuit talle bronne, invloede en spore in die aanhaling in werklikheid na vore kom. Selfs as die oorspronklike outeur presies verduidelik wat hy bedoel, bly dit deurspek met probleme om altyd ook te weet wat die nuwe verduidelikings beteken. Érens toe Derrida gevra is wat hy met 'n spesifieke skrywe bedoel het, het hy beweer dat as hy dit sou “weergee” dit nie meer dieselfde sou wees nie – *so kan interpretasie op interpretasie aanhou*.

Uiteindelik beteken dit dat die grense tussen die oorspronklike skrywe en aanhalings daarvan vaag, onduidelik en rafelig word, wat maar altyd weer na 'n ander moontlike betekenis verwys. *In die tesis word die gedagtes van ander skrywers gewoonlik in 'n dekonstruktiewe postmoderne wyse gebruik, naamlik om hulle werk te vertolk, verklaar, interpreteer, beoordeel en na waarde te skat; om interpunksie ('n stelsel van leestekens) te gebruik is noodsaaklik om die bedoeling van die skrywer duidelik te laat uitkom en te beskryf. Die veronderstelling is dat 'n direkte aanhaling nie noodwendig in dieselfde konteks plaasvind nie en dat 'n mens nie weet watter invloed daar alles op die oorspronklike skrywe was nie.*

Daarom word daar in die tesis so min as moontlik direkte aanhalings gebruik, maar met deeglike verwysings na die skrywes van die outeurs, soos byvoorbeeld, vgl. Mouton, 2012:12.

Die navorser besef dat onthou moet word dat 'n teks uit 'n *palimpse* bestaan, wat oorspronklik van 'n perkamentrol afgelei is, wat skoongevee en weer oorgeskryf is. 'n Dekonstruktiewe postmoderne benadering beskou 'n teks as 'n “palimpsest”, 'n soort glossarium, 'n verduideliking van betekenis wat ander tekste interpreteer, of 'n naslaanwerk wat begrippe uitlê, en eintlik *'n teks wat ander tekste gebruik het en wat daarmee vermeng is*. 'n Teks word uiteindelik 'n skrywe van oop moontlikhede vir herinterpretasies, hernude skrywes en meerduidige beskrywings.

'n Dekonstruktiewe postmoderne wyse van skrywe word duidelik onderskei van plagiaat, wat geen aanduiding of teken verskaf wanneer 'n ander skrywer se werk letterlik verbatim aangehaal, direk weergegee word of die betekenis gebruik is nie. As daar egter van ander skrywers se gedagtes gebruik gemaak word, word die bron duidelik in die skripsie aangetoon.

In die tesis word woorde of konsepte in aanhalingstekens gebruik as aanduiding daarvan dat die betekenis van 'n woord nie bevredigend of toepaslik is nie en dat die betekenis voorbehou word om iets anders uit te druk, bv. "sekerheid", "waarheid", en om te "ken". "...some developments are irredeemable. No longer is it possible to portray the search for progress and knowledge as utterly benign and incremental; nor is there much enthusiasm for notions of truth and reality *without square quotes* ("truth", "reality") (Frosh 2002:10; beklemtoning bygevoeg).

Die regverdigende redes vir bogenoemde veronderstellings is soos volg:

- Daar is 'n fundamentalistiese manier om na ander tekste te verwys, asof 'n mens na elke moontlike invloed op jou skrywe *moet* verwys.

In die navorsing is daar nie van hierdie moderne benadering en paradigma gebruik gemaak nie. Hierdie modernistiese wyse van aanhaling is nie geldig nie, asof die betekenis in 'n verseëelde pakkie objektief en helder is.

- Professor Cornel Du Toit, briljante afgestorwe Hoof van die Teologiese Navorsingsinstituut by UNISA, het in 'n ongepubliseerde artikel fundamentalistiese aanhalings uitgeklee, ontluister en gediskrediteer:

Hy maak daarop aanspraak dat as 'n mens 'n ander skrywe aanhaal asof daar nie 'n ander interpretasie moontlik is nie, sal daar niks oorspronklik uit hierdie gedagtes voortkom nie; as die horison van die skrywer en die aangehaalde bron dieselfde sou

wees, sal daar niks nuuts gesê word nie. 'n Mens weet in elk geval nooit presies wat die betekenis van die ander skrywer is nie. Prof. Du Toit skryf soos volg:

Sou die skrywer op fundamentalistiese wyse verwys, op univokale wyse met die sekerheid van so en nie anders nie, sou daar min goeds uit die...verwysing gebore kon word...

Dit sou immers moeilik wees om by elke verwysing wat natuurlik vanuit jou horison plaasvind, presies ook die horison te skets waarteen jou aangehaalde bron afspeel. Sou die horisonne presies dieselfde wees, sou die skrywer niks nuuts gesê het nie.

Navorsing toon aan dat dit moeilik is om ooit presies te kan weet wat die oorspronklike outeur sê. So is geen verwysing altyd presies in lyn met die verwysde teks nie. Elke tekshorison verskil van die vorige. Hoe nader die een horison aan die verwysde horison is, hoe sterker die moontlikheid dat die nuwe horison nie werklik iets nuuts sê nie. *Die waarde van tekste lê juis in die nuwe wat dit na vore bring...* (Klem bygevoeg).

- DIE POSTMODERNE VAN DIE HUIDIGE SITUASIE IN DIE KERK, SENDING EN WÊRELD

Die postmoderne benadering is die tydsgewrig of kulturele dampkring waarin gebeure plaasvind:

Dit bepaal ook die huidige situasie, die *Sitz im Leben*, waarin die belangrike hooftema, die verwerkliking van die heerskappy van God in die wêreld, hier en nou geskied.

Dit beïnvloed alles in 'n beslissende mate wat kontemporêr gebeur, byvoorbeeld in die wêreld en die kerk, die politiek en die ekonomie, die evangelie-boodskap en die sending.

Die aanpak en die verwerkliking van die studie is dat 'n paradigma gesoek en gevind word wat die evangelie van die ryk van God in die wêreld in terme van die postmoderne paradigma verwesenlik en om ook die samelewing te transformeer.

- DIE GODSRYK ASOOK DIE PARADIGMA VAN DIE POSTMODERNE IS DIE SLEUTEL VAN DIE EVANGELIE

*'n Aantal aanhalings word voorop gestel wat verwerk word om die benadering tot die Godsryk asook die postmoderne benadering na vore te bring: oor die postmoderne benadering veral, is aanhalings weergegee van groep 3 van "Mission and Postmodernities" onder leiding van Prof. Andrew Kirk, sameroeper, en Kajsja Alstrand, mede-sameroeper, in die publikasie, *Edinburgh 2010, Vol. II, Witnessing to Christ today*, ed. by D Balia & K Kim 2010, Oxford: Regnum Books International.*

Wat treffend in SA was, was dat twee baie bekende Afrikaanse teoloë, by en na hulle aftredes die Godsryk as die belangrikste aspek van die evangelie uitgespel en beklemtoon het:

In 1994 het Prof. Johan Heyns, na 27 jaar te Universiteit Stellenbosch (5 jaar) en Universiteit van Pretoria (22 jaar), by sy aftree-rede *die Godsryk beklemtoon as die sentrale "Grondplan van die Bybel"*.

Prof. Amie van Wyk was dosent by hulle Teologiese Skool te Hammanskraal (1984 – 1994) en professor by die kweekskool in Potchestroom (1995 - 2002), en na sy aftrede was hy ook redakteur van die Kerkblad vir 'n aantal jaar. Dit was treffend en oortuigend na al sy ervarings, navorsing, studie, opleiding van studente deur hom as dosent, wat hy daarna in 2015 oor die Godsryk geskryf en uitdagend gevra het:

As die hooftema van al Jesus se preke oor die koninkryk van God gehandel het, waarom is dit nie vandag nog die hooftema van elke preek, elke gebed, elke liturgie en elke locus in die dogmatiek nie? Waarom bestee die kerk soveel aandag aan kërksake en so min aan koninkryksake? Waarom speel die tema van die koninkryk nie die dominerende rol in die eskatologie nie? (Pannenberg 1993:527). (Van Wyk, J H, Amie, 2015:207. Klem bygevoeg, behalwe by 'al Jesus se preke' en 'locus', wat in die oorspronklike voorkom.) Hy toon ook aan:

*Dit is egter opvallend dat in een van die drie bekende ekumeniese simbole (in die *Niceanum*) eksplisiet na die koninkryk verwys word...by die woorde van die engel aan Maria, Luk. 1:33. (Ibid:208; klem in die oorspronklike teks): 'Hy sal groot wees en die Seun van die Allerhoogste genoem word. Die Here God sal Hom die troon van sy*

voorvader David gee, en *Hy sal as koning oor die nageslag van Jacob heers tot in ewigheid. Aan sy koningskap sal daar geen einde wees nie.*' (Lukas 1:33; klem bygevoeg). Onomwonde en oortuigend skryf en getuig hy die volgende: "Ons stel ons ten doel om in hierdie artikel die belangrikheid en sentraliteit van die konsep van die koninkryk van God vir die kerk opnuut te ontdek en as BEVRYDINGSTEMA aan die orde te stel..." (Ibid. Klem bygevoeg).

Sy volgende sin is ook uiters belangrik en deurslaggewend vir die Christene en die kerk in Suid-afrika: "...om ten slotte die betekenis en werking van DIE KONINKRYK VIR EN IN DIE SAMELEWING TE ONDERSOEK." (Ibid. 208. Klem bygevoeg).

In sy uitstaande, uitgebreide en hartroerende boek oor "Augustinus..." was daar ook treffende uiteensettings, waarvan ons net 'n paar noem:

Die val van Rome in 410 n.C. het tot 'n totale herbesinning by Augustinus gelei, soos wat die Europese teologie na die Tweede Wêreldoorlog (1945) en die Afrikaanse teologie na die val van apartheid (1994) ook tot 'n nuwe oriëntering aanleiding gegee het. In hierdie herbesinning behoort die koms van die koninkryk van God 'n sentrale plek in te neem – anders word die les van die verlede nooit geleer nie. (Augustinus. Van Wyk, J.S. 2018:193; klem bygevoeg).

Hierdie koninkryksbeskouing van die kerkvader uit Afrika is van deurslaggewende betekenis vir elke antieke en moderne staatsbeskouing: Alle aardse ryke het 'n relatiewe en geen absolute waarde en betekenis nie (p. 272). So 'n staatsbeskouing waarsku teen elke vorm van staatsoptimisme, staatsabsolutisme en vooruitgangsgeloof – soos aan die begin van die twintigste eeu in Europa en tans aan die begin van die een en twintigste eeu in Afrika en die VSA te vind is. (Idem:194).

In sy afskeidsrede stel Prof. Johan Heyns die sentrale begrip van die evangelie, die Godsryk treffend en oortuigend *teenoor die "...ernstige verskeurdheid in die MODERNE kulturbewussyn"* (1994:2, klem bygevoeg). Verder stel hy dit dat daar'n krisis ontstaan het na die spesialisasie in die teologie met fragmentasie van aspekte van die evangelie as onvermydelike gevolg wat "...tot versplintering gelei het...Helaas ook hier het die spesialisasie-obsessie sy tol geëis...ook hier het versnippering ingetree...Tradisioneel is die (teologiese) stof in 28 onderafdelings (*loci*) met 'n aantal

hoofafdelings (7) verdeel” (1994:2 & 3). Hy het ook die “...fragmentasie van die Christendom in die totstandkoming van die groot verskeidenheid kerke” uitgedaag en die dringende vraag gestel of dit nie ook saamhang met die fragmentasie van die Bybelse boodskap “...sonder ‘n sentrale begrip soos die Godsryk, wat ook daartoe ‘n belangrike bydrae gelewer het nie...” (Ibid:3, klem bygevoeg). Prof. Heyns het ook die behoefte van ‘n sentrale tema van die Godsopenbaring by die “sogenaamde genitiese teologie” teëgekome: die “...teologie van die bevryding (G Gutiérrez), teologie van die revolusie (R. Shaull)...teologie van die hoop (J Moltmann), teologie van die kultuur (P. Tillich), ens.” (Ibid:3. Klem bygevoeg). Hy stel dit onomwonde dat die afwyking in die teologie veroorsaak is deurdat die Bybel nie deur die “teologie van binne uit” nie, maar van “buite af vanuit ‘n bepaalde kultuursituasie” geïnterpreteer is en “daarom ook vir ‘n bepaalde politieke doel gemanipuleer” is. (Ibid. Klem bygevoeg). Hy wys ook die poging van J Spykman af wat die evangelie vanuit die Christelike filosofie, die Wysbegeerte van die Wetsidee, benader. (Ibid). Hy stel die moedige vraag of daar nie “‘N DRINGENDE BEHOEFTE AAN ‘N NUWE PARADIGMA vir die beoefening van die teologie is nie.” (Ibid. Klem bygevoeg). Dit is onomstootlik duidelik dat die een verhaal van die Godsryk, “...telkens vanuit verskillende gesigspunte of perspektiewe belig” word – die één verhaal, die Godsryk, word “in sy rykdom oopgedek.” (Ibid. Klem bygevoeg). “Meer nog: die leser of hoorder is nie maar net ‘n waarnemer van die gebeure nie...Hy(/sy) is self betrokke by die gebeure. Die verhaal gaan nie maar net oor ander mense nie, die verhaal gaan ook oor homself (en /haarself).” (Ibid:6, klem en die vroulike vorm is bygevoeg).

- Die koninkryk van God maak “...die inhoud, die kern en doel van die ganse wêreldgeskiedenis...” uit. (H. Bavinck, 1922:51; vgl. J.H. van Wyk 2015:207; klem bygevoeg).

- “Elkeen wat met die prediking van Jesus Christus vertrou was, sal weet dat dit juis vir Hom die sentrale tema van die evangelie was, naamlik die koms van die koninkryk van God...en dat hierdie ryk in die lewe...van Jesus self aangebreek het...” (Augustinus, 'n Studie oor die Etiek van 'n Kerkvader uit Afrika. 2018:5. J H (Amie) van Wyk. Klem bygevoeg).
- “Die Koninkryk is nie 'n artikel van die konfessie van die Kerk nie, maar dit is die hele konfessie van die kerk (Snyman, W J 1977:198; beklemtoning bygevoeg).
- “...er is maar een werklikheid, deze ziqbare en tasbare waarin wij staan, en zij is daad Gods; en de mensch is er in gesteld, om...in haar te handelen...” (Van Ruler, A A 1945:270. Klem bygevoeg).
- “Uitgangspunt voor Van Ruler's 'theologie' is het Ryk van God ('denken vanuit het einde'). De Geest werk niet psychologisch en mystiek, maar is historischeschatologies van aard; Hij werkt ook politiek en cultureel” (Van Ruler-Hamelink, J A 1973:146; klem bygevoeg).
- “Die koninkryk van God is nie te verstaan in 'n staties-ontologiese sin as 'n ander ruimte, sfeer of wêreld naas of bo ons tyd-ruimtelike wêreld nie, maar moet verstaan word as die handeling van God met hierdie werklikheid waarin ons staan” (Van Rooyen, J H P 1964:42; klem bygevoeg).
- “The catastrophic political events of the twentieth century, predominantly the two World Wars, shattered Western optimism and self-confidence, and thus the pillars of MODERNITY were shaken. The abuse of science and reason, not to mention the destructive force of predominant ideologies, left in their wake a profound distrust towards grand, universal solutions” (Kirk, A & Alstrand, K 2010:65; emphasis added).
- “The gospel comes to us as more than a message, but a life. The mission of the triune God as graciously engaged in the world” (Johnson, W 2003:67, emphasis added).

- "...so het DIE GROOTSTE NOOD VAN DIE WÊRELD GEWORD, DIE FEIT DAT GOD NIE AS KONING AANVAAR WORD NIE..." (Heyns, J A 1970:12; klem in die oorspronklike teks).

- "For the Christian interpretation of history THE MEANING OF HISTORY IS THE KINGDOM OF GOD...New churches, in another cultural orbit, developing their independence and resisting the identification of the kingdom with any special form of Christianity, is perhaps the greatest triumph of the Christian missions" (Tillich, P, Internet, retrieved 2/2017: Religion on Line. Published originally in *Christianity and Crisis*, 3/55, prepared by Ted & Winnie Brock; emphasis added).

- "We witness A CRISIS OF AUTHORITY, a profound suspicion of all a priori – claims to truth and knowledge, a disillusionment towards the grand narratives of MODERNITY" (Kirk, A & Alstrand, K 2010:65; emphasis added).

- '...An escapist view of salvation...' '...Jesus is God and came to snatch us away from this world'...has left out the heart of the matter. God is the creator and redeemer of the world, and Jesus' launch of the kingdom – God's worldwide sovereignty on earth as in heaven – is the central aim of his mission...God's great future purpose was NOT TO RESCUE PEOPLE OUT OF THE WORLD, BUT TO RESCUE THE WORLD ITSELF, PEOPLE INCLUDED, from its present state of corruption... (Wright, N T 2012: 45; emphasis added).

- "...identity is liquid, not static. POSTMODERNITY IS A SUBJECTIVE, RELATIONAL AND DIALECTICAL APPROACH TO LIFE; RATHER THAN SEEKING OBJECTIVE TRUTH OUTSIDE OF OURSELVES...THE ANSWERS TO QUESTIONS OF...RIGHT AND WRONG DEPEND ON THE PERSPECTIVE, THE CONTEXT, AND THEREFORE WILL ALWAYS BE PARTIAL AND BIASED" (Kirk, A & Alstrand, K 2010:65; emphasis added).

- **“The CHURCH’S PRIMARY MISSION AS CITIZENS OF GOD’S KINGDOM IS TO LIVE AS CITIZENS OF GOD’S KINGDOM...the calling of the church is to be a community of witness to and participation in God’s future - here and now!”** (Niemand, N 2012 HTS Vol. 68, no.1; emphasis added).

- **“IN MODERNITY the pride of place was taken over by universal truths, which were deducible from reasoning about the forces of nature and the flow of history. Religion was required by society to conform to the demands of established truth or else be relegated to the private sphere, as REVELATION WAS PERCEIVED TO BE INFERIOR TO REASON” (Kirk, A & Alstrand, K 2010:68; emphasis added).**

- **“Christ proclaimed the kingdom, but his disciples emphasised the church throughout the ages”** – A saying contributed to Alfred Loisy, A Roman Catholic scholar.

- **“The moral crisis of our time...is not a matter of rediscovering but of inventing anew”** (Maalof, A 2011:155).

- **“THE RESOUNDING MOTIF OF JESUS’ MESSAGE – THE IMMINENT KINGDOM OF GOD MUST BE RECOVERED AS A KEY TO THE WHOLE OF CHRISTIAN THEOLOGY”** (Pannenberg, W 1975:53; emphasis added).

DIE KARAKTERISERING VAN DIE POSTMODERNE

Die probleem met die postmoderne is dat dit gewoonlik nie goed begryp word nie; gevolglik word dit somer as relativisties, sonder ‘n waarheidsbegrip, of as ‘n oppervlakkige mode, of nog erger, as ‘n verabsoluttering van die modernisme beskou en afgemaak. Dit word normaalweg “postmodernisme” genoem, wat egter nie verkies word nie, omdat dit ‘n “-isme” sou voorstel wat ‘n verabsoluttering is asof dit ‘n finale vaste “feit” van die postmoderne benadering sou wees. *Gevolglik is dit beter om van “die postmoderne” te praat.* Die begrip “definisie” word normaalweg ook nie

gebruik om die betekenis van die postmoderne aan te dui nie, omdat dit weer te modernisties afgerond en finaal sou voorkom of klink. Daarom word die begrip *karakterisering* eerder gebruik; of om die postmoderne te *tipeer*.

WAT IS DIE POSTMODERNE DAN?

- **FORMELE POSTMODERNE**

Om die postmoderne formeel op te neem, kan dit soos volg gekarakteriseer word:

Dit kan 'n fundamentele nuwe voorstelling of konseptualisering van 'n kulturele en intellektuele, filosofiese en teologiese denkrigting of paradigma genoem word met sy eie veronderstellings, benaderings, voorstellings, oortuigings, ens.

Die postmoderne benadering is ingrypend kompleks en meervoudig. Terstond is die benadering nog nie uitgespel met bepaalde maatstawwe of kenmerke wat dit tipeer nie – dit bepaal nie die betekenis van iets objektief en presies afgebaken nie.

Hierdie “onsamehangendheid” van die postmoderne is miskien ook die bedekte doel daarvan om die finale sekerheid van die rasonele kennis van die modernisme te ontstig en te versteur. Die postmoderne gaan juis oor ‘n fundamentele verandering dat die lewe *nie deur finale rasonele sekerheid gestut word nie, maar deur vertroue en geloof, wat egter nie irrasioneel is nie en wat die lewe bepaal.* Die opponente van die postmoderne wat nog in die meerderheid is, veral onder die intellektueles, beskou die postmoderne as ‘n oksimoron of paradoksaal teenstrydig en spottend; hulle probeer dit as irrasioneel afmaak, en neem dit nie ernstig op nie, *tot hulle eie nadeel* volgens die navorser se beskeie mening. Modernisme benadeel die teologie en missiologie omdat dit streng rasionalisties en rigied dogmaties te werk gaan.

- **DIE MATERIËLE POSTMODERNE**

Om die postmoderne verder inhoudelik materieel te karakteriseer, bring 'n mens nader aan wat dit beteken. Die duidelikste wat die navorsing poog is om 'n karakterisering van die postmoderne te skilder wat die inhoud op materiële wyse verduidelik. In die lig van die verwarring van soveel postmoderne beskrywings en rigtings, verduidelik die navorsing die studie van die postmoderne op so 'n wyse wat op die tema van die studie in sy geheel toegepas kan word.

In die postmoderne benadering se mees algemene en wydverspreide vorme kan dit verstaan word as 'n vermenging van 'n groot verskeidenheid *intellektuele en kulturele strominge, wat sonder voorafbepaalde beperkings gevorm is*. Dit beteken dat niks vooraf gedetermineer of deur "beginsels, wette of dogmas" bepaal word nie.

Slegs 'n paar van hierdie kulturele, denk- of filosofiese strominge word aangetoon:

- **Pragmatisme:**

Die postmoderne is 'n praktiese benadering van probleme om 'n balans tussen teorieë en die praktyk, die praxis, daar te stel; die betekenis van konsepte word in die praktyk nagegaan en die geldigheid daarvan word in die *praktiese konsekwensies* gesoek.

Hierdie benadering beantwoord vrae soos volg: wat beteken die praktiese betekenis van die Godsryk by Paulus, wat duidelik deur heelwat navorsers geïgnoreer word? Word die hervorming van die samelewing vanuit die "geestelike evangelie" of vanuit sosiale analise van geregtigheid van die Godsryk, of vanuit albei benader?

- **Die Eksistensialisme**

Dis die beklemtoning van die bestaan van die individu as 'n vrye en verantwoordelike persoon wat sy eie ontwikkeling bepaal, asook die uniekheid van sy geloof en etiese beskouings.

Die mens neem verantwoordelikheid vir sy eie verhouding tot die evangelie; (vgl. D. Cogswill 2008:1-5, 87-102). Die teologie van Wolfgang Pannenberg, wat die Godsryk as die uitgangspunt van die teologie aantoon, beskou die mens as beeld van God wat ook iets van *die vryheid van God as sy belangrikste kenmerk* besit. Van Ruler handhaaf die afhanklikheid en onafhanklikheid van die mens as 'n paradoksale eenheid, wat albei non-kontradiktories geldig is, maar slegs holisties uitgespel kan word.

Gevolgtrek is die postmoderne betekenis dat 'n mens "vry" is om die betekenis van die Skrif vas te stel en dit vir die praktyk met regverdigende redes uit te lê. *Hierdie postmoderne benadering is die uitgangspunt van die verhandeling.*

- *Dekonstruksie*

Standpunte en sogenaamde feite wat verabsoluteer word, word deur 'n tegniek van kritiek gedekonstrueer of afgetakel as ongeldig. Die betekenis van skrywes word verdag gemaak, omdat dit voorgee om die finale waarheid te bevat.

Inhoudelike skrywes verwys altyd na ander skrywes waarvan die oorsprong nie bepaal kan word nie. *Dit beteken dat finale betekenis as onseker uitgestel word. Ten diepste beteken dekonstruksie dat 'n teks gewoonlik sigself ook dekonstrueer, omdat teenstrydighede in die teks self aangetoon kan word.* F Nietzsche was die eerste denker wat dekonstruksie gebruik het om die modernistiese betekenis van begrippe as ongeldig te verwerp; letterlike begrippe en betekenis wat tot konsepte gelei het, is met figuurlike betekenisse vervang wat "'n beeld van 'n beeld" is. Dit is reeds in 'n vorige deel uiteengesit.

Die postmoderne benadering beantwoord hierdie uitdaging van epistemologie en hermeneutiek: hoe ken ek en hoe verantwoordbaar is my interpretasie **MET DIE HANDHAWING VAN *GELOOF EN VERTROUE* AS DIE BASIS VAN DIE DENKE EN DIE LEWE?** Dit beskou nie finale “kennis” of “sekerheid” as haalbaar nie. Die kwantumteorieë het die gegronde “sekerheid” van die wetenskap as die basis van die lewe en kennis omvêr gegooi, deur onder andere die verskuiwing van ligstrale na deeltjies en terug na strale in eksperimente aan te toon: Lig kan gevolglik “onreëlmatig” wees: òf strale, òf deeltjies, maar nie volgens vaste ritmiese “sekerheid”, of “waarheid” nie.

Hoe word ‘n mens dan van ‘n saak oortuig? Soos die navorsing die redes uitspel waarvolgens resultate bereik word: Bepaalde teorieë word uitgespel en word met regverdigende redes gestut, asook met oortuigende paradigmas, wat sekere beredeneerde oortuigings, ervarings, intuïsie, ingebeelde gedagtes en emosies bevat, wat geharmoniseer is. Die Bybel verduidelik ons “sekerheid” dat ons deur ‘n spieël in ‘n raaisel kyk... en *ons ken ten dele...* (1 Kor. 13; klem bygevoeg). Ons kennis is nie waar deur middel van sogenaamde wetenskaplike sekerheid nie, *maar ons kén wel*, al is dit ten dele; ons sekerheid is *‘n sekerheid van vertroue en geloof*, geïnspireer en versterk deur die Heilige Gees.

- *Post-moderne Hermeneutiek*

Hermeneutiek is die kuns van interpretasie en in hierdie geval Bybelse hermeneutiek met talle benaderings.

Die interpretasie van die mens se bestaan en betekenis, ook met betrekking tot Christus, *word deur taal gekonstitueer* (Heidegger). Op talle wyses in die verhandeling sal aangetoon word dat daar nie ‘n direkte objekte verband tussen die mens en die

werklikheid bestaan nie, maar slegs 'n indirekte verhouding. Die “gaping” word met interpretasie deur middel van taal, metafore en simbole oorbrug. Daarom is taal, (en in hierdie geval Afrikaans), so uiters belangrik, omdat dit nie net jou denke en kommunikasie nie, maar ook jou kulturele lewensvorme bepaal.

n Postmoderne hermeneutiek bevat ook ‘*n historiese-grammatiese interpretasie van die Bybel wat nie fundamentalisties gedoen word om dit as finaal waar voor te stel nie.*

Geskiedskrywing berus nie op objektiewe sekerheid nie, maar op veronderstelde “feite”, met regverdigende redes. Dit berus by die mens se interpretasie om die “buitelyne” deur interpretasie te verbind om tot “sinvolle” gevolgtrekkings te kom. *Ons vertrou in die evangelie van Jesus Christus is deur middel van die eerste Christene se getuienis van wat hulle beleef, gesien en gehoor het, veral insake die opstanding. Ons vertrou hulle as volwaardige getuienis om aan ons regverdigende redes te voorsien om geloofsekerheid te beleef.*

Die postmoderne hermeneutiek sluit ook die leser-reaksie-hermeneutiek in, waar die leser sy betekenis deur sy interpretasie van die Skrif inisieer. Die Christen besit die vryheid van die Gees en die beeld van God om deur sy “gawes” van denke, vertrou en regverdigende redes die betekenis van die Skrif uit te lê; vergelyk die opmerking van Wolfgang Pannenberg hierbo oor die vryheid van die mens, wat hy van God ontvang het.

Post-strukturele of inter-tekstuele hermeneutiek is ook deel van die postmoderne benadering, waar twee gedeeltes met dieselfde strekking mekaar bepaal, en die wyse waarop verbandhoudende tekste mekaar reflekteer, beïnvloed, of met mekaar verskil.

Die *paradoksale* verhouding van tekste is in hierdie verband belangrik en deurslaggewend; (vergelyk André Du Toit, red. 2009).

Die post-empiriese filosofie van die wetenskap waar die debat nog voortgaan dat daar nie meer “feite” deur objektiewe waarneming vasgestel kan word nie, is ook deel van postmoderne hermeneutiek. Hierdie gedagtegang is reeds deur Neels Bohr in 1927 teenoor Albert Einstein geldig uitgespel met die onderskrywing van talle vooraanstaande kwantum wetenskaplikes. Einstein het die wetenskaplike argumente aanvaar, maar het tog openlik met die benadering verskil en beweer dat hy dit nog sou regkry om ‘n objek met “sekerheid” te kan meet en bewys, maar hy kon nooit daarin slaag nie (vgl. “*String Theory and Post-Empiricism*. Posted on July 10, 2014 by Woit.” Nagevors op Internet, 4/2019).

- *Uit bogenoemde miernes van hoogsontwikkelde beskouings word ‘n paar wyd-aanvaarde benaderings van die postmoderne algemeen gehandhaaf. Dit is die inhoudelike van die postmoderne.*

Vaste abstrakte, ewige en finale grondliggende beginsels of wette word nie onderskryf nie: Daar is egter waardering vir aanhoudende verandering van die werklikheid en voorlopige kennis daarvan – dit word wydverspreid in die teologiese benadering van die studie aanvaar.

Daar word erken dat kennis subjektief deur ‘n magdom faktore bepaal word, soos byvoordeeld, intuïsie, persepsie, inbeelding, ervaring, gevoelsoortuigings, geheue, konseptualisering, verbeelding, perspektiewe, introspeksie, mitologie, en nie alleenlik deur die rede nie. Objektiewe “essensie”, of “verskynsels-in-hulle-self” (“things-in-themselves”, Immanuel Kant) is nie bereikbaar of kenbaar nie.

Die lewensbestaan of realiteit van die mens is nie 'n self-ingeslote gegewe nie, maar 'n vloeibare proses, 'n "oop universum", soos die kwantum fisika dit beskryf, en word gedurig geaffekteer en gevorm deur ons geloof en aksie. Ons lewe is 'n *moontlikheid*, eerder as 'n objektiewe *feit of sekerheid*. Die sogenaamde kwantum-wêreld bestaan uit moontlikhede; vergelyk byvoorbeeld, die chaos-teorie wat gedurig nuwe moontlikhede na vore bring. *Dit word in die tesis teenoor wetenskaplike objektiwiteit van die modernisme gehandhaaf. Geloof beteken 'n "oop" verhouding tot die lewe en met jou naaste.* Daar is nie geldige en ewige "beginsels" wat jou lewe rig of bepaal nie; jy leef in vertrou op Christus en deur die leiding van die Heilige Gees met rigtinggewende aanduidings, implisering, perspektiewe, verwysings, sinspelings en heenwysings ("pointers").

Ons lewensruimte kan nie as 'n objektiewe realiteit beskou of aangeneem word nie; dan sou ons maar net as 'n verwyderde toeskouer teenoor 'n vasgestelde objek in die wêreld bestaan. Ons is egter altyd en noodwendig betrokke in die werklikheid, in die praktiese situasie, *besig om dit te transformeer en daardeur self omskep te word.* *Hierdie houding word veral met betrekking tot die koms van die ryk van God in die wêreld toegepas.*

Die mens is aktief en veroorsaak gebeure, wat optree en oordeel in kontekste wat nooit ten volle geobjektiveer kan word nie. Dit word gedoen met motivering en oriëntasie wat nooit ten volle begryp of gekontroleer kan word nie – dit vorm die agtergrond en voorwaarde van elke denkende of kognitiewe optrede. Paulus stel dit so dat ons ons eie verlossing moet uitwerk, want dit is God wat in ons werk om te wil en te werk (Fil. 2:13). Dit is paradoksaal en in hierdie geval dat God in ons werk om te

wil en te werk, maar dat ons ook altyd aktief bly en inisiatief neem. Dit word 'n paradoksale, holistiese eenheid in die praktyk van ons lewe.

Ons bewussyn is nie 'n passiewe refleksie van 'n eksterne wêreld en sy intrinsieke inhoud nie, maar inderdaad aktief en kreatief in prosesse van waarneming en aanvoeling, maar tog nie noodwendig soewerein onafhanklik nie. Die mens en sy bewussyn is ingebed in die werklikheid, waar ons weet wat aangaan, maar nie alles ken, soos 'n spieël se refleksie wat objekte weergee nie; die evangelie stel dit so dat ons ten dele ken met 'n dowwe koperplaat (spieël), (1 Kor. 13).

Ons inherente vermoë vir simbole en formasie van konsepte is God-gegewe en word erken as 'n grondliggende en noodsaaklike bestanddeel van ons begrip en verwagting om lewensvervulling te skep volgens ons inbeeldings ("*imagination*") as deel van die beeld van God in ons, omdat ons na God se beeld geskape is, wat nie volledig deur die sonde verwoes is nie. Dit word op talle wyses in die studie toegepas.

Daar is geen empiriese gebeure of "feite" wat "aan die lig kom" wat nie alreeds altyd met 'n teorie gevul is nie. *Alle feite is teorie-belaai* en nooit neutraal objektief nie. Daar is geen geldige argument of formele grondgedagte wat aprioristies, voorafbepaald vasstaan of seker is nie. *Dit beteken dat ons krities-kreatief en oorspronklik met die teologie en missiologie behoort om te gaan om te waak teen ideologisering. 'n Ideologie is waar 'n mens een aspek van 'n beskouing totaal verabsoluteer en finaal as "waar" voorhou en terstond ander gedagtes daaraan onderwerp as nie so belangrik nie.* Ons behoort gedurig die veronderstellings van ons sienings na te gaan of dit nog geldig is, en inpas in die paradigmatiserings beskouings waarvolgens ons leef.

Die menslike begrip en kennis word omvattend as interpretasie beskou en geen konstruksie is finaal en algenoegsaam nie; dit stem ooreen met die wetenskaplike, Thomas Kuhn, se konsep en betekenis van die “paradigmatiese verskuiwing” weg van die sekerheid van feite, wat as die einde van modernistiese objektiewe wetenskaplike sekerheid in die 1950’s aanvaar is. Dit beteken vir die teologie dat navorsing belangrik is en dat verskuiwings gemaak moet word as nuwe insigte na vore kom, soos byvoorbeeld waar dit duidelik word dat die Godsryk ingrypend op die voorgrond geskuif en beklemtoon moet word.

‘n Weergawe en ondersteuning van die bogenoemde ontwikkelende benaderings is deurslaggewende konsepte, naamlik die voorbeeld van die begrip *perspektief*, wat die kern van die postmoderne bewussyn is. Dit beteken dat kennis of interpretasie ‘n *perspektief* op ‘n saak daarop nahou (Nietzsche). Hier moet bygevoeg word dat ons nie in beginsel kennis verkry voor interpretasie nie, aangesien kennis van die werklikheid deur interpretasie kom – *en interpretasie is ‘n perspektief. Die postmoderne handhaaf nie finale waarhede nie, omdat dit perspektiewe is wat op interpretasie berus. Die “inligting” wat daaruit voortspruit is egter genoegsaam vir vertrouwe in ‘n saak of persoon en vir toewydingsgeloof.*

Die mens met kennis-moontlikhede is altyd alreeds ingebed in die objekte van kennis, aangesien die menslike bewussyn nooit buite sy leefwêreld is, wat dit dan vanuit ‘n eksterne gunstige posisie, of ‘n “God’s eye view” kan beskou nie.

Kennis word verwerf deur tekens en simbole van onbekende en ongestipuleerde oorsprong, en bronne wat geskep is deur historiese veranderlike tendense, wat dikwels deur ons onbewuste belange beïnvloed is – die inhoud van wetenskaplike insig is radikaal veelsinnig, maar so ook in teologie, filosofie en kuns.

Ons as “subjekte” kan nie die talle en verskeidenheid voorafbepaalde invloede van ons subjektiwiteit te bowe kom of transendeer om die “objektiewe” wêreld te bereik nie – op sy beste kan ons probeer om ‘n samesmelting van ons horisonne met die van die werklikheid te bereik, maar dit sal altyd ‘n onvolledige kommunikasie of slegs ‘n onvoldoende versoening tussen die sogenaamde subjek en die sogenaamde objek behels. Daarom word ons waarneming deur retoriek, simbole en metafore gestut, wat ook die navorsing bepaal.

Die konsekwensie van die postmoderne bewussyn se openheid en onbepaaldheid is *die gebrek aan ‘n ferm basis vir ‘n bepaalde wêreldbeskouing*, behalwe as ‘n mens *die onmeetlikheid en grensloosheid* van die werklikheid as veronderstelling en uitgangspunt gebruik. Die innerlike situasie van die mens en die uiterlike werklikheid van die wêreld is onbepaald, onpeilbaar en ondeurgrondelik met talle vertakkings wat multi-dimensioneel en onbeperk is – dit is egter positief aangesien dit ons aanspoor tot kreatiwiteit en moed, maar dit kan ook potensieel ‘n verswakkende invloed van onrus op ons hê in die lig van hierdie eksistensiële onbegrensdeheid. *Die siening veroorsaak dat ons in die studie voor die majestieuse God van sy ryk te staan kom, waar ons hom met verwondering begin aanbid*: hoe meer ons te wete kom, hoe meer besef ons hoe min ons eintlik weet. *Dit laat ons weer eens besef dat “kennis” nie die basis van die lewe is nie, maar vertrou en geloof* – dis ‘n verskuiwing van modernisme na die postmoderne benadering.

Die postmoderne erken dat selfs slegs die sprake van “subjek” en “objek” as onderskeidende entiteite alleenlik veronderstel kan word, sonder om dit afgerond te ken. Hulle speel altyd op mekaar in. Die modernistiese benadering dat die subjek en objek mekaar finaal objektief onafhanklik bepaal, behoort verskuif te word na die postmoderne, waar die subjek altyd in die objek betrokke is en ook wederkerig, die

objek in die subjek – daar is net nie ‘n finale gespletenheid tussen die twee sogenaamde entiteite nie. Voortspruitend daaruit, kan daar nooit ‘n stel onafhanklike objektiewe waarhede in die studie as finaal voorgehou word nie.

Uit die bogenoemde kom dit voor dat die *kritieke vraag na die waarheid* verdraagsaam is teenoor dubbelsinnigheid en pluralisme. Gevolglik is “waarheid” oënskynlik relatief en feilbaar en nie volledig, algenoegsaam en seker nie. Dit is uiters belangrik dat die kwessie aangespreek word. In die studie het die postmoderne soeke na waarheid en betekenis in die onmeetlike, onbereikbare *groot kosmos*, aan die een kant, en die onbepaalde *klein, onbekende kwantum wêreld*, aan die ander kant, ‘n interpreterende, hermeneutiese onderneming geopen, sonder gewaarborgde fundamente, omdat dit los-swewend is:

Dit word alleenlik gedoen met voorstellings of uitbeeldings - die metaforiese; òf uitgewerk met die sinnebeeld of aanskoulike voorstelling - die allegoriese; òf die gebruik van tekens of onderskeidingstekens - ‘n simboliese aanduiding van, en uitreiking na God en die werklikheid.

Hierdie waarheid en betekenis van die lewe wat so aangedui word, berus op geloof en vertrouwe sodat ons ‘n toewydingsoorgawe aan Christus en sy ryk kan maak.

- *Dit is oorweldigend belangrik dat waarheid nooit objektief peilbaar of onafhanklik is nie – dit word histories bepaal.*

Die grootste aanduiding daarvan is dat die historiese openbaring van die onvergelykbare Christus “die waarheid” is. God se waarheid is die openbarings van sy versorgende liefde deur die geskiedenis heen. Een van die belangrikste verskille tussen Israel as geroepe volk, waaruit die Messias gebore sou word, en die omliggende volke is dat God nie ‘n statiese God is nie, maar ‘n historiese, reddende God. Die bepalende verskil tussen die statiese en die historiese waarheid is

veroorzaak tussen die Bybelse historiese benadering en die Griekse benadering van die sogenaamde statiese kosmiese “waarheid” van Plato.

Om ‘n voorbeeld van die alledaagse lewe oor die vasstelling van die waarheid te gebruik, is dat getroude mense mekaar nie ten diepste volledig inhoudelik ken of kan ken nie, of die waarheid van mekaar kan bepaal nie; ‘n mens ken jouself nie eers innerlik, wat binne in jou brein en bewussyn aangaan nie. Tog trou mense, omdat hulle ‘n *toewydingsoorgawe* aan mekaar maak *op grond van liefde en vertroue in “waarheid”*. So wy ons ons ook aan Christus toe al het ons nie voldoende praktiese of empiriese bewyse of die finale waarheid van objektiewe wetenskaplike “feite” nie. Hoe weet ons dat ‘n man en vrou mekaar liefhet? – *Hulle vertrou mekaar*, al is daar geen finale sekerheid of grondige bewyse nie – daar is slegs aanduidings of “*pointers*”; hulle sê byvoorbeeld slegs, ons het mekaar lief – slegs ‘n aanduiding of perspektief.

Wetenskaplike feite en godsdienstige aanduidings berus *albei* op geloof en vertroue; nie op objektiewe “waarheid” nie. Ons hoor nie *betekenis in woorde* as ons na iemand luister nie; ons hoor slegs “geluide” wat ons dan innerlik interpreteer om betekenis te verkry. Dieselfde met ons oë; ons sien nie ‘n beeld nie, maar slegs ligstrale wat deurgeflits word na ons brein waar ons interpretasie daaraan verleen om betekenis te “sien”. Daarom kan drie mense na dieselfde ongeluk kyk en ons kan drie verskillende verhale kry, terwyl elkeen beweert dat dit *die waarheid* is - en tog is daar geen objektiewe waarheid nie, *slegs vertrouenswaarheid, wat genoegsaam is om ‘n toewyding aan iemand of iets te maak*. Dis daarom dat howe finale besluite neem “met berekende twyfel” (“with reasonable doubt”) – *regverdigende redes is egter altyd noodsaaklik*.

Niks in hierdie lewe is onomstootlik waar of kan finaal objektief bewys word nie. Ons ken nooit volledig nie, *maar ons ken tog, en ons weet genoeg om 'n toewydingsoorgawe aan Christus en aan mekaar te maak.*

Bogenoemde veronderstellings en uitgangspunte is die grondslag van die studie om die nodige verskuiwings in die begrip van die evangelie, die teologie en die missiologie te herformuleer en toe te pas, ook met betrekking tot die Godsryk. Dis die grondslag van die “die strewe na ‘n nuwe paradigma”.

- DIE BENADERING VAN DIE STUDIE -

AKADEMIESE TAAL EN KONSTRUKSIES OM DIE ONDERWERP

VAN ALLE KANTE TE BELIG – DIE VERRUIMING EN GEESTELIKE VERRYKING
VAN ONS DENKE

Met die omvattende navorsing het dit duidelik geword dat daar vir die afgelope 2 000 jaar ‘n gebrek in die denke van die mense was wat hulle gekniehalter het om in ‘n groot mate net *analities* te dink en te skryf. Dit moet in die verhandeling aangespreek word, veral in die metode of benadering tot die navorsing en metodiek.

Die benadering tot die manier of metodiek van die denke was hoofsaaklik om ‘n situasie soveel moontlik te *analiseer* en dan ‘n stap of wat oor te slaan en te spring na ‘n konklusie of teorie van ‘n saak. Sommige het wel soms die *sintetiese* stap ensovoorts, uitgevoer, maar sonder om dit bewustelik te doen. *Analise en sintese gaan egter altyd hand aan hand anders verskraal jou denke aansienlik.*

Analise en sintese is egter slegs ‘n paar van die benaderings wat in die studie nagevolg word en daar is talle meer wat gebruik word om in diepte te skryf wat oral in die verhandeling gebruik gaan word. Daar is byvoorbeeld die volgende benaderings of

metodes om die beskrywing van die teologiese inhoud van die skripsie te verruim en geestelik te verryk: Die benadering tot die skrywe het die volgende voor oë gehou:

- Analise, sintese en holisme.
- Nie-kontradiktoriese paradoksale denke.
- Die “waarheid” deur dekonstruksie.
- Die historisiteit van die menslike werklikheid, tydsgewrig en tydsbeskrywing.
- Modernistiese forensiese ontleding wat die geskiedenis stol, word afgewys.
- Die teenstelling van politieke en ekonomiese beloftes ook met bepaalde beleide word afgewys as dit nie met lewenstoewyding en implimentering vir die armes met geregtigheid gehandhaaf word nie.
- Die huidige grootste aspek van die *sitz im leben*, die huidige konteks is die volgende: die meganiese wetenskapsbeskouing verskuif na die kwantum en postmoderne wetenskapsbeskouing en dit word in verhouding met die Christelike benadering gevolg.

As ‘n mens na die land en sy probleme kyk, is dit ‘n goeie voorbeeld van beperking tot analitiese denke: sê nou maar ‘n mens vra bekommerd, wat moet ‘n mens doen met die benouende situasie? *As jy die sintetiese stap van denke en dit wat daarmee saamgaan, uitlaat*, sal jy soos volg redeneer: Dit is gevaarlik om hier te bly, want daar word baie moord gepleeg, daar’s veel onrus en onsekerheid, die druk van die internasionale gemeenskap op die ekonomie en verskriklike kriminaliteit in SA verswak grootliks ons ekonomie. Ons “roof-ekonomie” kan nie onbepaald so voortduur nie, want grondstowwe wat na ander lande uitgevoer word, sal opraak en

ons staar dan insinking in die gesig as die ekonomie nie industrieel met ontwikkeling groei nie. Daar kom nie 'n oplossing met die veel bedrog en diefstal van miljarde Rand nie, asook aanvalle op kwesbares met verkragting en moord nie, ensovoorts.

Die uitspel van die redes is analities van aard wat die details van elke aspek beredeneer. Gewoonlik spring 'n mens se denke dan feitlik outomaties en onwillekeurig na die *konklusie*:

Gevolgtrek is dit gevaarlik om hier te bly en moet ons liever emigreer.

Bogenoemde analitiese redenasie en konklusie in die voorbeeld van argumentering sluit die belangrike stap van onder andere, sintese, uit. Na die ontleding van die analise behoort die volgende tipe vraag gestel word, wat beteken al die faktore saam? Is daar 'n moontlike oplossing daarvoor? Dit lei jou na sintetiese denke: Nou oorweeg jy al die geanaliseerde inligting saam, *redeneer kontekstueel daarvoor* as 'n komplekse situasie en *oorweeg 'n teorie daarvoor*; byvoorbeeld as die leiers van die kultuur, die kerke, die industrieë, ensovoorts, sterk na vore tree en planne met die krisis beraam en praktiese aanpak, kan daar verandering intree en dit kan tot meer vrede en rustigheid lei wat vertroue kan terugbring.

So dink en redeneer jy dan ook *kontekstueel* oor al die verskillende aspekte. Dit kan dan die sintetiese teorie word, wat toegepas kan word in 'n holistiese geheel en wat 'n *projek* tot gevolg kan hê – laat soveel as moontlik van ons met voorstelle kom oor elke problematiese situasie en almal kan dan druk op die regering plaas om daadwerklike verandering te bewerk. Bogenoemde sluit ook die belangrike aspek van praktiese of kontekstuele denke in. Dus, *sintetiese denke sluit ook kontekstuele en holistiese denke in.*

Praktiese denke is noodsaaklik, anders bly 'n mens teoreties met jou onderwerp besig. Konstekstuele denke beteken dat jy elke situasie wat ontleed word in sy praktiese konteks verstaan. Gevolglik vind 'n mens dan ook meer aansluitingspunte met ander standpunte wat ontleed word.

As 'n mens jou analitiese en kontekstuele denke deurgewerk het, gaan jy oor na die formulering van 'n teorie, soos hier bo aangedui is. Hierdie teorie word sinteties verwerk en op die situasie toegepas. Die sintetiese verwerking vind holisties plaas, met ander woorde, al die onderwerpe wat ontleed word, word saam in 'n eenheid verwerk.

Sonder sintetiese denke verskraal jy jou denke tot eensydige beklemtoning van een aspek van 'n saak ten koste van ander aspekte. Hierdie afwykende denke, of "sektariese" denke, volg dan 'n enkelvoudige idee, gekleur deur ideologieë wat tot alleenwaarheid verhef word, byvoorbeeld fundamentalisme wat op bepaalde dogmatiese stellings vashaak wat alleenlik geldig sou wees, of *die letterlike verklaring van die Skrif wat alleenlik volgens 'n enkelvoudige verklaring verduidelik kan word.*

Nie-kontradiktoriese paradoksale denke, wat reeds behandel is en hier en daar in die benadering van onderwerpe toegepas is, is ook deel van hierdie proses van 'n tipe sintetiese dinke: 'n Paradoks lyk soos 'n teenstrydigheid van twee aspekte, maar as jy dit goed oorweeg, is dit twee geldige nie-kontradiktoriese sienings wat langs mekaar albei geldig is, maar nie in een formulering inpas nie. Paradoksale denke is ook deel van die proses van sintetiese denke, omdat dit alle aspekte van 'n onderwerp insluit, ook twee dele wat oënskynlik teenstrydig voorkom, maar wat albei geldig is.

**‘N VASSTAANDE “WAARHEID” IN POSTMODERNE DENKE BEVAT DAN EINTLIK
ALTYD OOK ONGELDIGE ASPEKTE, EN ‘N TWYFELAGTIGE STELLING BEVAT DAN
OOK ALTYD GELDIGE ELEMENTE.** Gevolglik word die skerp teenstelling van die modernistiese kontradiksies nie gehandhaaf nie – ‘n beskouing is nooit slegs geldig, of slegs ongeldig nie.

Hierdie gebrek in ons denke, om slegs by wyse van uitsondering sintetiese denke te gebruik en soms dan nog nie eers doelbewus nie, is geneig om ons denke te verskraal sodat ons nie maklik en oorspronklik kreatief dink en skryf nie. Dit gebeur op alle terreine van die akademie en die samelewing; ook veral in die filosofie en die teologie. Miskien is die rede waarom *die filosofie* nie maklik sinteties dink nie dat dit te krities ingestel is om ander oortuigings normaalweg te bevraagteken. Die kritiese denke haak dan vas by die analiese van ‘n onderwerp en die vermeende verkeerde denke van ander en spring dan ook maklik verder tot by die teorie of konklusie oor ‘n onderwerp. By die denke oor die teologie gebeur ook byna dieselfde proses. Die teologie redeneer ook oor verskeie aspekte van ‘n saak, analiseer of ontleed dit van alle kante, maar word dan ook te krities oor die veronderstelde opponerende denke en spring summier na die teorie oor ‘n onderwerp en pas dit op ‘n konklusie toe. Dit laat die *sintetiese, kontekstuele, paradoksale en holistiese* redenasie van die onderwerp weg – dis verkraalde, gebrekkige en beperkende denke. Dit kan ook op die verskeurdheid van kerke toegepas word.

Die laaste deel van sintetiese denke is gewoonlik die moontlike verskuiwing van *die paradigma* waarin ‘n mens dink en redeneer. Die denke is altyd getemper deur jou raamwerk van uitgangspunte, oortuigings, vertrekpunte en doelwitte. Dit beskryf ons hier met die begrip “paradigma”. ‘n Paradigma is ‘n wyse van benadering of metode om te dink en te redeneer, asook om te leef; dis jou benadering tot die lewe. Die

oorsprong van die begrip was in die wetenskap 'n bepaalde benadering tot probleme. Die paradigma is die vertrekpunte, doelwitte, ensovoorts om probleme op te los. As jou denke nie meer die probleme met die gevestigde uitgangspunte kan oplos nie, kom jou benadering feitlik tot stilstand en dan is jy as denker geneig om na ander uitgangspunte te soek en te beweeg wat die probleme kan oplos. So vind jy ander uitgangspunte, veronderderstellings, ensovoorts en beweeg jy na 'n nuwe paradigma.

Die *moderne denke* is tot 'n baie groot mate vanaf die middel van die twintigste eeu deurbreek. Die *postmoderne denke* gebruik veral die baie belangrike begrip, dekonstruksie. Oningeligtes skryf gewoonlik die begrip dekonstruksie as negatief en afbrekend af. Veral word dan beweer dat die postmodernisme dekonstruktief oor die "waarheid" is en gevolglik absolute waarhede verwerp. Die kritiek is glad nie geldig nie; Jacques Derrida wat die begrip dekonstruksie waarskynlik van Friedrich Nietzsche gekry en verder ontwikkel het, het gesê *hy kan nie aan 'n meer positiewe begrip as dekonstruksie dink nie*. Daarby moet daar maar net aan ander soortgelyke begrippe of sinonieme gedink word, byvoorbeeld "de-fossileer" – met ander woorde om die grondstowwe rondom 'n diamant wat niks werd is nie, weg te haal wat dan die pragtige diamant na vore bring; dus om die negatiewe van 'n onderwerp te laat wegval en die kern van die saak na vore te bring. As 'n mens dit doen, besef jy maar net hoe belangrik so 'n begrip is. So kan 'n mens ook begrippe soos "ontvries", "ontvou", "ontwaak" en veral "ontwar" gebruik wat die uiters positiewe aspekte beklemtoon. "Ontwar" skep orde, maak iets uit sy verkeerde verband los, toon teenstellings aan en wys dit af om 'n saak duidelik te maak.

Die "waarheid" is onder andere ook so 'n begrip wat uit die modernisme "ontwar" of gedekonstrueer moet word: Die betekenis van die begrip waarheid is gedurende die

Verligting verander en tot die alles-bepalende verhef. *Waarheid sou dan skielik die beskrywing van 'n voorwerp of 'n saak in ooreenstemming met die werklikheid beteken.* Hoe kan dit moontlik wees as ons dan nie die “werklikheid” kan ken nie? Wat is die werklikheid? Waarheid beteken egter wesenlik dat die beperktheid van siening, die geslotenheid van insig en die kleinlike van jou perspektief op die situasie deurbreek word. Gewoonlik gebeur dit deurdat die omvattende omstandighede nagegaan word, dat na die volle storie of narratief geluister word en dan vanuit die geheel die waarheid laat voortkom – dit is vrye dekonstruktiewe denke oor die waarheid. Die tronkdeure van beperktheid is deurbreek en die lig van die waarheid stroom na binne. 'n Goeie voorbeeld daarvan is die openbaring van God in die Ou en die Nuwe Testament – God vertel deur sy profete daarin sy verhaal met talle gebeure en dade van God en uiteindelik is die kern van die openbaring wat sy Godsryk tot stand bring deur Jesus Christus, die Messias en Koning, wat “die Waarheid is” (Joh. 14:6).

As jy na die geheel van die verhaal geluister het, as jy kontekstueel daarmee omgaan, as jy analiseer en ontleed en dan die verskillende aspekte sintetiseer en in 'n holistiese geheel met verskillende perspektiewe daarop saamvoeg, kom die waarheid na vore. Dan begryp 'n mens wat die sin daarvan is. As jy egter *forensies, fynontledend daarna kyk en sekere aspekte daarvan bevraagteken en selfs afskryf*, beteken dit egter nie dat jy die waarheid ontken nie, *omdat die waarheid uit die geheel na vore kom.* Die forensiese benadering is om die historiese verhale van die Bybel te probeer stol en dan die soeklig op die grepe, die gestolde aspekte te plaas; dit is om die lewe in sy voortgang en verskeidenheid te probeer stuit, maar skend dit in werklikheid. Hierdie verduideliking van die stolling van waarheid kom eintlik van Plato, die Griek, af. *Dit staan teenoor die openbaring van God, wat die God van die gebeure, van die geskiedenis is.*

As dit egter gedoen sou word om die geskiedenis te stol en sommige gebeure forensies af te skryf, beteken dit egter nog dat die geheel-boodskap van die Bybel steeds geld – die waarheid van die evangelie.

Dit beteken verder dat die boodskap van sommige dele bloot simbolies, metafories of figuurlik van aard kan wees, of wat moontlik *die beeld of metafoor* in die plek van die werklike voorstelling of konsepte daar stel. 'n Voorbeeld is dat as die “verhaal” van Adam en Eva en die paradys nie die “waarheid” van die geskiedenis sou wees nie, *beteken dit nou nie dat die Bybel se boodskap nie waar sou wees nie*. Die geheelwaarheid bly steeds staan, maar moet dekonstruktief begryp word, aangesien dekonstruksie nie maar net 'n gewone betekenis het om iets af te breek, te vernietig of tot niet te maak nie, maar dit is in werklikheid om 'n saak te *defossileer*, om die nuttelose weg te haal sodat die betekenisvolle inhoud en kern na vore kan kom.

Nog 'n voorbeeld van beperkte analitiese denke en daarteenoor die holistiese, sintetiese denke is die tema van die skripsie, die Godsryk teenoor die ander aspekte van die evangelie, wat die belangrikste en mees omvattende inhoud van die Boodskap is. Die evangelie bestaan uit baie dele, die verskillende verbode, die kruisdood, die opstanding, die eskatologie, die uitstorting en werk van die Heilige Gees, asook die Godsryk wat alles omvat. Die meeste teoloë beklemtoon gewoonlik een onderwerp en behandel dit analities deur dit noukeurig te ontleed en in diepte daaroor te skryf. Dit is natuurlik nie verkeerd nie, maar wat wel nagelaat word, is gewoonlik die sintetiese aspekte daarvan wat ook in verhouding met ander dele van die evangelie op 'n holistiese manier behandel kan word. Soms gebeur dit dat die analiese tot die verheffing van een aspek van die evangelie lei, soos byvoorbeeld die eskatologie in die twintigste eeu. Dit word eensydig beklemtoon en tot die belangrikste van die evangelie uitgelig tot nadeel van die ander aspekte. Die verhandeling maak egter

onomwonde duidelik dat *die Godsryk ook die ander aspekte insluit soos byvoorbeeld, die eskatologie*. Die kern van die omvattende aspekte van die evangelie is egter duidelik, naamlik die *oorheersende Godsryk*. Dit word saam met die ander aspekte van die evangelie verduidelik, kontekstueel verklaar, die noodsaaklike samevoegings nie-kontradiktories paradoksaal uiteengesit en uiteindelik holisties saam met die omvattende evangelie kontekstueel verhef tot die verheerliking van God, uit wie en tot wie alles is.

As bogenoemde alles uigespel is in 'n akademiese dokument, geskrif of tesis met sy diepgang, dan is daar nog 'n belangrike aspek: *Die historiese wat die lewe bepaal*. Die lewe is nooit gestol, passief of objektief te beskou nie – dis altyd lewend met voortgaande ontwikkeling. Heidegger het die objektiewe, passiewe begrip van die lewe, wat Plato reeds daargestel het, afgewys en oorwin. Die lewe van die mens en sy omstandighede is 'n voortgaande lewende proses wat nooit ophou nie. Dit geld ook vir die Godsryk wat op die aarde kom en voortgaan, waarin die mens ingrypend betrokke is.

Die Godsryk kan ook deur die analitiese denke, wat alleen daarop toegepas word, verstol. Daarteenoor staan die sintetiese holistiese denke van die Godsryk en wat daarmee gepaard gaan, wat die belangrikste en mees omvattende inhoud van die evangelie is.

Die laaste deel van sintetiese denke is gewoonlik die moontlike verskuiwing van *die paradigma* waarin 'n mens dink, redeneer en skryf. Die denke is altyd getemper deur die skrywer/-ster se raamwerk van uitgangspunte, oortuigings, vertrekpunte, veronderstellings en doelwitte. Dit beskryf ons hier met die begrip “paradigma”, 'n wyse van benadering of metode om te dink en te leef. Die oorsprong van die begrip is

in die wetenskap met 'n bepaalde benadering tot probleme. 'n Paradigma is hierdie vertrekpunte om probleme op te los.

Die benadering in die verhandeling is dat ons ten minste drie paradigmas het waarin ons ons sieninge kan handhaaf; maar *ons kan slegs een op 'n slag handhaaf*. Hierdie drie is die volgende:

- Die tradisionele PREMODERNE
- Die rasionalistiese MODERNE
- Die kwantum postmoderne, wat ook die holistiese spirituele bevat en wat met die kwantum postmoderne in 'n paradoksale verhouding verbind word tot die KWANTUM-SPIRITUELE POSTMODERNE.

Sommige van die teologiese evolusioniste maak daarop aanspraak dat hulle tussen verskillende paradigmas beweeg, byvoorbeeld Prof. Wentzel van Huysteen, wat dit een aand in 'n lesing by die Universiteitsoord Kerk van die Universiteit van Pretoria so gestel het, maar dit is 'n oksimoron, teenstelling of ironie want dit is nie moontlik nie, omdat dit 'n kontradiksie is.

Die paradigma waarna ons beweeg het, is die een wat sin maak van die kontemporêre betekenis van die kwantum lewe en sy toekoms, wat die holistiese spirituele paradigma van geloof in Christus as die Seun van God en Redder, en God die Skepper en Onderhouer van die universum is. ***DIE DRIE-ENIGE GOD IS DIE KONING EN HEERSER VAN DIE HEELAL EN ALMAL IS AAN HOM ONDERDANIG – ONS AS SY VOLGELINGE MOET IN DIE EERSTE PLEK DIE GODSRYK EN HAAR GERECHTIGHEID NAJAAG OP DIE POSTMODERNE HOLISTIESE SPIRITUELE WYSE, OOK WAT DIE SENDING BETREF.***

Geraadpleegde werke vir bogenoemde hoofstuk is die volgende wat geïnterpreteer, vertolk en verklaar is:

Auke, C 2015 “The revelation of Christ as an impossible impossibility: a critical reading of Jean-Luc Marion’s contribution to the post-modern debate in phenomenology, philosophy of religion and theology.” STJ vol.1 n.1 Stellenbosch. Internet 06/2019.

Hale, J G 2004 “*Derrida, van Til and the metaphysics of postmodernism.*” Internet 06/2019.

Meylahn, J-A 2009 “Responsibility, God and society: The cry of the Other in the sacred text as a challenge towards responsible global citizenship.” HTSTheological Studies 65(1). Internet 07/2019.

Rathbone, M & Verhoef, A 2012 “Violence, Liberation and the legacy of modernity: Towards a theology of peace.” Scriptura 109, (2012).

Strauss, D 2015 “Between postmodernism, positivism and (new) atheism.” KOERS – Bulletin for Christian Scholarship 80(1). Internet 6/2019.

Vanhoozer, K 2003 *The Cambridge Companion to PostmodernTheology*, xiii. Cambridge:bridge University Press. 02/2019.

Van Wyk, J H 2015 *Teologie van die Koninkryk. Studies in dogmatiek en etiek*. Pretoria: V & R Drukkery.

HOOFSTUK 4

DIE DEURLOPENDE PLAN VAN GOD MET SY RYK EN DIE EENHEID VAN DIE EVANGELIE: TEOLOGIE EN MISSIOLOGIE VANUIT DIE GODSRYK –

DIE HART VAN DIE NAVORSING

Die kruks-vraag in die mens se lewe is, wat het God met die wêreld bedoel deur die mens se lewe op die keper te beskou, en wat wou Hy met sy oorleg bereik? Wat was sy deurlugtige plan toe Hy homself deur Jesus Christus openbaar het? In die evangelie van Christus maak Hy in woord en daad daarop aanspraak *dat Hy die Godsryk tot uitdrukking bring deur sy bevrydende domein van outoriteit.*

DIE GODSRYK BETEKEN DAT GOD DIE GOD IS WAT OOR ALLES EN ALMAL

REGEER MET LIEFDE EN TOEWYDING – IN DIE VERLEDE, NOU TOT DIE

VERVULLING EN SONDER EINDE –

God is die Een wat regeer met die ryk van geregtigheid – daarom is die Godsryk ook in die vroulike vorm in die Ou- en Nuwe Testament; die vrou is die simbool van liefde, sagtheid, ondersteuning en meegevoel, terwyl die man die sterk een is wat moet beskerm, bewaar en verdedig. Die Skrif besit talle beelde en simbole wat God se planne en bedoelings beskryf, maar die duidelikste, aangrypendste en oorheersende plan en doelwit is *die Godsryk.*

- Wat is die Godsryk in die evangelie?

Sommige verklaardes beperk die ryk slegs tot die innerlike lewe van die individu.

Hierdie betekenis is nie noodwendig verkeerd nie, maar dit is ontoereikend, gebrekkig, oneffektief en skiet te kort, aangesien die boodskap en aksie van Christus sake behandel wat bo die individu uitstyg, na die samelewing en die wêreld.

Ander beperk die Godsryk uitsluitlik tot die kerk, soos die Rooms-Katolieke Kerk in sommige tydperke van die geskiedenis. Godsryk en kerk is dan plaasvervangende begrippe. Sommige geleerdes is egter vinnig om daarop te wys dat die terme, *basilea*, Godsryk, en *ekklesia*, kerk, wel *vaagweg* verwand is, maar glad nie sinoniem of eenduidig nie. Die begrip Koningkryk word in die verhandelng vermy omdat dit eksklusief manlik is en die vroulike aspekte uitlaat: Die “Godsryk” in die beskrywings word in die plek daarvan gebruik.

Nog ander maak daarop aanspraak dat die Ryk gekom het wanneer die mens se geestelike behoeftes bevredig of vervul is; die Godsryk behels die vergewing van sonde, die vernuwing van die mens en bevryding van bindings, maar dis opmerklik dat die evangelie nêrens die ryk vergeestelik, of beperk tot die geestelike sy van die mens nie.

Die evangeliese begrip van die Godsryk, waar God in Christus in liefde en geregtigheid regeer, behels ‘n verkondiging en verwesenliking van omvattende bevryding, wat die hele reeks van menslike behoeftes bevredig en die werk van die Duiwel verbreek en dit vernietig elke aspek van boosheid wat die mens affekteer. Die Godsryk het ‘n oorweldigende bestek wat onvergelykbaar is; dit omvat die hemel en die aarde, die wêreldgeskiedenis en die kosmos as geheel. Dit omvat ook die samelewing as geheel met al die aspekte daarvan (vgl. J. Verkuyl 1979:168).

Die Godsryk is daardie totale nuwe orde van sake wat met Jesus Christus in volheid oorgegaan het en wat alle aspekte van die lewe ingrypend beïnvloed en normaliseer, nie net God se verhouding met die mens nie, maar ook die verhouding tussen mense, rasse, generasies, geslagte, ekonomiese en politieke groepe, asook tussen die mens en die natuur. Dit het met die koms van Christus ‘n nuwe dimensie ontvang en word in

die toekoms volvoer: "...ons leef in die verwagting van 'n nuwe hemel en 'n nuwe aarde wat God belowe het en waar die geregtigheid van God sal heers" (2 Petrus 3:13). Sommige Engelse vertalings vertaal hemel met die meervoud "heavens" en een Engelse vertaling, "Easy to Read Version", vervang hemel selfs met "sky".

- Wat is die oorheersende belangrikheid van die Godsryk vir sending? God se omvattende bevrydende daade en sy geregtigheidswil van sy ryk het deur Christus begin *om hulle doelwit te bereik*. Die kerk in sy geheel met sy omvattende sendingagenda moet sy fokus en oriëntasie op die perspektief van die Godsryk baseer. Die eerste drie versoeke van die "Onse Vader"-gebed som die uiteindelijke doel van sending mooi op: "Laat U NAAM GEHEILIG WORD, laat U KONINKRYK KOM, laat U WIL GESKIED op die aarde soos in die hemel" (Matt. 6:9 – 10): U NAAM, U RYK EN U WIL. Die sending lei mense tot geloof in Jesus as Messias, gesalfde of bekragtige van God tot redding, en 'n belydenis van Jesus as Rykskoning in geregtigheid. Dit was altyd die deurlopende tema van die Christelike sendingondernemings, die evangelie in die Nuwe Testament. Die Nuwe Testament self het ontstaan as gevolg van die diepe begeerte van die dissipels om die aangrypende verhaal van Jesus te vertel (vgl. Verkuyl 1974:169).

Professor Johannes Verkuyl, 'n deurligtige en hoogaangeskrewe sendingkundige, het reeds teen die einde van die vorige eeu aangetoon dat die *Godsryk-perspektief op die sending verwaarloos is* met vérreikende gevolge:

"Today there is a widespread neglect of this basic task. Missionaries look beyond it to other dimensions and *end up with a kingdom without Jesus*; they speak of peace without mentioning him who himself is peace. *They quest for righteousness, but in a way that completely skirts him...this...is certainly not justifiable* (Verkuyl 1974:169; emphasis added).

As 'n mens iemand na Jesus Christus lei, is dit, in die eerspte plek, uiters belangrik dat 'n mens aanvaar wat die evangelie oor Christus getuig: al die getuienisse stem in die Nuwe Testament saam dat Jesus ook God in die versoenende Messias en geregtigheidsheerser van sy ryk is. Die getuienisse stem egter ook saam dat die mense 'n totaal ander beeld van hom daarop nagehou het – die mense moes ook Jesus leer ken as die een wat God, deur sy woord en daad, aan ons voorgestel het:

“Wie my sien, sien die Vader... Glo jy nie dat Ek in die Vader is en die Vader in My nie? Die woorde wat Ek met julle praat, praat Ek nie uit my eie nie; maar dit kom van die Vader wat in my bly en sy werke doen” (Joh. 14:9 &10). In Christus het God wat regeer werklik met die mens gekommunikeer.

Jesus, in wie God homself openbaar het, is ook die Seun van die mens: Hy is die outentieke mens wat God met die mens bedoel het om te wees – om so te sê, God het in Christus mens geword *SODAT ONS WARE MENSE KON WEES, en nie soos sommige beweër, dat die mens op 'n manier soos God of gelyk aan God moes word nie.*

Volgens die evangelie het mense ook probeer om Jesus te omvorm om by hulle doelwitte aan te pas. Jesus het egter nie “...vertroue in hulle gestel nie, omdat Hy geweet het hoe hulle almal is” (Joh. 2:24). Uiteindelik, omdat die Jode hom nie kon ombuig om by hulle ydel drome en belange van 'n “Joodse ryk” in te pas nie, *het hulle uireindelik daarop aangedring en dit ondersteun dat Hy gekruisig word.* Tog het God Jesus erken vir wie Hy was en deur sy opstanding hom te bevestig as die gesamentlike Heerser van sy ryk. Ons behoort aan almal die geleentheid te bied om Jesus Christus te ontmoet wat vandag na ons kom deur die getuienis in die kleed van die evangelie.

Die tweede noodsaaklike aspek van die verkondiging van die evangelie is dat as ons iemand na Christus lei, ons moet onthou dat die lewende Christus teenwoordig is.

Jesus het na sy opstanding gesê, Ek is met julle al die dae van julle lewe: *“We who tell the story of Jesus are not simply acting as historians who dig out the rich spiritual treasures from a bygone era; rather we are ambassadors of a ruling Prince”* (Dr. Gerhard Hoffmann, cf. J Verkuyl 1974:170; emphasis added).

Die Christene verteenwoordig die lewende Christus wat op pad is met sy finale openbaring van sy Godsryk. Gevolglik ontdek elke geslag nuwe aspekte van hom en sy ryk en bely hom op ‘n nuwe manier: Daar kan maar net gedink word aan ‘n omvattende nuwe Christologiese tema wat onlangs ontwikkel het: *Christos Liberator*, Christus die Bevryder, wat aangegryp word in die wêreld van Asië, Afrika en LatynsAmerika. Dit is onder andere die Christologie wat geartikuleer word deur die voorstanders van die Swart Bevrydingsteologie. Hierdie insigte van Christus het hoop geskep wat ‘n werklikheid moet word met ‘n nuwe visie van Christus as Bevryder in onderdrukking, armoede en vernedering.

Daarteenoor bly dit altyd ‘n versoeking om Christus te annekseer vir persoonlike ideologieë. Almal, ook godsdienstiges en humaniste oor die wêreld, moet die uitnodiging van Christus hoor, nl. as Redder van die mens, asook Bevryder op politieke, ekonomiese en bewussynsgebiede: die Islamiete, Boediste, Hindoeïste, Marxiste, wetenskaplike humaniste, ateïste, ensovoorts. *Alle mense moet deur Jesus Christus as Verlosser gered word. Alle mense, ook hulle wat deur onderdrukking ontmens is en as “nie-persone” beskou word, moet bevry word tot die status van ware mense in Christus om verantwoordelikheid vir hulle lewe te neem om God en hulle naaste te dien.*

Ons aanvaarding van die Godsryk, ook as oriënteringspunt vir die sendingtaak, moet voorts ook *‘n oproep tot bekering* doen om Christus as Verlosser en Bevryder te aanvaar en te bely. Dit wat die evangelie *metanoia*, bekering, noem, is fundamenteel belangrik. Binne die raamwerk van die Godsryk is bekering een van die inklusiewe doelwitte van sending: “...*die koninkryk van God het naby gekom. Bekeer julle en glo die evangelie*”; (Jesus volgens Markus 1:15; klem bygevoeg). Bekering beteken nie net berou oor sonde nie, maar ook en veral, om weer oor jou lewe na te dink, of om ‘n tweede gedagte oor ‘n belangrike saak daarop na te hou, naamlik om Christus as Verlosser aan te neem en hom te dien. Dit is dus noodsaaklik dat die oriëntering van ons gedagtes, wil en emosie in ‘n hernude styl van lewe sal uitmond, asook ‘n nuwe optrede – ‘n totale ommekeer na God en sy nuwe standaard van geregtigheid, ook en veral in die samelewing. *Wie persoonlike bekering skei van geregtigheidsbetrokkenheid in die samelewing, wyk van die evangelie af: Julle is die lig van die wêreld en die sout van die aarde*; (Christus in Matt 5). Dit kan natuurlik net gebeur as ‘n mens werklik ‘n nuwe mens word wat deur wedergeboorte bewerk word deur die Gees en wanneer Christus ‘n mens herskep tot ‘n nuwe mens (Joh. 3 en 2 Kor. 5:17).

- Die Godsryk is die raamwerk van die evangelie

Uit God, deur God en tot God is alle dinge. Aan God behoort die heerlikheid vir altyd, omdat Hy die Skepper en Verlosser van die wêreld is (vgl. Rom. 11:36). Jesus Christus het homself vir ons skande en sondes gegee om ons in hierdie huidige bouse tydperk te bevry (vgl. Gal. 2:3). Die bouse tyd word onder andere beskryf as politieke onreg, verbrokkeling van huisgesinne, onreg, uitbuiting, bedrog, ongeregtheid en geweldsmisbruik (vgl. “Sermon by Cheuk, M”, Internet: 6/2013).

Die heerskappy van God wat in die wêreld kom, word algemeen deur die eeue aanvaar as die primêre tema van Christus se boodskap, *die verenigende doelwit van die Ou Testament, asook van die Nuwe Testament in sy geheel* (Jeremy Treat 2012:24).

Die Godsryk is die uitgangspunt van die verhandeling, wat in besonder in hierdie hoofstuk beklemtoon word. Dit is ook deel van die onmisbare voorvereiste, naamlik die insig in die raamwerk waarin die evangelie uitgelê word: *Dit is dat God 'n deurlopende plan van altyd af met die wêreld en die mens het, wat hy deur Christus tot stand bring*. Hy voer nou sy “verborge plan” deur die evangelie in die geskiedenis van die wêreld uit. Die evangelie is die blye boodskap van bevryding en verlossing deur Jesus Christus *om sy ryk van geregtigheid daar te stel*. Paulus skryf: “Ek moet aan almal bekend maak hoe God, die Skepper van alle dinge, nou sy verborge plan uitvoer....nou het God die ryke verskeidenheid van sy wysheid...bekend laat word aan elke mag en gesag in die hemelruim, soos Hy Hom van ewigheid af voorgeneem het om dit deur Christus Jesus, ons Koning, tot uitvoering te bring” (Ef. 3:9-11). Hierdie plan behels sy heerskappy van altyd af, wat die skepping insluit en wat sonder einde voortduur, asook dat sy wil op die aarde soos ook in die hemel moet geskied (Matt. 6:10).

Hierteenoor is daar deur die eeue 'n tragiese oorheersende evangelieboodskap by baie in die kerk: *die “vergeesteliking” van die evangelie, wat die redding van die mens eensydig vir die hemel verkondig*. Die verlossing van die mens deur Christus is uiters noodsaaklik, maar dit moet in die regte verhouding tot die Godsryk verkondig word. Die verlossing deur die kruis en opstanding is die middel waardeur die Godsryk op aarde as doelwit gevestig word.

Vir eers volg hier 'n opsomming van die diepgaande betekenis van die Godsryk, wat vir baie Christene waarskynlik 'n goot skok sal wees – maar wat dringend noodsaaklik

is. Daarna volg 'n uiteensetting daarvan met regverdigende argumente, ook van verskillende gesaghebbende teoloë, soos Herman Ridderbos, Tom Wright, O. Noordmans, Arnold van Ruler, Wolfhart Pannenberg, Gustavo Gutiérrez Merino, Ben Engelbracht, Amie van Wyk, Nelus Niemand, Jan van Rooyen, Johan Heyns en ander. Hier volg dit:

- Die treffende van die heerskappy van God

God se bedoeling is dat die mens as mens floreer – "...Ek het gekom sodat hulle die lewe kan hê, en dit in oorvloed"; (Jesus in Joh. 10: 10) - wat beteken dat die mens 'n egte mens moet wees en nie bo die gewone mensheid verhef moet word om op 'n besondere wyse aan God "gelykvormig" te word nie. Menswees is eg-sosiaal wat tog ook die integriteit van elke mens as unieke mens respekteer. Verlossing beteken om nou as volle mens in 'n verhouding met God te wees, van God afhanklik te wees en ook sy "onafhanklike" menslike bestaan uit te leef. *Hier is die mens van God afhanklik én onafhanlik* tegelyk. Dit is 'n paradoks en dit is soos reeds aangetoon dat twee beskrywings wat nie in een saamgevoeg word of kan word nie, maar wat albei gelyk geldig is, en tog saam holisties gehandhaaf word. Gevolglik is die mens van God afhanklik en is die mense ook onafhanklik om hulle eie lewe op aarde te lei; die mens op aarde het die roeping om die Godsryk en sy politieke geregtigheid na te jaag om sy wil op die aarde soos in die hemel te laat geskied.

Hierdie omvattende samelewingsroeping as teologiese sendingbeskouing word ook as die Tweede Reformasie beskryf.

Die Godsryk op aarde het reeds in 'n nuwe vorm met die lewe van Christus aangebreek, maar word eers deur die kruis en opstanding bevestig en verder gevoer wat uiteindelik voltooi sal word. Die doelwit is nie net redding en bevryding nie, maar

inderdaad, die heerskappy van God, die herstel van die skepping vir sy oorspronklike doel. *Die lig en heerlikheid van God van altyd af is nou in die volle skepping sigbaar, en nie omgekeerd, soos die teologie dit baie keer beskryf, dat die skepping in die lig van God gesien moet word nie.*

Die ryk van God spel 'n verhouding van God met sigself uit wat gehonoreer moet word. Dit is hierdie trinitariese God, God die Vader, die Beplanner wat in Christus, sy Seun, bevryding en sy heerskappy bewerk en dis sy Gees wat die geskiedenis skep en die Godsryk bevestig. God se openbaring kom *nie* deur 'n analise van die bestaande of syn nie, veral ook nie van die menslike syn nie. Net soos die kruis vanaf die verlede 'n uitwerking op ons het, so het die finale Godsryk ook vanuit die toekoms 'n invloed op ons. Albei die “dimensies” is deur tyd van ons geskei, wat deur God met sy openbaring oorbrug word – wat nou gedoen moet word, is naamlik die vestiging van die Godsryk op die aarde; dit is niks anders nie asook die skepping wat op 'n besondere manier as die Godsryk ervaar word. Dit is die eskatologiese of God se kwalitatiewe toekomstige betekenis van die teologie en sending. Christus het die skepping herstel sodat die Gees God se oorspronklike plan in dieselfde skepping tot uitvoer kon bring. Na die verlossing en bevryding beweeg die ganse skepping en die gekiedenis nou na God se oorspronklike doelwit. *Ons moet van daardie beweging van vernuwing deel wees om ware mense te wees.* God se wil geskied in die gestaltes van die kultuur, die samelewing, die regering, die wetenskap, die onderwys, die ekonomie, musiek, die kuns, ensovoorts, as die gemeenskaplike plekke waar die mens as mens floreer. “Ek het gekom dat julle lewe in oorfloed kan hê” (Joh. 10:10).

Die Heilige Gees brei bevryding uit, terwyl Hy ook heiligmaking bewerk. Die Gees bewerk die kennis van bevryding en ook die ervaring daarvan. Die Gees skep die

geskiedenis en die gestaltes waarin die Godsryk tot uitdrukking kom. Die doel is wel verlossing, maar die primêre oorweging is inderdaad die heerskappy van Christus en die herstel van die skepping tot sy oorspronklike doel. Dit is ook die herstel van die taak van die mens as beelddraer van God, “bestuurder” en bewaarder van die skepping.

- Die betekenis van die mens in die ryk van God – om ‘n egte mens te wees

Die teologiese kulminasie of *telos* van die mens se bestaan is nie daarin geleë dat die mens deel van die “essensie” van God is of word nie, maar dat die mens ten volle mens sal wees *en altyd so sal bly sonder einde*. Die ware doel van die mens is nie om sy menslikheid daarin te vind om “een” met God of Christus te wees nie, maar om ‘n ware, egte en outentieke mens te wees. Die ware mens staan voor en teenoor, *in afhanklikheid én onafhanklikheid*, van God.

God is ons “hoogste goedheid”, maar nie in sy geïsoleerde transendensie, anderkant die werklikheid nie, maar tog wel in die koms van sy ryk *op aarde*. Met Christus as God se koms na die aarde, is Christus se naam as “Immanuel”, *God met ons*, aangekondig. Dit beteken teologies dat die strewe na God as die hoogste goedheid *bo die wêreld*, teologies *omgedraai word na die besorgdheid oor die wêreld*. “So lief het God die wêreld gehad...” *Dit wys die vergeesteliking van die mens en sy wêreld af*. Dit korrespondeer met God se bedoeling om die wêreld met sy heerskappy te transformeer; daarvan moet die Christene in sy diens deel wees. *Hierdie oënskynlike vroom houding om die wêreld te probeer “agterlaat” as sogenaamde toewyding aan God, word omgekeer as “bekering” tot die wêreld:*

“Eudaemonism, (seeking happiness as priority), is overcome decisively by this reversal, FROM AN ESCAPIST STRIVING FOR THE TRANSCENDENT PERFECTION OF GOD TO A SHARING IN THE DYNAMICS OF GOD’S LOVE FOR THE WORLD. Sharing in these dynamics, *the Christian moves beyond the narrow concern for his/her own individual happiness. He/she realises that INDEED, IT IS THE ONLY POSSIBLE COMMUNION WITH GOD*” (Pannenberg 1975:112; emphasis added; meaning added in brackets).

GEVOLGLIK, VIND DIE RYK VAN GOD VAN HAAR KANT HAAR BETEKENIS IN DIE MENSLIKE VAN DIE MENS EN SY DELING IN DIE LIEFDE VAN GOD VIR DIE WÊRELD, EN DIE BEVRYDING DAARVAN:

"For however much the kingdom of God is eschatological in nature, it is nonetheless soteriological and thereto has as its intention that THE HUMAN IS SAVED IN HIS HISTORICAL EXISTENCE" (Van Ruler 1965:190. *Reformed Remarks on the Meeting with Rome*. Hilversum: Paul Brand).

Die sinvolle aardse bestaan as prioriteit van die mens staan teenoor die Rooms-Katolieke Kerkbegrip of idee dat die “hart”, die substansie of essensie van die mens, wat deur transsubstansiasie of fundamentele omvorming verander of verhef moet word tot ‘n hoër geestelike wyse van bestaan. Baie Protestantse Christene glo dit egter ook en probeer hierdie mistieke verandering geestelik beoefen - dit kan nie. Hierdie denkbeeld of benadering weerspieël ‘n vertikale struktuur van die lewe of syn – dit is vals. Hierdie begrip reflekteer egter inderdaad ‘n latente of verborge Griekse of Hellenistiese, Gnostiese en Neo-Platoniese invloed.

Die afwykende filosofiese Griekse Gnostisisme beweer onder andere, dat wat in die liggaam gebeur nie sinvolle betekenis het nie, slegs wat in die gees gebeur; daarom is die liggaamlike lewe nie belangrik nie, slegs “vergeesteliking”. Daarteenoor het die Hervorming egter met sy begrippe van *iustitia originalis*, (oorspronklike geregtigheid), en *iustificatio impii*, (regverdiging deur geloof alleen) God se wil gehandhaaf dat die

mens hierdie aardse, tydelike bestaan ten volle as outentieke of *menslike mens* moet uitleef; (vgl. Uit “*De verhouding van het kosmologische en het eschatologische element in de christologie*” deur Van Ruler, aangehaal deur Janssen 2005:57).

Gnostisisme, wat in die agtergrond van transsubstansiasie is wat die mens “vergeestelik”, spel egter ‘n dualisme en kontradiksie tussen gees en materie uit – ware lewe bestaan alleenlik in die vergeesteliking of “geestelike” sfeer; dit moet afgewys word. Verder is die gnostiese oortuiging dat verhewe kennis alleenlik aan die ware toegewydes bekend word; dit is ook ‘n afwyking. Gnostisisme is afgelei van die Grieks, *gnosis*, kennis. *Dit kom van ‘n soort mistieke kennis of vlak van bestaan, wat weggewys moet word.*

Neo-Platonisme het ‘n lang geskiedenis en ontwikkeling veral met Plotinus wat dit sistematies uitgespel het. Volgens dié evangelies-afwykende beskouing bestaan die mens uit ‘n materiële liggaam en gees, wat die teenoorgestelde van materie is en wat nie illusies of bedrog volgens dié leer is nie, omdat die gees soos God is, wat ook Gees is. Daarom moet die mens in sy aardse bestaan “vergeestelik” word en ook die evangelie “vergeestelik”. Die vergeesteliking kom deur kennis van God en daarom moet die mens sy gees van die wêreld onttrek as ‘n soort reiniging, ‘n “*catharsis*”, katarsis, om van die materiële invloed ontslae te raak om op die “spesiale” geestelike kennis van God te konsentreer. Baie Christene, veral Charismatiese Christene, probeer hierdie weg volg tot hulle eie nadeel; dit is nie Christosentries of Godverheerlikend nie.

Op teologiese vlak is daar verskeie maniere om weg van die menslike te beweeg en om die lewe te “vergeestelik” met tipiese interpretasies van die Bybel: dit is, byvoorbeeld, ‘n letterlike tipe analogiese interpretasie, allegorisering en moralisering.

Geen insig in die wil van God is egter 'n saak van 'n mens se eie interpretasie soos jy maar wil nie; hierdie insig moet deur die Heilige Gees tot die mens kom: "...geen profesie in die Skrif kan op grond van *eie insig reg uitgelê* word nie..." (2 Petrus 1:20; klem bygevoeg). Daar moet egter op die betekenis van die Bybelse teks gefokus word. Daar moet na die moontlike maniere om die Bybel verkeerd te interpreteer, opgelet word: Die onreëlmatige bestaan daarin dat die tekste nie vanuit hulle historiese en grammatiese verband uitgelê word nie. Dit word bloot willekeurig gedoen; soms selfs bloot op die klank af van die woorde se huidige betekenis.

Spiritualisering van die Bybel is onder andere, as gevolg van 'n *spirituele analogie*: 'n Voorbeeld hiervan is dat David Goliat met God se hulp verslaan het; so sal God ons ook in ons lewe bystaan om ons vyande te verslaan. Dit beteken dat ons bloot die verhaal van David soos dit daar staan, gebruik om dit analogies, na aanleiding van ons lewe, toe te pas. Dit werk dan in ons lewe na analogie van David se ervaring wat outomaties op ons van toepassing gemaak word – dis ongeldig omdat ons geen regverdigende rede aantoon waarom dit so moet wees nie. Daar was historiese redes in 'n bepaalde konteks van Israel waarom Dawid vir Goliath, die reus, met God se besondere hulp kon verslaan. Dit moet in ag geneem word om die teks *in sy verband* te verklaar.

Verder word 'n sogenaamde dieper betekenis van tekste uitgelê, deur verby die onmiddellike en letterlike betekenis van 'n teks te kyk na 'n *allegoriserings*, 'n sogenaamde meer *geestelike* betekenis. 'n Voorbeeld uit David se verhaal is dat hy vyf klipies in die spruit opgetel het om Goliat daarmee te verslaan. Die klipies word dan soms sogenaamde eerlikheid, waarheid, reinheid, ensovoorts, waarmee die vyand in ons lewe verslaan kan word. Na analogie van die verhaal van David en Goliat wat in

‘n heel ander konteks betekenis vind, word die verhaal allegories vergeestelik. ‘n *Allegorie is om verby die onmiddelike betekenis van die teks te kyk om ‘n dieper, verborge, meer geestelike betekenis daarin te vind – dit kan nie.*

Moralisering van die teks is ‘n verdere afwyking. Om ‘n teks te moraliseer beteken om morele waardes van die teks af te lei, om etiese of menslike waardes daarin te lees, gewoonlik wat jy “moet” en ook nie “behoort” te doen nie. Dawid was, byvoorbeeld, dapper toe hy teen Goliat geveg het – dit sou dan vir ons beteken om dapper te wees as ons teen ons vyande stry: ons behoort nie te vlug nie; ons moet net vertrou en ons moet eenvoudig aanvaar dat ons sal oorwin, ensovoorts.

Moralistiese spiritualisering is om van die teks se oënskynlike betekenis na die huidige situasie van jou omstandighede te spring en dit toe te pas sonder om eers die konteks, betekenis en bedoeling van die teks deeglik na te gaan. Spiritualisering veronagsaam ook dikwels die *letterlike betekenis* en soek na ‘n “geestelike” interpretasie. Die belangrikste vraag in die verklaring van tekste is *wat die bedoeling en betekenis van die skrywer was en is*, en om jou afhanklik van die Heilige Gees te stel om jou insig te verlig.

Die ou Grieke het dikwels hulle godsdienstige tekste allegories gespiritualiseer, omdat hulle deur Plato se radikale dualisme tussen vlees en gees beïnvloed was. Omdat die mens uit vlees bestaan, wat sleg was, asook uit gees, wat goed was, het ook die godsdienstige tekste sogenaamd uit ‘n letterlike, ‘n betekenislose inhoud, en ‘n geestelike, ‘n waardevolle betekenis, bestaan.

Die beroemste van die allegoriste was Philo, ‘n Joodse filosoof, en Origenes, ‘n vroeë kerkvader. Origenes het, byvoorbeeld, die gelykenis van die Barmhartige Samaritaan

allegories vergeestelik deur te verduidelik dat Adam (die reisiger) was, wat vanaf die hemel (Jerusalem), na die aarde (Jericho) op reis was en deur die Duiwel (die rowers) aangeval was. Die wet en die profete (die priester en die Leviet) het by hom verbygegaan, maar Christus (die Samaritaan) het hom gehelp. Hy het hom na die kerk (die herberg) geneem en belowe om met 'n "tweede koms" (die wederkoms) weer terug te kom; (Paul S. Karleen, ed. *The Handbook to Bible Study*, ch. 4. James Garriss).

Hierdie metodes van spiritualisering het die kerk binnegedring en uiteindelik is geglo dat slegs "geestelike volwasse" Christene die "geheime" betekenis kon vind. In die Middeleeue, rondom die tiende eeu, het die vergeesteliking van tekste onbegrens tot by die Reformasie in die sestiende eeu voortgegaan. Die hervormingsteoloë het egter die Skrif in sy verband so letterlik as moontlik begin verklaar.

Waar lê die probleem met allegoriese vergeesteliking? Dit is geheel en al subjektief. Omdat die teks los van sy konteks geïnterpreteer word, is daar nie 'n duidelike standaard waaraan die teks getoets kan word of dit sinvol geïnterpreteer word nie. Die interpretasie word eenvoudig geïndividualiseer, wat baie tussen interpreteerdes verskil, en dié interpretasie word dan as finale maatstaf bo die Skrif gestel.

Die vraag is nou, wat van Paulus wat blykbaar "vergeestelikte allegoriserings" in Gal. 4:24 sou gebruik het. Die woord of begrip vir allegorie, *allegoreo* (Grieks), wat Paulus gebruik, kan egter verskillende betekenis hê: hy het dit nie in dieselfde sin as Origenes gebruik nie, ook nie in dieselfde sin as wat ons vandag daaraan verleen nie. Paulus het dit op dieselfde wyse as die Joodse Rabbis van sy tyd gebruik: Hy het nie die teks uit sy konteks verwyder om 'n dieper betekenis te verkry nie, maar het 'n situasie uit die Ou Verbond geneem en wat in 'n ander situasie in die Nuwe Verbond

herhaal is, gebruik. Daarom word die Griekse woord *allegoreo* (Gal. 4:24) vandag in die vertalings, byvoorbeeld in Afrikaans (Nuwe Vertaling, 1983) as “figuurlik” vertaal. Engelse vertalings lui “symbolically” (NKJV), “illustratively” (HCSB) and “figuratively” (NIV).

In die navorsing word vasgestel dat die Godsryk as ‘n *andersoortige ryk* die kern van die evangelie is wat die mens vermenslik, en oordrewe vergeesteliking, ook deur verkeerde Skrifinterpretasies, afwys. Hierdie klem op die ryk van God is vir 2 000 jaar deur onder-beklemtoning op die agtergrond geskuif, wat tragies is.

- **Waarom die Godsryk nie as finale prioriteit toegepas is nie: is dit as gevolg van *God se geregtigheid* wat daarmee as ‘n eenheid saamhang?**

Dwarsdeur die eeue was daar teologiese stemme wat die belangrikheid van die ryk van God beklemtoon het, maar met min permanente invloed. Een van die moontlike belangrikste oorsake van die versuim om die Godsryk as die finale doel van God se betrokkenheid deur Christus in die wêreld te handhaaf, is dat *dié ryk direk met God se geregtigheid in verband staan*: Jaag in die eerste plek die ryk van God en haar geregtigheid na...(Matt.6:33: klem bygevoeg). Dwarsdeur die Ou Testament en die Nuwe Testament word geregtigheid met God self vereenselwig. Dit is deel van sy wese en onlosmaaklik met sy skepping verbind.

Normaalweg skram die mens nogal weg van die juridiese, die wetlike geregtigheid omdat dit te formalisties, rigied en onverbiddelik voorkom. ‘n Mens wil jou liever met die spontane en outentieke liefdeshouding besig hou as met die “starre” juridiese. As ‘n mens dit omdraai en jy beoordeel ongeregtigheid, is dit egter ‘n perd van ‘n ander

kleur. As jy ander onder onreg sien ly, of wanneer jy dit self ervaar, word jy ten diepste geskok. Dit is asof die lewe om jou wil vergaan: “Onrecht is erger dan pijn, dan verdriet, zelfs dan liefdeloosheid. Het gryp het allerdiepste in” (Van Ruler 1972:40). So gebeur dit gewoonlik as jy hierdie ervarings van geregtigheid en ongeregtigheid van albei kante beleef DAT GEREJTIGHEID NIE MAAR ‘N ALLEDAAGSE BYKOMSTIGHEID IS NIE, MAAR ‘N UITERS NOODSAAKLIKHEID VAN DIE LEWE – DIT BEPAAL DIE KWALITEIT VAN DIE LEWE GEHEEL EN AL. Dink maar as ‘n mens onreg lei as gevolg van diskriminasie, of as jy as vrou ly bloot omdat jy vrou is, of omdat jy te arm is om jouself teen gruwelike onreg te verdedig. As jy dan geregtigheid of “regstelling” ervaar, is dit van die wonderlikste gebeure in jou lewe.

Die geweldige betekenis van geregtigheid kom na vore wanneer God sy ryk direk en onlosmaaklik met geregtigheid verbind. “Geregtigheid” is nie slegs om reg te doen of regverdig te wees nie, want dis nie genoegsaam nie; dis maar net die *vorm* van geregtigheid. Geregtigheid is die kwalitatiewe inhoud van die lewe; dis nie maar willekeurig, weifelend of wankelmoedig nie, maar definitief beslissend. Geregtigheid is alles of niks: DIT BEPAAL ALLES. God self is onlosmaaklik met geregtigheid verbind. *“...God was inseparably tied to his righteous will...”* (Pannenberg, W 1993:582; emphasis added).

Vir 2 000 jaar na Christus het die kerk nie erns gemaak met die openbaring dat God se ryk én sy geregtigheid die grondslag van die wêreld is nie, histories en eskatologies, tot die eindtyd toe: “God wil! ...Hij wil ooreenkomstig zijn eigen wezen. Er is een iustitia divina (Goddelike gerechtigheid) in strikte zin...Er is ook een gerechtigheid van God. God zelf is rechtvaardig...Deze gerechtigheid kan men definieren als ‘de volmaakte overeenstemming van God met zichzelf’” (Van Ruler 1972:41; klem bygevoeg).

Waarom is die Godsryk en sy geregtigheid so belangrik dat die teologie van die kerk en die sending geherformuleer moet word met 'n Tweede Reformasie waar die Christene hulle prioriteit moet omdraai om die Godsryk en haar geregtigheid as absoluut sentraal te handhaaf? Die wêreld en sy samelewings is in 'n haglike toestand; onreg, geweld, oorloë, moord, verryking en verarming tier welig. Eenvoudig gestel, dis die basiese probleem sonder God se geregtigheid dat die konstitusionele, juridiese, politieke en ekonomiese sisteme van lande gebaseer is op *die enkele heerskappy van roekelose uitbuitery van "sommige oor ander"* – dit lei in talle gevalle tot magsug en hebsug, oorheersing, en vergryping van menseregte, asook dikwels eensydige verryking en verarming van die bevolking. Daar sal later hierop ingegaan word (vgl. Pannenberg, W 1993:52; asook Acemoglu, D & Robinson, J A 2012: *Why Nations fail. The origins of power, prosperity and poverty*).

Wat in hierdie hoofstuk belangrik is, is om *die geregtigheid van God* uit te spel as *die basis van die heerskappy van sy liefdesryk op aarde:*

- God wil sy beeld van geregtigheid, liefde en vrede op die aarde laat uitstraal; God wil weerspieël word in die werklikheid van menselewens. Die geskape werklikheid is ook sy glorie. So word sy geregtigheid in die geskiedenis vervleg. God is nie alleen op mense met sy liefde ingestel nie, hy verwag ook iets *van* mense: hulle word geroep om sy werk te doen en sy geregtigheid te realiseer. Met hulle Godgegewe gawes en sy bekwaam-makende beeld in hulle, kan hulle *visualiseer* hoe die samelewing volgens sy geregtigheid ingerig behoort te word.

‘n Uiteers belangrike punt waarom die Godsryk vir 2 000 jaar onder-beklemtoon in die agtergrond was, is dat die teologie van die verbond, eintlik die genadeverbond van redding en versoening, beklemtoon en gehandhaaf is as die belangrikste aspekte van die evangelie. Die redding van die mens deur die versoening van die kruis en opstanding, asook die uitstorting van die Heilige Gees is in die teologie met betrekking tot die kerk en die sending feitlik uitsluitlik gehandhaaf. Die Godsryk is hoofsaaklik eskatologies beskou wat beteken dat dit eintlik gerealiseer sal word met die wederkoms van Christus. Die Godsryk is ook op aarde “geestelik” en “individualisties” verstaan en die kerk en sending het op die redding van die mense en die stigting van kerke klem gelê. Immanuel Kant het in sy filosofie die verskuiwing gemaak om die idee van die Godsryk in ‘n *etiese raamwerk* te plaas. Dit het die teologie van die 19e eeu ingrypend beïnvloed: “The only new thing in the Enlightenment was *the ethical understanding of the idea of the kingdom of God* that especially by way of Kant exerted a normative influence on modern Protestant theology” (Pannenberg, W 1998:34; emphasis added).

Van Ruler het ‘n fel reaksie teen die gedagte dat byvoorbeeld die genadeverbond en alles wat daarmee saamhang, die kruis, opstanding en die uitstorting van die Gees en die eskatologie die belangrikste aspekte van die evangelie behels:

“Maar deze kaders (raamwerke) zijn te krap (bekrompe). *Er is meer dan de genade. Er is meer dan het verbond. Er is meer dan de heilshandelen van God. ER IS VÓÓR ALLES ZIJN RIJKSHANDELEN... HET GAAT IN ALLES OM DE OPRICHTING, EVENTUEEL OM HET HERSTEL, VAN HET RIJK VAN GOD...OM DE VORMING VAN DEZE WERKLIKHEID TOT ZIJN RYK...IN DE EERSTE PLAATS DAT HET NIET GAAT OM HET VERBOND. HET BLIJFT GAAN OM HET RIJK, OPGERICHT ONDER ALLE VOLKEREN. Het verbond met Israel is tot dit doel het middel. Men zet werkelijk alles op z’n kop...* (Van Ruler 1972:42, 43; beklemtoning bygevoeg; betekenis tussen hakies bygevoeg).

Dit is egter tragies dat die verbondsteologie, die evangelie van verlossing, prioriteit kry bo die teologie van die Godsryk, bo die evangelie van die Godsryk. Een van die belangrikste redes waarom die Godsryk nie op die voorgrond as die sentrum van die evangelie gehandhaaf word nie, is dat die evangelie van verlossing, die vergewing van sonde, die sekerheid van saligheid en redding van “siele” as die belangrikste van die evangelie beskou is.

Die Godsryk sluit egter die kruis, opstanding en uitstorting van die Heilige Gees in en gaan oor die mens en die skepping in hulle nood, – ten diepste gaan dit om die bevryding en herstel van die mens as mens en as God se beeldraer, en die aarde as sy skepping in heerlijkheid. Hier is God se eer op die spel: *Dit kan nie ontken word nie dat die beklemtoning van die mens se redding, ten koste van God se eer in sy heerskappy, 'n selfsugtige, antroposentriese selfsentring is.*

Of gaan dit nie dan eintlik om die redding van die mens wat veilig gestel moet word om “hemel toe” te gaan nie? Die Godsryk gaan ook oor die “versoening van alle dinge”, ook die mens en die skepping van die kosmos, waarin God sentraal as liefdehebbende Heerser regeer – Hy word alleen as God vereer en verheerlik. Die enigste Redder van die wereld is Jesus Christus in wie God hom openbaar het - *NIEMAND KOM NA DIE VADER BEHALWE DEUR MY NIE, het Jesus gesê.* Dit moet alleen tot sy eer wees om die noodlydende, die verlorene, die verminkte, die verarmde en die ontmensde mens te bevry en tot sy status as “menslike” mens te herstel wat weer trots op homself in sy integriteit is en in diens van God kan staan hier in die wêreld...

- Charismatiese toeloë beklemtoon die Godsryk teenoor die godsdienste.
Dit is treffend dat hedendaagse Charismatiese en vernuwingssteologie die

teenstelling tussen die “evangelie van redding” en die “evangelie van die Godsryk” skerp teenoor mekaar begin stel het: Dis voorwaar ‘n nuwe ontwikkeling. Die volgende is ‘n paar voorbeelde:

Miles Munroe beskryf die Godsryk in die volgende terme: “A kingdom is the governing influence of a king over a territory, impacting it with his personal will, purpose, and intent, producing a culture, values, morals, and lifestyle that reflect the king’s desires and nature for his citizens” (2006: 18, 19).

Hy beweer dat die grootste opponent van die Godsryk “godsdienst” is:

“RELIGION VERSUS KINGDOM

The power of religion lies in its ability to serve as a substitute for the Kingdom and thus hinder mankind from pursuing the genuine answer to his dilemma. My study of the nature of religion and how it impacts the process of man’s search for the Kingdom uncovered several significant truths:

RELIGION preoccupies man;	Until he finds the KINGDOM.
RELIGION is what man does;	Until he finds the KINGDOM.
RELIGION prepares man to leave earth;	The KINGDOM empowers man to dominate earth.
RELIGION focuses on heaven;	The KINGDOM focuses on earth.
RELIGION is reaching up to God;	The KINGDOM is God coming down to man/woman (“woman” added).
RELIGION wants to escape earth;	The KINGDOM impacts, influences and changes the earth.
RELIGION seeks to take earth to heaven;	The KINGDOM seeks to bring heaven to earth (Munro, M 2006:18, 19; emphasis added).”

“Genuine Christianity is more than a relationship with Jesus, as expressed in personal piety, church attendance, Bible study, and works of charity. *It is more than discipleship*, more than believing a system of doctrines about God. *Genuine Christianity is a way of seeing and comprehending all reality. It is a worldview*” (Colson, C 1999:15; emphasis added).

Os Hillman toon aan dat Jesus se klem in die Godsryk méér as redding is:

“THE GOSPEL OF SALVATION   THE GOSPEL OF THE KINGDOM

Focus: Salvation/evangelism	-	Taking dominion.
Eternal, heavenly focus	-	Social, earthly, secular.
Addresses only the soul	-	Addresses soul <i>and</i> body.
‘Rapture, escape’ mentality-		‘Posses the land’ mentality.
Sacred vs. secular-dualism-		Impacts all aspects of society.
Goal: Transaction,		
‘win the next soul’-		Goal: ‘Influence through
		Godly leadership, active faith’. (2013:2).

Geraadpleegde werke vir bogenoemde hoofstuk is die volgende wat geïnterpreteer, vertolk en verklaar is:

Acemoglu, D & Robinson, J A	2012	<i>Why Nations fail. The origins of power, prosperity and poverty</i>). Great Britain: Clays, Bungay, Suffolk Publishers.
Cheuk, M	2013	Sermon on 2 June 2013 in the University Baptist Church. Internet: 05/2017.
Colson, C	1999	<i>How shall we then live?</i> Illinois, USA: Tyndall House Publishers.
Hillman, O	2017	<i>The Joseph calling. Six stages to discover, navigate and fulfil your purpose</i> . New York: Broadstreet Publishing Group..
Munro, M	2006	<i>Kingdom principles. Preparing for Kingdom experience and expansion</i> . Schippenburg, USA: Destiny Image Publications.
Pannenberg, W	1975	<i>Theology and the Kingdom of God</i> . Philadelphia, USA: Westminster Press.
Pannenberg, W.	1993	<i>Systematic Theology (3)</i> . Grand Rapids: Eerdmans.
Treat, J R	2012	<i>Crown of thorns: Interweaving Atonement and Kingdom in</i>

- biblical and Systematic Theology*. Doctoral thesis in philosophy. Illinois, USA: Wheaton College Press.
- Van Ruler, A A   1965   *Reformatorsche opmerkingen in de ontmoeting met Rome. (Reformed Remarks on the Meeting with Rome)*. Hilversum: Paul Brand Drukkerij.
- Verkuyl, J   1979   “The Kingdom of God as the goal of the *missio Dei*,” in *The International Review of Mission*, p. 168 – 177. Extracted from: *Contemporary Missiology*. Internet 07/2019.

HOOFSTUK 5

DIE PROBLEEM VAN DIE ESKATOLOGIE TEENOR DIE GODSRYK

Die klem van die teologie in die afgelope eeu het tot vandag toe verskuif na die eskatologie. Eskatologie beteken teologies, die laaste gebeure. Die begrip “eskatologie” beteken in Grieks, *eschatos*, die laaste, (of toegepas, die laaste dinge), asook, *logos*, redevoering of diskoers; dit beteken teologies ‘n redevoering oor die laaste dinge en die uiteindelijke doel van God met die mens en die wêreld; die *eschatos* is ook op “God” of “Christus” toegepas; dit gaan basies oor die wederkoms, die opstanding en die lewe hierna.

Die misverstand is dat die eskatologie oor die laaste gebeure aan die einde gaan, maar dit moet *nou ook* die klem in ons lewens, teologie en denke kry; *dit moet eintlik nou reeds oor die die begin van die vervulling van die Godsryk gaan – die Godsryk is nou die omhulsel van die eskatologie in sy holistiese vervulling deur Christus, waar die Godsryk ten volle deur hom gekom het en wat voortgaan tot en met die volgende bedeling, in sy finaliteit sonder ophou.*

Die regstelling van die misverstand oor die eskatologie:

die Godsryk het omvattend aangebreek:

nie in die hede of die toekoms nie,

nie in die hemel of op die aarde nie,

nie in die individu of gemeenskap nie,

nie in die gees of die liggaam nie,

MAAR GEHEEL EN AL HOLISTIES IN CHRISTUS.

Die probleem is nie net dat die eskatologie teenoor die Godsryk gestel word nie, maar dat die eskatologie die plek van die ryk inneem en die heerskappy van God deur

Christus onder-beklemtoon word en op die agtergrond geskuif word. Weer eens, net soos die kruis, opstanding, die koms van die Heilige Gees en die verbond *is die eskatologie die middel tot die doel en NIE DIE DOEL IN SIGSELF NIE – DIE GODSRYK IS DIE DOELWIT*, nie net van die geskiedenis nie, maar ook van die “laaste dinge”, vir altyd sonder ophou met die vernuwing of herskepping van die mens, die aarde en die hemel.

Die Godsryk is die hart en uiteindelijke doelwit van die evangelie:

As dit gesê is, bly die lastige vraag steeds onbeantwoord: Waarom was die Christene nog altyd traag om die Godsryk as die belangrikste van die evangelie te beklemtoon en uit te bou?

Waar dit wel deur die loop van die geskiedenis gebeur het, soos byvoorbeeld, in die twintiger en dertiger jare in die twintigste eeu in London, het dit baie geestelike seëninge tot gevolg gehad. Aan hierdie dringende vraag moet aandag geskenk word:

- Komtemporêre literêre analise van die tekste oor die Godsryk bring ‘n nuwe werklikheid van die ryk van God na vore

Die literêre analise van Bybeltekste was een van die mees uitstaande teologiese ontwikkelings in die afgelope veertig jaar. Dit het gebeur, omdat die navorsers buitekant die paradigma of model van die histories-kritiese metode begin werk het. Dit was onvermydelik dat hulle ‘n verskeidenheid literêre, metodologiese en teologiese benaderings begin konfronteer het. Met die fokus op die tekste as “artefakte”, of literêre produkte, en postmoderne literêre teorieë besit Nuwe Testamentiese navorsers ‘n oorvloed handige benaderings om na die antieke tekste te kyk.

Benaderings wissel van strukturalisme tot dekonstruksie, van narratiewe kritiek tot ‘n kritiese lesersreaksie, van redaksionele kritiek tot retoriese kritiek, *asook “speechaction theory”, of spraak-aksie teorie (eie vertaling) , en vele meer. Hierdie metodiese toepassing van ondersoek het tot stand gekom deurdat die diakroniese benadering verskuif het na die sinkroniese fokus op tekste. Afstand is gedoen van die ontdekking van die pre-historiese van tekste (diakronies), en op die historiese (sinkroniese) aspekte van tekste is gefokus (vgl. J E Botha 2011:485).*

Hierdie ontwikkeling het drie belangrike aspekte van die literêre verstaan van tekste na vore gebring:

- ‘n Literêre verstaan van tekste is ‘n holistiese siening van ‘n teks, as sou dit iets doelbewus uitdruk, of ‘n direkte voorneme inhoud; asook dat dit ‘n alomvattende doelwit en plan in sy geheel bevat. Die teks word dan nie meer in terme van kleiner segmente wat uit voorafopgestelde bronne saamgestel is, verstaan nie, maar word beskou as ‘n kohorente of saambindende geheel, waar die betekenis in die verhouding van die gedeeltes tot die geheel gevind word.

- Betekenis van tekste word nie langer verstaan *as vasgestel om deur die teks en skrywer alleenlik aangebied te word nie. ‘n Konstruktiewe rol van die leser het ook nou na vore getree (vgl. Tovey 1997:21). “...meaning is conceived as the outcome of a creative interchange between the author of a text and its readers...” (idem. 1997:22).*

- Vir talle kritici het die fokus op antieke en sosiale aspekte verflou en selfs onbelangrik geword. Die fokus op die tekste self het so toegeneem dat historiese kritiese oorwegings feitlik weggeval het.

- *Die hart van die saak is dat daar meer en meer besef is dat taal en woorde nie maar net neutrale draers van betekenis is nie, maar in werklikheid 'n ingrypende effek op die praktyk het en dat mense inderdaad die werklikheid beïnvloed en met woorde verander, of met tekste wat Jesus se woorde weergee.*

Ons het in 'n wêreld groot geword waar taal as 'n objektiewe beskrywing beskou is, hoofsaaklik van feite waarvan ons moes kennisneem. Dit is die *valse positivistiese of modernistiese benadering wat objektief teenoor ons bly staan* het en ons moes dan besluit wat om met die taal te maak. *Ons het nie besef dat taal vanselfsprekend 'n positiewe effek op ons het en 'n omvattende aanspraak op ons lewe maak nie.*

Die taal-aksie uiteensetting besit 'n wegbeweeg van die modernistiese, objektiewe beskouing van taal; dit het die positivistiese of objektiewe beskouing oorwin. As Christus dan sy woordelike appel rig - *jaag in die eerste plek die ryk van God en sy geregtigheid na* - kom daar 'n emosionele, verstandelike en 'n omvattende, onontwykbare appél tot ons, wat ons nie kan ignoreer nie. Daar moet 'n reaksie kom, positief of negatief. Dit gryp ons lewe omvattend aan en die taal doen iets prakties in ons lewe, òf om te gehoorsaam, òf om nee te sê.

- Bybelse tekste is nog belangriker as ons die wese van Skriftekste in gedagte hou: hierdie tekste was nie maar bedoel om literêre produkte te wees nie, want dit is pragmaties geskep in 'n werklike situasie van die lewe met die oog daarop om te oortuig, om gesindhede te verander, om mense te oorreed om omstandighede te verander en op bepaalde maniere op te tree. Die klem val ook op die uitvoerende en prestasie-aspekte van taal – *die taal-aksie paradigma of model.*

Die spraak-aksie teorie moet egter gesien en gebruik word vir wat dit is, en wat dit kan bydra tot die analise as geheel van 'n bepaalde teks. Dit is 'n bepaalde en belangrike aspek van eksegeese, of die uitleg van tekste. Die leser moet hierdeur oplet

na wat die outeur sê, dit is die inhoud van die proposisie van die gesprek, maar meer nog, ook wat die lesers doen, deur wat gesê word (vgl. Tovey 1997:70; Botha 2009:487). “Thus, the sayings of Jesus have the inherent linguistic power to bring to expression the reality to which they point and they can help to shape one’s attitude. In fact, language events create both new worlds and the possibility of a changed existence (Cho, A 2015:16; emphasis added).

- In die studie word die taal en tekste van die ryk van God vanuit die taal-aksie, performatiewe of uitvoerende benadering aangepak en verklaar. Dit bou ‘n onomstootlike brug tussen teks en praxis wat eintlik ook die klem in die hele Skrif, Ou- en Nuwe testament, is: “Woord” in die Hebreeus beteken in werklikheid woordgebeure. ‘n Voorbeeld is dat die woord *dabar* (Hebreeus), “woord” of “objek” beteken; daarom is dit òf *om te praat*, òf dat taal ‘n voorwerp in the Ou Testemant is, òf albei, bv. God het gesê, laat daar lig wees, en daar was lig. Die begrip “woord“ kom veral in the Ou Testament, maar ook in die nuwe Testament in verskillende kontekste voor, *wat in besonder “woord-gebeure” beteken.*

Dabar-Yahweh is een van die weinige dominante Hebreeuse name of titels van God in die Bybel, maar wat nie dikwels as sodanig beskou word nie. Die naam word eers in Genesis 15 gebruik waar die woord van God in ‘n visioen na Abraham toe gekom en tot hom gespreek het. God het van toe af op baie maniere met die mens *gepraat*: “In die verlede het God baie keer en op baie maniere met ons voorvaders gepraat deur die profete, maar nou, in hierdie laaste dae het Hy met ons gepraat deur die Seun” (Hebr. 1:1). Die woord van God het ‘n beslissende rol in die Nuwe Testament gespeel toe “die woord vlees” in Jesus Christus geword het – toe is *dabar* in die Grieks met *logos* vertaal – *dabar* en *logos* beteken basies dieselfde: Dit besit ‘n dubbele betekenis; dit dui op ‘n gesproke woord, *asook ‘n bepaalde aksie*. Die sprekende Christus se woord,

jaag die koninkryk na..., beteken 'n kragtige praktiese uitspraak, sowel as om tot 'n kragtige aksie voorwaarts tot voltooiing oor te gaan. Dit is ook die vervulling van Jes. 55:11, "So sal *die woord* wat uit my mond kom, ook wees: dit sal nie onverrigter sake na my toe terugkeer nie, maar dit sal doen wat ek gedoen wil hê en *tot stand bring* *waarvoor ek dit gestuur het*" (klem bygevoeg).

- Moltmann word beskou as die persoon wat met sy teologie die ingrypende vir die eskatologie bewerkstellig het met sy boek oor die teologie van die hoop, wat op Bloch se Marxistiese klem op hoop, gebaseer was. Die sentrale betekenis van die eskatologie vir die lewe en boodskap van Jesus beskou hy as "...een van die belangrikste gebeurtenisse in die nuwere Protestantse teologie" (Moltmann, J 1969:195; vgl. J H van Wyk, 2015:214). Moltmann gaan sover as om te beweer dat dit die hart van die teologie is. Barth het egter al heelwat vroeër in die 20ste eeu sy beroemde uitspraak oor die Romeine-brief gemaak, "Christentum, das nicht ganz und gar und restlos Eschatologie ist, hat mit *Christus* ganz und gar und restlos nicht zu tun"; 'n aanhaling wat diep ingang in die teologiese denke gevind het (Polman, s. j.: 333; Wentsel, 1991:544; Pannenberg, 1993:531; vgl. J H van Wyk, 2003:11).

Dit moet egter onomstootlik duidelik wees, soos hierbo aangetoon dat die ryk van God die volledige teologie oorheers en alles bepaal, ook die eskatologie tot die einde van die tyd en vir altyd. *Geen ander deel van die evangelie, ook nie die eskatologie durf die teologie eensydig oorheers nie, maar die volledige evangelie word bepaal deur die Godsryk wat alles saamvat en rig, nou en vir altyd.*

HOOFSTUK 6

JESUS AS 'N "SEUN VAN SKANDE" EN SKANDSMET OP DIE SAMELEWING, WORD DIE KONING VAN DIE GODSRYK SAAM MET SY VADER

"O sacred head, now wounded,
With grief and *shame* bowed down;
Now scornfully surrounded
With thorns, thy only crown."

(Paul Gerhardt, Passion Chorale [1656].
Based on a twelfth-century Latin hymn; Emphasis added).

Om die navorsingsvraag, waarom die Christene en die kerke nog altyd traag was om die Godsryk as die belangrikste van die evangelie aan te dui, uit te brei en toe te pas, bly egter nog steeds ten diepste onbeantwoord. In hierdie hoofstuk word die lewe en omstandighede van Christus omvattend nagegaan, omdat daar ook heelwat na hom in die evangelies as *die koning van die Godsryk* verwys word.

Die vraag is, hoe kon hy as skandvlek-seun die Koning van die Godsryk saam met sy Vader word? Hoe kon hy met 'n beeld van 'n seun van skande in Israel so deur God sy Vader vereer word? *Was sy lewe, wat as skandelik en as 'n "uitvaagsel" beskou is, dan so aanstootlik dat die Christene nie die ryk van God as die belangrikste van die evangelie wou aanvaar nie?* Daarom word die "skand-seun" van God deeglik behandel om na te gaan wat dit werklik in die evangelie beteken.

Dit is terselfdertyd ook een van die hoogtepunte van die verhandeling omdat dit verrassende en skokkende "openbarings" ontbloot, en ingrypende vrae en antwoorde oor die kerk en die Christendom laat ontstaan, ook met betrekking tot die armes en die verworpenes.

Is die kerk met sy omgaan met die evangelie werklik met die eintlike boodskap van God aan die mensdom besig? Wat beteken dit vir die mens dat Jesus as "skandvlek"

van die samelewing in Israel verwerp is? Wat beteken dit vir die politieke en ekonomiese situasie van die mense vandag dat hierdie Seun van “skande” in werklikheid die Koning van die Godsryk saam met sy Vader geword het? *Hierdie navorsingsvrae en -antwoorde is uiters belangrik vir die teologie en die samelewing vandag.*

Navorsers het oortuigend aangedui dat die historiese Jesus nie ‘n aanvaarbare lid van die “huis van Israel” was nie as gevolg van die onortodokse en “verwerplike” omstandighede van sy geboorte. Daar was sewe kategorieë van Israelse mans wat volgens hulle geboorte en omstandighede as verwerplikes geklassifiseer was: priesters, Leviete, asook volbloed Israelies wat uit drie kategorieë bestaan het: “onwettige” kinders van priesters – kinders van priesters wat vroue getrou het wat nie aanvaarbaar was nie – en proseliete wat die vierde groep uitmaak. Die vyfde groep het uit buite-egtelike en vaderlose kinders bestaan, asook die manlike kinders wat deur ingrype van hulle geslagsdele verander is. Die sesde groep het die mans ingesluit wat “ontman” gebore was, manlike kinders wat met misvormde geslagsdele gebore is, asook dubbelslagtige “mans”. Die sewende groep het uit nie-Israelse mans bestaan wat “onsuiwer” en buite die verbond gebore is en wat gevolglik geen sosiale verhouding met Israel gehad het nie.

Sommige aanvaar dat Jesus deel van die vyfde groep van buite-egtelike kinders was. Jesus pas in die vyfde groep in, omdat sy beeld die van ‘n “vaderlose” houtwerker was, die kind van die ongetroude Maria, wat in ‘n gespanne verhouding met sy dorpie se mense was, omdat daar ‘n stigma aan hom gekleef het. Baie van sy vroulike voorsate was ook vol skande. As dit waar was, was Jesus sonder ‘n behoorlike verbondsverhouding gebore. Volgens hierdie oortuiging van die tempelpriesters kon hy nie vergaderings van die huis van die Here bywoon nie.

Dis nie nodig om hier op die “maagdelike geboorte” van Jesus in te gaan nie, *omdat dit gaan om sy beeld in die Israelse samelewing, en nie oor die “feite” van sy geboorte en lewe nie.* Dit was die siening van die mense wat hier getel het, asook die skandvlek-beeld wat aan Jesus gekleef het.

“Eer en skande” was en is steeds bepalende faktore van die Meditireense rasse rondom die Middellandse See waarvan Israel deel was. Josef, Jesus se “vader”, was nie ‘n faktor in die oorsprong van die evangelies nie – Thomas, Q, Paulus en Markus. Die latere evangelies van Mattheus en Lukas maak veel van die Goddelike maagdelike geboorte van Jesus. Markus, die vroegste evangelie, verwys slegs na Jesus as die seun van Maria (Markus 6:3) en Josef word hoegenaamd nie genoem nie. Mattheus en Lukas verwys slegs terloops na Jesus as Josef se “seun”. Die latere tradisies is daarop ingestel om na die Goddelike herkoms van Jesus te verwys (Johannes 1 en Hebreers 1). Die “feitelike” herkoms van Jesus word slegs “teologies” aangeraak, wat die verhandeling ook later gaan doen en *toepas op die kerk, die samelewing, die politiek en die ekonomie.* Daar word nie hier op ‘n kritiese manier oor Jesus se herkoms geskryf nie, *omdat dit hier gaan oor sy beeld in die samelewing wat eintlik sy lewe bepaal het.*

Uit die verhaal van skande wat Jesus as uitvaagsel van die samelewing beskou het, kan ons eintlik Jesus se radikale kontra-kulturele lewe en werk laat waardeer, asook die lyding en isolasie wat sy oortuigings, leringe en keuses hom veroorsaak het. *Christus is gebore in ‘n kultuur van oneer en skande waar die man afhanklik was van die waargenome seksuele reinheid van sy moeder, asook van ander vroue in sy familie en voorgeslag.* Die Bybelse getuienis was dat Jesus afkomstig was van ‘n lys vroue waaruit sy voorsate gebore is, wat deur skandelige gedrag geboorte aan sy voorsate geskenk het. Ook was sy moeder ongetroud en het sy saam met Josef gewoon.

Hier word net ‘n paar vroue in sy geslagslyn met hul onsedelike gedrag genoem:

Tamar was die uitheemse vrou van Juda se oudste seuns Er en Onan, wat die een na die ander 'n baba by haar verwek het, maar wat gesterf het, voor die babas gebore was. Toe Juda weier om sy derde seun toe te laat om met Tamar te trou, het sy hom bedrieg en soos 'n straatvrou haar vermom en by hom geslaap. Uit hierdie “verhouding” is twee seuns Perez en Zerah gebore (Gen. 38:6, 11, 13-30). Perez was 'n direkte voorsaak van David en Jesus (Rut 4:12, Matt. 1:3).

Die prostituut Ragab, ook 'n vreemdeling en verraaier van haar eie mense, wat in Jerigo gewoon het en wat deur Joshua as leier van die Israeliete met haar ondersteuning verower is, is met Salmon getroud (Joshua 2:2:1-21, 6:25); ook 'n direkte voorsaak van Dawid en Jesus (Matt. 1:5).

Rut, die Moabiet, wat uit nood vir haar en haar geliefde skoonmoeder, Naomi, wou sorg, het haar vir Boas aangebied (seun van Rahab en Salmon). Sy het toe die moeder van Obed geword. Obed het die vader van Jesse geword wat die vader van Dawid was, die voorsaak van Jesus (Mat. 1:5).

Batseba, wie se verhouding met Dawid skandelik was, omdat sy deur Dawid oorrompel is met 'n buite-egtelike verhouding, samesweerdery en moord van haar eintlike man, was ook een van Jesus se voorsate. God het hulle gestraf met die dood van hulle eersgeborene. *Dié gebeure was egter die oorsaak van Dawid se val, belydenis én redding* wat geïnterpreteer, vertolk en verklaar is:

Salomo, die volgende seun van Dawid en Batseba was 'n voorsaak van Jesus.

Jesus is uiteindelik in 'n stal saam met die diere gebore – dit het ook sy latere lewe gekenmerk dat hy nie deur “sy mense” aanvaar is nie. Jesus se lewe en sy aardse

bediening was so “onreëlmstig” dat hy, volgens Markus, die vroegste en moontlik die mees historiese evangelie, deur sy familie kom haal is, omdat die mense gesê het dat hy “abnormaal” geword het of “van sy kop af” was (Mark. 3:21). Jesus het op ‘n stadium gesê dat hy geen plek gehad het om sy hoof neer te lê nie (Matt. 8:20). Sy bediening het dikwels gepaard gegaan met verwerping en vernedering. Dit was die *sine qua non* van ‘n lewe van skande. Johannes het in die eerste hoofstuk van sy evangelie gesê dat Hy na sy eie mense gekom het, maar sy eie mense het hom nie aangeneem nie. Die Jode het oor die algemeen nie ‘n enkellopende persoon wat selibaat geleef het, as heilig en eervol beskou nie, al het hy as profeet opgetree.

Die merkwaardige van Jesus was dat hy die onteerdes opgesoek het en saam met onrein mense geëet het: prostitute, belastinggaardes, waarop neergesien is, melaatses, mense wat met demone besete was, Samaritane en “heidene”. “Jesus was verag en deur die mense verwerp; ‘n man van lyding wat pyn geken het.” Hy was deur die mense verstoot; “...iemand vir wie mense die gesig wegdraai” (Jes. 53:2-10).

Skande is nie ‘n onderwerp waaroor mense graag praat nie. Daar is ‘n betekenis van skaamte, wat aan skande verwant is, wat selfs skaamte veroorsaak as jy net daaroor praat. Oor die algemeen is skande en skaamte ‘n omvattende verskynsel en word veroorsaak deur mense se lewens wat gebroke is, wat sonde in die geheim pleeg en dit probeer wegsteek, wat met moeilike omstandighede grootgeword het en diep innerlik minderwaardig voel. In Suid-Afrika is die verhaal van die historiese neerhaling van swart mense deur blankes ‘n groot oorsaak van skaamte en skande.

As ‘n mens berading met gebroke mense gedoen het, besef jy hoe veel mense diep verskeurd is en selfs kwesbaar bly, al word hulle probleme opgelos. Die skrywer het

dikwels beweer dat elke mens eintlik berading benodig – ‘n rede daarvoor is dat almal gesondig het en dat hulle “die heerlikheid van God” verloor het.

Die eintlike belangrike vraag en antwoord in verband met *skande en skuld* is die volgende:

Wat is die teologiese verskil in die evangelie tussen skuld en skande? Die vraag en antwoord is uiters belangrik, omdat die evangelie se betekenis en belangrikheid daarvoor gaan. As ‘n mens die twee in diepte vergelyk, word dit duideliker waarom die evangelie eintlik gaan:

Die geheim van skaamte en skande kan help dat ‘n mens baie van jouself leer.

Gewoonlik moet ‘n mens skaamte en skande van skuld onderskei:

Die raamwerk van skuld:

Dit is betrokkenheid van ‘n mens met elke aparte, diskrete verkeerde daad en optrede; dit is om die morele wet, die staatswette of Goddelike wil en wette te oortree. Skuld is wanneer jy besef jy het iets verkeerd sleggedoen. Dit is gefokus op jou aksie – jy het iets verkeerd en sleggedoen.

Die raamwerk van skande:

Skande het ‘n invloed op die algehele self. Jou status as egte mens is op die spel.

Skande beteken om as kwaliteitsmens te kort te skiet; daar is ‘n gevoel van gebrokenheid in jou diepste wese. ‘n Mislukking om ideale te bereik, oorheers jou lewe. Skande is op die self gefokus – jy ervaar dat jy “sleg” is. Skande en skaamte is onaangename selfbewuste emosies; dit is ‘n negatiewe evaluasie van die self, onttrekkingsmotivering en gevoelens van verleentheid. Dit laat jou ervaar dat jy ontbloot is en dat jy mense wantrou; dit laat by jou ‘n gevoel van magteloosheid en betekenisloosheid.

Skande en skaamte laat jou 'n negatiewe gevoel sonder waardigheid ervaar, maar soms help dit jou om 'n doel, al is dit 'n slegte een, te bereik. Skande is 'n diskrete morele of sosiale emosie wat mense hulle negatiewe optrede laat wegsteek of dit ontken, of selfs goedkeur. Skande is 'n disfunksionele emosie vir die individu, maar tog soms funksioneel, al is dit negatief in 'n groepsverband. Skaamte kan ook beskryf word as 'n onaangename selfbewuste negatiewe evaluasie. Skande is 'n onaangename selfbewuste gevoel. Dit is 'n pynlike emosie wat gekarakteriseer word as 'n vergelyking van die eie handeling met die waardes en standarde van die diepste self. Dit kan egter ook kom van 'n vergelyking van die eie toestand met die ideale standarde van die sosiale konteks. Skaamte kan egter ook nederheid teenoor ander daarop nahou.

Wanneer mense skande ervaar, is hulle fokus op die evaluasie van hulle identiteit of hulleself. Skande is selfpynigende erkenning van iets wat ten diepste verkeerd gegaan het. Dit hang saam met 'n bewustelike tekortkoming – jy besef daar is iets ingrypends met jou verkeerd. Wanneer mense met skande in hulle lewe rondloop, voel hulle dat hulle hele lewe waardeloos, magteloos en “klein” is. As hulle blootgestel is aan 'n gehoor, eg of volgens hulle eie verbeelding, ervaar hulle gewoonlik dat die self waardeloos is. Gebroke mense met skandvlekke is feitlik in elke situasie van hulle “verwerping” bewus. Dit voel vir mense met skande dat hulle eintlik gebroke mense is.

Die sleutelemosie van alle soorte skande is veragting en minagting. Die twee vlakke van die bewussyn waar die neerhaling verskyn, is 'n bewussyn van die self as sleg én die self as onwaardig of ontoereikend.

Die erkenning van skande is gewoonlik in 'n situasie van verleentheid, onttering en onbekwaamheid; die reaksie daarop by jou is gewoonlik verdriet, of om jouself te vererg.

Die rede waarom deeglik op skande en skaamte ingegaan is, is omdat die persoon wat van sy skuld onslae geraak het, soos byvoorbeeld, deur vergifnis, *nog erg gebroke met 'n skandelas*, verskeurd kan rondloop. Daarom is dit genoem dat 'n mens dit met berading agterkom dat skuld vergewe kan word en dat dit dan verby is, maar die probleem bly gewoonlik nog dat iemand daarna steeds gebrokenheid kan ervaar, omdat hy/sy diep binne verskeurd is.

Die evangeliese antwoord op hierdie twee toestande van *sondeskuld* en *sondeskande* is dat die mens *vergewe en bevry kan word van sondeskuld deur die bloed van Christus*, maar die gebroke mens met 'skandelas moet van *verskeurdheid geheel word deur die Heilige Gees wat jou wederbaar* (Joh. 3) – deur geloof in Christus as Verlosser (2 Kor. 5:17) en die werking van die Gees word die mens geheel en al nuut – “...kyk alles het nuut geword”. 'n Gebroke mens moet deur die Heilige Gees en die versoening van Christus getransformeer word.

Die vraag is natuurlik, waar kom die gebrokenheid van die “skuldige mens” vandaan: Oorspronklik is die mens wonderlik na die beeld van God geskape in reinheid en heiligheid; *dit was deur die sonde in die mens se lewe dat hy die beeld van God verloor het. “Almal het gesondig, en het nie deel aan die heerlikheid van God nie...”* (Rom. 3:23). *“Almal is Godloos en sleg...”* (Jes. 9:16). Die probleem van die mens is dan nie net dae wat verkeerd en sondig is nie, *die mens se lewe is verkeerd*. Êrens het Oswald Chambers gesê: “The problem of humanity is not only that deeds are wrong, the human being is wrong.” Daarom is dit net deur wedergeboorte van die

Heilige Gees en geloof in Jesus Christus as Verlosser dat die mens van sy skuld las én skandelas bevry word en 'n mens, 'n heel mens, 'n nuutgemaakte en egte mens word.

Jesus het as skandseun aan die kruis nakend gehang met die skande en skuld las van die mensdom wat hom verneder en gepynig het. So het Hy buite Jesuralem gesterwe en is begrawe. God, sy Vader, het egter *sy duur offer van die mense se skuld las én skandelas aanvaar* en *hom geëer deur sy opstanding uit die dood as 'n nuwe mens.* Die ryk van God het ook deur Jesus op die aarde aangebreek.

Die vroeë Christene het geaarsel om hierdie Jesus, wat deur Israel as skandseun en uitvaagsel gebrandmerk was en deur wie die ryk van die Vader ook op aarde gekom het, as Koning van God se ryk saam met sy Vader te aanvaar. *Die ryk van God met Jesus Christus as gesamentlike Koning het gevolglik op die agtergrond gebly.* Later moes Paulus alles in sy vermoë doen om die gemeente in Tessalonika en die Efesegemeente te oortuig van Christus se Koninskap (Hand. 17:6 & 7; 19:8-10).

Ons kan nie met Jill Mc Nisch (2004), of met van Deborah Deusen Hunsinger (1995) saamstem nie: Mc Nisch skryf sos volg: *“...van Deusen Hunsinger and I differ in that I believe the Christ event is about our redemption from shame rather than being about atonement for sin”* (2004:193). *Ons glo egter dat Christus die sondelas én die skuld las (“shame”) vir ons aan die kruis gedra het en ons deur sy offer getransformeer en bevry het.* Daarom deel ons as gelowiges die eer en waardigheid wat die Vader aan Jesus verleen het. *“Almal het gesondig, en het nie deel aan die heerlikheid van God nie, maar hulle word, sonder dat hulle dit verdien op grond van sy genade vrygespreek vanweë die verlossing deur Jesus Christus. Hom het God gegee as offerande wat deur sy bloed versoening bewerk het vir dié wat glo* (Rom. 3:23, 24).

Gevolgtlik, kan ons die “skandelas” en die sondelas, “skuldlas”, as paradoks van die kruis naas mekaar gelykwaardig en holisties aanvaar. Dit word vervolgens uiteengesit vanuit die navorsingsvraag, is die kerk en die Christene gereed om die kruis en die werk van Christus op die vergifnis van sonde en versoening toe te pas, asook gelyktydig op die skandelas van die mens wat onder andere, gepaard gaan met die transformasie van die mens, en die beeld van God wat in wedergeboorte in die mens herstel word?

DIE PARADOKS VAN DIE SKANDELAS ÉN SKULDLAS WAT DEUR CHRISTUS VERSOEN IS, ÉN DIE MENS GETRANSFORMEER HET

All mense het gesondig en dit ontbreek hulle aan die heerlikheid van God (Rom. 3:23). Dit beteken dat die mens deur God geskape is na sy beeld en heerlikheid, maar hulle het gesondig, dit wil sê, hulle het nie die wil van God uitgevoer nie. Sonde is eenvoudig dat “elkeen sy eie pad loop”. Die wese van die sonde is dat ons nie meer ‘n verhouding met God het nie en dit plaas ‘n skuldlas op ons, *sowel as ‘n skandelas* – ons het verkeerde dinge gedoen, sowel as om as mens verskeurd te word as gevolg van die beeld van God wat in ons gebroke is. Christus sterf gevolglik om ons te red en te versoen, *sowel as om die beeld van God in ons te herstel en te transformeer*. Daarom moet ons wedergebore word. Wedergoorte het heiligmaking tot gevolg waarsonder niemand God sal sien nie. Hebreërs 12:14: *Beywer julle...vir ‘n heilige lewe, waarsonder niemand die Here sal sien nie*. Teologies is dit nie voldoende om in God en Christus te glo om versoen te word nie – *nee, daar moet ook heiligmaking in ons bewerk word deur die Heilige Gees*. Die Hebreër-brief waarsku in hoofstuk 12:2 dat sonder heiligmaking niemand God sal sien nie; en “Die vrug van die Gees is

liefde, vreugde, vrede, geduld, vriendelikheid, goeðhartigheid, getrouheid, nederigheid en selfbeheersing” (Gal. 5:22).

Mense is geheilig wanneer hulle lewe volgens God se plan en bestemming waartoe hy hulle roep, anders bly hulle gebroke deur hulle skande- of skuldlas. Die Griekse woord in die Bybel vir heiligmaking is *hagiasmos*. God is heilig (Jes. 6:3); God is apart, onderskeie en totaal anders. Hierdie unieke God roep die mens tot heiligmaking, om aan hom toegewy en gehoorsaam te wees. ‘n Ander woord vir ‘n heilige persoon is ‘n geheiligde of ‘n vroom mens, “*a saint*”. Almal wat Christus as Verlosser aangeneem het en hom volg, is geheiligde mense. Die teenoorgestelde van geheilig is profaan, sekulêr of op jouself aangewese met jou skandelas en jou beperkte horison. “In julle harte moet daar heilige eerbied wees vir Christus, die Here of Koning” (1 Petrus 3:16).

Uiteindelik kan die mens homself nie heilig maak nie – God heilig die mens deur die Gees en in die naam van Christus. Die Christelike geloof is egter nie passief nie en Paulus roep die gelowiges tot aktiewe vertroue en gehoorsaamheid: “Laat ons ons dan reinig van alles wat liggaam en gees verontreinig, en ons in gehoorsaamheid aan God volkome toewy (2 Kor. 7:1). Die sonde het mense nie net van God vervreem nie, maar ook gebroke gelaat en God se bestemming in hulleself laat misluk – *die mens leef gevolglik disfunksioneel met ‘n skandelas*. Die beeld van God is in die mens geskend, maar is nie heeltemal uitgewis nie, (vergelyk Kol.3:10, Jakobus 3:9, 10); God kan deur die Heilige Gees die mens deur bekering en geloof in Christus van sy skandelas en skuldlas bevry en transformeer.

Die mens is gemaak volgens die beeld van God en is die kroon en fokus van die skepping. Daarom is dit die wil van God dat hulle heilig moet lewe en hulle van onsedelikheid moet onthou (1 Thes. 4:3). Die mens is soos God in sy heerskappy as

opsigter oor die skepping aangestel. Deur die sonde het die mens egter inherent 'n *strukturele gebrokenheid* as gevolg van sy skande- en skuldlas ervaar.

Strukturele gebrokenheid is 'n basiese gebrek en verskeurdheid, verwardheid en doelloosheid by die mens; dit is nie maar net 'n onheilige probleem wat deur 'n swak poging tot toewyding veroorsaak is nie; dis wanorde sonder innerlike rustigheid. Die mens se sonde veroorsaak dat daar 'n inherente strukturele fatsoenering ontbreek wat doelloosheid tot gevolg het. In erge gevalle het 'n onbepaalde skande- en skuldlas geweld, moord, marteling, uitbuiting, feitlik onbepaalde seksuele wellus en ook selfmoord tot gevolg. Die wêreld het in die afgelope tyd, 30 tot 50 jaar, indrukwekkend tot so 'n mate verander dat 'n mens dit as uiters kommerwekkend kan beskryf – dit sal veral sielkundig asook teologies nagevors word.

Dit blyk dat bogenoemde uiteensetting rakende die gelowiges se verwrongenheid en gebrokenheid deur skande, die antwoord op die navorsingvraag is. Dit mag die antwoord gee waarom die kerk en die Christene nie die ryk van God help bou en op die aarde laat kom as prioriteit nie. Hulle opdrag is, jaag die koninkryk in die eerste plek na. Julle is die lig van die wêreld, maar as die lig onder 'n maatemmer verberg word, is daar duisternis, en julle is die sout van die aarde, maar as die sout laf geword het, waarvoor deug dit dan? Lig bring verheldering, bruikbaarheid en doelgerigtheid; sout bring krag en lewe om verrotting en bederf te keer. Die koms van die ryk van God in die samelewing is die antwoord van God op die mense en hulle samelewingsprobleme. Die ryk van God, die Vader, en Jesus, die Messias, word in die wereld en die samelewing gevestig deur God met die samewerking van die Christene, die navolgers van Christus in 'n geheiligde lewe.

Sonde en skuld is egter nie meer die grootste probleem vir die Weste nie en sommige professionele analitiese van diepte-psigologie beweer dat dit ook rondom skande en sy gevolge draai. In 2015 is 'n artikel gepubliseer wat beweer dat die omvattende probleme van die Westerse samelewing verskuif het van die “skuldprobleem” na die “skandeprobleem” – van die *standaard van reg en verkeerd, na die kwaliteit van die mens se lewe – hulle leef nie meer op die standaard van ‘n “goeie lewe” of kwaliteitslewe wat ten diepste en toegewyd omgee vir ander mense en die wêreld nie.*

Die morele standaard vir 'n mens se lewe as basis het verkrummel. Nou word die Westerse mens oor die algemeen gelei deur oppervlakkige, tiraniese giere of nukke, wat die waardigheid van die mens affekteer – dwelms, gruwelike geweldvolle films, geweldsmisbruik om probleme te probeer besweer, alkoholiese vergrype, seksuele uitspattighede en misbruike van dogters, kinders, en vroue, onder andere soos op groot skaal in die Roomse kerk na vore kom, mensehandel, ensovoorts. *Om ‘n egte morele, dienende mens te wees, is besig om te verdwyn.*

Dit is belangrik om die verhouding van die navorsing van diepte-psigologie of sielkunde met die teologie saam te handhaaf; dit is om 'n omvattende insig in die probleem te verkry. Daarom moet begin word om die verhouding van die twee akademiese velde na te gaan.

DIE VERHOUDING VAN TEOLOGIE EN PSIGOLOGIE IN VERBAND MET SKANDE- EN SONDESKULD

Om hierdie verhouding na te gaan, is dit eers belangrik om die verskil tussen skuld en sonde kortliks en duidelik uit te spel: sonde vind plaas wanneer 'n geïnternaliseerde morele grens van God se wil oorskry word, wat dan met vrees vir straf gepaard gaan;

dit is basies om te doen wat jy nie behoort te doen nie. *Sonde is gevolglik hoe 'n mens optree.*

Skande kom na vore wanneer ons 'n ideale aanvoeling of besef van onself met 'n standaard lewe nie kan bereik nie, en wat dan gepaard gaan met die vrees van uitsluiting of verwerping. Skande is gevolglik om nie te wees wat jy behoort te wees nie; dit is oor wie 'n persoon ten dieptste is. Om saam te vat: skuld van sonde is, "Ek is jammer, ek het 'n verkeerde daad gepleeg". Skande is, "Ek is jammer, ek is 'n verkeerde mens. Dit is dus die verskil tussen "verkeerde optrede", en "wie ek is"; straf teenoor verwerping; skuld teenoor skande.

Nasies kan ook beskryf word in kulturele terme, of hulle sosiale dinamiek en lewenshouding van skuld of skande wat ontstaan het: of die volk optree vanuit skuld of vanuit skande – Hitler en sy nazis is 'n voorbeeld van skande, want dit was die ergste graad van oortreding; skuld is waar nasies "foute" begaan het, maar wat nie "volledig onmenslik" was nie. Die vraag is of 'n volk optree vanuit 'n geïnternaliseerde of individualistiese morele kode, hul gewete – dit is skuld as hulle oortree en hulle word al hoe meer egosentries en individualisties met 'n sosiale houding en - verhouding. Aan die anderkant, of hulle *nie vanuit 'n eksterne of kollektiewe stel van sosiale toegewyde verwagtinge optree nie – dit is skande as hulle nie op standaard lewe nie*. Skande is 'n reaksie op God of ander mense se verwerping – hulle word nie sosiaal aanvaar nie. Skuld is 'n reaksie op geïnternaliseerde oortuiging van sonde of oortreding. Die belangrike aspek van die kulturele benadering is dat skuld en skande nie soseer twee emosies van 'n persoon soos in sielkunde is nie, maar twee tipes sosiale dinamiek en motivering. In 'n skuld-gemotiveerde kultuur is die bepalende faktor die individu; wat saak maak, is of ek besef ek het verkeerd gedoen. In 'n skande-gemotiveerde kultuur is die bepalende faktor die groep; as hulle dink ek is

verkeerd, skandalig, oonteer en verwerplik. Gevolglik is daar gepolariseerde waardes vir elke groepsdinamiek:

skuld/onskuld, skande/eer en selfs vrees vir skuld/mag by skande. In kultuur word die plek van eer/oneer prakties in ritueel, belonings en simbole bepaal. Dit word gewoonlik bepaal deur behoorlike houdings en optredes in die areas waar die drie toetse ooreen kom, naamlik outoriteit, geslagstatus en respek, (vergelyk Malina, B J. 2001, *The Social Gospel of Jesus. The Kingdom of God in Metitarranian Perspective*, “Introduction”.)

Oor die laaste meer of min 50 jaar is daar ‘n groterwordende erkenning dat die kontemporêre Bybelse interpretasie en Christelike teologie byna uitsluitlik van die Westerse, individualistiese skande-kultuur se siening afkomstig is (sonde/skande). *Die probleem is dat die Bybel nie ‘n alles-bepalende, oorheersende moderne skuldkulturele siening daarop nahou nie – dit behels ‘n antieke Midde-Oosterse en NabyOosterse siening van skande en oneer. Die Bybel behels nie ‘n individualistiese skuld dokument nie, maar ‘n kollektiewe skande kulturele dokument (vgl. Wu, 2018: geen bladsy nommers nie). As dit so is, dan is die Westerse sending en evangelisasie met die fokus op individuele redding en die kruis as straf vir individuele skuld sonder skande, ‘n waninterpretasie van die skande-basis in die Bybel (idem.). In die verband kan ons byvoorbeeld na Hebreërs 12:2 verwys: “Ter wille van die vreugde wat vir Hom (Jesus) in vooruitsig was, het Hy die kruis verduur sonder om vir die skande daarvan terug te deins, en Hy sit nou aan die regterkant van die troon van God” (Beklemtoning bygevoeg).*

Die navorsingsvraag in die Bybel bly dan nog, wat van die verwysings dat Jesus tog ook vir die sonde kom sterf het en dit vergewe het en nog vergewe. Ons kan nie daarvan wegkom dat die twee opvattinge albei langs mekaar in die Bybel voorkom nie, dat albei geldig is en dat *dit alleenlik paradoksaal langs mekaar as holisties*

gehandhaaf kan word. Neem byvoorbeeld Johannes die Doper se verwysing na Jesus wat Hy aanvaar het: “Daar is die Lam van God wat die *sonde* van die wêreld wegneem!” (Joh.1:29). Langsaan plaas ons Hebr. 12:2: Jesus het “...die kruis verduur sonder om vir die *skande* daarvan terug te deins...” (Beklemtoneing bygevoeg). Albei die sienings is geldig en kan gelykwaardig langs mekaar paradoksaal as sinvol holisties gehandhaaf word.

Die verhouding van die teologie met die diepte psigologie is ook belangrik vir die betekenis van die skuldlas en skandelas van die mens: Die teologie en die sielkunde het elk hulle eie onafhanklike velde van navorsing: Teologie is uniek, omdat dit die evangelie, die openbaring van God wat in die geskiedenis en Skrif bekend gemaak word, orden en uitleë; gevolglik staan dit soos ‘n paal bo water uit bo ander onafhanklike navorsingsvelde. Tog moet ons aanvaar dat die psigologie ook ‘n belangrike bydrae maak tot verryking van die onderwerp en daarom moet ons die twee wetenskappe op mekaar laat inwerk. Dit is ook so met ander wetenskappe, soos byvoorbeeld die hermeneutiek, wat ook ‘n belangrike bydrae vir die teologie maak. Gevolglik word ook in die studie belangrike opmerkings van die psigologie gemaak tot verryking van die onderwerp, veral met betrekking tot die skandelas van die mens omdat dit minder in die kerk deur die eeue bekend is. “...the masters of the devotional life and depth psychologists need each other” (Kelsey, 1997:13-14). Dit beteken egter nie dat die kerk sy boodskap in terme van die sielkunde verkondig nie, aangesien dit nie sy taak is nie – die evangelie-verkondiging is sy eerste en belangrikste prioriteit.

Daarby moet ook die opvattinge van diepte-psigologie nagegaan word:

...regardless of whether depth psychologists have maintained explicitly religious points of view, their ideas about the operation of the human psyche have often had profound religious, spiritual, and theological implications...God is always making all things new and perhaps most especially human understandings of who God is and how God acts in human history, and in the material world, in relationships between and among people, and in the human psyche...” (McNish, 2004:69; emphasis added).

The pastor who seeks to help a paranoid by sympathy alone or by offering only the consolation of prayer and religious assurance is not really feeding the hungry person or giving the cup of cold water. *Love requires intelligence in action...* Those who emphasize personal relationships and acceptance often forget the discipline and preparation which have gone into the experience of the counsellor or pastor who has developed the habits, insights and skills which open the way to fruitful personal meeting. *The Christian understanding of salvation, we conclude, requires a continuing dialogue between Christian believers and the sciences of man...* (Williams, D D, 1961:13; emphasis added).

“Sielkundige Bybelse kritiek” soos dit soms genoem word, voorsien ‘n nuwe hermeneutiese benadering vir die verstaan van die Skrif en daardeur verdiep en beklemtoon dit die godsdienstige betekenis van die menslike probleme. Sielkunde en teologie het gemeenskaplike wortels (volgens Kille, 2001, *Psychological Biblical criticism*). Professor Paul Tillich skryf dat die twee realiteite van psigologie en teologie nie netjies geskei word nie: “The relationship is not existing alongside each other; it is *a relationship of mutual interpenetration*” (1973:264; emphasis added).

Die navorsing moet egter hierdie verhouding ten diepste oor die ryk van God en sy gawes uitlê: Die doelwit van redding en bevryding van die mens gaan oor die finale onderwerp van die evangelie: Die eer en heerlikheid van God, soos ook in sy glorievolle ryk geopenbaar is – “*laat u Naam geheilig word*”, “*LAAT U RYK KOM*”, *laat u wil geskied op die aarde soos ook in die hemel*” (Matt.5). God se heerlikheid word in die skepping, verlossing en bevryding geopenbaar. Alles in die lewe gaan om die eer en heerlikheid van God en sy ryk: “...wat julle ook al doen, doen alles tot eer van God” (1 Kor 10:31).

Die begrip, die heerlikheid van God, is egter ‘n soort neutrale begrip wat gevul moet word met duidelike inhoud. Moses vra God in die woestyn, na die episode van die goue kalf wat Israel gemaak het en waar Israel byna deur God uitgewis is, “...*laat ek net u heerlikheid (“voortreflikheid”) sien...*” Hy vra dit om te verseker dat God nog

saam met hulle sal trek. God se verrassende antwoord was aangrypend en dit is ook die volledige inhoud van sy heerlijkheid wat geopenbaar word: “Ek sal my heerlijkheid voor jou laat verbykom en Ek sal die Naam, die Here, of Koning vir jou uitroep...” God het uiteindelik in ‘n wolk na Moses gekom omdat Hy gesê het dat niemand God kan sien en bly lewe nie. “Die Here het toe by Moses kom staan en die Naam ‘die Here’ uitgeroep.” “Here” beteken ook Heerser of Koning van sy alomvattende ryk. Die inhoud van God se heerlijkheid kom toe na vore: “*Ek, die Here, is die...genadige God...vol liefde en trou*” (Eks. 33:19-22; 34:5-6; beklemtoning bygevoeg). Hy is *genadig, wat uniek is*, vol liefde en trou, wat alles gee vir die welstand van die mens tot die dood toe aan die kruis, en *wat getrou bly aan sy geregtigheid, wat die mens wat aan Hom behoort, ook in die eerste plek moet najaag saam met Sy ryk.*

Die doel van die skepping, en in besonder van die mens, is *om die eer van God te ontvang, te weerspieël en terug te gee in diens aan Hom.* Jonathan Edwards het die eer van God vergelyk met ‘n geweldige skerp lig, soos byvoorbeeld, die son, wat sy lig uitstraal op die skepping en in besonder op die mens, soos op ‘n spieël, wat dit weerkaats. God in sy heerlijkheid is die skerp lig wat sy gawes uitstraal, in besonder op die mens, wat dit dan weer teruggee aan God en, aan die ander kant, ook sy gawes uitdeel aan die ganse menslike geslag, onder andere deur die sending; so word die goeie gawes van God aan die mense uitgedeel en die hele skepping word vol van sy heerlijkheid.

Die verskriklike boodskap van hierdie evangelie en die ryk van God is dat mense sonder die heerlijkheid van God niks is nie; hulle is ‘n volslae mislukkings en moet weergebore word om Sy ryk in te gaan om God se heerlijkheid te ontvang en sodoende, van die skande sonder sy beeld of heerlijkheid, ontslae te raak (vgl. Joh. 3).

Daarvoor het Christus ook gesterf - Hebr. 12:2: Jesus het "...die kruis verduur sonder om vir die *skande* daarvan terug te deins..." (Beklemtoning bygevoeg).

Sonde is veel meer as om net om reëls en wette te verbreek, of om misdade te pleeg – sonde is vir die mens om van God se heerlikheid weg te draai en om sy glorie op 'n ander plek te soek - in iets in die skepping, byvoorbeeld rykdom, seksuele wanverhoudings, sport, en politieke mag. Tog is die spieël nie die bron van die lig nie en dit het geen lig van sy eie nie. As mense van God wegdraai, is hulle omstandighede in die wêreld ook verwronge en vol skande. Daarom is dit so verskriklik om van God se liefde weg te draai, omdat dit die verhouding met God verskeur, weg van die heerlikheid van God in erge sonde en skande, gebind deur duisternis, verrotting en dood. Sonde bring skande; daarom kan 'n mens nie vir God leef en aanhoudend sonde pleeg nie. "Geliefdes, ons is nou reeds kinders van God...wanneer Jesus kom, sal ons soos Hy wees...Elkeen wat hierdie verwagting in verband met Hom koester, hou hom rein soos Jesus rein is...Iemand wat in Hom bly, hou nie aan met sondig nie; iemand wat aanhou sondig...ken Hom nie (1 Joh. 3:2-6; klem bygevoeg).

Die verhouding van teologie met ander akademiese velde, soos byvoorbeeld dieptepsigologie en filosofie is belangrik, omdat laasgenoemde die omvattende diepte van die skande- en skuldlas help ontbloot. Hier word slegs twee psigoloë nagevors en kortliks word die skandelas en die mens se reaksie daarop opgesom, en daarna word kort aanhalings van psigoloë en filosowe weergegee:

Karen Horney het 'n pragmatiese teorie van neurose of afwyking ontwikkel met hoogmoed of hovaardigheid in die sentrum van die "self". Skande is 'n diepe reaksie op die instorting van die ego se ideale – die self kan nie bereik wat moontlik is nie.

Horney was geïnteresseerd in die geneigdheid van mense om hulleself te verheerlik,

om 'n positiewe eie-belang te bereik en die begeerte dat ander hulle tog in 'n positiewe lig sal plaas. Dit is, volgens haar, 'n kompensasie vir gevoelens van waardeloosheid en onbekwaamheid wat skadelik is vir die narcis, dit is vir die mens met oordrewe selfliefde. Die sentrale konflik van die mens vol skande, die afwykende persoon of neurotiese mens, is die teenstrydigheid tussen die ware self en die idealistiese ego.

Volgens Horney is daar 'n aantal pogings om hierdie konflik in die mens se diepste wese te probeer oplos:

- Die eerste is die narcistiese self wat 'n geïdealiseerde ego handhaaf en dit geniet. Die persoon het oënskynlik bewustelik geen twyfel nie. Sulke mense beskou hulleself as "gesalfdes" met 'n bestemming, profete, die weldoeners van mense, ensovoorts. Iets hiervan is tog soms in 'n mate waar. Hulle is soms begaafd en partykeer die geliefkoosde kinders. (Vgl. K. Horney, 1950:38, 41 ff., 194-286, ook vir die volgende beskrywings).
- Nog 'n manier om die probleem van spanning tussen die ware self en die geïdealiseerde ego te probeer oplos, is die perfeksioniste wat hulleself met hulle eie hoë standaarde vereenselwig. As gevolg van die morele en intellektuele standaarde voel hulle superieur en kyk op ander neer. Dit bring hulle egter nêrens nie.
- Nog 'n wyse van optrede is hulle arrogante, vervolgsugtige houding. Hulle motivering is die behoefte aan wraaksugtige oorwinning oor ander. Horney

waarsku dat almal wat glorie najaag arrogant is, maar hierdie mense vol skande is oorweldigend vervolgingsugtig.

- Die selfvernederende individu is nog 'n benadering van 'n mens vol skande. Sulke mense maak hulle van ander afhanklik en paai ander mense – hulle leef met verskeidenheid mislukkings en voel gevolglik skuldig, minderwaardig en veragtelik. Hierdie skande-belaaide mense lok ander uit om hulle te verneder met 'n swak optrede teenoor hulle, maar ook om simpatie te ontvang deur hulle te paai.
- 'n Verdere optrede om te probeer om die kloof tussen die ware “self” en die ideale ego te oorbrug, is onttrekking en openlike rebellie – met die houding van, “ek gee nie 'n flenter vir iets om nie”.

Bogenoemde benaderings van die mens met 'n skandelas van sonde in die verlede is, volgens Horney, as gevolg van 'n hoogmoed-sisteem met sy simptome en strategieë van skande. Die geheim van die sisteem is dat hierdie mens wat waardeloosheid en onbekwaamheid ervaar, self probeer om die instorting van sy/haar ego te probeer oplos. In die teologie word dit die pogings om jouself “te probeer red” en “te probeer bevry”, genoem; jy slaag egter nooit daarmee nie - daarom is Christus die Verlosser: *As Hy julle bevry, sal julle waarlik vry wees (Joh. 8:36). 'n Mens ervaar skande as gevolg van volgehoue sonde: “Hulle wat hulle sonde bedek sal nie voorspoedig wees nie, maar hulle wat dit bely en laat staan, sal genade vind” (Spreuke 28:13, klem bygevoeg).*

'n Mens ervaar skande, volgens Horney, omdat 'n mens se werklike selfbeeld nie die ideale self is nie. *Die rede is dat daar 'n immanente selfveroordeling by hierdie mense bly, omdat hulle aanhou glo dat die werklike self nie die moeite werd is om te*

handhaaf en aan die wêreld te toon nie. Die mense bly sodoende gevangenes as gevolg van hulle sonde- en skandelas totdat hulle hul sonde bely en hulle wedergebore of nuutgemaak word deur te glo in Jesus Christus as Verlosser.

‘n Tweede diepe-psigoloog is Alice Miller wat ‘n skande-interpretasie vanuit haar psigo-analitiese ontleding voorsien:

Sy benader die probleem van skande vanuit die misbruik van baie kinders deur hulle ouers, miskien die meeste, wat in die Westerse kultuur ly as gevolg van “toksiese pedagogiek” of “giftige opvoeding” (Miller, 1990:3 ff. Ook vir die verwerking van die volgende gedagtes).

Toksiese pedagogiek toon aan dat volwassenes die meesters en uitbuiters van uiters “afhanklike” kinders is. Die uitgangspunt is dat kinders se wil so gou moontlik in hulle lewe “gebreek” moet word. Dit word oorgedra dat die ouers altyd reg is en op ‘n feitlik “goddelike”, ‘n byna “bonatuurlike” wyse besluit wat reg en verkeerd is. Kinders verdien nie respek nie en dit is eintlik net die ouers se gevoelens wat saak maak (idem:59). Sy ontwikkel die gedagtes wat sy handhaaf dwarsdeur haar werk dat baie kinders geleer het om hulle gevoelens, behoeftes en geheue weg te steek, om aan hulle ouers se verwagtings te probeer voldoen, en om hulle liefde daarmee te probeer “verdien”. In sommige uiterste gevalle het hierdie wyse van opvoeding die gevolg dat kinders selfs fisies misbruik is en dat hulleself ook as volwassenes gewelddadig word. Gewelddadige dade word soms self in die naam van patriotisme of godsdienstige geloof teenoor die *afhanklike* kinders uitgeoefen (Miller, 1997:2).

Kinders wat met dié tipe houdings opgevoed word, word soms gekniehalter dat hulle nie sukses in die lewe behaal nie en gaan meesal gebuk onder gevoelens van leegheid,

minderwaardigheid en vervreemding. Die ergste is egter 'n "bose sirkel van veragting" wat in die kind se volwasse lewe opgebou word met die gevoel van hulpeloosheid, magteloosheid en onbekwaamheid om lief te hê. Dit word oorgedra en gehandhaaf in die volgende geslag. Verontagsaming van die wat kleiner en swakker is, is gevolglik die beste verdediging van hulle eie gevoelens van magteloosheid. Dit is die uitdrukking van afgesplete swakheid. Ouers gebruik soms hulle eie volwasse lewe om hulleself onbewustelik op hulle kinders te wreek vir hulle eie vroeëre vernedering. Hulle kom nou hulle eie veragting in hulle kinders teë en hulle keer dit weg met hulle sterker "volwassenheid" (ibid:73).

Hierdie gedagte van die ontwikkeling en voortgang van "toksiese" of "giftige" opvoeding en die verdorwe *sirkelgang* van 'n skande-gebaseerde persoonlikheid is belangrik ook vir ons in Suid-Afrika. As ons maar net dink aan die vernederende gevoelens van die Afrikaners "teenoor die Engelse" van die Tweede Vryheidsoorlog se konsentrasiekampe met ongeveer 26,000 lydende en sterwende "boere"-vroue en -kinders; (wie van ons as destydse kinders kan die gruwelike verhale daarvan vergeet?); wat miskien ook 'n rol in die Blankes se lewe gespeel het in die vernederende sisteem van apartheid se mags- en gewelds-misbruik teenoor die Swartmense in die kringloop van geslag tot geslag – uiteindelik speel dit miskien ook nou uit in die huidige kringloop van die Swartmense se misdad en geweld, nie net teenoor die Blankes nie, maar ook teenoor hulle eie mense, asook die regerende Swartmense teenoor die "magteloses".

Volgens Miller is een van die keerpunte van terapie as die lydende partye tot die emosionele insig kom dat al die liefde wat hulle as kinders ontvang het en wat hulle "verdien" het, nie werklik vir hulleself was nie, maar slegs vir die ouers om uit te stal hoe "goed" hulle as kinders is. Sy vra wat sal gebeur as hierdie eensame kinders wat

in hulle prestasies wakker word en die volgende vraag stel: Wat sal gebeur as ek as kind voor my ouers sal verskyn as hartseer, behoeftig, woedend en verwilderd?

”Beteken dit dat dit eintlik nie hulle, die kinders, is wat waardeer word nie, maar wat hulle voorgegee het om te wees? *Hulle was eintlik nooit kinders gewees nie.*” (Miller, 1997:14; eie vertaling).

Die probleem van die oordra van skuld van een mens op ‘n ander een is natuurlik ook ‘n probleem, omdat dit eintlik God is teenoor wie in die eerste plek gesondig word. Tog kan ons nie daarby verby kom dat mense ander kan verneder en ‘n diepe skuld- en skandelas op hulle kan laai nie. Die voorbeelde hierbo is genoeg as ons onthou dat ons die ergste wat jy teen ander kan hou, en ander diep kan krenk, is, “wie hulle is” en “nie wat hulle gedoen het nie”; vergelyk, “julle is boertjies”, of “julle is swart”.

Die antwoord op die probleem van *skuld teenoor God, óf jou naaste*, is weer eens die oplossing van die paradoks: Albei is geldig dat jy teenoor God en jou naaste gesondig het, en altwee standpunte kan paradoksaal holisties langs mekaar gehandhaaf word. *Jy moet jou naaste liefhê soos jouself en God bo alles liefhê.* Dit beteken dat ‘n mens ‘n skandelas en skuldias teenoor God bekom as gevolg van sonde, maar *jy kan ook ‘n skandelas en sondelas op jou laai deur jou naaste ten diepste te verneder of te benadeel.* Albei is nie-kontradiktories en holisties paradoksaal geldig.

Teologies kan ons weer eens aantoon dat Christus vir albei tipe sondes aan die kruis gesterf het en dit oorwin het, en dat Hy die Heilige Gees aan ons beloof het om ons, onder andere, te wederbaar en tot heiligmaking te lei.

Verdere navorsing het aangetoon dat filosowe en teoloë ook belangrike en aangrypende uitsprake oor skande gemaak het, waarop nie noodwendig uitgebrei is

nie. Bogenoemde twee psigoloë is meer uitvoerig behandel en eintlik behoort Heinz Kohut en Carl Jung ook behandel te word, maar dit word hier nagelaat, omdat dit 'n teologiese verhandeling is waar psigologiese en filosofiese aspekte slegs voorlopig uitgespel word.

Die volgende is 'n paar treffende nagevorsde aanhalings van filosowe, psigoloë en teoloë om aan te toon hoe ernstig 'n *skandelas* is:

Nietzsche met sy skande is verskrik en nie getroos nie deur die soekende oë van 'n alwetende, almagtige God. "He feels himself powerless to defend himself against the most intimate of exposures" (C. Schneider, 1977:130). Nietzsche is geskok deur die bewussyn van "...trapped, utterly fixed by the eye of the Other." (C. Schneider 1977:31; vgl. J. McNisch 2004:123; beklemtoning bygevoeg). "Nietzsche's solution is to kill God"; he cannot endure the horror of the all-reflecting mirror" (C. S. Lewis, 1962:134; vgl. J. McNisch, 2004:125; beklemtoning bygevoeg). Dit is nie hier die plek om die vraag na te vors of Nietzsche se verklaring dat God dood is, beteken dat hy die lewende, geopenbaarde God aan Israel en van Jesus bedoel het nie. Ook nie of hy die "god" van die onto-teologie van die filosofie bedoel het waar "god" eintlik die Bybelse God vervang het nie. (Die skrywer se indruk van Nietzsche is dat hy eintlik nie die lewende God bedoel het nie, maar die "nuutgemaakte god" van die onto-teologie, bekend as "god" die hoogste sein, of vanuit die onto-teologie of synsteologie).

Sartre het skande deeglik en uitgebreid in sy bekende boek oor Eksistensialisme, *Being and Nothingness*, behandel. Hy beskryf skande as 'n "...immediate shudder which runs through me from head to foot without my discursive preparation" (Sartre, 1984:302; vgl. J. McNisch, 2004:122). "It is an internal haemorage" (ibid:Sartre :350). Dit is 'n aangrypende pynlike ervaring om ontbloot te word, beskou te word deur, en

beoordeel te word deur die Ander Een. “I am ashamed of what I am. Shame therefore realizes an intimate relation of myself to myself. Through shame I have discovered an aspect of *my being*” (Satre, 1984:301; emphasis in the original text). Skande beteken herkenning: “I recognize that I *am* as the Other sees me” (Ibid:302; emphasis in the original text). “I am guilty first when beneath the Other’s look I experience my alienation and my nakedness as a fall from grace...” (Ibid:410). “Shame before God” is “the recognition of my being an object before a subject which can never be an object” (Ibid: 290. Emphasis added).

Martin Luther self “...described states of badness which in many forms pervade human existence from childhood.” Luther beskryf skande, byvoorbeeld, as “...an emotion first experienced when the infant stands naked in space and feels belittled...He is put to sin and shame before God...this shame is now a thousand times greater, that a man must blush in the presence of God. For this means that there is no corner or hole in the whole of creation into which a man might creep, not even in hell, but he must let himself be exposed to the gaze of the whole creation, and stand in the open with all his shame, as a bad conscience feels when it is really stuck ” (E. Erickson, 1958:256).

Met die vorige verduidelikings en aanhalings is dit duidelik dat die teoloë, sielkundiges en filosowe hoofsaaklik saamstem met die onderskeiding van skande as ‘n ernstige las van sonde of ‘n verkeerde lewe.

Die belangrike navorsingsvraag wat in hierdie verband nog nie beantwoord is nie, is *die vraag na die doel van die skandelas* wat so ernstig deur God bejeën word. Daarop sal ingegaan word:

DIE DOEL VAN GOD MET ONS SKANDELAS

Skande vir mense is 'n groot probleem wat hulle nie self kan oplos nie, maar wat alleenlik deur God in Christus opgelos kan word.

Die navorsingsprobleem wat hier belangrik is, is om vas te stel wat die doel van God met die skandelas is, wat tog vernietigend vir die mens se lewe is: In die bekende uitspraak van Augustinus, wat 1 500 jaar voor die koms van die diepte-psigologie gemaak is, verduidelik hy: “You stir...” us “...to take pleasure in praising you, because you have made us for yourself, and our heart is restless until it rests in you.” (*Confessions of Augustine*, J K Ryan 1960; emphasis added). Die belangrike vraag hier is natuurlik hoe “stir”, por aan, dring aan, of hits God die mens aan, of hoe dring God by die mens aan om Hom met vreugde te prys. Paul Ricoeur verduidelik dit soos volg: “The origin of faith lies in the solicitation of man by the object of faith” (Savage, D. Translation 1970:525). Hierdie verduideliking hoe God by die mens aandrings om te glo, maak sin as 'n mens die skande se las en pyn as 'n poging van God verstaan om mense te oorreed om in Hom te glo. Dit sal hulle skandelas ook deur die geloof in hom en die verlossing van Christus wegneem.

In Psalm 42:2, word die verlange na God, wat deur hom daargestel is, reeds uitgespel en voorspel:

“Soos 'n wildsbok smag na waterstrome, so smag ek na U, o God (v. 2).
 ...Waarom is ek so in vertwyfeling en waarom kerm ek so? (v.6).
 ...Uit my vertwyfeling roep ek na U...U het golf na golf oor my laat slaan (v.7).
 ...Tog sal die Here op 'n dag sy trou laat blyk en sal ek selfs in die nag 'n lied vir Hom sing, 'n gebed tot die God van my lewe (v. 9).
 ...Hy is my helper en my God!” (v. 12).

'n Belangrike gedagte oor skuld, wat nie hier volledig behandel kan word nie, is *hoe om heling te vind* in die aangrypende werk van John Bradshaw, “*Healing the shame that binds you...*” (2005. USA, Dearfield Beech: Health Communications Printers).

Bradshaw beweer dat as 'n mens skandegewonde is, beteken dit dat wanneer jy enige gevoel, begeerte, behoefte of drif ervaar, ervaar jy onmiddelik ook skande. Dit is so, omdat 'n mens se "kern" ten grondslag van jou gevoelens, behoeftes en drifte is. As jy hierdie ervarings deur skande aan jou verbind het, is jy tot in jou wese verbind tot skande. *Dit beteken dat skande die basis is van al die groot sielkundige probleme, soos byvoorbeeld, narcisme (oordrewe selfliefde, waarskynlik, omdat jy nie genoegsame liefde as kind ervaar het nie), kriminele geneigdheid, rasse-beheptheid, paniek-aanvalle, perfeksionisme, wreekwraak-aanvalle, gebrek daaraan om liefde te gee en 'n disfunksionele familie of seksuele lewe.* Daarvan kan net Christus ons bevry en herskep deur die werk van die Heilige Gees se vernuwing.

Hierbo is verwys na die kringloop van skande wat ook van een geslag tot die volgende geslag oorgedra kan word in verband met die Tweede Vryheidsoorlog tussen Engeland en Suid-Afrika en ook die Apartheidsbeleid wat soveel lyding veroorsaak het. Die vraag is, wat daaraan gedoen kan word in die huidige situasie in Suid-Afrika; veral aan die Swartmense wat nog gebuk gaan onder die gevolge van Westerse kolonialisasie, asook veral Apartheid vanuit die oogpunt van skande.

Die aangrypende punt van die evangelie van Christus was dat toe Hy as skandkind deur Israel verwerp is, Hy hom met sy bevrydende boodskap na die verwerpenes in die samelewing gewend het. *Daarvan het die kerk deur die eeue te min gemaak en die Godsryk wat ons op 'n kwaliteitsvlak kon plaas, onderbeklemtoon.* Daarop moet nou gekonsentreer word sodat die Godsryk as die sentrale gedagte van die evangelie beskou en toegepas word waar die verwerpte sondaars welkom is, omdat Christus as skandseun die Godsryk op die aarde ingelyf het en dat Hy ook saam met sy Vader daarvoor regeer.

In 'n onlangse vrygestelde Afrikaanse film, was die tema dat Dominee Tienie nie geweet het wat om die Sondag te preek nie. Hy het toe op die kansel geklim en gesê dat hy nie weet wat om te preek nie en toe vertel wat met hom gebeur het: die vorige week het hulle hom een aand geroep en toe hy by die kerkgebou kom, het daar 'n arme bedelaar dood op die trappe van die kerk gelê, wat onder in die dorp saam met ander in vervalte geboue gebly het. Hy het onmiddelik besef dat die bedelaar in sy diepste nood na die kerkgebou gedraai het om hulp te probeer kry. Hierdie gebeure het Dominee Tienie diep aangegryp en hy het besef dat die kerk na hierdie mense moet draai en uitreik, asook om volle aandag en ondersteuning aan hulle te gee. Hy het dit vir die gemeente as uitdaging gestel en die volgende Sondag was al die verworpe bedelaars en mense vol skande na die kerk genooi met 'n ete na die diens. Die kerk het hierdie belangrike boodskap van versorging en redding gehoor, en daaraan aandag *begin* gee.

Hierdie verhaal van die film pas ook in Suid-Afrika. Christus as die Skandseun wat die Koning van die Godsryk saam met sy Vader geword het, het volle aandag en hulp met sy evangelie aan die verlorenes en uitgeworpenes gegee. *Dit moet die kerk en die sending ook in navolging van Christus doen.*

DIE ONLOSMAAKLIKE VERBAND VAN DIE GODSRYK MET DIE SKANDE-PROBLEEM

Die belangrike navorsingsvraag het reeds in die uiteensetting duidelik geword: Die Godsryk is ook die finale doelwit van die skande-probleem van die mens wat die beeld van God in 'n groot mate deur sonde verloor het. Die treffende probleem van die mensdom is dat hulle sonde en skending van die beeld van God eintlik beteken dat die mens nie net skuldig deur verkeerde denke en dade is nie, maar ook ten diepste deur hulle gebrek aan 'n standaard, 'n verkeerde bestaan en "menswees" – nie net

wat ons as sonde gedoen het nie, maar ook en oorweldigend, wat ons is; die kwaliteit van ons bestaan. Die Sielkunde en in besonder Christelike berading laat die klem ook baie sterk val op die sinvolle bestaan van die mens; nie net op wat ek verkeerd doen nie, maar waar ek verkeerd leef of is, of waar ek te kort skiet om 'n kwaliteitslewe te handhaaf. Die mense wat Christus aangeneem het as Verlosser en deur die Gees hernuwe is, is ingeskakel by die Godsryk wat dan *Koningskinders en diensknegte* geword het. Die Sielkunde en berading maak onderskeid tussen *dit wat ek is en dit wat ek doen*: As jy vergewe is van die verkeerde wat jy gedoen het, moet jy ook bevry word van jou skande waar jy nie op standaard geleef het nie. Hierdie bevryding laat jou, onder andere, soos volg reageer: "Ek is wat ek is, 'n ware mens van God – ek is uniek in sy diens; net ek kan hierdie buitewone en weergalose plek(kie) in sy diens, waar Hy my geplaas en geroep het, volstaan."

Die Bybel in verband met die Godsryk maak ook die onderskeid dat geloof, dit wat ons is, GELOWIGES, belangrik is; asook dit wat ons doen, DIENSKNEGTE:

GELOWIGES EN KONINGSKINDERS is in die bevoorregte posisie in die Godsryk. **KONINGSKINDERS EN DIENSKNEGTE**, is byvoorbeeld betrokke waar medemense hongerly en verkluum.

Die Koningskinders is diensknegte as *kwaliteitsmense* wie se oë op Jesus gevestig is in God se diens, gedraai na die verworpenes om *reg en geregtigheid* te laat geskied in hulle najaag van die Godsryk in die eerste plek.

Daarmee kan ons hier met skande en skuld as *sodanig* klaarmaak, om dan tog nog die toepassing op die politieke en ekonomiese situasie in Suid-Afrika uit te werk.

Geraadpleegde werke vir bogenoemde hoofstuk is die volgende wat geïnterpreteer, vertolk en verklaar is:

Augustine   1991   *Confessions*, trans. H Chadwick. London:Oxford

- University Press.
- Berkouwer, C G   *Faith and Sanctification*. The Netherlands: M. E. Dieter, *et al*.
- Bordieu, P (Ed) 1966   “The Sentiment of Honour in Kabyle Society,” in Peristiany, *Honour and Shame : The Values of Mediterranean Society*. Chicago, USA: University of Chicago Press, pp. 211-212.
- Bradshaw, J   2005   *Healing the shame that binds you*. Deerfield, Florida, USA: Health Communications, Inc.
- Capps, D   2000   *Jesus: A Psychological Biography*. St Louis, USA: Chalice Press.
- Crouch, A   2015   The return of shame, *Christianity Today*, online: <https://www.christianitytoday.com/ct/2015/march/andy-crouch-gospel-in-age-of-public-shame.html>
- Erickson, E &   1958   *Young man Luther*. New York, USA: W. W. Norton & Co.
- Hanson, K C &   1998   “Palestine in the time of Jesus,” in: *Social Structures and Social Conflicts*. Minneapolis, USA: Fortress Press.
- Oakman, D E
- Horney, K   1950   *Neurosis and human growth*. New York, USA: W W Norton & Co. 38, 41 ff. 194-286).
- Kille, A   2001   *Psychological Biblical criticism*. Minneapolis, USA: Fortress Press.
- Lewis, C S   1962   *They asked for a paper*. London, UK: Geoffrey Bles.
- Malina, B J   2001   *The New Testament world*. Louisville, USA: Westminster John Knox Press.
- May, R   1989   *The Art of Counseling*, Revised Edition. Florida, USA: Gardner Press.
- McNisch, J L   2004   *Transforming Shame. A pastoral response*. New York, USA: N Y Press.
- Miller, A   1990   *For your own good: Hidden cruelty in child-rearing and*

- the roots of violence*. New York, USA: Farrar, Strauss, Giroux.
- Miller, A   1997   *The drama of the gifted child*. New York, USA: Basic Books.
- Neyrey, J   1998   *The Social World of Luke-Acts*. Peabody, USA: (MA: Hendrickson Publishers).
- Ricœur, P   1970   *Freud and philosophy*, trans. D. Savage. New Haven, USA: Yale University Press.
- Sartre, J-P   1984   *Being and nothingness*. New York, USA: Washington Square Press.
- Schaberg, J   1987   *The Illegitimacy of Jesus: A Feminist Theological Interpretation of the Infancy Narratives*. San Francisco, USA: Harper & Row.
- Schneider, C   1977   *Shame, exposure and privacy*. (Boston, USA: Beacon Press).
- Tillich, P   1973   “The theological significance of existentialism and psycho-analysis”, in J. Heany, ed., *Psyche and Spirit*. Ramsey, H J: Paulist Press.
- Van Aarde, A   1997   “Social Identity, Status Envy and Jesus’ Abba,” in *Pastoral Psychology* 45; 451-472.
- Williams, D D   1961   *The minister and care of souls*. New York, USA: Harper & Row.
- Wu, D   2018   Dealing with guilt and shame. 14/6 Internet.

HOOFSTUK 7

DIE TRANSFORMASIE VAN DIE SAMELEWING: TEOLOGIES, EVANGELIES, SOSIAAL POLITIES EN EKONOMIES -

DEUR MIDDEL VAN STRUKTURELE VERANDERING, AS DEEL VAN DIE KOMS VAN DIE GODSRYK EN HAAR GERECHTIGHEID

- Teologiese transformasie
- Sosiale, politieke en ekonomiese transformasie van uitbuitende of “ekstraktiewe” (extractive) instellings tot inklusiewe strukture as deel van die Godsryk se gerechtigheid

- Teologiese transformasie

Teologiese transformasie beteken in die eerste plek om die evangelie soos deur die Skrifte oorgedra, te omvorm en te interpreteer sodat dit vir ons tyd aardsverskuiwende betekenis kan hê. Die duidelikste wat ons hier kan navors, is om te verstaan hoe die evangelie deur die eeue begryp is om dit ook vir vandag te interpreteer; dit is eerstens wat hier gedoen word.

Die evangelie is konteksverwant, reddingsverbind en bevrydingsgemotiveerd met God se reaksie vir menslike nood. Gevolglik is *die gebrek aan transformasie van die samelewing by die interpretasie en toepassing van die evangelie by sommige Christene en nie by die boodskap van die evangelie self nie.*

Hierdie deel behandel die benadering van die evangelie wat uiteindelik op die Godsryk uitloop.

Op die oomblik is Suid-Afrika heel bo aan die lys met die hoogste aantal mense wat met die vigs-virus geïnfekteer is met ongeveer 7 miljoen mense. Intussen is die virusinfeksie van die Covid 19 Corona-virus in SA voluit aan die gang met duisende wat geïnfekteer is en talle wat reeds gesterf het. Behoeftes moet in terme van die evangelie of totale redding en bevryding van die algehele mens beskryf word en daarom kan die

Christene met die trooswoord van die evangelie die nood van die mense aanspreek.

Gewoonlik word die sending met die kerk in die algemeen vereenselwig, maar die navorsing het egter getoon dat die kerk grootliks eintlik teologies die plek van die Godsryk ingeneem het – die Godsryk is die doel van sending, want die mikpunt van die Godsryk met die wêreld is in werklikheid die sentrum van die evangelie en nie die kerk nie.

Gevolgtlik sal die verhouding van die Godsryk, die kerk en die sending eers nagegaan word. Daarna volg die betekenis van die Godsryk in die huidige situasie, die verhouding van die postmoderne sending en die Godsryk met betrekking tot die armes, die invloed van globalisasie, post-koloniasie en veral die rol van die Godsryk met betrekking tot armoede en die magteloosheid van die onteienes.

Die uitgangspunt van die verhandeling is dat die Christendom van die begin af afgewyk het van die evangelie, toe dit die Godsryk grootliks vir die kerk verruil het. Die Christene het gefaal, omdat dit oor die algemeen 'n nuwe godsdiens, in plaas van 'n nuwe skepping van die evangelie en die Christendom gemaak het: Deur die eeue het die kerk gefokus op die wyse van redding of van die godsdiens waardeur die mens na die hemel kon gaan en hierdie aksie is beklemtoon. Christus het egter na die opstanding vir 40 dae lank, van tyd tot tyd die dissipels oor die Godsryk ingelig en opgelei – daar het die klem geval (Hand. 1:3). Paulus het gewoonlik vir 'n kort tydjie by gemeentes gebly en weer vertrek, maar by een van die belangrikste gemeentes, Efese, het hy ongeveer drie maande gebly om hulle te onderrig in die taak van die Koning, Jesus en die Godsryk (Hand 19:8). Uiteindelik het Paulus in die laaste tydperk van sy lewe die tyd in Rome, die middelpunt van die groot Romeinse Ryk,

deurgebring en nie die kruisevangelie, of redding nie, maar die Godsryk verkondig volgens die laaste verse van Handeling, (bv. Hand. 28:23). Inderdaad was die kerk relatief, terwyl die Godsryk absoluut was.

VOORDAT DIE GODSRYK EN DIE SENDING IN DIEPTE NAGEGAAN WORD IN VERBAND MET DIE PROBLEME EN STRUIKELBLOKKE IN DIE SAMELEWING VIR DIE GODSRYK, IS DIT BELANGRIK DAT DIE TWEE ALGEMENE MANIERE OM DIE BYBEL TE BENADER EERS KORTLIKS BESTUDEER WORD OM DIE AGTERGROND VAN DIE POSTMODERNE SENDING BETER TE BEGRYP.

Die evangelie word subjektief begryp, òf objektief geanaliseer en geïnterpreteer. Die Bybel word oor die algemeen beskou as die verhaal van die self-openbaring van God deur sy uitverkore volk en finaal in Jesus Christus; en dit kan gevolglik op twee maniere verstaan word:

In die eerste plek kan die Bybel subjektief bestudeer word om die “stem” van God te verneem; en in die tweede plek kan dit objektief bestudeer word om die die teks te ontleed en objektief te begryp, of te probeer begryp. Omdat die postmoderne ‘n besondere uitdaging vir die interpretasie van die Skrif is, is dit belangrik om kortliks na te gaan hoe dat die kerke deur die eeue die twee maniere begryp het:

Van die Bybelse tyd af is taal altyd subjektief begryp. ‘n Gesprek was altyd persoonlik en kommunikasie tussen twee persone was ervaar as ‘n “gebeurtenis”. In Hebreeus, byvoorbeeld, is die uitgesproke aanduiding vir “woord”, *dabar*, omdat *dit altyd iets bereik meer as wat gesê word. Dabar* bevat die begrip dat krag deur die gesproke woord oorgedra word. “My woord (*dabar*) sal nie leeg na my terugkeer nie, sê die Here” (Jes.55:11).

Die ontdekking van skryfkuns het dit moontlik gemaak dat ‘n mens woorde kon sien. Eerstens is eenvoudige prentjies “geskilder” en toe het ‘n onbekende Kaananiet

rondom 1500 V.C. die alfabet ontwerp wat op kleitablette geskryf is en wat dit maklik oordraagbaar gemaak het. So het geskrewe woorde hulle persoonlike en emosionele kommunikasie verloor en kon gebeurtenisse wat lankal verby was met geskrewe woorde weer opgeroep word.

Nou kon kommunikeerders ook woorde en begrippe sien en begryp. Voorheen kon 'n mens nie uitgesproke woorde ontwyk wat van alle kante op jou afgekom het nie. Dit het toe 'n belangrike verandering in kommunikasie gebring: *Voorheen is jy aan woorde onderworpe gewees, nou het woorde 'n subjek onder jou invloed geword.* Verder hiermee het geskrewe woorde ook abstrak geword wat uiteindelik tot die ontwikkeling van teorie, logika en analise gelei het.

Hierdie verandering het daartoe gelei dat die Grieke in 'n "sienende kultuur" ontwikkel het en die Jode in 'n "horende kultuur". Die Jode het egter nie teorieë soos die Grieke ontwikkel nie, omdat die Grieke "filosowe" en die Jode "profete" was. Die oor (van die Jood) het gehoor en probeer gehoorsaam; Die oog (van die Griek) het gesien, ontleed en probeer verstaan.

Die Jode het uiteindelik gesukkel om hulle profete te begryp en het hulle hul eie weg gevolg. God het wel op baie maniere en plekke met die Jode gepraat, maar dit het vir die Jode 'n probleem gebly (Hebr. 1:1-2). God het toe die "Woord" self nader aan hulle gebring – *die Woord het vlees geword en onder hulle kom woon (Joh. 1)*. So het God hulle ook toegelaat om die Woord te sien, nie net as geskrewe woord nie, maar as 'n lewende Woord, Jesus Christus.

Die Griekse "sienende" kultuur en die Joodse "horende" kultuur met hulle verskillende begrippe van die werklikheid het vir eeue langs mekaar bestaan; een

nasie van analitiese filosowe wat teorieë ontwikkel het en die ander die nasie van profete wat na die verhaal van God geluister het. Uiteindelik het die twee groepe gewone burgers, handelaars en besigheidsmense met mekaar vermeng in kosmopolitaanse stede. 'n Stad waar dit grootliks gebeur het was Alexandria, na die groot vegter Alexander vernoem, waar meer Jode as in Jerusalem gewoon het. Philo was 'n bekende Jood wat ook daar gewoon het en waar hy 'n plan gemaak het om die majestieuse kulture te verenig – *'n profeet moes die filosoof probeer verstaan, en die filosoof moes die profeet probeer respekteer*. Hierdie benadering sou ook heelwat later die postmoderne sending 'n hupstoot gee om die evangelie aan die nasies bekend te stel.

Verder het Philo allegorieë gebruik om 'n brug te slaan tussen Griekse en Joodse denke. Allegoriese denke was 'n wyse om die Skrif te verstaan wat dieper betekenis van letterlike tekste probeer voortbring het. Die vraag wat hier belangrik is, is of die Griekse “ideale” sfeer van die rede en logika, en die Joodse “profetiese” denke van die Godsryk met mekaar kon kommunikeer. Kon Plato met sy logiese “ideë-leer” en Paulus met sy “redding deur genade” mekaar ten diepste bereik? Tog het die “sienende” Griek en die “horende” Jood, volgens navorsing, logika en teorieë aan die een kant, en profesieë en toewyding aan die ander kant, 'n positiewe indruk op mekaar gemaak.

Soos wat die evangelie versprei het, het die Griekse wêreld ook die “logika” van die openbaring ervaar, 'n voorloper van 'n nuwe “samelewing”. Die analitiese metode het egter in die kerk dormant gebly, maar wat tog later na die ontstaan van Bybelse kritiek gelei, wat die *letterlike betekenis* van 'n teks beter begryp het. Die oorbeklemtoning daarvan het weer die “stem van God verdof”.

Vanaf ongeveer 100 tot 400 na Christus, het die opbloei van die Patristiese Era, die era van die kerkvaders, daarvoor gesorg dat beide benaderings in die kerk gehandhaaf was. Geleidelik egter het die analitiese logiese benadering die oorhand begin kry. Tog was daar baie Christene wat meer as die woorde in die Bybel verwag het en die teenwoordigheid van God deur die taal wou ervaar. Die gevolg was dat daar 'n verskil tussen die “spirituele” en die “letterlike” lees van tekste ontstaan het. Vandag egter gebruik ons die begrip, die letterlike, as die oorspronklike historiese en taalkundige betekenis van die Skrif. In die Patristiese Era het die begrip “letterlik” God se “dooie letter” van die teks aangedui – die spirituele lees van die tekste het egter die “stem van God” beteken. Die spirituele lees van die Bybel is “spirituele hermeneutiek” genoem.

Orignes en sy volgelinge het later, lank na Philo, tog sy voorbeeld gevolg, maar met bepaalde uitwasse. Vandag is dit maklik vir die kritiese hermeneutiek om die “dieper” geestelike betekenis te weerlê; dit het ook tot die postmoderne interpretasie gelei, maar tog met 'n groot mate van die handhawing van beide benaderings.

Tog moet ons die oorspronklike doelwit van “geestelike” interpretasie onthou, want dit is belangrik – al kan ons maklik 'n allegorie verwerp, moet ons nie so maklik *die bedoeling van allegorie van die tafel vee nie* – die “hoor” of ervaring van die boodskap van God vir ons. Die Patristiese kerkleiers, “die vaders”, het wel aan die interpretasie van die “sienende kultuur” deelgeneem, maar het versigtig gebly en het ook die “horende kultuur” ferm probeer handhaaf – om God se “stem” te hoor.

Die Middeleeuse periode was 'n tyd van geleerdheid en geleerdes, maar dit alles het skielik tot 'n einde gekom met die val van Rome in die jaar 410. Die Westerse beskawing is feitlik uitgewis deur talle invallers wat die Weste aanhoudend aangeval

het. Die kerk het eenvoudig in 'n lang era van verslapping en intellektuele instorting beland. Dit het voorgekom asof alles verlore was, die geleerdheid, die lees van die Bybel, geïnformeerde spiritualiteit en selfs die beskawing as sodanig. Die val van Rome en die daaropvolgende chaos het 'n wye onkunde van die Bybel in die Weste tot gevolg gehad wat tot die elfde eeu geduur het. Daarna het stabiliteit teruggekeer: toe het rykdom, geleerdheid en die beskikbaarheid van Bybels verbeter.

Intussen in die laat Middeleeue het die beskikbaarheid van die Bybel in die Weste 'n reeks geestelike hervormings tot gevolg gehad. Die belangrikste hervormers was die Waldense in die twaalfde eeu en St. Francis in die dertiende eeu. Eckhart, Tauler en Suso in die veertiende eeu. In die veertiende en vyftiende eeue was John Wycliff en Johannes Huss die groot leiers. Die analitiese kultuur in Wes-Europa het intussen ook weer in die laat Middeleeue versterk – dit het ook weer die ontstaan en groei van filosofie veroorsaak. *In die begin was die filosofie die hulpmiddel van die teologie, maar teen die dertiende eeu het die filosofie weer die teenstander van die teologie geword.* Een van die belangrikste redes was dat Aristoteles se filosofie uit Latyn vertaal is wat vir die mense 'n ander kompeterende wêreldbeskouing daargestel het – die ou stryd tussen teologie en filosofie het weer opgevlam.

Thomas Aquinas (1224) het probeer om die twee wêreldbeskouings te harmonieer en 'n teologie geskryf wat op die filosofie van Aristoteles gebaseer was – geloof is al meer op openbaring gebaseer, terwyl dit toegelaat is dat die filosofie die empiriese wêreld met sy kennis vir sigself opgeëis het.

Met die aanbreek van die Hervorming in 1520 met Martin Luther het die hervormers die vermenging van geloof en filosofie by Aquinas totaal verwerp. *Die hervormers het hulle teologie alleenlik op die openbaring van God gebaseer. Daarmee het die hervormers die “horende kultuur” oor die “sienende kultuur” laat triomfeer.* Die

Hervorming was egter 'n groter komplekse saak: die groeiende analitiese en logiese kultuur het tog ook grootliks bygedra tot die uitblom van die hervorming. Dit het weer eens die analitiese metode oor die subjektiewe laat triomfeer. Die twee gebeure wat dit laat gebeur het, was die boekdrukkuns wat in 1450 uitgevind is met al sy voordele, soos byvoorbeeld om die Bybel op groot skaal te versprei, en die opkoms van die humanisme in die 15e eeu, wat die mens as mens van God beklemtoon en uitgebou het tot volwaardige denkende mens.

Die drukpers het ook ander groot veranderinge tot gevolg gehad: dit het die manier van denke by die mens aansienlik verander *deur meer analities te dink en gevolglik ook die tradisie te heroorweeg*. Humanisme se groot invloed het in die laat 15e eeu begin toe groot groepe Grieke, met hul analitiese denke, voor die massa Turke na Italië gevlug het en vandaar 'n groot invloed oor Europa uitgeoefen het. Dit het tot gevolg gehad dat Bybelse *eksegetiese metodes* vir die eerste keer die *allegoriese metodes* in die universiteite vervang het. Dit het beteken dat die belangrikste verandering wat deur die hervormers gehandhaaf was, was dat die letterlike betekenis van die teks bestudeer moes word om subjektivisme te vermy. Sodoende is die balans tussen die letterlike en die geestelike interpretasie deur die hervormers gehandhaaf. Die letterlike en historiese betekenis van die teks sowel as die dieper geestelike betekenis is gehandhaaf. Die Puriteine en die Piëtiste het die balans probeer behou, maar veral die geestelike boodskap beklemtoon.

Die konklusie wat uit bogenoemde navorsing getrek word, is dat hervorming in die denke van mense en transformasie van hulle praktyk daardeur kom dat die balans tussen logiese eksegeese en "spirituele" interpretasie bewaar moet word, wat ook op die praktyk van die lewe en politiek toegepas kan word. Die Godsryk en haar

boodskap moes ook op die samelewing, politiek en ekonomie met transformasie volgens God se geregtigheid toegepas word.

(In die boonste gedeelte is die werk van G. Eberle, *Dangerous words. Talking about God in an age of fundamentalism*, 2007, nagegaan, vertolk, verklaar en met interpretasie gebruik.)

Die belangrike navorsingsvraag is waarom die Christelike geloof vir die transformasie van die samelewing grootliks irrelevant geword het. Daar is in werklikheid baie redes vir hierdie tragiese situasie waar van die evangelie afgewyk word, of waar die evangelie verdraai word:

- **’N FILOSOFIESE REDE IN DIE LIG VAN DIE EVANGELIE**

’n Filosofiese rede is dat in die lig van probleme in ons situasie ons dikwels uit moedeloosheid en hopeloosheid in *Plato se “filosofie van idees” “ontvlugting”* gesoek het - terwyl ons probeer het om die geskiedenis of tyd te ontvlug deur op die “spirituele ewigheid” te fokus, en die politieke, ekonomiese en kulturele worsteling van magte te ignoreer, of te ontvlug. Daarmee het ons oppervlakkige harmonie aanvaar, terwyl ons uit ons lokale spasie in spirituele universaliteit gevlug het en byvoorbeeld die verskriklike armoede en werkloosheid geïgnoreer het. Hierdie konsepte van “ontvlugtings” is eintlik abstraksies van situasies en die kontekstuele werklikheid. Hierdie ontvlugting word in ons gemoed gestol weg van die werklike lewe af. Stolling beteken dat ’n konsep of oortuiging ’n spekulatiewe idee word wat in ons gedagtes as ’n historiese realiteit funksioneer, maar wat eintlik ’n fantasie is. Gevolglik draai ons van die werklikheid weg na “geestelike” ontvlugting.

DIE VERGEESTELIKING VAN DIE EVANGELIE

Vergeesteliking is ’n tipiese fantasie wat eintlik ’n illusie is en gevorm word deur abstraksie en stolling, wat dan beskou word as ’n sogenaamde voorwerp van die

evangelie, maar met geen basis in die realiteit nie. Mense glo gevolglik dat die verlossende evangelie van Christus daar is om in vrede te lewe tussen ‘n *liggaamlose siel*, ‘n siel sonder ‘n liggaam, en ‘n *wêreldlose God*, ‘n spirituele God sonder ‘n wêreld; hier is die “liggaam” en die “wêreld” nie eintlik belangrik nie; beide konsepte wat nie die nodige aandag in die werklike historiese lewe ontvang nie, alleenlik die menslike “siel” en die “spirituele” God. ‘n Voorbeeld hiervan is dat as ‘n mens van Christelike transformasie van die samelewing sou praat, sal hierdie Christene alleen maar die volgende beklemtoon: “Ons sal ernstig en aanhoudend moet bid vir verandering”, en niks meer nie - bid, maar selde aksie - byvoorbeeld, geen strukturele ekonomiese of politieke omwenteling nie. Dit is ‘n voorbeeld van iemand wat die vloer met ‘n lappie probeer opdroog, terwyl die kraan voluit oop is.

DIE INDIVIDUALISERING VAN DIE EVANGELIE

Individualisering van die evangelie is direk teen die gees van die evangelie aangesien die evangelie van Christus ten sterkste in die gemeenskap grondvat. Christus vergader sy kerk om ‘n gemeenskap te bevorder waar mense vir mekaar omgee. Hulle maak ook die opheffing van die armes hulle prioriteit: *“Hieraan weet ons wat liefde is: Jesus het sy lewe vir ons afgelê. Ons behoort ook ons lewens vir ons broers en susters af te lê: WIE AARDSE BESITTINGS HET EN SY BROER EN SUSTER SIEN GEBREK LY, MAAR GEEN GEVOEL VIR HULLE HET NIE – HOE KAN DIE LIEFDE VAN GOD IN HULLE WEES?”* (1 Joh. 3:16 & 17; klem bygevoeg).

Individualisering skiet ook te kort in die beperktheid van “*my sondevergifnis*”, “*my redding*” en “*my ewige toekoms*”. Behalwe *my saligheid* is daar ook mense naby my wat gered moet word en vir wie ek “omgee”. *Dit is egter ‘n twyfelagtige vraag of privaat sonde volgens die evangelie werklik persoonlik is – sonde kom feitlik altyd voor as sonde teen ander, ‘n groep of ‘n ras, ‘n gemeenskap, of ook die samelewing of*

mensdom. Dit is egter 'n volledige selfsugtige abstraksie om narcisties hieroor te dink en jousef in die middelpunt te plaas. Natuurlik is redding belangrik, maar hierdie suiwer ego-sentriese benadering is verkeerd en sondig, en nie tot die eer van God nie.

**OM DIE OPENBARING VAN GOD IN DIE EVANGELIE TE ABSTRAHEER
EN TEORIETIES VOOR TE STEL OM ALLE TYE EN SITUASIES TE DEK** Die

openbaring van God se Woord word dan nie gesien as onderskeiding, insig of duidelikheid in *spesifieke, kontekstuele* situasies nie, maar die uitleg van "waarhede" wat geldig is vir alle tye, plekke en persone. Dit is 'n ernstige misverstand van die evangelie aangesien dit 'n abstraksie is van die dinamiek van die ervaring van geloof, en 'n vals aanspraak op fundamentalistiese sekerheid. Dit is 'n devaluasie, afwyking en abnormaliteit van die Bybelse getuienis van God se liefde, redding en bevrydende aktiwiteit binne 'n bepaalde historiese geskiedenis en vir werklike en spesifieke mense. Die Bybel is 'n historiese boek met 'n tydsgebonde getuienis en aksie. As 'n mens dit buite dié raamwerk gebruik of toepas, is dit nie meer die historiese openbaring van God nie. Een belangrike voorbeeld is dat baie Christene die Ou Testament nie in sy historiese verband lees en vra of die deel van die Ou Testament nie in Christus in die Nuwe Testament vervul is nie. *Daarom is 'n geestelike ervaring van God altyd histories, persoonlik en spesifiek van aard.* Om in God te glo is 'n historiese ervaring en 'n verhewe daad.

OM GELOOF SLEGS TOT DIE PRIVAAT LEWE TE BEPERK EN DIT DAAR TE PROBEER UITLEEF, WORD TEORIETIES EN NIE TOEPASLIK NIE EN GEVOLGLIK VIND DIT NOOIT NEERSLAG IN DIE PRAKTYK NIE EN KRING DIT NIE NA BUIE WAAR DIT VERANDERING KAN BEWERKSTELLIG NIE.

Hoekom vlug mense in hierdie teoretiese spasie of sfeer in? Dis veilig vir hulle. ‘n Sogenaamde privaat “godsdienst” kan geen “kwaad” doen nie. Dit word deur almal verdra solank dit nie met ander belangrike aspekte van die lewe inmeng nie, soos byvoorbeeld die politiek, ekonomie of kultuur. Daarom is dit gevaarlik vir Christene om in hierdie domeine te getuig – dit kan hulle wins, mag of aansien verminder of hulleself benadeel.

Hier konfronteer ons die *probleem van menslike handeling of betrokkenheid, aksie of ingrype*. Baie is daarvan oortuig dat dit God is wat altyd optree en hulle bly dan *passief*. Die evangelie getuig egter dat Hy ook deur hulle kan optree. God se aksie en die mens se aksie is hier *non-kontradiktories paradoksaal* – albei, God se aksie en die Christen se aksie is geldig langs mekaar, maar kan nie altyd in een begrip uitgespel word nie, behalwe soos hierbo.

Hierdie afwyking dat God nie ook deur die Christene werk nie, maak hulle onbewus dat hulle self vir die sending, byvoorbeeld, ‘n passie moet ontwikkel – so het hulle veel verantwoordelikhede. As die evangelie nie veel in mense se lewe verander nie, mag dit steeds ‘n *teoretiese waarde* hê, maar dit is katastrofies dat dit nie na buite uitkring nie.

IN EVANGELIASIE EN SENDING SAL DIE EVANGELIE EENSYDIG OF EWEWIGLOOS WORD, AS DIT NET INDIVIDUALISTIES TOEGEPAS WORD - HOE BELANGRIK PRIVAAT REDDING, VERNUWING EN VERGIFNIS OOK AL MAG WEES – DIT SAL OP “PERSOONLIK REDDING” GEFOKUS EN GEKONSENTEERD WEES EN SLEGS DIE KLEM OP DIE “PREKE VAN DIE KRUIS” MET VERGIFNIS LAAT VAL.

Hierdie benadering word gevolg as gevolg van die probleem van individualisme in ons samelewing met sy geestelik’n nood vir die “menslike reg op bestaan” en die noodsaaklike gevoel van “die reg op persoonlike aanvaarbaarheid”. Hierdie

belangrike behoefte en noodsaaklikheid was egter veronderstel om opgelos te word, maar ongelukkig met die verkeerde medisyne - met baie geld, of populariteit of persoonlike aanvaarbaarheid, ens.

Die basis vir hierdie behoefte was oënskynlik uit vrees vir die laaste oordeel; die modernistiese uitgawe van hierdie vrees en “minderwaardige” gevoel was deur die sindroom van liberale ekonomiese kapitalisme geskep: Elkeen het nou gevoel soos ‘n ekonomiese “verloorder”, in vergelyking met die meer en baie “suksesvolles”. Hierdie gevoel ontstaan op al die terreine van die tydsgewrig of *Zeitgeist*: Dit is veral die gevoel in ‘n tydsgewrig van ekonomiese groei en rykdom by ‘n klein minderheid, of waar sommige mense tog oneerlike skatryk word in ‘n moeilike ekonomiese krisis, soos byvoorbeeld in die huidige situasie in SA.

Daar is ‘n verlange om jonk en vol lewe te “voel”, om baie geld te verdien en tegnologiese ontwikkeling, soos byvoorbeeld rekenaars en selfone, bevorder hierdie gevoel. Dit is hoekom daar in Suid-Afrika, byvoorbeeld, so baie “kapitale- of geld opeenhoping” deur Wit- en Swartmense is, byvoorbeeld, mynmonopolieë en die onlangse “staatskaping”, oneerlike toekenning van tenders, maar ook kriminaliteit in heelwat privaat praktyke. Dit kom ook op die oomblik in die algemeen, wydverspreid en endemies of voortdurend in die “voorspoed-teologie” van Wit en Swart Charismatiese kerke voor.

BYBELSE EN TEOLOGIESE FUNDAMENTALISME WEN BAIE VELD, OMDAT DIT DIE WEG VAN DIE MINSTE WEERSTAND IS OM DIE BEHOEFTE AAN SPIRITUELE SEKERHEID IN ‘N RELATIEWE OMGEWING TE SKEP WAAR VINNIGE EN VOORTGAANDE VERANDERINGS PLAASVIND.

“Sekuriteit” eis praktiese , empiriese en tasbare bewyse. “Sekuriteit” is egter nie dieselfde as evangeliese bevestiging nie – in die modernistiese klimaat is die

evangeliese versekering of bevestiging van geloof egter nie genoegsaam nie en dit word dan as *sekerheid* voorgehou. *As iets egter objektief waar bewys kan word, dan is dit “sekerheid” en nie geloof of vertrou in God nie* - wat natuurlik nie geldig is nie.

Dit is ramspoedig: Die metaforiese taal van die Bybel, wat bedoel was om teologiese betekenis oor te dra, word “verletterlik”, letterlik begryp om objektiewe bewyse vir redding te bereik. Dit word bewysbare “proeftekste” in die kerk, baie keer buite die konteks van die teks om dit vir alle mense, oral en alle tye geldig te maak. Hierdie modernistiese teologiese empirisme, die oortuiging dat *alleenlik dit wat bewys kan word, geldig is*, werk vernietigend vir die eintlike geloof in Christus; dit beteken om hom alleenlik te vertrou met bewysbare versekering – *as dit “bewysbaar” word, is dit egter nie meer geloof, vertrouensgeloof in Christus nie*.

EKSPERIMENTELE RASIONALITEIT IN FUNDAMENTALISTIESE GELOOF

Dit is belangrik om te verstaan dat fundamentalistiese geloof of -oortuigings nie op deeglike eksegetiese Bybelse verklarings of analise daarvan berus nie, maar op *rasionele argumente of eksperimentele rasionaliteit* – wat op voorlopige en ongeldige vermoedens berus, wat nie finaal korrek is nie. Dit veroorsaak dat verkeerde interpretasies geglo word, naamlik die narratiewe wat veronderstel is om teologiese betekenis weer te gee, maar wat dan beskou word as ware en egte historiese feite; anders kan ‘n mens dit nie glo nie, omdat geloof dan nie ‘n ware grondslag het nie. Dit beteken, *mirabile dictum*, (wat aandui, “te gruwelik om te sê”), menslike sekuriteit van “ware historiese feite” wat by God se beloftes en versekerings deur ‘n “twyfelende Thomas” bygevoeg moet word. Jesus het egter aan die twyfelende Thomas gesê, *“...salig is hulle wat nie gesien het nie en tog glo”*; (klem bygevoeg). Die onderskeid is dat fundamentalisme op eksperimentele oortuigings berus wat nie geldig is nie, terwyl

geloof is “...om seker te wees van die dinge wat ons hoop, om oortuig te wees van die dinge wat ons nie sien nie” (Hebr. 11:1).

Fundamentalisme floreer op absolutisme, om probleme as finaal en absoluut te beskou – byvoorbeeld, wraak op ‘n mens se vyande moet in die naam van die Here geneem word – hierdie wraak regverdig vyandskap soms teen hulle wat met ons verskil en die wat met ons kompeteer in ‘n onbeheersde “elmoog-swaaiende kultuur” - gevolglik moet boosheid, volgens die fundamentalisme, “uitgeroei” word en die vyande “vernietig” word. Dit moet gebeur met die hulp van ekonomiese mag, politieke taktiek of selfs die geweld van wettige of onwettige wapens, “as dit nodig is”; ‘n mens moet maar net dink aan al die oorloë en gevegte in die wêreld vandag, asook honderde duisende vlugteling, hoofsaaklik vroue en kinders. Gevolglik word Christus se oorweldigende aanspraak in die konteks van sy kragtige evangelie in die kiem gesmoor, “Doen goed aan die wat jou benadeel...” en “Jy moet jou vyande liefde”.

Sommige Afrika-geïnisieerde kerke konsentreer byvoorbeeld op die “spirituele” behoeftes van die samelewing, terwyl hulle verskeur word deur stamverskille, tradisionele uiteenlopende oortuigings en modernisme. Die gevolge is erg: hierargie, patriargie, animalistiese wêreldbeskouings, “rituele” van dierslagtery, “profetesalwing” teen armoede vir ‘n prys, asook beskerming teen jou vyande, die spuit van doem in die gesigte van mense en die drink van petrol *om hulle geloof te bewys*. Hulle probeer oënskynlik ‘n gemeenskap help wat deur die invloed van die modernistiese wetenskaplik-tegnologiese en gekommersialiseerde styl onderdruk word, terwyl hulle self ook daaruit onbehoorlike geld maak.

Ten slotte benodig ons 'n dringende en belangrike evangeliese bevryding van die erge armoede in die samelewing en die oorwinning van die verwerping van mense wat nie vir ander aanvaarbaar is nie, deur middel van die koms van die Godsryk.

- **SOSIALE, POLITIEKE EN EKONOMIESE TRANSFORMASIE**

Dit is 'n algemene aanvaarde feit dat Suid-Afrika feitlik op alle terreine van die lewe in 'n benarde situasie verkeer:

Op die oomblik is Suid-Afrika heel bo aan die lys met die hoogste aantal mense wat met die vigs-virus geïnfekteer is met ongeveer 7 miljoen mense; talle het reeds heengegaan.

Intussen is die virusinfeksie van die Covid 19 Corona-virus in SA voluit aan die gang met duisende wat geïnfekteer is en ongeveer 6 duisend het reeds op hierdie tydstip gesterf.

Behoeftes moet in terme van die evangelie of totale redding en bevryding van die algehele mens beskryf word en daarom kan die Christene met die trooswoord van die evangelie die nood van die mense aanspreek.

Ongeveer 58 moorde word daaglik in Suid-Afrika gepleeg en gemiddeld elke dag vermoor 'n man sy vrou. Onlangs was daar berigte dat die getal vroue wat elke dag vermoor word to ongeveer sewe per dag opgeskuif het. Talle moorde en smartlike martelings vind op Blanke plase plaas, wat soms ook Swart werkers insluit.

Elke dag word talle vroue verkrag - dis egter bekend dat talle vroue nie eers verkragtings by die polisie wil rapporteer nie, om van die vernedering te ontkom, of omdat dit nie 'n oplossing bied nie.

Dwelms is baie algemeen en dit gaan ook gepaard met skokkende bende-geweld waar talle doodgeskiet word, veral op die Kaapse Vlakte en in sommige groot stede.

Rykdom is steeds meesal in die hande van die “Blankes”, veral mynmagnate, heeltemal eensydig, terwyl daar egter ook al meer verarmde Blankes aangetref word. Daar is ook ‘n kleiner groep “Swartmense” wat miljoenêrs of selfs biljoenêrs geword het, sommige deur verborge twyfelagtige en skelm optredes, veral met kriminele tenders.

Spanning tussen Witmense en Swartmense op allerlei gebiede bly steeds hoog.

Werkloosheid sluit ongeveer 28% van die bevolking en ongeveer 58% in total in, saam met jongmense sonder werk, waarvan verreweg die meeste Swartmense is; dit terwyl die getal werkloosies steeds vinnig groei.

As gevolg van oneffektiewe dienste van talle munisipaliteite is gesondheid van die inwoners as gevolg van water tekorte en swak riolering ‘n risiko met groot probleme. Daarom is daar elke jaar *duisende betogings* van ontevrede inwoners van veral agtergeblewe gebiede. Een voorbeeld van swak bestuur is die volgende: die boerderye rondom dele van die Vaalrivier is feitlik gestaak, omdat daar soveel besoedeling is as gevolg van veral riool wat in die rivier uitloop. Oorsee markte het ‘n verbod op die uitvoer van produkte geplaas as gevolg van besoedelde landerye.

Die regering het steeds beheer van ‘n aantal plase wat van die begin van die nuwe bedeling aan die staat oorgedra is, wat nie in die afgelope 25 jaar aan Swartmense uitgedeel is nie en wat nie deur die regering ondersteun is met die nodige kennis om te boer en die nodige regeringsbystand van finansies by banke nie.

Ten spyte van bogenoemde feite het die parlement besluit om “onteiening van grondgebied en eiendom” sonder vergoeding in beginsel te aanvaar. Die regering het aangekondig dat dit in 2020 deurgevoer gaan word. Dit het tot groot onsekerheid gelei veral vir die buitelandse beleggings in Suid-Afrika, en die besigheidsgemeenskap in Suid-Afrika – die ekonomiese beoordelingsorganisasies, soos byvoorbeeld Moody’s, het ook begin om Suid-Afrika af te gradeer na rommelstatus, feitlik die laagste vlak, wat uiters-vérrykende gevolge inhou vir die ekonomie.

Sommige ekonome toon aan dat SA ‘n “roofstaat” is, wat op die uitvoer van grondstowwe teer, wat ‘n doodloopstraat is, omdat sommige bronne spoedig gaan opraak; die ANC- regering ignoreer dit egter sonder om strukturele veranderinge aan te bring om die ekonomie hoofsaaklik deur die privaat-sektor te laat ontwikkel en te laat groei. Steeds word SA se skuld las egter groter en groter met ‘n afgrond in uitsig. Daar is berigte dat daar elke dag ongeveer 5 miljard Rand verlore gaan vanweë skulddelging.

In die regering en sy gesagsposisies regeer daar, met die regering se goedkeuring, “kriminele” leiers met uiters ernstige oortredings wat bewys kan word, maar wat steeds in vryheid lewe. Waardes van Swartmense is grootliks “groepsverantwoordelikheid” wat individuele verantwoordelikheid vervang. As *Swartmense oor kriminele dade gevang word, neem Swartmense as groep in baie gevalle die verantwoordelikheid oor om die “kaders” wat skuldig is, net te verskuif na waar hulle in ander posisies kan voortgaan om te werk. Dis ‘n wydverspreide gewoonte met groot nadele, veral finansieel, afgesien van die uiters verkeerde invloed op die bevolking.*

Die reuse jare-lange probleem van staatskaping met die vorige president, Jacob

Zuma, as “hoofaangeklaagde” se einde is moontlik spoedig in sig met die Zondekommissie se ondersoek. Daar word in koerante gerapporteer dat daar moontlik honderde miljard Rand gesteel is, waarvan kennis gedra word en waarvan sommige moontlik herwin kan word. Die vorige president is egter nog steeds op vrye voet ten spyte van talle oorweldigende bewyse teen hom.

Daar was verdoemende getuienis oor miljard Rand wat rondom die spoorweë se “opgradering” gesteel is en waarvan getuig is dat die probleme daaromheen aan die hoogste gesag van die ANC en die regering, waarvan die president Cyril Ramaphosa, toe nog visie-president, deel was, meegedeel is. Volgens die getuienis was die reaksie dat dit slegs geïgnoreer is en dat die getuies dit daar moes laat. Die voorsitter van die Zondo-kommissie, regter Zonde, het direk daarna teen einde Junie 2020 ‘n persverklaring uitgereik en beweer dat die president dink aan sy eie posisie as president om dit nie te verloor nie en dat dit vir die land baie sou beteken as iemand aan bewind sou wees wat die omvattende kriminaliteit sou stuit. Die persverklaring van ‘n Swart regter was seker een van die mees verdoemende aanklagte teen die president en sy regering wat nog gehoor is oor die erge toestand in die land. Dit, terwyl die president van tyd tot tyd verklaar dat hy sal sorg dat die kriminaliteit stopgesit sal word. Dit hang ook saam met hooggeplaasde amptenare en ministers, waarteen daar verdoemende getuienis is, wat steeds deur die president geïgnoreer word.

Onlangs is die publiek geskok met die koerantplakate wat uitgespel het dat die president beweer het dat die land bankrot is. Volgens berigte ontvang sommige hoofbestuurdes by maatskappye tot ongeveer 278 keer meer per maand as die gewone fabriekswerker; met ander woorde as die werker R1 sou kry, sou die hoofbestuurder R278 ontvang.

So kan ons voortgaan om die noodtoestand in Suid-Afrika uit te spel, en dan het ons nog die erge toestand van die staatsondernemings, waarvan Eskom eerstens met swak en baie duur kragvoorsiening ernstigste probleme skep, terwyl die Suid-Afrikaanse lugdiens saam met Eskom ook jaarliks eenvoudig met miljarde Rand ondersteun moet word. Oor die algemeen is die regeringsondernemings in groot nood met finansilële probleme.

Intussen is daar geweldige aggressie teenoor vlugtelinge van ander Afrika-lande na Suid-Afrika, wat hier 'n onveilige tuiste gevind het. Hulle neem volgens gerugte die plaaslike mense se werk oor. In die afgelope tyd is daar volgens berigte bereken dat meer of min 500 van ongeveer 10 000 doodgeskiet of vermoor is. Op 'n stadium was dit so erg dat Nigeria ernstig gereageer het en 'n staatsvliegtuig beskikbaar gestel het om sy burgers, wat hier 'n lewe probeer maak, terug te haal.

Bogenoemde is feitlik algemene kennis in die samelewing. In 'n opspraakwekkende boek, *Gangster State, deur Jan Louis Myburgh*, wat onlangs verskyn het, is talle van bogenoemde korrupsies en kriminaliteit, met talle meer voorbeelde en met bewysbare feite aangetoon.

Ten spyte van bogenoemde probleme wat Suid-Afrika ernstig in die gesig staar en bedreig, is staatsleiers, soos byvoorbeeld, die minister van internasionale betrekkinge en samewerking, *eenvoudig geneig om hierdie probleme te ignoreer*: in 'n berig van een van die koerante, Die Beeld van 28 September 2019, is die volgende op bladsy 7 gerapporteer: “Die minister het vandeeweek die afvaardiging van Suid-Afrika...na die VN se 74ste algemene vergadering gelei...In 'n sitting van die Verenigde Nasies se Veiligheidsraad het sy die volgende gesê:

Afrika staan voor baie ingewikkelde uitdagings, waarvan talle veelvoudige en samelopende kwessies is...Dit sluit in die bevordering van vrede en veiligheid, maatskaplike-ekonomiese ontwikkeling en veerkragtigheid, toegang tot hulpbronne en ekonomiese geleenthede en die uitbreiding van die demokrasie en goeie regering.

Histories is van die faktore wat bydra tot onstabiliteit en onsekerheid in Afrika armoede, marginalisering, ongelykheid, werkloosheid, 'n gebrek aan die bestuur van marginaliteit, swak regering, die wedywering om natuurlike bronne en inmenging van buite...Afrikalande het al groot vordering gemaak om die droom van die Afrika-Unie (AU) te verwesenlik dat daar teen volgende jaar geen konflik in Afrika sal wees nie.

Die VN help die vasteland ook baie om konflik te besleg.
Suid-Afrika speel 'n aktiewe rol in die VN en die AU. Die twee organisasies werk al hoe nouer saam.

'n Paar weke later het sy Suid-Afrika met die aanbieder van die program, "Hard Talk" van die BBC, bespreek, wat toe sommige van die bogenoemde lys ernstige probleemfaktore in Suid-Afrika ingesluit het, en *toe is al die vrae oor Suid-Afrika ontwyk. Toe hy haar daarop wys, het sy gesê dat sy nie oor sý narratief praat nie, maar slegs oor haar narratief van Suid-Afrika met al die goeie dinge, soos* byvoorbeeld die vooruitgang van demokrasie. Hy het toe gekonkludeer dat dit nie die ontstellende feite wegneem van 'n ernstige krisis in Suid-Afrika nie – daarop is nie geantwoord nie.

Dit blyk dat die politieke leierskap van Suid-Afrika nie antwoorde op die probleme van die land het nie. Baie leiers en ministers is in posisies waarvoor hulle nie opgewasse is nie.

Die belangrike navorsingsvraag is of die transformasie van die samelewing, veral polities en ekonomies deur middel van strukturele verandering kan plaasvind in terme van uitbuiting wat met inklusiewe institute, wat die breë bevolking insluit, vervang kan word. As dit kan gebeur, sal die samelewing ingrypend kan verander deur versorging ("care") en verdeling van rykdom, ("share"), *opleiding vir werksgeleenthede,*

ensovoorts. Die Engels vat dit mooi saam: *A caring and sharing society*, (*'n versorgende en mededeelsame samelewing*).

Op die oomblik oorheers samesprekings, konferensies, planne en kommissies die situasie en kom daar nie hoop op praktiese ingrypende strukturele verandering nie.

As 'n kraan oop is en water spoel oor die vloer, help dit nie dat ons met 'n lappie probeer om die vloer op te droog nie – daar moet met strukturele verandering ingegegryp word en die kraan moet eers toegedraai word.

*Die kerk en onbetrokke Christene moet ook tot die sameling en sy probleme toetree en die Godsryk en sy geregtigheid verkondig en toepas op die lewe van mense, die politiek, die ekonomie en die samelewing. Gemeentes kan ook prakties na die verarmdes en honger mense sonder werk draai om hulle by te staan as deel van die omvattende sendingtaak van die kerk. Die kerkmense kan ook deur professionele persone, geskoold in ekonomie en politiek, opgelei word om deel te neem aan die samelewing met getuienis, geskifte en protes in die naam van Christus met die oog op *ingrypende strukturele transformasie*.*

Sosiale transformasie bestaan hoofsaaklik uit groot veranderings van uitbuitende politieke en ekonomiese strukture en die daarstelling van inklusiewe strukture.

Politiese vryheid en deelname, sowel as ekonomiese groei kan bevorder word deur hierdie verskillende transformasies waaraan die bevolking as geheel behoort deel te neem. Daar is egter nie maklike “resepte” of voorskrifte om sulke oorgange te laat slaag nie. Nieteenstaande, mag dit 'n uiters belangrike voorwaarde vir betekenisvolle en voortgaande sosiale, politieke en ekonomiese transformasie wees. *Die skep van werkseleenthede kom grootendeels deur maatreëls van die uitbouing van die ekonomie deur die privaatsektor– en nie deur die staat of selfs klein*

privaatmaatskappye nie – laasgenoemde vorm maar ‘n baie klein deeltjie van die ekonomie.

Alle politieke en ekonomiese strukture en instansies word eintlik deur die samelewing geskep. Die demokratiese politiek is ‘n proses waardeur die samelewing die reëls behoort te kies wat die samelewing bepaal. Die politieke sisteem “omring” die ekonomiese institute en bepaal dit tot ‘n groot mate. *Uitbuitende politieke institute* konsentreer die mag in die hande van ‘n beperkte elite, ‘n groep van ‘n elite party, of hierargiese groep. Uitbuitende ekonomiese strukture word so deur die elite opgestel om rykdom uit die res van die samelewing te vergader – dit vererger armoede, werkloosheid en hulpeloosheid in die algemeen.

Inklusiewe politieke strukture vestig mag breedweg in die samelewing. Dit sal geneig wees om ekonomiese strukture daar te stel wat hulpbronne aan talle beskikbaar maak. Die sosiale grense wat die toegang tot hulpbronne versper en wat die funksionering van markte, wat slegs ‘n klein groepie “bevoorregtes” bevoordeel, sal ingrypend verander. Veilige eiendomsreg vir alle burgers is onontbeerlik en essensieel, aangesien mense met permanente eiendomsreg heelwaarskynlik groter stabiliteit sal meebring en wat dan gewillig sal wees om in die land te belê, wat ook innoverende bedrywe sal bevorder. Onteining van eiendom sonder vergoeding gaan nie noodwendig die oplossing daar stel vir eweredige en regverdige verdeling van grond nie. Duisende mense van alle bevolkingsgroepe van ons samelewing koop huise en eiendom, en betaal oor baie jare getrou hulle verbande af met swaarverdiende inkomste – *volgens geregtigheid kan dit nie maar summier sonder vergoeding afgeneem word nie.*

Werkers of besigheidsmense wat verwag dat hulle eiendom en inkomste grotendeels wegbelas sal word, of sonder vergoeding onteien sal word, sal min aanmoediging hê om te werk, om nie van aanmoediging te praat om te belê of te innoveer nie. Sulke regte moet egter vir alle burgers in die samelewing bestaan – gevolglik sal 'n inklusiewe ekonomie 'n raamwerk van inklusiewe politiek beteken.

Inklusiewe ekonomiese strukture sal die beste gebruik maak van werkers se talente en bekwaamhede en sal werkers in staat stel om die keuses te maak wat hulle begeer. Natuurlik is opleiding en onderrig noodsaaklik. Om inklusief te wees, moet politieke en ekonomiese strukture 'n onpartydige wetsistiem daar stel, eiendomsreg verseker en voorsiening van publieke dienste wat 'n gelyke speelveld skep waar elkeen kan onderhandel en kontrakte aangaan. Dit behoort ook die ontstaan van nuwe besighede gemaklik toe te laat, ook van buitelandse beleggings en maatskappye om dit maklik te maak vir mense wat nie deur rompslomp lamgelê word nie.

DIE EINTLIKE OMVATTENDE PROBLEEM IN SUID-AFRIKA

Op die oomblik in Suid-Afrika het die werklike oorsaak van die politieke en ekonomiese probleem duideliker geword *wat nie genoem of onder oë gesien word nie*: Die beleid van die ANC wat vanaf die begin van demokrasie af onder leiding van al die presidente vir 25 jaar toegepas is, is dat die weg van transformasie, wat eintlik “transformisme” beteken omdat dit tot die uiterste deurgevoer word: Dit beteken dat die Swartmense in alle regeringsorganisasies en in die algemeen in die samelewing Witmense moet vervang en dit word stelselmatig toegepas met hier en daar enkele uitsonderings. Die gevolg is dat talle Swartmense nie bekwaam is vir die poste nie omdat hulle nie voldoende opgelei is of die nodige kwalifikasies vir hulle werk besit nie. Die gevolg is dat die regeringsprojekte, soos bv. Eskom, die Suid-Afrikaanse lugdiens, PRASA (die spoorweë), Denell (voorheen Krygkor, die wapenfabriek), die ANC-munisipaliteite en

die Landbank van tyd tot tyd in ernstige krissise verkeer en word gevolglik voortdurend deur die ANC regering “gered” deur honderde miljarde Rand uit die staatskas.

Die oorweldigende probleem in die land is nie in die eerste plek die kriminaliteit en oneerlikheid met tenders, ensovoorts nie, maar die ineenstorting van organisasies en besighede deur onbekwame werkers in hulle poste - dit is die bogenoemde beleid van die ANC. Die kriminaliteit en oneerlikheid is die gevolg van hierdie ineenstorting. Daar is nie behoorlike toesig of boekhouding nie, sodat miljarde Rande eenvoudig “verdwyn” soos onlangs aangetoon is dat die ANC-beheerde munisipaliteite die afgelope jaar 32 miljard Rand laat “verdwyn” het.

Terselfdertyd word die rassehaat teenoor sogenaamde Blanke rassiste openlik aangebaas wat byvoorbeeld talle plaasmoorde tot gevolg het. Baie Blankes wat daartoe in staat is, verlaat gevolglik die land om ‘n ander heenkome te vind.

Transformasie moet egter deur twee begrippe en motiewe aangedryf word, want dit is ook die motivering van die Godsryk en haar geregtigheid wat die omvattende beste vir alle mense wil voorsien: ‘N VERSORGENDE EN MEDEDEELSAME SAMELEWING VAN ALLE KANTE EN GROEPE, VERAL MET BETREKKING TOT DIE VERARMDES - “A CARING AND SHARING SOCIETY”.

HOOFSTUK 8

DIE AGTERGROND VAN DIE PROBLEME IN SUID-AFRIKA

Die agtergrond van die probleme in Suid-Afrika is ten diepste kolonialisasie en apartheid en alles wat daarmee saamgegaan het. Dit sluit indirek ook aspekte van dekolonialisasie, neo-kolonialisasie, imperialisme, modernisme en globalisasie in. Hier kan egter nie op al die aspekte ingegaan word nie – die belangrikste is kolonialisasie wat toe op apartheid uitgeloop het.

Politiese teologie wat op bevrydingsteologie uitloop word in die volgende hoofstuk behandel.

Om bogenoemde transformasie in Suid- Afrika te bewerk, is dit noodsaaklik om die agtergrond van die situasie te ontleed en te verstaan.

- **KOLONIALISASIE**

Kolonialisasie en sy uitvloeisel apartheid is 'n wyse van politieke, ekonomiese en sosiale onderdrukking van een groep of nasie van 'n ander nasie, byvoorbeeld die Blankes se onderdrukkende apartheidsregering van die ander groepe of nasies in Suid-Afrika, die Swartmense, die Gekleurdes, ensovoorts. Daar was egter ook groepe regs-gesindes wat dit nie erken het nie, omdat hulle daarvan ideologies oortuig was dat dit 'n "aparte ontwikkeling" vir die ander rasse sou meebring. Dit het egter onomstootlik duidelik geblyk dat dit nie waar was nie en vandag sal weinig hierdie oortuiging huldig.

Kolonialisasie word egter moeilik van imperialisme onderskei en dikwels word die twee terme as sinonieme beskou, wat nie korrek is nie. Waar daar ooreenstemming is, is dat imperialisme, ook soos kolonialisme, ekonomiese en politieke oorheersing of dominasie van een volk oor 'n ander of sy grondgebied beteken. Die verskil is egter groter; *agter hierdie imperialistiese oorheersing is 'n aparte ryk of imperium*, soos in die ou dae, die Romeinse Ryk, of die Britse Ryk of die Russiese Imperium. Die etimologie van die terme toon egter 'n duidelik onderskeid: Die term kolonie kom van die Latyn *colonus*, wat eintlik boer beteken; terwyl imperialisme ook van die Latyn afkomstig is en wat *bevel* beteken. Eersgenoemde verduidelik aan ons dat *kolonialisme*, wat gewoonlik die verskuiwing van 'n populasie na 'n nuwe gebied as permanente setlaars behels, terwyl hulle 'n primêre politieke lojaliteit en verband met die oorspronklike tuiste, die imperium, en mense handhaaf. Laasgenoemde of imperialisme beteken dat een land beheer oor 'n ander land uitoefen deur indirekte meganismes van kontrole of deur oppermag.

Kolonialisme was vanaf die vyftiende eeu toegepas deur Spanje, Portugal, Brittanje, Frankryk en Nederland met volle outoriteit en kontrole oor areas van Asië, Afrika, Australasië en Latyns-Amerika. Gedurende die negentiende eeu is dit tot feitlik die hele Afrika en Asië uitgebrei. Dit het gewoonlik met Blanke setlaars gepaard gegaan, asook met die uitbuiting van die plaaslike ekonomiese bronne. Frankryk en Portugal het met die *assimilering* van die plaaslike bevolking gewerk en Brittanje het met meer *segregasie of 'n afgeskeide* beleid gewerk. Onnodig om te noem, is dat ou tradisionele, sosiale, ekonomiese en politieke sisteme afgebreek is en met nuwes vervang is. *Die negentiende eeu se onderdrukking het gepaard gegaan met die idee van "beskawende sendinggedagtes", wat uiteindelik tot rassisme gelei het.*

Die vraag waarom kolonialisme met die post-1945 tydperk, na die Tweede Wêreldoorlog, begin verander het, is dat die relatiewe invloed van die na-oorlogse internasionale druk van beide die VSA en die USSR kolonialisme laat verander het. Die uitputting van die Europese lande na die Tweede Wêreldoorlog het ook daartoe bygedra. Wat nie uit die oog verloor moet word nie, was die opkoms van die nasionalistiese bewegings wat op onafhanklikheid in die “kolonies” aangedring het. Suid-Afrika was een van die laastes in Afrika wat oorgeskakel het na demokrasie, ongeveer 25 jaar gelede.

Kolonialisme is egter nie ‘n moderne verskynsel nie. Daar is talle voorbeelde in die wêreldgeskiedenis van sterk lande wat swakker nasies oorheers het en misbruik van hulle en hulle lande gemaak het, asook om setlaars in die lande agter te laat. Die Romeine, More en die Ottomane het alreeds kolonies tot stand gebring en dit was nie beperk tot ‘n bepaalde tyd of streek nie. Tog het kolonialisme beslissend begin verander as gevolg van tegnologiese ontwikkeling met byvoorbeeld navigasie wat met veraf gedeeltes van die wêreld kontak kon maak. Vir eers het die snel-bewegende seilskepe en later stoomskepe dit moontlik gemaak om vinnig tussen die kolonies en die sentrums te beweeg. Gevolglik het die moderne projek van Europese- en VSA kolonialisasie tot stand gekom deurdat hulle groot getalle mense oor die see kon vervoer en steeds politieke oorheersing oor die res van die wêreld, insluitende Suid-Amerika, Asië, dele van Afrika, insluitende Suidelike-Afrika, asook Australië kon handhaaf.

Hier word die breë begrip van kolonialisasie gebruik om die Europese dominasie vanaf die 16de tot die 20ste eeu aan te dui *wat op die nasionale bevrydingsbewegings van die negentiensestigs uitgeloop het.*

Post-kolonialisme word gebruik om die politieke en kulturele stryd van die samelewings van politieke en ekonomiese afhanklikheid tot soewereiniteit en demokrasie aan te dui.

Imperialisme word gebruik as 'n algemene term om ekonomiese, politieke en kulturele dominasie aan te dui sonder veel permanente setlaars.

- **DIE BEVRAAGTEKENING VAN KOLONIALISASIE**

Daar word 'n algemene oorsig oor kolonialisasie uitgewerk, omdat die navorsingsprobleem uiteengesit word waarom Christelike nasies sulke wrede metodes soos kolonialisasie gebruik het om sogenaamde onontwikkelde volke te onderdruk en uit te buit, en dan ook te maak asof hulle kolonialisering 'n "opvoedkundige" doel en "beskawende sending" daarop nagehou het.

Die gedagte van 'n soort "beskawende sending" was nie die uitvindsel van die Britte in die negentiende eeu nie. Dit was die Spaanse oorwinning van die Amerikas wat 'n politieke, etiese en teologiese debat laat ontvlam het in verband met militêre mag om beheer oor ander lande te verkry. Dit het toe daarvoor gegaan om met geweld sogenaamde "bekering en redding" van die inheemse bevolking te bewerkstellig, asook "opvoeding". Die Spanjaarde en ook die setlaars het die aktiwiteite in die Amerikas duidelik in terme van 'n "godsdienstige" sending uitgevoer om die "Christendom" na die inheemse bevolking te dra, maar om ook sodoende bedekte beheer oor hulle lande te bekom. Dit was eintlik die Kruistogte wat verdedigende oorloë gebruik het om "wettige" leerstellings tot stand te bring om beheer oor die ongelowiges se lande te verkry. Die eintlike eis het van die Rooms Katolieke se "Petrus-mandaat" gekom om te sorg vir die "siele" van Christus se kudde. Hierdie mandaat het die pouslike jurisdiksie oor sowel die tydelike as die

“geestelike” sake gedek, maar hierdie kontrole is ook na die “ongelowiges” uitgebrei.

Die Spaanse oorheersing van Noord- en Suid-Amerika het gedurende die tydperk van hervorming plaasgevind toe die humanistiese geleerdes in die Rooms-Katolieke Kerk al hoe meer deur die natuurwet-teorieë van teoloë, soos byvoorbeeld Thomas van Aquinas, beïnvloed was. Volgens Pous Innocentius IV kon oorlog nie gevoer word teen ongelowiges nie en hulle kon nie van hulle eiendom ontnem word bloot op grond van hulle ongeloof nie. Onder die invloed van Thomas het die Pous besluit dat geweld gewettig was alleenlik in gevalle waar ongelowiges die “natuurwette” oortree het.

Die natuurwet-teorie is die beskouing dat sekere “wette” fundamenteel in die menslike natuur is en dat dit alleenlik deur die menslike rede ontdek kan word sonder die verwysing van bepaalde juridiese ontwikkeling. Gevolglik staan natuurwette teenoor “positiewe wette”, wat deur mense bepaal word en deur die loop van die geskiedenis ontstaan het; hierdie wette is dan ook aan voortdurende verandering onderhewig.

Die begrip van die teorie van natuurwette het by die Grieke ontstaan, wat later deur die Romeinse Stoïsinse filosowe geformuleer is. Hierdie filosowe het geglo dat die fundamentele morele beginsels, wat al die wetlike sisteme van die verskillende nasies onderlê het, van die voorskrifte van die natuurwette afhanklik was.

Hierdie gedagte van die natuurwette was belangrik in die Romeinse wetlike teorie, wat ook as “natuurreg” bekend gestaan het. Later het Christelike filosowe, soos byvoorbeeld Thomas Aquinas, die gedagte uitgebou dat natuurreg oral by mense teenwoordig was, by Christene sowel as ongelowiges.

Die geopenbaarde wet van God het aan Christene egter 'n addisionele gids vir hulle aksie verleen. Die teorie van die natuurwet het egter die hoof basis vir die ontwikkeling van die teorie van die “internasionale wet” geword; dit was onder andere deur Hugo Grotius ontwikkel. In die 17e eeu het Spinoza en von Leibniz die natuurwet as die basis van etiek en moraliteit geïnterpreteer. In die 18e eeu het Jean-Jacques Rousseau veral as interpreteerder van die Franse Rewolusie die natuurwet die basis van demokratiese en gelykheidsbeginsels gemaak.

Die invloed van die natuurreg het egter grootliks verminder in die 19e eeu met die invloed van die positivisme, empirisme en materialisme. Tog het Jacques Maritain in die 20ste eeu die natuurreg as 'n noodsaaklike intellektuele teenvoeter van totalitaristiese teorieë beskou. (*The rights of man and natural law*, 1943).

Uit bogenoemde uiteensetting is dit duidelik dat die kolonialiste reeds van vroeg af die Christelike evangelie met die teorie van die natuurwet “verwar” het. Die natuurwette het egter bepalend geword of dit geregverdig was om die inheemse bevolking te onderdruk en uit te buit, of nie.

Met die invloed van die Thomisme het die Pous besluit dat geweld teenoor die inheemse bevolking geregverdig was waar die ongelowiges die natuurwette oortree het. Heidene of ongelowiges het wetlike beheer oor hulle eie lewe en hulle eiendom, maar hierdie beheer is opgehef as hulle onbekwaam “bewys” word om hulle eie lewe te beheer volgens beginsels wat deur enige regsdenkende mens erken word. Die Spanjaarde wat die kolonies ingeval het, het egter baie vinnig, volgens hul eie standarde, gekonkludeer dat die gewoontes van die inheemse bevolking duidelik getoon het dat hulle onbekwaam is om die natuurwette te handhaaf; dit het vir hulle duidelik geword deur die onwilligheid om te werk, deur naak rond te loop en deur

beweerde kannibalisme. Hierdie gewoontes van die inheemse rasse, soos byvoorbeeld die Rooihuide, was genoegsaam om hulle as slawe te behandel, wat volgens die veroweraars genoegsame bewys was as die enigste manier om hulle “beskawing” te leer en hulle in die “Christendom” in te lei.

Sommige van die Spaanse sendelinge wat na die Nuwe Wêreld (die Amerikas) gestuur is, het egter vinnig agtergekom dat daar wydverspreide en brutale uitbuiting van slawe-arbeid was, terwyl daar eintlik geen ernstige godsdienstige onderrig was nie. Veral lede van die Dominikaanse Orde het die verslawing van die Rooihuide raakgesien. Die verslawing van hierdie inheemse volk as gevolg van hulle beweerde barbaarsheid in Hispaniola het uiterste wrede vorme aangeneem sodat die inheemse populasie van 250 000 tot slegs 15 000 in twee dekades van onderdrukking verminder het, om een voorbeeld te noem. Bartolomé de Las Casas en Franciscus de Victin het veral hierdie volksmoord teëgestaan as gevolg van die sogenaamde Spaanse “beskaafmaking” en “beskaafmakende sending”; dit is as kolonialisasie ten diepste bevraagteken en verwerp.

De Victin het die Rooihuide of Indiane se menseregte verdedig en Thomisme op die Spaanse oorheersing toegepas. Die boodskap het uitgegaan dat alle mense rasionele kapasiteit daarop nahou en dat almal gevolglik natuurreg besit. Slegs enkelinge het egter tot die konklusie gekom dat die Pous se besluit dat Spanje eiendomsreg oor die Amerikas besit, onwettig was.

Die wettigheid van kolonialisme was ook ‘n onderwerp van bespreking by die Franse, Duitse en Britse filosowe in die 18e en 19e eeu. Hierdie verligte denkers soos Kant, Smith en Diderot was krities oor die barbaarsheid van kolonialisme. Hulle het ook die gedagte dat die Europeërs die plig het om die res van die wêreld beskaafd te maak,

gekritiseer. Die sisteem van koloniale dominasie, wat eintlik 'n kombinasie van slawerny, kwasi-feudale dwangarbeid of onteining van besittings was, is teenstrydig met die basiese “Verligtingsbeginsel” dat elke individu rasideel bekwaam is met betrekking tot selfregering.

Die opkoms van 'n anti-koloniale politieke teorie het egter meer vereis as 'n universele etiek wat die “gedeelde menslikheid” van alle mense kon teëstaan. Die universalisme van Thomisme was in elk geval 'n relatiewe swak basis om kolonialisme te kritiseer. Tussen die spanning van abstrakte universalisme van natuurreg en die kulturele praktyke van die inheemse volke was dit maklik om die verskil tussen die “beskaafdes” en inheemse groepe as 'n bewys van die oortreding van natuurreg aan te toon. Dit was egter eintlik maar net weer 'n regverdiging vir uitbuiting.

Diderot was een van die felste kritici van Europese kolonialisasie. Hy het die siening dat die inheemse volke deur die Europese beskawing bevoordeel is, uitgedaag en die situasie omgedraai deur te redeneer dat Europese koloniste eintlik die onbeskaafde mense was. Hy het daarop aangedring dat die kultuur van die nasionale “beskaafde” karakter moraliteit aangehelp het en norme van respek versterk het, maar dat hierdie norme geneig was om te verdwyn sodra die oorheersende individu vêr van sy geboorteland is. Hy het beweer dat die koloniale ryke dikwels ekstreem wreed was omdat die koloniste vêr van wettige institute en informele sanksies was. Die gewoonte van selfbeheersing van die koloniste is verswak met die nuwe omgewing, wat dan weer op sy beurt, hulle natuurlike instink vir geweld aangemoedig het.

Diderot het ook die oorheersende regverdiging van Europese kolonialisasie uitgedaag. Alhoewel hy toegegee het dat dit geldig is om 'n gebied wat nie bewoon word nie, te kolonialiseer, het hy ook daarop aangedring dat vreemde handelaars en

eksploureerders nie die reg het om 'n land wat ten volle bewoon word, in te vaar nie. Dit was belangrik omdat die reg tot handel ook “sendingwerk” en eksplorasië sou insluit; dit was gebruik as 'n verskoning vir kolonialisasie deur die Spanjaarde in die 16e en 17e eeu. Diderot het kolonialisasie uitgedaag, omdat die koloniste hulleself as gevaarlike “gaste” bewys het. Die teenstanders van kolonialisasie het “kultuur” self, eerder as “rasionaliteit”, as die universele menslike kapasiteit beskou. Politieke filosowe, soos byvoorbeeld Diderot, het nie aanvaar dat nie-Westerse samelewings noodwendig primitief was nie; met ander woorde, hy het die kritiek teengestaan dat hulle politieke en sosiale organisasies onvoldoende was. Hulle het ook in hierdie geval van kolonialisering aangeneem dat meer komplekse vorms van sosiale organisasie oorheersend was. Die sleutelbegrippe wat die kritici onderskei het, was hulle siening oor die verhouding van kultuur, geskiedenis en vooruitgang – mense kon andersoortig wees sonder om sogenaamd minderwaardig te wees, wat onderdrukking behels het.

'n Agtergrondbeginsel van die kolonialisme van Brittanje was die ontwikkelingstadiums van die Skotse Verligting: volgens hierdie geskiedenisontwikkeling beweeg alle samelewings op 'n natuurlike wyse van “jag” na “vee”, na “boerdery”, en dan na “handel”. Daarvolgens word die “vooruitgang” van “wildheid”, na “barbaarsheid”, na “ontwikkeling” aangetoon. Veral Edmund Burke en John Stuart Mill het hierdie teorie van geskiedenis-stadia teengestaan. Sogenaamde ontwikkeling was nie maar net beskou as 'n norm vir materiële vooruitgang nie, soos byvoorbeeld handel nie, maar 'n norm vir morele ontwikkeling was ook vooruitgang (Kohn and O'Neill 2006).

Mill het vier redes aangevoer waarom kolonialiseerders van Europa nie geskik was om “kolonies” te regeer nie:

- **Vreemde politici het gewoonlik nie die nodige kennis van die plaaslike toestande gehad wat nodig was om probleme van publieke beleid goed te bestuur nie.**
- **Kulturele verskille, taal- en dikwels godsdienstige verskille tussen kolonialiseerders en inheemse volkere het hulle ongeskik gemaak om met die plaaslike mense te simpatiseer en hulle het te gemaklik as tiranne opgetree.**
- **Selfs al sou die koloniale regeerders probeer om simpatiek teenoor die inheemse mense op te tree, sou dit moeilik wees om meer toegeeflik teenoor mense met 'n vreemde agtergrond te wees; hulle sou meer simpatiek teenoor die koloniste, handelaars, ensovoorts wees, veral waar konflik op die spel was. Koloniste en handelaars het oorsee gegaan om in die onderdrukte lande rykdom te bekom sonder veel moeite of risiko, wat eintlik beteken het dat hulle aktiwiteit die gekolonialiseerde land uitgebuit het eerder as om dit te ontwikkel.**

Kolonialisasie het die Suid-Afrikaanse volke vanaf 1652 met die koms van Jan van Riebeeck en sy geselskap na die Kaap baie benadeel en eintlik afhanklik gehou tot in 1994 met die koms van demokrasie. In 1994 het die totale bevolking van Suid-Afrika stemreg verkry. (Vgl. South African History Online. *History of slavery and early colonisation in South Africa*. Internet 07/2019.)

Van toe af het die African National Council (ANC) Suid-Afrika met die meerderheidstem van die Swartmense met demokrasie regeer.

Daar was en is natuurlik nog talle ander invloede op die Suid-Afrikaanse bevolking wat hulle benadeel het, waarop ons nie hier in detail ingaan nie, maar wat net genoem word.

- **NEO-KOLONIALISME**

Dit is die gebruik van ekonomiese, politieke, kulturele en ander invloede om 'n land en sy mense te kontroleer en te beïnvloed, veral die wat voorheen afhanklik was deur middel van kolonialisasie. In 'n sekere sin veroorsaak neo-kolonialisme die voortgang van die nadele van die vroeëre kolonialisasie.

- **GLOBALISASIE EN KAPITALISME**

Globalisasie is 'n kapitalistiese proses wat verskillende lande deur middel van ekonomieë en kulture nader aan mekaar in netwerke intrek om meer veelvlakkig gekonnekteer te word. Die gevolg is globale meerdeligheid van handel, kapitale vloei, die verspreiding van tegnologie en globale media wat uitgebou word.

Kapitalisme is 'n ekonomiese en politieke stelsel waardeur 'n land se handel en industrieë deur privaat eienaars vir wins besit en beheer word, en in 'n mindere mate ook deur die staat. Dit word ook 'n "vrye mark-kapitalisme" genoem. Hierdie stelsel het in 'n sekere sin die hele wêreld oorgeneem, selfs waar die Marxisme en Sosialisme vroeër oorheers het. Waar kapitalisme nie volledig oorgeneem het nie, kom dit voor of dit wel die geval is dat dit besig is om te gebeur, soos byvoorbeeld in Sjina en in 'n mate Rusland.

Die nadele en skade van kapitalisme is enorm groot en dit vereis 'n volledige onafhanklike studie en kan hier slegs in breë trekke genoem word. Sommige nadele en skade is die volgende:

Die oneweredige verdeling van inkomste en rykdom en 'n hoë werkloosheids-syfer, (Suid-Afrika se algemene syfer is ongeveer 28%, met die jongmense ingeslote wat 57% oorskry; SA se buurland, Zimbabwe, het 'n werkloosheidsyfer van ongeveer 90%).

Die vermindering van nie-hernubare grondstowwe; die besoedeling van lug en waterbronne is 'n erge negatiewe invloed op die samelewing. Die benadeling van die natuur in die algemeen, soos die uitroeiing van woude en ander ekologiese nadele ter wille van industrialisasie. Die besoedeling van die see deur byvoorbeeld miljoene ton plastiek wat daarin gestort word en wat 'n groot bedreiging vir die lewe in die see inhou.

- **MODERNISME**

Dwarsdeur die verhandeling is modernisme as paradigma afgewys as een van die grootste nadelige invloede op die mens en sy samelewing. Hier word dit slegs in breë trekke genoem: Die paradigma wat deur vaste oortuigings en sienings gehandhaaf word waar die mens in 'n groter mate as ooit voorheen as "objek" beskou word. Dit geld ook byvoorbeeld sy waarheidsbegrip wat oorheers word deur die logika of die vasstelling van sogenaamde objektiewe feite. Die emosionele, die transendente, en die ergste, die Christelike geloof, word op die agtergrond geskuif deur die "verdingliking" of objektivering van die lewe, asook logika en wetmatigheid wat die lewe oorgeneem het. Die vorige eeu is deur die modernisme, kapitalisme, globalisasie en neo-kolonialisme, dwelms, oorloë en terrorisme oorheers; (die nuutste dwelm wat die VSA oorstrom, is 50 keer sterker as opium en wat reeds vir talle se dood verantwoordelik is). Die gevolg van 'n oorfloedige modernisme is *'n kultuur van materialisme*.

Op die oomblik is die toekomsuitsig in die 21 ste eeu die verskuiwing van die modernistiese *materialistiese meganiese* interpretasie van die wetenskap na die *kwantum-wetenskapsteorie*, wat besig is om die postmoderne paradigma te stut, as 'n oorgang van modernisme na die postmoderne. Die tesis oor die algemeen probeer ook die eeue-lange hoofstroom filosofie, soos byvoorbeeld Platonisme, Aristotelianisme, Cartesianisme en Hegelianisme en hulle moderne vorme, die kontradiksie-filosofie van onder andere Descartes, met sy dualisme van materie en gees, met die postmoderne te oorbrug. Hierdie eeue-lange filosofie en teologie wat in 'n groot mate deur modernisme gebou was, het die materialisme en die idealisme probeer verbind; en in die teologie, die geestelike met die aardse, maar ongelukkig met die *klem op hulle identiteit* soos die *monistiese reduksionisme* vereis het, of ook ongelukkig deur *binêre verbindings* soos wat *dualisme* vereis het. Hierdie verbinding word nou steeds in hierdie navorsing gedoen deur die *nie-kontradiktoriese paradoksale* benadering wat op 'n Christelike holisme uitloop. Hierdie sinvolle postmoderne paradigma word hier gehandhaaf deur middel van God en sy Gees wat oor alles regeer met geregtigheid deur die Verlosser Jesus Christus. Die vorige eeu tot nou toe het uitgeloop op die verheffing van materialisme. Die *idealisme in filosofie* of die *geestelike in teologie* is nie die skaduwee of "spook" wat materie vergesel nie, maar die ruimte en historiese of tydsgebonde raamwerk waardeur materie of die aardse gedra word, en die materie of aardse lokaliseer, betekenisvol veranderbaar maak, en in staat stel om bespreek te word. Die geestelike of idealisme stel die aardse of materie in staat om "met sigself in kontak te wees", "outo-affektief" te wees, wat sigself dan kompleks maak om in staat te wees om anders te wees om die lewe te ondersteun in al sy verskeidenheid, tegnologies en kunstig deur transformasie wat die lewe altyd voortgaande hernu.

Materialisme op sigself, soos wat die toestand in die twintigste eeu en ook nou nog is, is monisties eensydig en sielododend – so ook is idealisme gevaarlik, of die “vergeestelike” wat op sigself monisties, afwykend van ‘n sinvolle aardse bestaan, gehandhaaf word. As materialisme en idealisme, die aardse en die geestelike saam as twee betekenisvolle of sinvolle dele in ‘n holistiese eenheid gehandhaaf word, is albei geldig in ‘n nie-kontradiktoriese paradoks; dan word dit ‘n betekenisvolle holisme as ‘n Christelike paradigma: En...God het Adam (wat Eva ingesluit het) uit die rooi grond, *materie*, geskep en die asem van die *lewe (ruach)* in hulle neusgate geblaas...en hulle het lewendige, doelgerigte en sinvolle mense, “materie en lewe”, geestelike lewe, geword.

Die *geestelike Godsryk* moet nou hier *op aarde* in die *geskiedenis* materie tevoorskyn kom – laat U ryk kom, laat u wil geskied soos in die hemel, so ook op die aarde. *Julle (die dissipels) is die lig van die wêreld en die sout van die aarde.*

As bogenoemde sinvol ervaar word, word die probleme van die Suid-Afrikaanse bevolking meer deursigtig. Politieke- en bevrydingsteologie kan dan ook deur postmoderne sending toegepas word.

Geraadpleegde werke vir bogenoemde hoofstuk is die volgende wat geherinterpreteer, vertolk en verklaar is:

Analysis of Western European Colonialism and Colonization. Wikipedia Internet, 07/2019.

-
Bethell, B	1984	<i>The Cambridge History of Latin America, Volume 1, Colonial Latin America</i> . Cambridge: Cambridge University Press.
Burke & Mill	2006	<i>Scottish development & A Tale of Two Indias: Empire and Slavery in the West Indies and America</i> .

- Political theory 34(2).
- Colonialism** *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Internet. 07/2019.
- Koln, M** 2019 “Political Theories of Decolonization: Postcolonialism and the Problem of Foundations. (Kant, Smith and Diderot).” Internet 07/2019.
- Maritain, J** 1943 The rights of man and natural law. Translated from the French. 07/2019.
- Persram, N (ed.)** 2007 Postcolonialism and Political Theory (Global Encounters: Studies in Comparative Political Theory). Paperback.
- The natural law.**
- Tradition in Ethics.** *Stanford Encyclopedia Of Philosophy*. Internet 07/2019.

HOOFSTUK 9

TEOLOGIE, WAT VAN DIE BEGIN AF POLITIES INGESTEL WAS,

ONTWIKKEL IN BEVRYDINGSTELOGIE –

IN ‘N NUWE PARADIGMA GAAN DIE TEOLOGIE VAN DIE GODSRYK OOR VAN

‘N HIERNAMAALS-GERIGTE TOT ‘N AARDSGERIGTE BENADERING

As Christene sou vra, wat moet ons doen met die swak politieke, ekonomiese en sosiale situasie in die land, dan kom die navorsingsvraag oor transformasie van die samelewing na vore: Wat is die verantwoordelikheid van die Christene en kerk om mee te werk aan die transformasie van die samelewing? Met watter teologiese oortuigings word transformasie bevorder – die politieke teologie of die bevrydingsteologie, of albei?

As ons die krisis-situasie in Duitsland en Europa in die 1930's navors, ly dit geen twyfel nie dat Dietrich Bonhoeffer se naam uitstyg met sy indrukwekkende *politieke teologie*. Sy pogings om 'n positiewe invloed op die Derde Duitse ryk van Hitler uit te oefen, het baie beïndruk – veral met betrekking tot die “Joodse vraagstuk” en, miskien belangriker, vrede in Duitsland en Europa.

Die politieke teoloë in die eerste helfte van die vorige eeu en ook later het die invloed van Bonhoeffer se Lutherse teologie probeer afskaal, omdat dié vooraanstaande teoloë standpunt teenoor die Lutherse sosiale etiek ingegeneem het. Terselfdertyd het dit duidelik geword dat Bonhoeffer se teologie wel duidelik op Luther se teologie geskool was. Vanaf sy politieke-teologiese betrokkenheid met die Nazis se opkoms in 1932-1943 tot Bonhoeffer se Etiek en verwante skrywes in 1940-1943 het hy sy boodskap van politieke teologie veral op die Twee-Ryke-Leer en vrede gerig, wat op

Luther se teologie gefundeer was. Klaus Nürnberger, met sy indrukwekkende skrywe oor die lewe van Luther, bevestig ook hierdie standpunt, maar waarsku tog ook teen die kanoniserings van Luther as 'n "held":

His experimental approach is also more amendable to current frames of reference than more speculative or biblicist approaches to theology.

But Luther should not be canonised as a saint or a hero...we also subject it to assessment and critique (Nürenberger 2005:13).

Dit is duidelik dat Bonhoeffer die bekwame werk van Luther se politieke teologie as basis gebruik het; dit is in die begin van die 20ste eeu tot standaard politieke teologie as akademiese dissipline uitgebou en gevolglik was *Luther en Bonhoeffer se teologie nie onversoenbaar met relevante politieke betrokkenheid nie*. Die probleem van die radikale kritici van die Twee-Ryke-Leer het van Luther se etiek 'n "synecdoche", 'n spraakfiguur, gemaak waar 'n gedeelte van 'n mens se uitsprake met die geheel van sy siening of omgekeerd, verwar word.

Politieke teologie verskyn oral in akademiese dissiplines, soos byvoorbeeld politieke filosofie, politieke wetenskap en kontinentale filosofie, maar hierdie teologie is die spesifieke fokus van die teologie met betrekking *tot politiek in die algemeen*. Politiek kan breedweg gedefinieer word as *die wyse waarop die mense die algemene orde van die samelewing inrig*. Dit bring ons by die oorweldigende treffende stelling:

DIE TEOLOGIE VAN DIE EVANGELIE IS VAN DIE BEGIN AF OOK POLITIES BEGRYP EN BENADER. (Vergelyk M P De Jonge 2016:2).

Dit bevestig die sentrale oortuiging van die studie:

DIE GODSRYK EN HAAR GEREGTIGHEID BEHOORT OOK VANAF 'N HIERNAMAALSE AANDAG VERSKUIF EN TOT 'N AARDSE OORTUIGING FOKUS EN KONSENTRER.

Daarmee word byvoorbeeld, Jürgen Moltmann, Juan Secundo en Reinhold Niebuhr se kritiek op Luther afgewys: Moltmann was beskou as een van die basiese teoloë wat die post-Tweede Wêreldoorlog se Europese politieke teologie as gedeeltelike reaksie teen Luther uitgebou het. Sy reaksie was teen Luther se Twee Ryke Leer – wat volgens hom beteken het dat Christene vry was in hulle geloof, maar dat hulle (feitlik totaal) gehoorsaam moes wees aan die politieke owerhede – dit was egter nie die geval nie.

Secundo, 'n prominente Latyns-Amerikaanse bevrydingsteoloog, het Luther se Twee Ryke leer as 'n dualisme tussen die Christelike lewe en die politieke-sosiale lewe beskou, wat in die pad van bevrydingsteologie en praxis gestaan het – weer eens was dit nie die geval nie. Beide Moltmann en Secundo het Luther se teologie as 'n blokkasie na die politiek-geïntegreerde gedagtes en lewe van die Christendom beskou.

Niebuhr het met sy invloed die vroeëre kritiek op Luther se sosiale etiek ook teen hom gebruik. Hy beskou Luther se sosiale etiek as pessimisties, onderworpe en uifers onderdanig aan die staat – “legitieme” geweld van 'n owerheid in die naam van die handhawing van sosiale “orde”, word so verkondig wat die privaat-burger na 'n moraliteit van “geweldloosheid” laat oorhel. Volgens Niebuhr beteken Lutherse etiek uiteindelik, aanmoediging van tirannie, veral in die Duitse beskawing van politieke onderdanigheid wat Hitler se pad na uiterste mag makliker gemaak het. Niebuhr beklemtoon hier die uiterste gevaar van 'n valse dubbele moraliteit, onbehoorlike onderdanigheid aan die staat, die goedkeuring van onderdrukkende geweld, 'n handhawing van burgerlike geweldloosheid, owerheidstirannie, ensovoort; (vergelyk De Jonge, 2016:2). Dit is egter 'n verdraaiing van Luther se teologie.

Luther is egter baie duidelik hoe hy die situasie begryp en *daaroor kan daar geen twyfel wees nie*:

I hope that I shall so instruct the princes and the worldly authorities that they themselves remain Christians and Christ remain Lord, and that they may not change the commands of Christ into mere advice in their own interest...(MA 5:9f).

(Worldly leaders), whether they are lords by birth or election, believe they have a right to be served and can govern by force. But whoever wishes to be a Christian ruler has to give up the idea that he can lord it over people and rule by arbitrary use of force. For cursed and damned is any life lived or sought to one's own advantage and use, cursed are all actions that do not spring from love. Actions are performed from love (only) when they whole-heartedly promote the welfare, honour and redemption of others and are not directed towards one's own pleasure, advantage, honour, grace and salvation (MA 5:34).

For a worldly government is not instituted by God to disrupt the peace and start war, but to maintain peace and oppose war (MA 5:191).

Oor die bogenoemde lewer Nürenberger die volgende kommentaar:

It is quite clear from these texts that Luther never intended to advocate two types of morality, one for private life and one for public office. Luther knew only of one guiding principle for our lives and that was the self-giving love of Christ. If a prince wanted to be a Christian, he had to follow this rule whether in his private capacity or in his legislative, judicial and political decision-making (2005:252).

Nürenberger druk homself verder in sy kommentaar in skerp taal uit:

It puzzles me how generation after generation of readers and scholars could overlook this fact! Whether or not this is an ethically justifiable approach, whether or not this is a practical proposition, the fact remains that Luther maintained it consistently. Any notion of double morality in Luther is pure myth! (2005:252; emphasis added).

'n Ander nie-kontradiktoriese paradoksale houding het egter met die bogenoemde standpunte na vore gekom: Bonhoeffer is feitlik as gekanoniseerde held verhef met sy indrukwekkende teenstand teen Hitler, terwyl teoloë wat hierdie respek teenoor Bonhoeffer geopenbaar het, het die Twee Ryke Leer van Luther as basis verwerp. Hierdie twee aanvaarde standpunte is albei gehandhaaf as geldig langs mekaar:

Moltmann het self, ten spyte van sy kritiek teen Luther, gedagtes van Bonhoeffer gebruik, soos byvoorbeeld die radikale visie van die kerk as totaal oop vir die wêreld. Dorothy Sólle het in haar *Politieke Teologie* Bonhoeffer se uiteensetting van “teorie en praxis” gebruik en toegepas. Die Suid-Amerikaanse bevrydingsteologie het ook Bonhoeffer se teologie gebruik om die dualisme tussen kerk en wêreld te oorbrug; ook om die gevolge van sekularisasie te gebruik om die verhouding tussen geloof en ideologieë te verstaan, asook om dissipelskap van Christus te begryp om uit te lê hoe ‘n mens Christus moet volg in erg moeilike politieke en kulturele situasies. Dit het beteken dat Bonhoeffer se teologie wat op Luther se teologie geskool was, en wat hy gebruik het om die verskriklike oorheersing van Hitler as hoof van die Derde Ryk absoluut teen te staan, ook aan die ander kant deur die bevrydingsteologie gebruik is om die samelewing te probeer omvorm.

Dis duidelik dat Bonhoeffer *met sy Lutherse teologie* en vanuit die stryd teen die verskriklike Derde Ryk van Hitler sy ingrypende invloed op die politieke teologie en die betrokkenheid van Christene in die samelewing uitgeoefen het: op oorlog en vrede, kerk en staat, en kerk en wêreld, (vgl. De Jonge 2016: 3 & 4).

- **DIE SAMELEWINGSWÊRELD WORD DEUR GOD SE VOORSIENIGHEID VIR REDDING IN STAND GEHOU**

Dis duidelik dat Bonhoeffer se beklemtoning van sy politieke teologie vanuit die voorsienigheid van God geskied het. Hy handhaaf God as Skepper, maar *na die sondeval handhaaf hy sy beskouing oor God ook as die handhawer van Sy voorsienigheid*. God se genadige voorsienigheid, ook deur orde en om die skepping teen die sonde in bedwang te hou, *is belangrik om te sorg dat die wêreld nie in totale chaos ondergaan nie*. Hierdie voorsienigheid is egter nie ‘n doel op sigself nie, maar

reik uit na die redding van die skepping. Na die sondeval handhaaf God sy verhouding met die geskape, maar sonde-verwronge wêreld in sy voorsienigheid wat tot redding uitreik (J W de Gruchy, 2004:139-140; vgl. De Jonge, 2016:22).

- **DIE TRAGEDIE VAN LUTHER AS 'N UITSONDERING**

Dit was tragies dat Luther in die desperate situasie waarin hy verkeer het, sy eie beginsel van afsonderlike funksies van kerk en staat ondermyn het. Toe hy gekonfronteer word met 'n ondraaglike situasie in die kerk, het hy by die regerende prinse aangedring om die kerk te "hervorm". Hy het geredeneer dat hulle Christene was en gevolglik ook deel van die gelowige "priesters" wat verantwoordelik was vir die verkondiging van die evangelie en vir die *orde in die kerk*. Hulle publieke diens, volgens hom, het aan hulle die reg, gesag en mag toegeken om die nodige hervormings af te dwing. Die prinse was maar te gretig om meer mag te kry wat permanent kon wees en wat dan die plek van die biskoppe en die pous kon inneem. Die Vredesverdrag van Augsburg tussen die Rooms-Katolieke en die Protestante in 1555 het gevolglik aan die prinse die amptelike gesag verleen om die Katolieke of Protestante geloof in hulle gebiede toe te laat; dit het bekend gestaan as *cuius regio eius religio*, elke streek het sy eie godsdienst. Hierdie besluit het vernietigende en verregaande gevolge gehad (vgl. Nürnberger 2005:258). Daar kan nie hier verder op ingegaan word nie, omdat dit afwyk van die tema van die verhandeling.

- **DIE OORGANG VAN POLITIEKE TEOLOGIE TOT BEVRYDINGSTEOLOGIE EN DIE TEOLOGIE VAN DIE GODSRYK AS BEVRYDINGSTEOLOGIE**

Nie alle teologieë is ewe belangrik nie en daarom moet in die navorsing gevra word, wat die belangrikste in die hierargiese volgorde van teologie is.

Bevrydingsteologie het in die Rooms-Katolieke Kerk in Suid-Amerika ontstaan, veral as 'n reaksie op die Tweede Vatikaanse Konsilie. Die agtergrond van die ontstaan van die bevrydingsteologie was die verskriklike armoede in Suid-Amerika – die ervaring van armoede, onderdrukking, hongersnood en dood. Daaruit het die treffende teologiese stelling oor armoede ontstaan, naamlik *die voorkeuropsie vir die armes* – onmiddelik moet daarby gevoeg word dat *dit 'n teologiese konklusie is, 'n tweede reaksie op die situasie, en nie 'n direkte deel van die evangelie nie*. So is daar meer teologiese konklusies wat nie dieselfde as die direkte evangelie self is nie: Die Drie-eenheid van God, byvoorbeeld, word ook nie direk vanuit die tekste afgelees nie.

Omdat hierdie voorkeuraksie oor die armes 'n teologiese konklusie is en nie direk die evangelie self nie, moet ons versigtig wees om nie dié teologie tot 'n ideologie met finale gesag te handhaaf nie – 'n ideologie kan weer 'n afwyking van die evangelie word. Dit moet nie afwyk na 'n antroposentriese stelling, waar die mens en sy behoeftes in die sentrum staan nie, maar moet steeds Christosentriese bly.

Uit die werk van die Tweede Vatikaanse Konsilie het dit duidelik geword dat die geloofsuitsprake hierargies georden word. Daaruit het egter ook duidelik geword dat dit die belangrike teologiese taak is om die kern van die evangelie te kies en uiteen te sit. Dit is ook, tussen hakies, wat die navorsing in die verhandeling gedoen het, naamlik *om die Godsryk as die belangrikste van die evangelie te begryp, te verkondig en toe te pas*. Die teologie het dan ook deur die eeue met die samevatting van die evangelie geworstel en, byvoorbeeld met al die belydenisse, en om die belangrikste van die evangelie te probeer saamvat. So is, byvoorbeeld in die twintigste eeu, die eskatologie, die uitryk van die evangelie na die vervulling van die einde, beklemtoon. *Waar dit skeefgeloop het, soos deur die eeue heen, was dat die Godsryk nie as die belangrikste inhoud van die evangelie en gevolglik ook van die eskatologie*

beklemtoon is nie. In die belangrikste belydenis-skrifte deur die eeue is die Godsryk nêrens as die kern en belangrikste van die evangelie uitgewys nie.

Die aangrypende van die teologie is dat die bevrydingsteologie, wat eintlik die bevryding van die armes beteken, uiteindelik in die sentrum van die teologie in die later jare van die twintigste eeu te staan gekom het. Christene moet nie die bevrydingsteologie afskaal tot 'n *streeksteologie*, en as deel van 'n spesifieke teologie beskou nie; *dit moet 'n onderafdeling van die omvattende Godsrykteologie wees.* Dit moet ook nie as 'n *reduksionistiese teologie gehandhaaf word, waar "bevryding" die teologie oorheers en alleen bepaal nie.*

Die vraag in die navorsing is ten diepste, wat in die evangelie die belangrikste is, wat ook die bevryding van die armes insluit en bewerk.

- DIE PRIORITEIT VAN DIE GODSRYK

Die teologie van die heerskappy van God is duidelik 'n historiese teologie – dit probeer die volledige inhoud van die openbaring van God te verifieer of waar te maak – daar was maar net die een groot begrip wat dwarsdeur die evangelie gebruik is, naamlik dat *Christus God kom openbaar het as die ewig-heersende God ook oor die samelewing om ons volkome te red vir tyd en sonder einde.* “*The Primacy of the Reign of God...Liberation theology is the theology of salvation as liberation*” (J. Sobrino, *Contemporary Reader...*, 2012:195; emphasis added).

Om die evangelie van die Godsryk op die situasie toe te pas, moet duidelik nagegaan word om vas te stel *wat die diepste en ernstigste probleem in Suid-Afrika is* waarom die situasie nie verander of verbeter nie, maar intendeel steeds verswak.

Suid-Afrika het een van die wêreld se hoogste vlakke van ongelijkheid, maar terselfdertyd is Suid-Afrika ook een van die mees herverdelende middelklas-inkomste lande. Die vraag bly dan waarom die land se ongelijkheid tussen baie ryk en baie arm so volhardend en aanhoudend voortgaan.

Dit is 'n bekende feit dat sosiale veiligheidsnetten vir die mees kwesbare groepe van 'n bevolking ongelijkheid verminder. Hier, egter, is die probleem dat voortgaande lae ekonomiese groei, swak onderwys prestasies en strukturele hoë werkloosheid, veel en groot bedrae, miljarde Rand, se verduistering en diefstal beteken dat lewensomstandighede vir baie Suid-Afrikaners in die laaste aantal jare of onveranderd gebly het, of in sommige gevalle selfs vererger het. Die vraag is: wat moet verander?

Die eerste demokratiese verkiesing, 25 jaar gelede, het die *vooruitsig* van gelyke geleenthede en algehele verbetering in lewensstandaarde vir die meeste mense in Suid-Afrika gehad. Tog het ongelijkheid merkwaardig hoog gebly as gevolg van die arbeidsmark. Op die oomblik is van die wat kan werk ongeveer 9 miljoen sonder werk, terwyl 16 miljoen werk het. Die totale werkloosheidsyfer is 27%, maar dit klim tot 55% met die 15-54 ouderdomsgroep daarby.

Dit is skrikwekkend wanneer die 40% werkendes vergelyk word met die gemiddelde 60% werkendes wêreldwyd. 50% jongmense met 'n werksouderdom is werkloos in Suid-Afrika wat werklik skokkende syfers is. (Compare: Critical Challenges, 2019:1, emphasis added).

Daar was vooruitgang met die ontwikkeling van noodsaaklike sosiale dienste soos byvoorbeeld, water- en elektrisiteitsvoorsiening, maar selfs hier is daar nog ongelijkheid volgens rasse-onderskeiding, ten nadeel van die Swartmense; maar wat tog ook as gevolg van die beleid van die ANC van eensydige voorrang van

onbekwame en ongekwalfiseerde Swartes in poste veroorsaak is – paaie byvoorbeeld is in 'n haglike toestand op baie plekke, om nog 'n voorbeeld te noem.

Nog 'n baie belangrike oorsaak van ongelykheid is die baie lae ekonomiese groei. Naastenby 25 jaar gelede was die ekonomiese groei ongeveer 4,5%, maar dit het stadigaan verswak tot minder as 1%. Die mislukking van die beleid van die ANC-regering is nog 'n belangrike faktor van die groot ongelykheid, byvoorbeeld in die onderwys: Ongeveer 52% van regeringsuitgawes word aan onderwys en gesondheid bestee, terwyl die data aantoon dat ongeveer 70% leerders die skool verlaat sonder om behoorlik te kan lees en wiskunde te kan doen. Die swart onderwys-sisteem maak net nie die nodige erns met die onderwys nie.

Die ongelykheid in salarisse dra ook by tot die oneweredige inkomste verspreiding. *Daar is op die oomblik meer mense wat maatskaplike toelaes ontvang as wat daar werkendes is.* Misbruike en nadele is tog ook volop, omdat baie kinders op bejaarde mense se toelaes teer en net by die huis sit. Hoewel die toelaes groot verligting bring vir baie armes, kan dit ook tot nadeel van die ontwikkeling van die menslike hulpbronne van die land wees. *Opleiding in geskoolde vaardighede behoort 'n baie groter prioriteit te wees* om indiensneming te vergemaklik. Die regering moet ook die wetlike rompslomp vergemaklik sodat die algemene privaatsektor vinniger kan groei en meer werksgeleenthede skep.

Die toestand in die land verswak by die dag met die vrees dat baie van die middelklasinkomste groep ook besig is om na armoede-status te verswak; dit sluit ook arm-Blankes in, waarteen gediskrimineer word.

Die samevatting van bogenoemde ontleding is die insig dat die “armstes van die armes” eintlik “baie arm” bly en die getal steeds groei. Intussen is daar ook groterwordende getalle Blankes by die oorgrote meerderheid Swartes wat besig is om grootliks te verarm. Die vraag bly steeds, wat kan gedoen word dat diegene wat in die samelewing ‘n verskil kan maak, dit daadwerklik begin doen.

- **DIE STRYD VAN DIE GODSRYK OM DIE WIL VAN GOD EN SY GEREGTIGHEID OOK IN DIE SAMELEWING SE WETTE EN STRUKTURE TE LAAT KOM**

Bogenoemde ontleding is belangrik en as dit ernstig opgeneem word en daar word daadwerklike struktuurveranderings aangebring, kan dit die situasie verlig. *Tog is daar ‘n belangrike aspek wat ‘n groot en ernstige probleem in die samelewing is en waarvan die meeste mense nie eers bewus is nie; solank dit nie verander nie, is daar min hoop op transformasie.*

Met die koms van die Verligting en die Renaissance na die Middel Eeue, het die samelewingswette na “positiewe” wette verander. Die feit dat die samelewingswette vanaf morele, natuurlike en Goddelike wette na *positiewe wette* verander het, het “vryheid” aan die mensdom as geheel verleen, en dit het ook, onder andere, demokrasie laat ontstaan.

Die wette was egter al meer utilitaristies of nuttig opgestel soos die mense dit nodig geag het volgens hulle antroposentriese of mensgerigte behoeftes. Met die aanbreek van die “volwasse” denke (Immanuel Kant) het die mens al meer begin om sy eie lewe en samelewing in te rig met die wette waarmee ‘n land regeer word. Die tragedie van die geskiedenis was egter dat hierdie “mensgemaakte” wette *willekeurig* aangebring is, soos wat dit die mense gepas het volgens hulle eie begeertes en die gevolg was dat die wette al meer van die morele wette en Goddelike wil en wet weg beweeg het.

Die “natuurwette” het drie kenmerke:

- Die eerste is dit wat die mens na direkte *intellektuele* keuses en aksie lei.
- ‘n Tweede is dit wat die mens na tussentydse basiese kentekens van *moraliteit* lei wat op integrale vervulling van menslike kwaliteit uitloop.
- ‘n Derde is volledige spesifieke moontlike *keuses* wat vereis of verbied word.

Die intrinsieke regte of goeie keuses word daarmee duidelik wat vir vervulling gekies word om toegepas te word.

As bogenoemde weg gevolg word, maak ‘n mens jou eintlik afhanklik van dit wat God se wil is en dit wat natuurlik kom, wat reg en geregtigheid behels. Mense wat God se wil en hierdie morele wette navolg, maak hulleself daarvan afhanklik om dit te oorweeg en te beoordeel in belangrike morele situasies (vgl. *Natural law and positive law*, R P George. Internet, 08/2019).

Oliver O’Donovan, ‘n wydvermaarde en beroemde etiese teoloog wat belangrike boeke oor sy vakgebied die lig laat sien het, het treffende opmerkings oor God, die regering en sy wette gemaak. Dit is hierdie leiding wat nagevors, verwerk en geïntegreer word vir die hoofstuk wat volg:

Jesus Christus het in heerlijkheid na God opgevaar nadat Hy die skande en sonde aan die kruis en opstanding oorwin het, asook nadat Hy saam met sy Vader die Godsryk hier in sy volheid laat aanbreek het en die heerskappy van die bose in die wêreld verslaan het. Paulus toon egter aan dat hierdie oorwinning van die bose nie hulle invloed totaal vernietig het nie (Rom. 13:6). Dit was, omdat God goeie optrede verwag het, en ook om God se vonnis en straf deur die regering oor die misdadiger te vel. Dit is die een aspek van politieke belang van wat na Christus se oorwinning agterweë

gebly het; dit is God se oordeel *wat aan die staat oorgelaat is, sodat politieke orde kon heers:*

Christ in heaven has left *judgment* as the single remaining need...Paul's conception stripped government of its representative, identity-conferring functions, and nothing about law. He conceded, as it were, the least possible function that would account for its place within God's plan. *The secular princes of this earth, shorn of pretensions to our loyalty and worship, are left with the sole function of judging between innocent and guilty* (O. O'Donovan, *Government as Judgment*, in *An Eerdmans Reader*, 2012:714; emphasis added).

In die latere eeue was dit die Christene in Latyns-sprekende lande wat getrou Paulus se opvatting gehandhaaf het. Die term “regsgeleerdheid” is die beskrywing wat die fassinerende en tog moeilike verhouding tussen staat en kerk aangedui het. Die staat en die kerk het op die howe gefokus. Die regering was veronderstel om nie van die heerskappy van God te verskil nie, omdat God Wetgewer en Regter was. Sy wil en wet het vir die aardse regters ‘n basis voorsien vir hulle regspraak. Die Christelike kerkvaders was suspisieus oor menslike pogings om iets daarby te voeg. Augustinus, die vroeë kerkvader, het gesê die begrip “regte” mag nie onregverdig op menslike konstitusies toegepas word nie. Wat regeerdes doen wanneer hulle hulle roeping of taak gehoorsaam, is om die wil en wet van God op die oneindige moontlikhede van wandade van die onderdane en mede-regeerdes toe te pas (vgl. *City of God* 19.21 in Eerdmans, 2012:714-5; eie vertaling). Ambrosius, ‘n latere leidende Christen, het aan keiser Valentinus gesê, “The law of God has taught us what to follow, human laws cannot teach us this”; (vgl. O. Donovan in Eerdmans, 2012:715). In die latere Middeleeue het John Wycliff, ‘n bewonderaar van Augustinus, gesê, “...geen wet, maar net die natuurlike wet...” (Eerdmans, 715; eie vertaling).

Philo van Alexandria, (ca. 20 B.C. – A.D. 50), was beskou as die belangrikste Joodse denker van die klassieke wêreld, wat Moses as die “politikus” van die Hebreërs aangedui het, aangesien hy uniek was, omdat hy direk deur die *Logos* of denke van

God geïnspireer en gelei was. In die Nuwe Testament was die Wetgewer, wat Moses verteenwoordig en voorspel het, *Jesus, self die Logos, wat die die wet van God saamgevat het in die liefdesgebod dat jy jou naaste soos jouself moet liefhê en God bo alles moet liefhê.*

Die geneigdheid van die Griekse Christene om 'n direkte verband tussen Christus die *Logos* en die aardse regeerders toe te laat, was bekend. *Daar was egter geen oortuigende argument dat Christus se rol as wetgewer na die aardse menslike regeerders oorgeplaas kon word nie.* Die wet was 'n kenmerk van alle aardse regerings, maar die onderhouding van die wil en wet van God eerder as wetsopstelling was die kenmerkende van die aardse regering.

Dit het egter nie die hoogtepunt van die Middeleeuse denke weerspieël nie as gevolg van twee redes: Eerstens, deur die groei van wetsgeleerdheid uit die nalatenskap van die "*Corpus of Civil Law*" van Justinus het hy die model as die Christen-wetsopsteller geword. Nou is die beskrywing van die aardse regering as wetsopstelling ingeluit as 'n dimensie van die regerings. Wetsopstelling was egter nie verstaan as wetlike vernuwing nie. Justinus se invloed het gedien om die taak van kodifisering en die begrip *legis lator*, wetgewer, as waardig te beskou toe dit in die twaalfde eeu by die juriste begin gebeur het om die Romeinse wet te orden en te sistematiseer.

Die tweede rede was die invloed van Justinianus en veral Aristoteles wat "St." Thomas se denke beïnvloed het met sy formidabele geskrif oor die wet in sy *Summa Theologiae*. Hy het aangetoon dat die sosiale orde nie net die toepassing van die natuurwet van God vereis het nie, maar ook 'n *lex humana*, 'n menslike "positiewe" wet, wat sake wat andersins nagelaat sou word, aan te spreek. Die *ius ponendi legis*, die reg om 'n wet op te stel, was die kernmerk van 'n regerende prins. Tog was die

outoriteit van mense wat die wet opgestel het, beperk om by die Goddelike wil of wet te berus, sodat daar nooit 'n teenstelling met God se wil sou wees nie. Dit het beteken dat die positiewe aspek van menslike wetsopstelling deur 'n negatiewe verbod dat 'n menslike "positiewe" wet nie die natuurlike of geopenbaarde wil of wet van God mag teëstaan nie, anders het dit geen gesag nie. *Die probleem was dat hierdie beskerming van die wet of die wil van God verval het.*

Wat ook van groot belang is, is dat die "wet" van God in die Ou Testament altyd ook die vervulling daarvan in Christus in die Nuwe Testament in aanmerking moet neem en dit navolg.

Bogenoemde ontwikkeling van die *ius ponendi legis*, die reg om wette op te stel, was die konteks waarbinne die moderne teorie van die staat se soewereiniteit tot stand gekom het:

As originating legislator the populace is the primary authorization for any subsequent form or act of government. Legislation is not one of the things that government does; *it is the constitutive act that lies behind all government.* Even so conceived, however, legislation is ventured only under God, who is the author and vindicator of all law (O. O'Donovan, Eerdmans 2012:717; emphasis added).

Bogenoemde word onderlê deur dieselfde oortuiging van die regspraak wat alleen deur God geskied, maar wat nou op sy voetspoor gevolg kon word. Sodoende kon die mens wettige samelewings en regerings volgens God se wil en wet tot stand bring.

Die draai weg van God se wil of wet wat hierbo beskryf is, moet saamgevat word:

'n Beslissende verskuiwing in die regspraak het in die 17e eeu ontstaan – die wil van God is al hoe meer geïgnoreer, maar dit was nie as gevolg van die invloed van

ateïsme nie, omdat ateïsme nog nie so algemeen was nie, omdat dit eers later ontstaan het. Die gevolg van hierdie verskuiwing was dat die wil of wet van God “ontoepaslik” vir die fondasie van ‘n politieke sisteem gemaak is.

Die redes daarvoor kan op baie maniere uitgewys word, maar hier word daar net een belangrike rede uitgespel: Die *primum ius*, die basiese wet of reg, het opgehou om oorweeg te word, met die gevolg dat die daad van menslike wetgewing opgehou het om op ‘n Goddelike basis te bestaan. Dit kom nou voor soos ‘n skepping *ex nihilo*, ‘n nuwe skepping, wat geen voorafgaande wet of wil veronderstel het nie, asook geen voorafgaande Christelike rasionaliteit of konteks nie, maar ‘n totaal nuwe begin. *Wetgewing het daarmee “positief” geword deur menslike willekeur en het gevolglik die fondasie van die sosiale werklikheid geword, wat geen hoër gesag erken of aanvaar het nie.* Die gevolg van bogenoemde was erg en jammerlik.

Om deur ‘n menslike daad ‘n nuwe fondasie te probeer skep, het veroorsaak dat hierdie verandering die werklike fondament eintlik vernietig het:

The contractarians attempted to answer, without invoking God, the constitutionilists’ question about how ‘n civil society could begin. But they could not conceal a guilty secret: *in reproducing the divine legislative act they had abolished the moment of beginning altogether* (O’Donovan, Eerdmans 2012:718; emphasis added).

Aangesien dit voorgekom het dat dit moontlik is om die menslike samelewing van ‘n nuwe orde te voorsien en daarmee die oorspronklike *fiat lux, die ligleegte* van God, self op te vul, was dit nodig om dit na te maak. Die probleem was dat as dit een keer gedoen is, dit herhaaldelik gedoen moes word, omdat dit telkens misluk het, en hulle het nie geweet waarom nie en daarom moes hulle sommige dele altyd weer herformuleer. Hierdie moontlikheid van ontbinding en herformulering binne die

samelewing het die moontlikheid van revolusie by die mense geskep – ‘n begrip wat deur die taal van die Weste aangeneem is en sy invloed daar laat geld het.

Die regeerder-wetgewers het die wet as ‘n fondasie van die samelewing beskou, maar die fondasie was nie meer *oorspronklik* nie, maar willekeurig. Tog het hierdie positiewe of eiemagtige opstel van menslike wette ‘n deel van die regering se taak geword. Die kern van die probleem is nooit opgelos nie, want dit is nie die regering wat werklik tel nie, maar die “rule of law”, die heerskappy van die wet, of wil van God. Die soektog na ‘n pre-politieke morele basis vir die basis van die wet gaan steeds voort. O’Donovan, skryf vanuit die raamwerk van die VSA en beweer die volgende:

The distinctive features of the U.S. Constitution merely served as a channel for an *antipositivist* reaction common to our civilization. It is of course profoundly disappointing that no better alternative should have been found than the fragmented and anti-social notion of ‘human rights’; but the impulse deserves, for all that, its due recognition and acknowledgement. Our crisis, however, also attests that we have *not* (original emphasis) in fact succeeding in breaking with the early-modern concept of *positively* legislated government. Neither we nor our courts have proved capable of forming a clear idea of what it is to recognize a claim of natural right without erecting the courts as counter-legislature, an equal and opposite imitation, *and so precipitating (versnel) the crisis over sovereignty* (Eerdmans, 2012:719; emphasis added, unless otherwise mentioned; Afrikaans in brackets added).

Die krisis van “sovereignty” of finale gesag waarna hierbo verwys word, is *die* tussen aardse regeerders en God se moraliteit of wil. Die belangrike navorsingsvraag in hierdie politieke verband in Suid-Afrika is, wat is die probleem in die samelewing dat die regering nie hierdie verskil tussen God se wil en ons wil in die wetgewing raaksien of verander nie?

Die African National Council (ANC) het vanaf demokrasie in 1994 al meer en meer die houding geopenbaar dat, omdat hulle die meerderheid in die samelewing is, hulle die finale sê oor die land het. Dit het veroorsaak dat *hulle oortuig was dat hulle kon regeer en doen soos hulle wil, om byvoorbeeld Blankes met Swartes te vervang met*

“transformisme”, soos hierbo aangetoon is, met skrikwekkende gevolge.

Uiteindelik het dit uitloop op die onlangse staatskaping die afgelope aantal jare waarin honderde miljard Rand gesteel is. Dit is blykbaar in ‘n groot mate net die punt van die ysberg. Op die oomblik gaan miljard Rand verlore weens skokkende kriminaliteit. Die gevolg is dat Suid-Afrika feitlik “bankrot” is behalwe die talle ander nadele wat daaruit gaan volg, soos bv. die volledige afskaling van Suid-Afrika na rommelstatus wat die ekonomie van die land waarskynlik inmekaar sal laat stort. Intussen is daar nie genoegsame belegging in Suid-Afrika om kop bo water te hou nie, omdat daar feitlik geen vertrouwe in die land oor is nie.

Op baie terreine het die standaard verkrummel, om maar net die prestasies in die skole te noem: Van die hoogste punte in die verlede van alle lande het die nuutste internasionale toetse van 125 lande nou getoon dat Suid-Afrika...*ja, die laaste was!*

Intussen het ‘n dieper probleem sy kop in die samelewing uitgesteek: As gevolg van bogenoemde probleem van die ANC as meerderheid, het baie verwoesting op grootskaal begin saai met diefstal, bedrog, skelmstreke en selfs moord wat die hoogte ingeskiet het. In twee weke is 54 jongmense ‘n tydjie gelede in Kwazulu-Natal vermoor en volgens berigte is daar geen behoorlike ondersoek daarna nie en daar is ook niemand daarvoor gevang nie. Dit was blykbaar volgens berigte, aspirant aanspraakmakers op ANC poste wat deur ander begeer is, wat vermoor is.

‘n Erge probleem het op hierdie stortvloed van diefstal en kriminaliteit gevolg: Die gesagshebbendes het begin om die “skuldiges” te verdedig en selfs te “verskoon” deur hulle te beskerm en na ‘n ruk weer in ‘n ander pos as “comrades” te verplaas.

Selfs in November 2019 nog is 'n ANC-lid met bewyse van skuld aangekla omdat hy sewe miljoen Rand gesteel het. Hy is egter deur sy "vriende" gehelp om los te kom en toe *is hy na 'n week!* in 'n ander pos aangestel. Dis duidelik dat geen haan daarna gaan kraai nie.

Die navorsing hierbo het aangetoon dat dit die gevolg van die keuse teen God en sy ryk se geregtigheid is wat in Suid-Afrika gebeur; soos egter ook in sommige ander lande. As 'n model van 'n koor gebruik word, is dit duidelik waarom die instorting op feitlik alle gebiede voor die deur is:

Koorlede moet nie net die noot hou nie, maar hulle aandag moet op die koorleier gevestig bly om die regte wysie te volg. Hulle kan nie maar sing soos hulle wil nie. As een anders begin sing en hy kry selfs 'n paar maats, miskien die meerderheid in die koor, en hulle sing hulle eie lied tussendeur, sal die koor spoedig uitmekaar spat en in chaos ineens stort – dit sal die einde van die koor wees. Wat is die rede? Die koorleier en sy reëls is nie gevolg nie. Dit is sekerlik wat Oliver O'Donovan hierbo met "sovereignty", soewereiniteit of heerskappy van God en sy geregtigheid, bedoel het.

"Demokrasie", soos wat dit in SA funksioneer wat ook uiteindelik sy eie probleme kan skep, is ook moontlik die oorsaak van nog 'n dieperliggende probleem:

Richard Bernstein, 'n veelberoemde en vermaarde filosoof wat ook die postmoderne in 'n groot mate in die laat 20ste eeu verdedig het, is deur 'n "Committee on Social Theory" van die "University of Kentucky" in die VSA oor allerlei kwessies uitgevra waarop hy briljante antwoorde verstrek het, onder andere oor demokrasie. Uiteindelik het hulle hom die lastige vraag gestel *waarvoor hy bang was*. Nadat hy 'n rukkie nagedink het, het hy gesê dat hy die bangste is dat iets met demokrasie verkeerd sou gaan. Toe hy uitgedaag is wat hy daarmee bedoel, het hy reguit gesê dat demokrasie maklik in "barbarism", barbarisme of wreedaardigheid, kan verval met vernietigende gevolge: Demokrasie verval as dit nie meer beskaafd hanteer word nie, as dit deur

onbeheersde passie en vooroordeel oorheers word en as “demokratiese” taalgebruik tot solipsisme, of eie-gerigte stamgerigte belange beperk word – dan geld alleenlik die persoon se eie opvattinge wat nie gedeel word nie en wanneer dialoog gevolglik ruimte maak vir ‘n reeks monoloë. Dit beteken ten diepste dat verskillende partye opgehou het om na mekaar te luister en luister alleenlik na dit wat hulle wil hoor; die ander se argumente word dan alleenlik deur die skerm van eie kategorieë gefiltreer. As dit sou gebeur, word dit onmoontlik om sinvol op ‘n kompromievlak te argumenteer. Gesprekke word dan ook eenvoudig twissoekerig, klaerig en liggeraak. *Gevolglik “sterf” beskawing en demokrasie dan met die einde van dialoog en onderhandeling, en dit lei na barbarisme.*

Barbarisme of wreedaardigheid kan sigself op intellektuele vlak manifesteer, sowel as eenvoudig op praktiese vlak, en die twee staan nou in verband met mekaar:

I think that a primary reason why so many thinkers have been drawn to talking about incommensurability (onvergelykbaarheid) en relativism is because this reflects something fundamental about what is happening about our ethical-political practices. Too frequently we live as if we really are solipsists, (selfgerigte) prisoners within our own frameworks, vocabularies, language games, and paradigms. *Our gestures toward communication degenerate to a ‘series of monologues’* where we cease to listen to each other or hear only what we want to hear. This has been a tendency in recent philosophy and indeed in most of cultural disciplines (R J Bernstein 1993:111; Emphasis added and the Afrikaans words are inserted).

Dit word duidelik dat in Suid-Afrika gewilligheid, verbeelding of teoretiese benaderings en selfs die begeerte om na ander te luister in ons demokrasie ontbreek. In die demokratiese parlement word anderdenkendes veral deur die EFF (Economic Freedom Fighters) soms stil “geskree”, of eenvoudig net gevra om nie oor sekere sake te praat nie. In die samelewing is daar wel by wyse van uitsondering, maar meesal deur die anderdenkendes, pogings tot samesprekings en samewerking oor

kritieke sake of onderwerpe. Indien die Swartmense in die parlement sterk oor 'n bepaalde saak voel, word dit soms eenvoudig na beperkte bespreking of sonder deeglike ondersoek, met die meerderheidstem gestoomroller, soos byvoorbeeld, “*Onteiening sonder vergoeding*”, wat 'n hoogs-kontroversiële saak is en groot probleme hier en ook elders veroorsaak.

Bernstein waarsku ernstig teen stamgerigte geneigdhede asook ander probleme in “barbarisme”:

I do think that conflict is endemic in all human life. But the primary question is how we *respond* to these conflicts – how we learn to understand and live with our differences. And I am sympathetic with – and have sought to practice – *a dialogical critical response which does not entail that we will agree with each other*. For me this is not simply a theoretical issue but 'n practical one. For there is the *ever-present danger of new forms of ethnic 'tribalism'* where, as we have witnessed recently in Yugoslavia, *people begin killing each other*. But we don't have to look abroad to witness this. *We can see this manifested in sexism, racism, and ethnic centrism* which is manifested in our own society where *we no longer even attempt to listen to each other and where we succumb to blinding prejudices*. I see this type of fragmentation as posing one of the *greatest threats to democracy*. For democracy as an ethical-political ideal requires a commitment to serious engaged public debate that doesn't degenerate into devious manipulation or a series of monologues. *For me the primary responsibility of an intellectual and a citizen is to oppose barbarism wherever it is encountered and whatever form it takes* (Bernstein, 1993:111-112; emphasis added).

Daar's geen twyfel nie dat Bernstein net sowel oor Suid-Afrika kon geskryf het.

Dieselfde gevare het in die verlede en ook nou sy kop uitgesteek. Dit is moontlik 'n belangrike onderwerp vir 'n projek in die 21ste eeu in Suid-Afrika: *Om daadwerklike pogings aan te wend tot behoorlike en voortgaande gespreksvoering tussen alle groepe en pogings tot samewerking met die oog op strukturele verandering tot voordeel van almal, maar veral die verarmdes, werkloses, weduwees en wese.*

HOOFSTUK 10

UITGEBREIDE POSTMODERNE SENDING IN DIE 21STE EEU

EN DIE KOMS VAN DIE GODSRYK IN VOLLE GLORIE

In die finale hoofstuk word die taak van die postmoderne sending vir die toekoms in diepte uitgespel en word die deel van die Godsryk met almal wat ook deur die sending ingesluit word as hoofdoel van die evangelie beskryf. Dit is die antwoord op die navorsingsprobleem dat die Godsryk as onderbeklemtoonde dimensie om die samelewing te omvorm deur die postmoderne sending opnuut beklemtoon moet word. Die navorsingsvraag is dan: wat beteken die postmoderne sending in diepte vir die toekoms en hoe kan die ryk van God beklemtoon word met 'n nuwe paradigma wat die samelewing kan transformeer?

- **POSTMODERNE SENDING VIR DIE 21STE EEU**

Vir baie tradisionele teoloë val die begrip "*postmoderne sending*" miskien vreemd op die oor: Kan sending dan sommer so verander, of bly sending nie maar altyd dieselfde nie? Wat verstaan moet word, is dat sending niks anders is as dat die evangelie in sy volheid verkondig en toegepas word nie. As teologie met die interpretasie van die evangelie dan met die strominge van die tyd in nuwe kontekste verander, verander sending ook daarmee saam. Dis nie hier die plek om die postmoderne sending te verdedig nie en daarom word daar slegs verandering en vernuwing in die teologie en in die hermeneutiek, om die evangelie te verduidelik, in die laat 20ste en die 21ste eeu genoem:

Die fokus op die leser wat ook in 'n redelike mate die betekenis van die Bybelse teks bepaal, kom tot sy logiese konklusie in hermeneutiek, ook met poststrukturalisme en

dekonstruksie. Die skrywer en sy teks kan egter nie die volledige finale betekenis van die teks bepaal nie. “The real subject of sense-making is the reader.” (B. Lategan in *Focussing on the message. New Testament hermeneutics, exegesis and methods*. 2009:56. Emphasis added). Interpretasie word egter ‘n eindelose proses sodat selfs die leser nie die volle kontrole daarvoor het nie.

Poststrukturalisme is die wyer sambreelbegrip in literêre wetenskap en dekonstruksie verteenwoordig een afdeling van die groter beweging. Poststrukturalisme is ook verbind met die postmoderne, wat na ‘n globale kulturele fenomeen of verskynsel verwys wat in die massa-media na die omvattende kultuur, informasie tegnologie en selfs die mode-industrie verwys. Die postmoderne se hoofklem is op die wyse waarop die mense hulleself in verhouding met die modernisme begryp. Hierdie transformasie van modernisme na die postmoderne het estetiese, epistemologiese, politieke, asook teologiese dimensies; (vgl. Lategan, idem.).

Die hart van die probleem is dat strukturalisme wat in die verlede die struktuur van die teks, soos byvoorbeeld gedagte-patrone en ook samelewingsbegrippe vasgestel het, daarvan bewus geword het dat daar baie meer wisselwerking, aksie en reaksie, van talle elemente op mekaar met interpretasie en begrip inspeel. Die sogenaamde stabiele begrip as basis van die betekenis van ‘n teks *in strukturalisme* was misplaas. Die struktuur self was onstabiel en het gedurig weg van sigself gewys na alternatiewe moontlikhede, rekonstruksie en begrippe: “Strukturalists were therefore forced to develop alternative strategies for reading, interpreting and understanding strategies that were subsequently labelled as ‘poststructuralist’” (Lategan 2009:56).

Daar kan nie weggekomp word van die vraag of die vasstel van betekenis van tekste nog moontlik is met al die ingewikkelde veranderings in die postmoderne nie. Kan 'n mens met hierdie nuwe benadering nog die Skrif verstaan? In 1 Korinthiërs 13 skryf Paulus, Nou sien ons deur 'n "koperplaat" ('n spieël) in 'n raaisel... Nou ken ons ten dele, maar eendag ken ons ten volle...:

- Die eerste wat gesê moet word, is dat "ons nou ten dele ken", maar dat ons kan **KEN.**

Die verstaan van tekste en die evangelie is moontlik – daar's geen twyfel daaroor nie.

"A '*hermeneutics of suspicion*', a critical and self-reflective approach to these texts can only be constructive within the wider parameters of a '*hermeneutics of trust*'" (Lategan, 2009:59, emphasis added). Die betekenis van die evangelie is deur die Nuwe Testamentiese skrywers en die vroeë Christene van die gemeentes so aanvaar en uitgespel dat 'n mens dit steeds kan vertrou. Wat die nuanses van die tekste betref, kan dit deur die geskiedenis van Skrifverklaring nagegaan word tot nou toe met al die nuwe aspekte wat daarby gekom het.

- Die volgende aspek is dat 'n duidelike verstaan van die betekenis van die soort literatuur moontlik is en dat die doel waarvoor dit opgestel is, verstaan moet word: dit kan wees vir estetiese, historiese, simboliese, of metaforiese redes, ensovoorts. Hierdie strategieë sal ons beter laat verstaan, maar sal egter nie volledig die volle potensiaal van die teks ontsluit nie.
- Die eksegete of uitleërs moet hulle eie beperkings of limiete besef; hulle moet besef dat hulle nie die eerste was met die uitleg nie, asook dat hulle nie die enigste lesers van die teks is nie. "*The origin and transmission of the text is a shared activity that requires due respect in the process of interpretation*" (Lategan 2007:59; emphasis added).

- Die interpreteerder sal moet leer om die willekeurige basis van die dinamiese proses van kommunikasie in aanmerking te neem - *interpretasie bly 'n oop proses van 'n onuitgemaakte saak.*
- Die dinamiese wyse van interpretasie moet waardeer word as 'n groot voordeel. Dit stel die interpreteerder in staat *om beide na agter en na vore uit te reik*: na agter om die konteks van die teks in sy historiese opset te verstaan en om sy aanbieding aan die leser beter te begryp, en na vore om nuwe moontlikhede om die teks te kan begryp in verskillende opsette en verskillende kontekste te verstaan.
- Die volgende wat uiters belangrik is, is *die model of paradigma waarin gedink en geleef word* om tekste of situasies beter te kan begryp, of om probleme van begrip op te los, of om die lewe in die algemeen beter te kan begryp. Ons leef op die oomblik in 'n modernistiese situasie wat grootliks besig is om oor te gaan in 'n postmoderne benadering met al sy ingrypende veranderings en vernuwings. Dit maak ook allerlei nuwe moontlikhede vir die interpretasie van die Skrif oop. *Dit is 'n belangrike aspek van die interpretasie van die Skrif vir die teologie en die sending.*

Oor die algemeen word drie paradigmas of modelle van benadering van die lewe aanvaar, wat beslissend vir die mens se lewe is: Die *pre-moderne*, die *moderne* en die *postmoderne* modelle of paradigmas. Dit is die afkortings vir meer uitgebreide beskrywings wat die kenmerke van die stadiums was en is, waarop nie nou op die praktiese uitwerking daarvan in die kultuur, die samelewing, die politiek en byvoorbeeld die ekonomie ingegaan word nie. *Hier word slegs die gemoedstoestand, die benadering en die ingesteldheid teenoor medemense, die lewe en die samelewing genoem:*

- Die *premodernisme* is die stadium van intuïtiewe aanvoeling of 'n onmiddellike spontane begrip van 'n saak wat deur die gevoel verstaan word en waar die rede nie 'n direkte rol speel nie; dis 'n allegorie of 'n sinnebeeldsvoorstelling van 'n abstrakte begrip; dis metaforiese denke of om 'n beeld in die plek van die voorstelling te maak; dit het 'n figuurlike of nie 'n letterlike betekenis nie, maar is beeldspraak, mitologie, 'n storie of fabel sonder basis; dit is 'n misterie of iets onbegrypliks waarvoor geen verklaring gevind kan word nie, ensovoorts.

Die *modernisme* waarin baie nog leef, behels die oorheersing van *logika*, *nuwerwetsheid*, *bewysvoering* en *semantiek* of sinrykheid, waar juiste redenering onvermydelike opvolging van oorsaak en gevolg is; *wettiese houdings* waar mense oordrewe stip en streng na die letterlike of wettige kyk en optree; *positivisme* waar kennis beperk word tot wat met die sintuie waargeneem word en deur ervaring en redenering vasgestel kan word; *objektivisme*, die geneigdheid om dinge en mense tot objekte of voorwerpe te reduceer; 'n sterk geloof aan *objektiewe waarneming* wat eintlik nie geldig is nie; *vrysinnigheid* op godsdienstige gebied waar mense nie aan vaste leerstellings waarde heg nie; skerp *teenstelings* waar sake gewoonlik volgens flagrante of uitdruklike kontradiksies beskou word – reg òf verkeerd, goed òf sleg, aanvaarbaar òf onaanvaarbaar, maklik òf moeilik, duidelik òf onduidelik, tydelik òf permanent, ensovoorts, sonder om normaalweg kompromieë of alternatiewe te aanvaar, of sonder om non-kontradiktoriese paradigmaties en holisties daaroor te dink; dis afgebakende finale objekte, byvoorbeeld 'n afgebakende opinie of fenomeen is of korrek òf verkeerd, terwyl ons vandag beseft dat daar tog gewoonlik iets reg in die afwysende en iets verkeerd in die korrekte weergawe is.

- *Die postmoderne is in sterk reaksie teen baie kenmerke van modernisme – teen uiterste logika, realisme, objektivisme, egte “waarneming van objektiewe feite”, natuurwetlike kennis-sekerheid, meganiese kennis van die wetenskap, finale objektiewe “waarheid”, ens. Die postmoderne is nie ‘n -isme met ‘n ideologiese benadering waar ‘n standpunt tot die enigste of volledige waarheid verhef word nie. Dit erken die kwantum teorieë met sy omwenteling van die wetenskap in die algemeen, wat eintlik ook die mens se denke en uitvindings op baie terreine beïnvloed en verander het. Dit benader die lewe met gevoel, intuïsie en veral met inbeelding of “imagination” om betekenis en inhoud van dinge voor te stel, of die lewe in sy volheid met allerlei ontwikkeling. Gevoel of aanvoeling speel ‘n groot rol in ‘n mens se lewe, gevoelens van menings, opvattinge en opinies, die emosionele sy van mense se karakter en gemoed is belangrik om hulle tot volronde mense te laat ontwikkel; daar is nie direkte waarneming van objekte of ‘n saak nie, alleenlik perspektiewe wat saam beoordeel word om tot ‘n konklusie met regverdigende redes te kom.*

Omdat dit gaan oor postmoderne sending en die omvattende taak van Christene in die 21ste eeu, moet die belangrikheid van die postmoderne byvoorbeeld in die Christelike godsdiens genoem word: Die beweging van meer vryheid in die mens se denke en optrede het ook meer ruimte vir die belangrike werking van die Heilige Gees in die mens se lewe tot gevolg. Hy leef nie meer uit wettiese tekste of geforseerde praktiese letterlike voorskrifte in en rondom die Bybel nie. Daar is ruimte vir aanvaarding van gebroke en “agtergeblewe” mense, waarop nog teruggekom word. Omdat die mens se vryheid ook van God se vryheid afhanklik is, waar *vryheid* die belangrikste kenmerk van God volgens Wolfhart Panneberg is, is dit een van die belangrikste elemente van die mens. Postmoderne sending moet dan ook die

vryheid van die kinders van God beklemtoon, wat die basis van vyheid op alle gebiede is. Daarom is die transformasie van die samelewing, om omvorming te bewerk volgens die belangrike maatstaf van geregtigheid, so noodsaaklik.

‘n Uitstaande aspek van die postmoderne benadering, wat die verskuiwing van meganiese wetenskap na *die kwantum insig van die wetenskap* beteken het, moet in verband met *Darwin se evolusieleer* uitgespel word: Dit is onder ander die taak van postmoderne sending om die evangelie in die postmoderne idioom uit te spel. Die kwantum wetenskap het verskuif na die postmoderne en en stut ook hierdie idioom of paradigma. Dit is dus belangrik dat die “dogma” van die evolusie wat in modernistiese terme uitgespel word, deur die postmoderne sending in ‘n baie modernistiese samelewing afgewys moet word. Die Godsryk spel die omvattende eer van God uit, ook waar dit die skepping en onderhouding van die geskape werklikheid aangaan:

Daar is geen plousibiliteit of aanneemlikheid, geloofbare en betroubare teorie van evolusie hoegenaamd nie. ‘n Teorie spel ‘n begrip uit *hoe spesifieke gebeure plaasvind*, omdat ‘n teorie nie maar alleenlik ‘n beskrywing van daardie gebeure is nie. Die toegewydes aan “evolusie” kan hierdie vraag, hoe dit plaasvind, nie beantwoord nie. “While there is a clear description, in the theory and in the fossil record (and in the Bible too) of a development of life from the simple to the complex, there is no statement in any of these sources as to how the development of complexity came about (G L Schroeder, 2001:90; emphasis added).

Gerhard Schroeder, 'n professor in Jerusalem, en 'n "MIT"-opgeleide wetenskaplike, in besonder in kwantum wetenskap en teorie, sowel as biologie, *maak die volgende opspraakwekkende, verbasende en verassende bewerings:*

A careful look at the current theory of evolution reveals not a theory, but merely a description of the 'punctuated' jumps in the fossil record. The evolution of life, if evolution is the right word, is indeed the punctuated. The world awaits a theory for what processes might have yielded those punctuations. It is for this reason that when the London Museum of Natural History, a bastion of Darwinian dogma, mounted a massive exhibit on evolution...the only example it could show were pink daisies evolving into blue daisies, little dogs evolving into big dogs, a few dozen species of cichlid fish evolving into hundreds of species of - you guessed it - cichlid fish. *They could not come up with a single major morphological change clearly recorded in the fossil record (of one species jumping over to another species).* (Schroeder 2001:91; emphasis added, and *the meaning of "morphological change"* added in brackets).

Darwin self het daarop aangedring in "The Introduction to his Origin of Species", that despite the "...steady misrepresentation [of his theory]," natural selection is "not the exclusive means of modification..." In die slotsinne van hierdie beroemde boek het hy op hierdie gedagte uitgebrei: "There is a grandeur in this view of life, with its several powers having been breathed by the Creator into a few forms or into one..." Darwin het in die wonder van lewe die behoefte aan 'n spirituele dimensie of 'n dimensie van wysheid in die sisteem raakgesien, naamlik die magte daarin deur die Skepper "ingeblaas". Dit het duidelik geword dat die "teorie van evolusie" gefaal het om die werklikheid te beskryf: "The difficulty in displacing the belief in Darwinian evolution, even though it fails to describe reality, is that *no other materialist mechanism can explain the development of life as displayed by the fossil record and as described in the Bible*" (Schoeder 2001:121,107; emphasis added).

Die geweldige probleem wat ons in die gesig staar, is dat die samelewing wat so deurweek is van fisiese materialisme nie op spirituele oplossings kan staatmaak nie. Gevolglik is dit uiters belangrik dat die ontbreking van die geldigheid en doeltreffendheid van Darwin se “evolusie” vir ‘n aantal teoloë wat steeds probeer om die Christendom met “evolusie” te kombineer en te vereenselwig, in die navorsing uit te spel. Die metode wat gebruik word om die vermeende materialistiese “evolusie” te ontluister of ontgoddelik, demistifiseer of te diskrediteer, is om dit met die konsep van paradigma, model of grondtipe te benader. Met eenvoudige taal is ‘n paradigma ‘n omvattende gesigspunt wat ‘n aantal veronderstellings of geloofsuitsprake as uitgangspunte daarop nahou. Ons kan nie anders as om vanuit bepaalde uitgangspunte te dink en te handel nie, omdat *daar geen neutrale waarneembare “feite” is nie*. “Once a paradigm is established, only two avenues exist to depose it. Either a more logical paradigm is formed that fits the data satisfactorily, or overwhelming evidence demonstrates that the existing model is wrong even though no new model is known” (Schroeder 2001:152). Gerhard Schroeder maak dan van die merkwaardige stelling gebruik wat die basis vorm vir die onmoontlikheid van “evolusie” in die argument teen die “teologie van ‘evolusie’”: *Quantum physics required a paradigm shift from classical mechanics...quantum mechanics necessitated replacing logical observable processes with the ‘illogical’ phenomena of the subatomic world* (Schroeder 2001:153, emphasis added). Dit beteken dat die eintlike bestaan van ons universum, heelal of wêreld ‘n geestelike verklaring benodig; ‘n verklaring wat per definisie “onlogies” in meganiese fisiese terme is. *The quantum reality is that there is no exact present to measure*” (ibid: 156; emphasis added). Die onbetwiste enigmatiese of misterieuse bestaan van ons selfbewussyn doen presies dieselfde – die

bewussyn kan miskien ons enigste skakel met die realiteit van die geestelike wêreld, (volgens Schroeder), wees.

Dit is belangrik om te besef dat Dawkins en Gould, of enige ander spreekbuis vir willekeurige “evolusie”, atavisties of primitief is, “...a throwback to the time of Darwin, when cellular biology was assumed to be a rather simple affair of slime within a membrane...molecular biology has revealed that it is a mountain more than that (ibid:156).

Die finale konkluderende argument teen ‘n Darwin-“evolusie” is dat daar geen morfologiese konstruksie of formasie verandering of transmutasie in die realiteit is nie – *daar is alleenlik binne-mutasie, vernuwing, ontwikkeling of verandering, maar nooit transmutasie, ontwikkeling van een spesie na ‘n ander nie!*

Die postmoderne paradigma waarnatoe die navorsing beweeg, maak sin van die kontemporêre betekenis van kwantum wetenskap en lewe, en die toekoms, wat ‘n *postmoderne holistiese spirituele paradigma van geloof in Christus as Verlosser, Seun van God die Skepper en Onderhouer van die skepping is.* Dit sal meer duidelik word in die volgende navorsing oor die holistiese postmoderne sendingbegrip.

**DIE VERASSENDE INHOUD VAN POSTMODERNE SENDING VIR DIE 21STE EEU:
POSTMODERNE SENDING WORD GEMOTIVEER DEUR ‘N VISIE VAN ‘N NUWE
PARADIGMA VAN ‘N VERLEWENDIGENDE CHRISTENDOM EN SENDINGTAAK,
ASOOK ‘N GETRANSFORMEERDE SAMELEWING**

- Om in staat te wees om ‘n hernude en sosiaal-effektiewe Christendom of kerk te word, asook om ‘n getransformeerde en regverdige samelewing te word, benodig ons ‘n dringende *duidelike visie en praktiese strategie.*
‘n Visie sluit ‘n missie of sendingtaak in:

Die holistiese en omvattende transformerende missionêre Christendom of kerk is miskien die belangrikste ontwikkelende gebeurtenis in die 21ste eeu op die aarde, ook vir die transformasie van die samelewing.

- Daar is reeds in die navorsing na verskillende aspekte van sending vir die toekoms verwys, maar hier word die onderskeie dele daarvan ook as aspekte van die evangelie uitgespel, maar eers word weer eens kortliks na die postmoderne verwys:

Die postmoderne is ongetwyfeld een van die omvattendste en mees uitgebreide verskynsels in die 21ste eeu, komende vanaf die laaste gedeelte van die 20ste eeu. Omdat die postmoderne trans-dissiplinêr is en, omdat dit 'n kerngebegrip ontbreek, sodat dit nie 'n enkelvoudige betekenis kan weergee nie, word dit op baie maniere uitgedruk. Ten spyte daarvan, word dit tog met bepaalde benaderings en beskrywings weergegee, sodat dit tog sin maak met 'n besondere effek. Dit kom eintlik voor as ongelukkige naamsbeskrywing, naamlik die postmoderne, omdat dit sterk aan die modernisme herinner, al word dit deur die "na-", of die "post-", bepaal. Dit is so dat daar vandag so baie "posts-" is: post-feminisme, die post-metafisiese, die post-kern, of "postnuclear" periode, post-analitiese filosofie, post-industrieël, ensovoorts. Aan die anderkant kom dit voor dat die postmoderne transformasie voorstaan, asook dat daar 'n ontbreking van 'n fondament en 'n sentrale essensie is. Nog 'n algemene verskynsel daarvan is dat die postmoderne beskryf word as anti-fundamentalisties. Dekonstruksie, die verwydering van die bykomstige met slegs die sinvolle kern oor, is ook deel van die postmoderne; asook dat dit poststruktureel is – die strukturalisme is te enkelvoudig

om die ingewikkelde en gekompliseerde verskynsel van strukture te beskryf.

- **DIE VERASSENDE EN SKOKKENDE VAN DIE POSTMODERNE SENDING VIR DIE 21STE EEU**

Na die Tweede Wêreld Oorlog het 'n merkwaardige verskynsel voorgekom: Toe die blydschap van die oorwinning van die verkskriklike moordenaar, Hitler, verby was, het sommige begin nadink oor die gebeure. Spoedig het die uitsonderlike verskynsel na vore gekom dat die slagspreuk ontstaan het dat Hitler inderdaad die veldslae verloor het, *maar dat hy tog die oorlog "gewen" het*. Sy wyse van optrede, van *oorweldigende wrede en woeste geweld was sy manier* om Duitsland wat in die verlede so verneder was, te wreek. *Hy het geweld tot 'n verskriklike uiterste gevoer* – in plaas van positiewe optrede deur onderhandeling, demokrasie, ondersteuning, vrede en goedgunstigheit, het hy die wrede oorlog eenvoudig deur moord, marteling en doodslag aangevoer. *Dit het 'n nuwe styl geweld in die wêreld ingelui wat tot vandag toe gehandhaaf word en wat van kwaad na erger gegaan het met die omvattende wrede terrorisme op allerlei gebiede. Geweld, marteling en doodslag het die motto geword om probleme op te los.* Nie net is ongeveer 6 miljoen Jode vermoor nie, maar daar het ook om en by 25 miljoen soldate en burgerlikes, asook baie mense in Japan met die twee atoombomme op twee stede, gesterf. Sommige bepaal dat 'n totaal van ongeveer 60 miljoen mense in die Tweede Wêreldoorlog gesterf het. *Die 20ste eeu was voorwaar die begin van die loslating van die ergste geweld en doodslag in die geskiedenis - DIT IS NOU DIE SENDINGTAAK VAN DIE CHRISTENE IN DIE 21STE EEU OM DIT OM TE KEER EN TE VERANDER.*

Hoe kan dit inderdaad gebeur? Deur die verkondiging van die vrye en blye evangelie van Jesus Christus, die Verlosser: Die engele het by sy geboorte aangekondig, "sy

Naam is Immanuel, dit is God met ons” – die grote God het in Christus verskyn uit liefde vir die sondige, wrede en geweldvolle wêreld – en die engele het sy wonderlike boodskap daarteen in gesing,

“VREDE OP AARDE IN DIE MENSE ‘N WELBEHAE.”

Dit is die taak van die Christene met postmoderne sending in die 21ste eeu.

- *Dit is miskien die meer verassende van die postmoderne sending en miskien die laaste ontwikkeling van die postmoderne.*

Die paradigmas wat die teologie en ook die samelewing en sy kultuur in verskillende tydperke bepaal het, is die volgende: Die tradisionele PREMODERNE, die rasionalistiese MODERNE, en die kwantum postmoderne, wat ook die holistiese spirituele bevat en wat met die kwantum postmoderne in ‘n paradoksale verhouding, met die huidige KWANTUM-SPIRITUELE POSTMODERNE verbind word.

Hierdie kwantum-spirituele van die postmoderne is *uiters belangrik vir die evangelie boodskap van die sending, omdat dit die klimaks van die evangelie behels, ook met die dood en die lewe na die dood: -*

“THE CAT IS BOTH ALIVE AND DEAD” (*The Physics Book:220*).

(- Cf. *The Physics Book*. 2020. P. 220. R. Sinha, Managing Director. London: Penguin Random House.

- *The quantum moment. How Planck, Bohr and Einstein taught us to love uncertainty*. 2015. Grease, R P & Goldhaber, A S. London: W W Norton.
- *Quantum. Einstein, Bohr and the great debate about the nature of reality*. 2009. M. Kumar. London: Icon Books.)

Die Kopenhagen kwantum interpretasie deur Neels Bohr was dat enige kwantum toestand of staat verstaan kan word as die som van twee of meer duidelike posisies, wat dan as “superposisies” bekend staan totdat dit waargeneem of gemeet word; dan word dit die een òf die ander situasie of staat. Dit het beteken dat in die kwantum paradigma ‘n mens nie meer ‘n objek kan meet, weeg, bepaal,

of die werklikheid daarvan *objektief* vasstel nie. Die werklikheid kan verskuif na verskillende moontlikhede en die “feite” kan versteur word deur die waarneming of metingsproses. Lig kan byvoorbeeld strale of deeltjies, “photons”, wees. Albert Einstein het dit wetenskaplik aanvaar, maar die idee verwerp en gesê hy sal nog ‘n manier vind om “‘n objek vas te stel”; hy het dit egter nooit reggekry nie. Erwin Schrodinger het dit ook absurd gevind en ‘n gedagte-eksperiment ontwikkel om die teenbeeld te skep en te “bewys”: Hy het die gedagte geskets om ‘n kat in ‘n houer te plaas met ‘n aangrensende houer waarnatoe die kat kan beweeg; daarin het hy ‘n radio-aktiewe stof geplaas wat kon “aftakel” of “verval” wat die kat dan kon doodmaak. Die stof was egter in ‘n kwantum staat wat beteken het dat dit kon “aftakel” òf nie “aftakel” nie, volgens die kwantum “reëls” of “wette”. *Die vraag oor die gedagte-eksperiment was dan, of die kat na ‘n ruk nog lewe of dood is.* Schrodinger, ondersteun deur Einstein, het beweer dat daar geen manier is om dit te weet, behalwe as om die houers oop te maak *en die kat waar te neem nie. Hulle twee se konklusie was dan dat die kwantum ook waargeneem en gemeet moet word.* Die eksperiment het egter op hulle geboemerang omdat in die verduidelikings oor die kwantum het Bohr en Heisenberg verduidelik dat *die kat in die tradisionele modernistiese wetenskaplike wêreld “waargeneem” word om te “weet” of hy lewe of dood is. Schrodinger en Einstein het dit dus epistemologies, dit is vanuit modernistiese waargenome “kennis” bepaal - en dit was dan ook nog in die modernistiese paradigma.*

Bohr en Heisenberg, wat intussen ook die chaos-teorie in die kwantum-wêreld ontwikkel het, het egter aangetoon dat dit nie *epistemologies, deur kenniswaarneing*, in die kwantumtoestand bepaal kan word nie: volgens die postmoderne geestelike-kwantum paradigma was die kat “lewendig” en “dood”. Dit kan nie deur tradisionele “waarneming” epistemologies bepaal word nie, maar

alleenlik ontologies of fenomenologies, wat egter albei die toestande insluit.

Kwantum ontologie gaan verder as die klassieke ontologie wat basies die studie van die “bestaande” toestand behels. *Kwantum fisika impliseer dat die wêreld basies indeterministies of epistemologies onbepaald is*; ook dat oorsake van dinge nie altyd met hulle resultate “lokaal” plaasvind nie; daar is oortuigings dat daar meer as drie ruimte dimensies is en dat “geheelhede” of “volledigheid” nie net eenvoudig die som van hulle dele is nie. In die moderne meganiese wêreld kon die kat dus epistemologies slegs dood of lewendig wees; maar in die postmoderne geestelike kwantum ontologiese wêreld kon die kat dood en lewendig wees.

Die toepassing van bogenoemde is die klimaks van die evangelie en van die

Godsryk: Christus het aan die einde van sy lewe gekonkludeer, dat *wie in Hom glo, sal lewe al het hulle ook gesterwe: Dus, die gelowiges is uiteindelik “dood en lewendig”*.

Met sy opstanding wat reeds in hierdie postmoderne kwantum-spirituele paradigma gebeur het, het Jesus aan die ongelowige Thomas gesê, “Bring jou vinger hier en kyk na my hande; en bring jou hand en steek hom in my sy; en moenie langer ongelowig wees nie, maar wees *gelowig*” (Joh. 20:27 & 28).

Christus het dus eintlik aan Thomas gesê, kom kyk hier is my lyk, vat daaraan en glo – ek is dood én ek lewe! Thomas het toe geglo. Christus het gevolglik ‘n baie belangrike aankondiging gemaak: “Glo jy nou omdat jy My nou sien? Gelukkig is die wat nie gesien het nie en tog glo” (vers 29; klem bygevoeg). Dus, wie Hom nie gesien het nie, maar tog glo, sal lewe.

Die Skrif sê ook dat “...die loon wat die sonde gee, is die dood...” (Rom. 6:23); asook dat “...vles en bloed kan nie aan die die koninkryk van God deel kry nie” (1 Kor. 15:50). Dit beteken dat alle mense gesondig het en moet in Christus glo en moet uiteindelik sterwe om ewig te lewe om die finale Godsryk in glorie in te gaan

– DIT IS DIE BLYE EVANGELIE-BOODSKAP VAN DIE STERWE VAN CHRISTUS AAN DIE KRUIS VIR ONS SKANDE EN SONDE, SY OPSTANDING UIT DIE DOOD EN DIE VERVULLING IN DIE GLORIERYKE GODSRYK SONDER EINDE. Lynreg

daarteenoor staan die MODERNISTIESE goddelose ateïsme wat sê, BEWYS vir my OBJEKTIEF die maagdelike geboorte deur die Gees en die opstanding van Christus uit die dood, dan sal ek glo.

- Postmoderne sending sluit die holistiese boodskap en toepassing van *'n omvattende besorgdheid oor en liefde vir die algehele mens in - in sy armoede, gebrokenheid en worsteling teen uitbuiting, oorheersing en veragting* – dit moet op omvattende strukturele politieke en ekonomiese verandering en transformasie deurgevoer word en nie net by beloftes bly nie.
- **Hoe kan die taak aangepak word en slaag?** Die metode en manier om dit uit te voer, is heel eenvoudig: Christus, as die SKANDSEUN en verworpeling in die samelewing, het na die gebrokenes, die uitgeworpenes, die melaatses, die armes, die straatvroue, die tollenaars, die veragte belastinggaardes van die Romeine van sy tyd, die moedeloses en hulpeloses, die weduwees en wese, die skandkinders van die samelewing gedraai en hulle vertrous, genees en die liefde van God aan hulle geopenbaar. **UITEINDELIK HET HY DIE SKANDE EN SONDE VAN DIE VERWORPELINGE DEUR SY KRUISDOOD OORWIN.** “Ter wille van die vreugde wat vir Hom in die vooruitsig was, het hy die kruis verduur **SONDER OM VIR DIE SKANDE DAARVAN TERUG TE DEINS**, en Hy sit nou aan die regterkant van die troon van God (Hebreërs 12:2; klem bygevoeg).

Hoe kan postmoderne sending met sy taak van omvattende menslike en samelewingsvernuwing slaag? – dit staan ook daar in

Hebreërs 12:12...*laat ons die wedloop wat vir ons voorlê, met volharding hardloop, DIE OOG GEVESTIG OP JESUS die Begin en Voleinder van die geloof...*". (Klem bygevoeg).

Christene moet Christus navolg wat hom na die verworpenes, die armes, ensovoorts, gedraai het EN HULLE MOET HULLE OOK NA DIE ARMES EN UITGEWORPENES DRAAI EN HULLE MET 'N

VERSORGENDE SAMELEWING RED EN OPHEF. Wie sê dat hulle Christus volg, volg hom ook na die draai en opheffing van die verarmdes en verworpenes.

- Postmoderne sending omhels die verandering van “die klem op die kerk” en ook die Christen se “hemelse gesindheid” en draai na die paradigma prioriteit van die heerskappy van God en sy geregtigheid op die aarde, veral ook in die samelewing.
- Met bogenoemde saam beklemtoon die postmoderne sending die omvattende verandering in die Christene se lewe en die kerk, na dié *van binne uit na buite*, na die samelewing, met hulle behoeftes en nood.
- Postmoderne sending dui ook ‘n *omvattende verskuiwing van ‘n voorafgeprogrammeerde konsentrasie op die hemelse na ‘n fokus op Christene en hulle opleiding in die aksies van die koms van die Godsryk*, veral met betrekking tot die transformasie van die samelewing en die omsien na die behoeftiges.

Die Christene en ook die kerk *moet omgedraai of getransformeer word, om hernu te word* – om die mense met hierdie tranformerende boodskap

van 'n Tweede Reformasie te bereik, en nie net om die mense in die kerk te kry nie – om 'n Tweede Reformasie te bereik is om “omgee gelowiges” te word.

- Ons visie is om met 'n outoritatiwe boodskap van solidariteit met die noodlydendes, die verarmdes en die magteloses in die samelewing kontak te maak. Die doelwit is om 'n **VERSORGENDE SAMELEWING** daar te stel. Die Christene en die kerk moet begin om namens die kwesbares, magteloses en lydendes in die samelewing op te tree. Ons moet begin om met 'n toekomsgerigte werk 'n inklusiewe samelewing na te jaag; om die samelewing met die geregtigheid en vrede van God te transformeer sodat almal die “*volheid van die lewe*” op die aarde kan ervaar. “Ek het gekom”, sê Jesus, “sodat hulle die lewe kan hê, en dit in oorvloed” (Joh. 10:10).
- Vandag, meer as ooit, met die toenemende armoede, geweld en ongeregtigheid in die wêreld en vlugteling na beter omstandighede, word die Christene en die kerk geroep om die noodlydendes te omhels, by hulle betrokke te raak en met die taak van heling, transformasie en omwenteling besig te wees. Dié boodskap moet in die 21ste eeu gehoor word:

DIE TOEKOMS BEHOORT AAN ONS ALMAL!

- *Die strategie is eenvoudig en duidelik:*
Vanuit die redding en meegevoel van Christus, wat vir ons aan die kruis gesterf het, moet ons ons met die magteloses en lydende slagoffers vereenselwig om die politieke en ekonomiese strukture te transformeer tot 'n meelewende en versorgende gemeenskap.
- Die groeiende belangrikheid van aksie in *sendingnavorsing* en *sendingaktiwiteit* en nie slegs historiese studie en navorsing,

akademiese teorieë, ensovoorts nie, kom sterk na vore. Daarom is die verwydering van die naam sending of “mission” in die naam van opleidingskolleges of sendingbewegings nie alleenlik negatief te beskou nie. Dit mag so wees dat die motivering daarvoor tog ‘n soort verwerping van sending insluit, maar die sendingbewegings kan dit ook anders beskou:

Dit kan moontlik as ‘n geleentheid tot *nuwe kontak en kommunikasie* met ander fakulteite, soos byvoorbeeld volkekunde, sosiologie, sosiale wetenskappe, linguistiek, kulturele antropologie en filosofie, beteken. *Ook hier geld die basis van Christelike sending*, naamlik dat die Christene of kerk se uitgangspunt *die verkondiging en toepassing* van die bevrydende evangelie en die koms van die Godsryk oral in die samelewing en wêreld kan wees. Wat uiters belangrik is, is dat die kerk, en ook die sending nie die plek van die Godsryk mag inneem nie. Dit is die geestelike boodskap van die Godsryk op die aarde:

‘N GOEIE DOELWIT IS DIE GROOTSTE TEENSTANDER VAN DIE BESTE DOELWIT (Oswald Chambers: My allerbeste vir sy Allerhoogste).

Samewerking met nuwe modelle en wyses van navorsing van kommunikasie, demokrasie en transformasie sal kritieke regverdiging vir “sending” wees in die “vyandige” kolleges en universiteite. Dit sal ook belangrike en kritieke veranderings by veral die “evangeliese Bybel” institute en seminariums meebring.

Weer eens is dit ‘n postmoderne paradoks, waar twee oortuigings albei geldig is, maar wat nie saamgevoeg kan word in een stelling nie: Daar is groeiende teenkanting van sending, wat ‘n probleem is, maar

terselfdertyd is dit ook 'n geleentheid vir vernuwende postmoderne sending en *dit kan in 'n groter nie-kontradiktoriese eenheid holisties as geldig gehandhaaf word.*

Evangeliese seminariums en meer tradisionele inrigtings sal hulle fakulteite en kurrikulums moet hernu om 'n omvattende klem op 'n holistiese benadering tot publieke betrokkenheid van samelewings te bewerk. Dit sal ondermeer beteken om verby spesialisasie te beweeg om in wyer samesprekings anderkant die eng beperkings van departemente betrokke te wees wat samewerkend en wedersyds verrykend kan wees.

Anders as in die Weste, *wat die afgelope eeu geleidelik meer sekulêr geword het*, het die groeiende Christendom en kerk van die meerderheidswêreld *nie godsdiens en die staat geskeie gehou nie*. Die behoefte het groter geword dat die evangelie miskien die enigste redding mag wees vir die instortings van samelewings en vir die grootskaalse verhuisings van vlugteling. Die totstandkoming van talle nuwe kerke in Europa dui daarop dat die vlugteling ook daar die evangelie gaan versprei.

“As a key agent in the unfolding reality, the church will strive not only to understand its changing identity, message, and mission, but also to use that knowledge FOR MORE EFFECTIVE ACTION TO WORK FOR THE REIGN OF GOD...global Christianity can hardly be ignored and its significance is legion (Harvey, T, ibid:5; emphasis added).

- Postmoderne sendingopleiding, *MET DIE KLEM OP DIE GODSRYK*, spesiaal vir die Suid-Afrikaanse samelewing, maar ook vir ander lande in die wêreld, moet nou verander om relevant te word vir die omvattende geleenthede:

In this time of significant change in mission education, the contribution of Christian scholars from Asia, Africa, and Latin America as well as from Eastern Europe will provide an invaluable source of knowledge, wisdom, and effective practice. *Research centres that wish to tap this well of expertise must move now to ensure their contribution. Pursuit of this global diversity, however, must go beyond the merely cosmetic, multi-cultural, politically correct inclusion rampart in Western universities to ensure a global diversity that is part of the deep structure of the whole research institution from its governance, to its faculty, and to its studies (Thomas Harvey, ibid; emphasis added.)*

- **DIE KLIMAKS VAN DIE EINDE**

In hierdie visie van die navorsing is die beklemtoning van die verrykende Godsryk en haar strewe na 'n vernuwende paradigma van postmoderne idees uitgewerk:

- Die verrassende skande-begrip rondom Christus en sy betekenis vir die verdruktes en lydendes met 'n herstrukturende, bevrydende en mededeelsame gemeenskap.
- Die unieke verskuiwing van die modernistiese na die kwantum-geestelike postmoderne paradigma van die evangelie van die Godsryk: "Nuwe wyn moet in nuwe sakke gegooi word."
- Die insiggewende klem van die Godsryk op die menslike van die mens om ware mens te wees, (soos Christus), en nie om in die eerste plek gered te word vir die hemel nie, maar om hier die lig en die sout te wees volgens God se geregtigheid.
- Die "onbekende" eintlike politieke probleem in Suid-Afrika: die ANC maak soos hulle wil in die samelewingsbesluite, politiek en ekonomie, i.p.v. om die "wil van die hoogste Goed" (God) na te jaag. Asook die "transformisme" (ekstreme transformasie) as beleid van die ANC reeds vir 25 jaar, om teen nie-ANC-lede te diskrimineer en hulle in soveel moontlik poste van organisasies en institute sonder bekwaamheid te vervang, wat dan uiteindelik die werklike oorsaak van die omvattende ineenstorting, kriminaliteit, diefstal en geweld is. Weer eens is die Godsryk en haar geregtigheid die antwoord.
- Die vernuwende en verrykende paradoksale teologiese benadering van

“saamvoeging” van die kontradiktoriese in ‘n holistiese eenheid in die kerk en die samelewing.

- Die ryke, onverwagse en omvattende diepte-verskuiwings in die postmoderne hermeneutiek met Bybeluitleg.
- Besondere benaderings in postmoderne metodiek, aanhalings en verwysings.
- Die aartsverskuiwende van die modernistiese meganiese wetenskap na die kwantumwetenskap met ‘n postmoderne Christelike regstellende antwoord vir die *ateïstiese* evolusieleer, asook ‘n verbasende uiteensetting van die dood en die lewe hierna.
- Die uiteensetting van ‘n oorwinnende *grootse taak* van die Godsryk en haar geregtigheid in Suid-Afrika vir die Christene en die kerk in die een-entwintigste eeu.

Al die eer aan God, die Vader, die Seun en die Heilige Gees!

Die navorsing kan die Godsryk en haar geregtigheid nie beter as die digter se opsomming daarvan beskryf nie:

“ DIE KROON VAN DIE LIEFDEVOLLE HEERSKAPPY VAN GOD

Die kortstondige en onbeskryflike kosbare bestaan van die mense op aarde se belewenis van sinvolheid kry sinryke beslag wanneer hulle harte en hulle hande oopgaan vir hul naaste.

Veel eerder as die woorde wat hulle uit van hul mond:

‘WORD WARM, WORD VERSADIG’

het geen impak tensy dit nie gepaard gaan met

‘NEEM EET EN DRINK’ nie.

Die Godsryk het aangebreek op die aarde tot voordeel van almal in Sy wêreld: Die lewe in Sy oorfloed is aan ons gegee, nie om dit vir onself te hou nie, maar

OM DIT TE DEEL MET BLYMOEDIGHEID -

DIT IS DIE RYK VAN GOD!”

Geraadpleegde werke vir bogenoemde hoofstuk is die volgende wat geïnterpreteer, vertolk en verklaar is:

Article Posted

- by Germany 2019 “Critical challenges in reducing inequality – Learning South Africa”. Internet 7/2019.
- Bonhoeffer, D 2004 *Creation and Fall: A theological exposition of Genesis 1-3*, Ed. J W de Cruchy, trans. D S Bax, Bonhoeffer Works 3, Minneapolis: Fortress.
- Grease, R P & 2015 *The quantum moment. How Planck, Bohr, Einstein, and Goldhaber, Heisenberg taught us to love uncertainty*. New York: W W A S, Norton Co. Inc.
- Grosz, E 2017 *The incorporeal. Ontology, ethics, and the limits of Materialism*. New York: Columbia University Press.
- Harvey, H 2014 “Lausanne Global Analysis”, Internet, 11/2019.
- Kumar, M 2009 *Quantum. Einstein, Bohr and the great debate about the nature of reality*. London: Icon Books Ltd.
- Maritain, J 1943 *Christianity and democracy. The rights of man and natural law*. Amazon: Paperback.
- O’Donovan, O 2012 “Government as Judgment” in An Eerdmans Reader in contemporary political theology. Ed. By W T Cavanaugh, J W Bailey & C Hovey. Cambridge: W B Eerdmans Publishing Co.
- Schroeder, G 2007 *The hidden face of God. Science reveals the ultimate Truth*. New York: Simon & Schuster.
- Silving, H 2019 “The Twilight Zone of Positive and Natural law.” Internet, 10/2019.
- Sinha, R, 2020 *The Physics Book*. London: Darling Kindersley Ltd.
Senior Editor
(Forword by J Al-Khalili)
- Stanford 2006 *Colonialism*, Published 2006; Internet: 10/2019.
Encyclopedia

HOOFSTUK 11

VOORSTELLE VIR VERDERE NAVORSING EN STUDIE

1. DIE KWANTUM WETENSKAP EN -TEOLOGIE

Dwarsdeur die verhandeling is daar verwys na bogenoemde, maar dit was nie 'n fundamentele deel van die navorsing nie. Dit is 'n belangrike onderwerp omdat dit ook die huidige paradigma van die teologie en die samelewing bepaal. Vergelyk die volgende:

“WE ARE THE UNIVERSE COME ALIVE. A single consciousness, an all-encompassing wisdom pervades the universe. The *discoveries of science, those that search the quantum nature of subatomic matter, those that explore the molecular complexity of biology, and those that probe the brain/mind interface*, have moved us to the brink of a startling realization: all existence is the expression of this wisdom” (Schroeder, G 2001:xi; emphasis added). In die navorsing is talle leidrade van die kwantum navorsing en ook kwantum teologie (Schroeder, G. 2001; vgl. Bibliografie).

1. VERNUWING VAN POSTMODERNE SENDING

Dit is 'n belangrike navorsingsveld vir die huidige en toekomstige sendingteologie en praktyk. Die paradigma-verskuiwing van modernisme tot die postmoderne is belangrik vir die sending om die mens in 'n postmoderne samelewing en -kultuur te bereik. In die verhandeling is talle verwysings na hierdie belangrike onderwerp wat diepte-navorsing vereis. (Vergelyk die Bibliografie).

2. TEOLOGIE EN TOEPASSING VAN DIE EVANGELIESE SKANDE VERSKYNSEL

Hierdie verskynsel is grootliks onbekend, maar dis tog 'n baie belangrike aspek van die evangelie. In 'n evangeliese blad wat wêreldwyd versprei word, is 'n belangrike artikel gepubliseer dat die Weste grotendeels van sonde na skande veskuif het omdat die mens as ontwikkelde mens misluk het en onbekwaam voel om moreel te presteer en op standaard te leef – dit is 'n motivering om hierdie onderwerp teologies, psigologies en sielkundig na te vors. Dit is ook 'n belangrike teologiese onderwerp.

HOOFSTUK 12 BIBLIOGRAFIE

- Abbinnett, R 2006 *Marxism after Modernity. Politics, technology and social transformation. G94.* New York, USA: Palgrave Macmillan Publishers.
- Ahrens, T 2000 *Crosscurrents in the missiological debate: A review. Quest for justice. Perspective on mission and unity.* Ed.s G M Nalunnakal, A P Athial. Gurukul. Internet 07/2019.
- Aichele, G & Burnett, F W 1995 *The Postmodern Bible.* New Haven, USA: Yale University Press.
- Alstrand, K 2010 "Theme Three. Mission and Postmodernities", in *Edinburgh, Vol. II, Witnessing to Christ today*, ed.s D Balia & K Kim Oxford, UK: Regnum Books International.
- Amateur Theologian 2013 "The Church's Kingdom-Oriented Mission." Internet 03/2019.
- 2019 "Analysis of Western European Colonialism" Internet 07/2019
- Andrain, C F 2008 *Political justice and religious values.* London, UK: Routledge.
- Andrain, C F 1984 *Announcing the reign of God. Evangelization and the subversive memory of Jesus.* Philadelphia Press, USA.
- Auke, C 2015 "The revelation of Christ as an impossible impossibility: a critical reading of Jean-Luc Marion's contribution to the post-modern debate in phenomenology, philosophy of religion and theology." *STJ vol.1 n.1 Stellenbosch, SA.* Internet 06/2019.
- Best, S & Kellner, D 1997 "The Postmodern turn in Philosophy." Internet 03/2019.
- Best, S & Kellner, D 1997 "Postmodern Politics and the Battle for the Future." Pennsylvania, USA: Trinity Press.
- Bosch, D J 2003 *Transforming Mission. Paradigm Shifts in theology and mission.* New York, USA: Orbis.
- Boschma, H 19-- *De Tragedie van het Godsrijk.* Lochem: De Tijdstroom.

- Botha, J E 2011 "Speech act theory" in, *Focussing on the message. New Testament hermeneutics, exegesis and methods*, (A Du Toit; Ed.). Pretoria: Protea.
- Bradshaw, J 2005 *Healing the shame that binds you*. Deerfield, Florida, USA: Health Communications, Inc.
- Burke, E & Mills, J S 2006 *Two Indias: Burke and Mill on Empire and Slavery in the "Scottish development & A Tale of West Indies and America,"* Journal: Political theory 34(2) 2006.
- Burnham, F B, ed. 1998 *Postmodern Theology. Christian faith in a postmodern world*. San Francisco, USA: Harper.
- Cashill, J 2010 *Popes and bankers. A cultural history of credit and debit from Aristotle to AIG*. Dallas, USA: Thomas Nelson Publishers.
- Cathy, R A 2009 *God in postliberal perspective. Between realism and non-realism*. Surrey, UK: Ashgate Publishers.
- Charlesworth, M 2002 *Philosophy and religion. From Plato to Postmodernism*. Oxford, UK: One world.
- Cho, A 2015 *The presence of the kingdom in the light of the Speech Act Theory (SAT): An ethical inquiry*. Master's Degree. University of Stellenbosch.
- Clayton, Phillip & Simpson, Z 2006 *The Oxford Handbook of religion and science*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Cogswill, D 2008 *Existentialism*. Dambury, USA: CT Printers.
- Colson, C 1999 *How shall we then live?* Illinois, USA: Tyndall House Publishers.
- Connor, S, ed. 2006 *The Cambridge Companion to Postmodernism*. Birkbeck College, University of London, UK: Cambridge University Press.
- Constantineanu, C 2008 "The Kingdom of God and Christian Unity and Fellowship: Romans 14:17 in Context." Internet 02/2019.
- Driscoll, M 2006 "The Supremacy of Christ in a Postmodern world." Internet 10/2019.
- Du Toit, A, ed. 2009 *Focussing on the message. New Testament hermeneutics, exegesis and methods*. Pretoria: Protea Book House.

Encyclopedia Of Philosophy	2019	<i>Natural Law</i> . Internet 06/2019.
Erickson, E	1958	<i>Young man Luther</i> . Amazon.com: Books.
Frosh, S	2002	<i>After words. The personal in gender, culture and psychotherapy</i> . New York, USA: Pelgrave Press.
Gathercole S	2006	“God’s power to save”, in <i>The Gospels of Paul and the Kingdom</i> . Internet 08/2019.
George, R P	2019	“Natural law and positive law.” Internet 08/2019.
Gobat, M	2013	"The Invention of Latin America: A Transnational History of Anti-Imperialism, Democracy, and Race". <i>The American Historical Review</i> . 118 (5): 1345–1375 Internet 01/2020.
Grease, R & Goldhaber A	2015	<i>The Quantum moment: How Planck, Bohr, Einstein, and Heisenberg taught us to love uncertainty</i> . Amazon.co.uk. W. W. Norton Incorporated.
Groenewald, E P	1963	<i>In Gelykenisse het Hy geleer</i> . Pretoria: J L Van Schaik.
Gschwandtner, C M	2013	<i>Postmodern Apologetics? Arguments for God in contemporary Philosophy</i> . New York: Fordham University Press.
Hale J G	2004	“Derrida, van Til and the metaphysics of postmodernism.” Internet 06/2019.
Herzog, W R	1994	<i>Parables as subversive speech. Jesus as pedagogue of the oppressed</i> . Louisville, USA: Westminster John Knox Press.
Heyns, J	1970	<i>Die nuwe mens onderweg. Oor die tien gebooie</i> . Kaapstad: Tafelberg Uitgewers.
Heyns, J	1994	“Die Koninkryk van God – Grondplan van die Bybel.” <i>Skrif en Kerk</i> . Jrg 15(1), 1994.
Hillman, O	2013	The difference between the Gospel of Salvation and the Gospel of the Kingdom. Inernet 09/2017.
Hoffmann, G	1974	“Monthly Letter of Evangelism”, February-March. Internet 10/2019.

- Janssen, A J 2005 *Kingdom, office and church. A Study of A.A. van Ruler's Doctrine of Ecclesiastical Office with Implications for the North American ecumenical discussion.* Doctoral thesis at Kampen, The Netherlands. Internet 07/2017.
- Janssen, A J 2005 *De verhouding van het kosmologische en het eschatologische element in de Christologie,* deur Van Ruler, uitgespel deur Janssen, J.A. Internet 08/2018.
- Johnson W 2003 "Theology and the church's mission", in *"Reformed Theology. Identity and Ecumenicity."* Ed.s W Alsdan Jr. & M Welker. Internet 09/2019.
- Karleen, P S (ed.) 2007 J Garriss "Interpretation Errors: "Spiritualizing, Allegorizing, Moralizing," in *The Handbook to Bible Study.* ch. 4. New York, USA: Harper Collins.
- Kellner, D 1919 *Modernity and its discontents: Nietzsche's Critique.* Internet 11/2019.
- Kirk, A & Koln, M 2019 "Political Theories of Decolonization: Postcolonialism and the Problem of Foundations. (Kant, Smith and Diderot). Internet 09/2019.
- Maalof, A 2011 *Balthasar's Odyssey.* Amazon.com, Paperback.
- Malina, B J 2011 *The Social Gospel of Jesus. The Kingdom of God in Metitarranian Perpsective.* Minneapolis, USA: Fortress Press.
- Marais, H C (eds) 1992 *Basic concepts of methodology of the social sciences.* Pretoria: The Human Sciences Research Council.
- Marshall, G (ed) 1994 *The Concise Oxford Dictionary of Sociology.* Oxford, UK: Oxford University Press.
- Meylahn, J-A 2009 "Responsibility, God and society: The cry of the Other in the sacred text as a challenge towards responsible global citizenship." *HTSTheological Studies* 65(1). Internet 07/2019.
- Michaelis, J R 1987 "The kingdom of God and the historical Jesus", in W. Willis (ed.), *The kingdom of God in 20th-century interpretation,* pp. 109-118. Hendrickson, Peabody/Mass. Internet 07/2019.
- Michener, R T 2008 "Kingdom of God & Postmodern Thought: Friends or Foes? Internet 01/2019.

- Moltmann, J 1968 *Konsekwenties van een christelike eschatology*, vert. J van Geijn. Utrecht: Ambo.
- Mouton, E 1990 Faith, language and experience: An analysis of the feeling of absolute dependence. *Hervormde Teologiese Tydskrif* 46(3).
- Mouton, J & Joubert, D (eds) 1990 *Knowledge and method in the Human Sciences*. Pretoria: the Human Sciences Research Council.
- Marais, H C (eds) 1992 *Basic concepts of methodology of the social sciences*. Pretoria: The Human Sciences Research Council.
- Munro, M 2006 *Kingdom principles. Preparing for Kingdom experience and expansion*. Schippenburg, USA: Destiny Image Publications.
- Niemand, N 2012 *Hervormde Teologiese Tydskrif*, Vol 68, no. 1, 2012.
- Nietzsche, F 1969 *Thus Spoke Zarathustra*. London, UK: Penguin Books.
- Nietzsche, F 1990 *Twilight of the Idols, or, How to Philosophize with a Hammer. (German: Götzen-Dämmerung, oder, Wie man mit dem Hammer philosophiert, 1889)*. Penquin Classics, Paperback.
- O'Murchu, D 2017 "Christian Life, Essay two", Internet 07/2017.
- Pannenberg, W 1975 *Theology and the Kingdom of God*. Philadelphia, USA: Westminster Press.
- Pannenberg, W. 1993 *Systematic Theology (3)*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Patterson, S J 1998 *The God of Jesus. The historical Jesus and the search for meaning*. Pennsylvania, USA: Trinity Press.
- Philip, T V 2009 "The Kingdom of God and Mission." Internet 03/2019.
- Polman, A D R ---- *s.j. Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis: Verklaard verklaard uit het verleden gekonfronteerd met het heden IV*. Franeker: Wever.
- Rathbone, M & Verhoef, Anne 2012 "Violence, Liberation and the legacy of modernity: Towards a theology of peace." *Scriptura* 109, 2012.
- Ricoeur, P 1977 *The rule of metaphor*. Toronto, Canada: University of Toronto Press. Translated by R Czerny, with K. McLaughlin & J. Costello.

- Ridderbos, H 1968 *Het Woord, het Rijk en onze verlegenheid*. Kampen: J H Kok.
- Ryan, J K 1960 *Confessions of St. Augustine*. New York: Image books. Savage, D.
- (Translation) 1970 *A book by P. Ricoeur: Freud and philosophy: An essay on interpretation*. New Haven, USA: Yale University Press.
- (Translation)
- Schrift, A 2019 *Language, Metaphor, Thetoric: Nietzsche's Deconstruction of epistemology*. Internet 10/2019.
- Snyder, H A 1977 *The community of the King*. Illinois: Inter-Varsity Press.
- Snyder, H A 1983 *Liberating the church. The ecology of Church and Kingdom*. London, UK: Marshall Morgan and Scott.
- Snyman, W J 1977 *Nuwe en ou dinge: Uit die skat van die koninkryk*.
- South African History Online 2019 History of slavery and early colonisation in SA. Stanford. Internet 07/2019
- Encyclopedia Of Philosophy 2019 *The natural law tradition in Ethics*. Internet 07/2019.
- Strauss, D 2015 "Between postmodernism, positivism and (new) atheism." KOERS – Bulletin for Christian Scholarship 80(1). Internet 06/2019.
- Tarnas, R 2010 *The passion of the Western mind. Understanding the Ideas that have shaped our word view*. Londen, UK: Pimlico Publishers.
- Tovey, D 1997 *Narrative art and act in the Fourth Gospel*. JSNT Sup 151. Sheffield, UK: Sheffield Academic.
- Treat, J R 2012 *Crown of thorns: Interweaving Atonement and Kingdom in biblical and Systematic Theology*. Doctoral thesis in philosophy. Illinois, USA: Wheaton College.
- Vanhoozer, K J, ed. 2003 *The Cambridge Companion to Postmodern Theology*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Van Hoof, P 1974 *Intermezzo. Kontinuiteit en diskontinuiteit in de theologie van A. A. van Ruler: eschatology en cultuur*. Amsterdam: Tom Bolland.
- Van Ruler, A A 1945 *Religie en politiek*. Callenbach: C. F. Nijkerk.

- Van Ruler, A A   1965   *Reformatoriese opmerkingen in de ontmoeting met Rome. (Reformed Remarks on the Meeting with Rome). Hilversum: Paul Brand.*
- Van Ruler-Hamelink
J A (Juris)   1973   *Woord en en werkelykheid. Over de theocratie. Callenbach: C. F. Nijkerk.*
- Van Wyk, J H   2015   *Teologie van die Koninkryk. Studies in dogmatiek en etiek. Pretoria: V & R Drukkery.*
- Van Wyk, J H   2018   *Augustinus. 'n Studie oor die Etiek van 'n Kerkvader uit Afrika. Pretoria: African Sun Press Media.*
- Verkuyl, J   1979   "The Kingdom of God as the goal of the *missio Dei*," in *The International Review of Mission*, p. 168 – 177. Extracted from: *Contemporary Missiology.*
- Ward, G, ed.   1997   *The Postmodern God. A. Theological Reader. Oxford, UK: Blackwell Publishers.*
- Wentzel, B   1991   *God en mens verzoend: Godsleer, mensleer en zondeleer. Dogmatiek 3b. Kampen: Kok.*
- Westphal, M   2001   *Overcoming onto-theology toward a postmodern Christian faith. New York: Fordham University Press.*
- World Council of Churches   2002   "Consultation on mission in secularized and postmodern contexts." Internet 03/2019.
- Wright, N T   2011   *Simply Jesus. New York, USA: Harper Collins.*
- Wright, N T   2012   *How God became King. Getting to the heart of the Gospels. London, UK: SPCK.*
-